

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ANTİK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE SOMUT BULGULAR
IŞIĞINDA FUTBOLUN TERMİNOLOJİK, TEKNİK VE
KÜLTÜREL ARAŞTIRMASI**

Murat TERLEMEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
SPOR YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ HAFİZE SÜHENDAN KUMCU

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ANTİK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE SOMUT BULGULAR
IŞIĞINDA FUTBOLUN TERMİNOLOJİK, TEKNİK VE
KÜLTÜREL ARAŞTIRMASI**

Murat TERLEMEZ

172070007

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
SPOR YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ HAFİZE SÜHENDAN KUMCU

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ANTİK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE SOMUT BULGULAR
IŞIĞINDA FUTBOLUN TERMİNOLOJİK, TEKNİK VE
KÜLTÜREL ARAŞTIRMASI**

Murat TERLEMEZ

172070007

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
SPOR YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih : 24.01.2019

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Hafize Sühendan KUMCU
(İstanbul Okan Üniversitesi)

Diğer Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Müslim BAKIR
(İstanbul Okan Üniversitesi)

: Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Çetinkaya
(İstanbul Okan Üniversitesi)

İSTANBUL, Ocak 2019

BEYAN

Bu çalışmanın, kendi tez çalışmam olduğunu, tezde kullanılan bilgileri etik kurallar içinde elde ettiğimi, daha önce üretilmiş olan ve yararlandığım bütün bilgi, fikir ve yorumları akademik kurallar içinde kullandığımı ve kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Murat TERLEMEZ

ÖNSÖZ

Futbol, bir oyun olarak ortaya çıkmış ve bu oyunun tarihi ile kültürü antik çağlara kadar dayanmaktadır. Bu bağlamda futbol 'un oyun olarak ortaya çıkması ve medeniyetleri ciddi şekilde etkilemesi hatta dine, bazı geleneklere ve askeri talimlere sembol olmuş bir olgu olarak günümüze kadar gelmesi futbol 'un ne denli önemli bir oyun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada futbol'un çıkış zamanları ile günümüze kadar gelen serüveni konu olmuş olup,

Öncelikle bu çalışmayı hazırlamama vesile olan, doğru yer ve zamanda tanımam ile bana, sanatın en güzel zamanlarına yolculuk etmemde yardımcı olan, zamanını ve fikirlerini esirgemeyen, Lisans eğitimimin son senesinde Yüksek Lisans eğitimime imzasını atan tez danışmanım **Sn. Dr. Öğr. Üyesi Hafize Sühendan KUMCU** (Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi/Sanat ve Kültür Yönetimi Bölümü)'ya,

Spor Yöneticiliği Lisans ve Spor Yönetimi Yüksek Lisans eğitimim boyunca beni dinleyen, anlayan ve yardımlarını esirgemeyen; her zaman, her konuyu danışabildiğim değerli hocam **Sn. Prof. Dr. Müslim BAKIR** (Sosyal Bilimler Enstitüsü/Spor Yönetimi Ana Bilim Dalı)'a,

Spor Yöneticiliği Lisans ve Spor Yönetimi Yüksek Lisans eğitimim boyunca arkadaş gibi davranan, fikir ve önerilerini esirgemeyen, çözüm odaklı yaklaşımı ile her bir bireye, bireyliğini hissettiren **Sn. Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÇETİNKAYA** (Sosyal Bilimler Enstitüsü/Spor Yönetimi Ana Bilim Dalı)'ya,

Yüksek Lisans tezimin düzeni için bana gösterdiği sabır, ilgi ve alaka için **Sn. Araştırma Görevlisi Canan DEMİROK** (Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi/Sanat ve Kültür Yönetimi Bölümü)'a,

İşletme Programı Lisans, Spor Yönetimi Ön Lisans, Spor Yöneticiliği Lisans, Spor Yönetimi Yüksek Lisans ve Beden Eğitimi Bölümü Formasyon eğitim hayatım boyunca; desteği, bana olan inancı ve yardımları için Vakıflar Bankası Müdür Yardımcısı **Sn. Bilgen ÇELİK**'e ve

Eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteklerini esirgemeyen, hedeflerimi gerçekleştirmemde ve akademik yolculuğumda inancıma ortak olan Ailem'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Murat TERLEMEZ

Ocak, 2019

ÖZET

Günümüzde fazlasıyla zamanımızı meşgul eden, hayatımıza dokunan bir spordur futbol. Futbol, sadece bir spor değil, farklı etnik köken ve kültürleri bir araya getiren, rakip olarak birbirleri ile müsabaka yapmaya imkân tanıyan bir olgudur. Ayrıca farklı kültürlerin kendi içerisinde değişik geleneklere, dini sembollere ve askeri talimlere dayandığı futbol oyunu fazlasıyla dikkat çekmektedir. Çalışmamda futbol olgusunun, hangi kültürler ve medeniyetler tarafından ortaya çıkarıldığı, benimsendiği ve incelenmesi ile birlikte hangi amaç doğrultusunda gerçekleştirildiği konusuna değinilmiştir. Ayak topu oyunlarının kültürlerde ki yeri ve önemi fazlasıyla ilgi çekicidir. Futbolun bir oyun olarak ortaya çıktığı ve bu oyunun tarihsel bağlamda değerlendirildiği süreçte, antik çağlardan itibaren hangi medeniyetlerde ayak topu oyunlarının, futbola benzerlik gösterdiği incelemeye konu olmuştur. Günümüze kadar ulaşan futbol, çeşitli kurallara bağlanarak ulusal ve uluslararası müsabakalara sahne olmuştur. Bir dikkat çekici husus ise Osmanlı Döneminde futbolun nasıl başladığı, ülkemize nereden girdiği ile kulüplerimizin kuruluş yıllarının araştırıldığı bu çalışmamda, Türk futbol tarihi de derinlemesine incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayak Topu Oyunları, Sanat ve Futbol, Futbol Kültürü, Futbol Tarihi, Antik Çağ Futbolu, Orta Çağ Futbolu, Osmanlı Dönemi Futbolu

ABSTRACT

Nowadays it is a sport that engages in our lives and touches our lives. Football is not just a sport, it is a phenomenon that brings together different ethnicities and cultures, allowing competition with each other as rivals. In addition, the football game in which different cultures are based on various traditions, religious symbols and military drills is remarkable. In my study, the subject of football was revealed by which cultures and civilizations were revealed, adopted, and with which it was carried out. In the period when football emerged as a game and this game was evaluated in historical context, it has been the subject of examination in which civilizations football games have similarity to football since ancient times. The place and importance of football games in cultures is very interesting. Football, which has survived to the present day, has become a stage for national and international competitions with various rules. One remarkable point is that in the Ottoman period, how football started, where we entered our country and the years of foundation of our clubs were examined in this study.

Keywords: Foot Ball Games, Art and Football, Football Culture, Football History, Antiquity Football, middle Ages Football, Ottoman Period Football

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
BEYAN	iv
ÖNSÖZ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii
SÖZLÜK	xx
RESİMLER LİSTESİ	xxii
TABLolar LİSTESİ	xxx
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. SPOR KAVRAMI	6
2.1.1. Sporun Tanımı	6
2.1.2. Spor Teriminin Ortaya Çıkışı	6
2.1.3. Antik Çağda Spor	6
2.1.4. Orta Çağda Spor	7
2.2. FUTBOL KAVRAMI	8
2.2.1. Futbolun Tanımı	8
2.2.2. Futbolun Kökeni	8
2.2.3. Futbol Teriminin Ortaya Çıkışı	9
2.3. KÜLTÜR KAVRAMI	9
2.3.1. Kültürün Tanımı	9
2.3.2. Kültür Tanımının Tarihçesi	10
2.3.3. Kültürün Özellikleri	10

2.4. OYUN KAVRAMI	10
2.4.1. Oyunun Tanımı	10
2.4.2. Oyunun Doğuşu	10
2.4.3. Oyun ve Müsabakalarda Kültür	11
2.5. ANTİK ÇAĞ KAVRAMI	12
2.5.1. Antik Çağın İncelenmesi	12
2.5.2. Arkeolojinin Tanımı	13
2.5.3. Birincil Kaynaklar	13
2.6. ANTİK ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE FUTBOLUN DOĞUŞU	13
2.6.1. Antik Sümerlerin Futbol' un Keşfindeki Rolü	13
2.6.2. Antik Mısır'daki Arkeolojik Bulgular Işığında Futbol	15
2.6.3. Antik Çağda Futbol Topu Çeşitleri	16
2.7. FUTBOLUN OYNANDIĞI ANTİK ÇAĞ MEDENİYETLERİ	17
2.7.1. Antik Çin Medeniyetinde Futbol: Cuju	17
2.7.1.1. Cuju Oyunu Çeşitleri	29
2.7.1.1.1. Zhu Qui Oyunu	29
2.7.1.1.2. Bai Da Oyunu	30
2.7.1.2. Cuju Oyunu Hakkında İlginç Bilgiler	30
2.7.1.3. Antik Çinde Kadınların Cuju Oynaması	30
2.7.1.4. Han İmparatoru Wudi'nin Cujuya Katkıları	33
2.7.2. Erken Dönem Türk Kültür Çerçevesinde Futbol	35
2.7.3. Orta Asya Türklerine Ait Tarihi Kaynaklarda Futbol	35
2.7.3.1. La Tartarie Adlı Eserde Futbol	35
2.7.3.2. Tung-Tien Adlı Çin Kaynağında Futbol	36
2.7.3.3. Orta Asya Türklerinde Futbolun Adı: Tepük	36
2.7.3.4. Kuzeyli Barbarlarda Tepük	37

2.7.3.5. Divan-ı Lügatti't-Türk Adlı Eserde Tepük_____	37
2.7.3.6. İbni Mühenna Lugatı Adlı Eserde Tepük_____	39
2.7.3.7. Mehseti Adlı Eserde Tepük_____	39
2.7.3.8. Anonim Eserde Tepük_____	39
2.7.3.9. Tarih-i Timur Adlı Eserde Tepük_____	39
2.7.3.10. Hıtay-ı Name Adlı Eserde Tepük_____	39
2.7.4. Tepük Oyununun Yaşayan Varyantları_____	40
2.7.4.1. Uygurlarda Futbol: Tepgüç_____	40
2.7.4.2. Kırgızlarda Futbol: Langa Tebüü_____	41
2.7.4.3. Azerilerde Futbol: Çipolik_____	41
2.7.4.4. Türkmenlerde Futbol: Para_____	42
2.7.5. Mezoamerika Medeniyetlerinde Futbol_____	43
2.7.5.1. Maya ve Ölmeklerde Futbol_____	43
2.7.5.2. Tarihin En Eski Takım Sporu "Ulama"nın Dirilişi_____	49
2.7.5.3. Mezoamerikada Chichen Itza'nın Top Oyun Sahası_____	49
2.7.5.4. Azteklerde Futbol_____	53
2.7.5.5. Eskimolarda Futbol: Aqsaqtuk_____	57
2.7.5.6. Aborjinlerde Futbol: Marn Groom ve Woggabaliri_____	57
2.7.5.6.1. Marn Groom_____	57
2.7.5.6.2. Woggabaliri_____	58
2.7.5.7. Maorilerde Futbol: Kiorahi_____	60
2.7.6. Antik Grek Medeniyetinde Futbol: Episkyros_____	62
2.7.6.1. Episkiros Oyununun Kalıcı Etkisi_____	64
2.7.6.2. Homeros' un Odisea Adlı Eserinde Futbol_____	65

2.7.6.3. Odissea Adlı Eserde Nauzykai Topu	65
2.7.7. Antik Roma Medeniyetinde Futbol: Harpastum	67
2.7.7.1. Harpastum Oyun Topları	72
2.7.7.1.1. Follis Topu	72
2.7.7.1.2. Paganica Topu	72
2.7.7.1.3. Pila Topu	73
2.7.7.2. Roma Doktoru “Galen”e Göre Harpastum	73
2.7.8. Antik Japonya Medeniyetinde Futbol: Kemari	73
2.7.8.1.1. Kemari Oyun Topu “Mari”	74
2.7.8.1.2. Kemari Oyunu Oynanış Biçimi	75
2.7.8.1.3. Kemari Oyunu Kıyafetleri	77
2.7.8.1.4. Futbol Sprites ve Kemari Koruyucu: Fujiwara No Narimichi	77
2.7.8.1.5. Eski Japon Kadınlarının Kameri Oynaması	79
2.7.9. Arap Yarımadasında Futbolun Adı: Kurrek	80
2.8. FUTBOLUN OYNANDIĞI ORTA ÇAĞ	
MEDENİYETLERİ	80
2.8.1. Celtslerde Futbol	82
2.8.2. Gallerde Futbol: Cnapan	84
2.8.3. İrlandalılarda Futbol: Caid	86
2.8.3.1. Caid Oyununun Kökeni	86
2.8.3.2. Caid Oyunu Nasıl Oynanır?	86
2.8.4. İtalyanlarda Futbol: Calcio	87
2.8.4.1. Calcio Oyununun Kökeni	88
2.8.4.2. Calcio Oyunu Nasıl Oynanır?	89
2.8.4.3. Calcio Oyunu ve Modern Canlanma	89
2.9. MODERN FUTBOLUN DOĞUŞU	89
2.9.1. Futbol Kurallarının Kabulü	89

2.9.2. Futbolun İlkleri	89
2.10. OSMANLI DÖNEMİNDE FUTBOLUN DOĞUŞU	91
2.10.1. Futbol İle İlgili İlk Osmanlı Belgesi	91
2.10.2. Osmanlı Döneminde Türklerin Futbol Oynaması	92
2.11. OSMANLI DÖNEMİNDE OYNANAN İLK MÜSABAKALAR	92
2.11.1. Osmanlıda İlk Futbol Karşılaşması “Bayraklar ve Beyazlar”	92
2.11.2. Yakışıklılara Karşı Tipsizler	93
2.12. OSMANLI DÖNEMİNDE KURULAN FUTBOL KULÜPLERİ	94
2.12.1. Hermes Athletic And Cultural Association	94
2.12.2. Constantinople Football Club	94
2.12.3. Olympic Football Club	95
2.12.4. Bournabat Football Club	95
2.12.5. Ermis (Pera) Spor Kulübü	96
2.12.6. Pera Spor Kulübü ve Bizans İlişkisi	97
2.12.7. Football Club Smyrna	97
2.12.8. Panainios Smyrna	99
2.12.9. Apollon Smyrna	99
2.12.10. Football Club Wien	102
2.12.11. Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü (Kurtuluş)	102
2.12.12. Black Stocking F.C. / Fenerbahçe Spor Kulübü	103
2.12.12.1. İlk Futbol Kulübümüz Siyah Çoraplıların Kuruluş Öyküsü	103
2.12.12.2. Siyah Çoraplıların Devamı Olan Fenerbahçe'nin Kuruluş Öyküsü	104
2.12.13. Kadıköy Football Association	108
2.12.14. Imogene Football Club	108

2.12.15. Moda Rum Kulübü	109
2.12.16. Boyacıköy Football Club	109
2.12.17. Robert College Football Club	110
2.12.18. Pelops Futbol Kulübü	110
2.12.19. Elpıs Football Club	110
2.12.20. Faure Mektebi Futbol Kulübü	111
2.12.21. Cadi-Keuy Football Club	111
2.12.22. Anadolu Spor Kulübü	112
2.12.23. Union Sportive Football Club	112
2.12.24. Moda Fotball Club	113
2.12.25. Beylerbeyi Terbiye-i Bedenniye Kulübü	114
2.12.26. Sobacılar Futbol Kulübü	114
2.12.27. Balta Limanı Futbol Kulübü	114
2.12.28. Makriköy Futbol Kulübü	114
2.12.29. Kumkapı Futbol Kulübü	114
2.12.30. Galatasaray Spor Kulübü	114
2.12.31. Beşiktaş Futbol Kulübü	116
2.12.32. Ramblers Futbol Kulübü	116
2.12.33. H.M.S. Barham Futbol Kulübü	116
2.12.34. Büyükdere Futbol Kulübü	116
2.12.35. Hasköy Futbol Kulübü	116
2.12.36. Zogrophion Football Club	117
2.12.37. Vefa Terbiye-i Bedeniyye Kulübü	117
2.12.38. Strugglers Football Club	117
2.12.39. Beykoz Zindeler İdman Yurdu	118
2.12.40. Mühürdar Football Club	118
2.12.41. Dork Football Club	118

2.12.42. Club Jason	119
2.12.43. Araks Football Club	119
2.12.44. Beşiktaş Jimnastik Kulübü	119
2.12.45. Maccabi Musevi Kulübü	121
2.12.46. Alman Mektebi Spor Kulübü	121
2.12.47. Saint Benoit Spor Kulübü	121
2.12.48. Turan Sanatkaran Gücü	121
2.12.49. Altınörs Spor Kulübü	122
2.12.50. Valide Çeşme Kulübü	122
2.12.51. Altınordu İdman Kulübü	122
2.12.52. Süleymaniye Terbiye-i Bedeniyye Kulübü	123
2.12.53. Beylerbeyi Spor Kulübü	123
2.12.54. Karşıyaka Terbiye-i Bedeniyye	123
2.12.55. Darülfünun Spor Kulübü	124
2.12.56. İstanbul Jimnastik Kulübü	124
2.12.57. Anadoluhisarı İdman Yurdu	124
2.12.58. Kampana Telefoncular Kulübü	124
2.12.59. Makriköy İdman Yurdu	124
2.12.60. Haliç Feneri	124
2.12.61. Altay İdman Yurdu	124
2.12.62. Nişantaşı Terbiye-i Bedeniyye Kulübü	124
2.12.63. Darüşşafaka Spor Kulübü	124
2.12.64. Rekabet Futbol Timi	125
2.12.65. Hilal Spor Kulübü	125
2.12.66. Gürbüzler Ocağı	126
2.12.67. Şark Kulübü	126
2.12.68. Türk İdman Ocağı	126

2.12.69. Osmanlı Döneminde Kurulan Diğer Futbol Kulüpleri_____	126
2.13. OSMANLI DÖNEMİNDE FUTBOL_____	126
2.13.1. Osmanlıda Kulüplerin Tescili_____	126
2.13.2. Osmanlı Döneminde Futbol Ligleri_____	127
2.13.2.1. Constantinople Football League_____	127
2.13.2.2. İstanbul Cuma Ligi _____	135
2.13.2.3. İstanbul Şampiyonluğu Ligi_____	141
2.13.2.4. İstanbul Futbol Birliği Ligi_____	142
2.13.2.5. İstanbul Türk İdman Birliği Ligi_____	142
2.13.2.6. İstanbul Pazar Ligi_____	144
2.13.3. Osmanlı Dönemi Futbol Sahaları_____	145
2.13.3.1. Papazın Çayırı_____	145
2.13.3.2. Union Club Sahası_____	147
2.13.3.3. İttihat Spor Sahası_____	150
2.13.3.4. Topçu Kışlası Sahası_____	152
2.13.3.5. Fenerbahçe Sahası_____	157
2.13.3.6. Diğer Futbol Sahaları_____	159
2.13.4. Osmanlıda Futbol Nizamnamesi_____	159
2.13.5. Osmanlı Dönemi İlk Futbol Dergileri_____	160
2.13.6. Osmanlı Dönemi Türk Futbolunda İlkler_____	167
2.14. OSMANLI DÖNEMİNDE ATATÜRK'ÜN	
FUTBOLA KATKISI _____	167
2.14.1. Atatürk'ün Fenerbahçe Sempatisi_____	169
2.14.2. Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübüne Yardım Etmesi_____	170
2.14.3. Fenerbahçe Stadına Atatürk Büstünün Konulması_____	171

2.15. SAVAŞLARIN GÖLGESİNDE FUTBOL	172
2.15.1. Kurtuluş Savaşı ve Futbol	172
2.15.2. Fenerbahçe Spor Kulübüne Ait Kurtuluş Savaşı Anısı	172
2.15.3. Galatasaray Spor Kulübüne Ait Kurtuluş Savaşı Anısı	173
2.15.4. Beşiktaş Jimnastik Kulübüne Ait Kurtuluş Savaşı Anısı	173
2.16. ECNEBİ TAKIMLARI İLE OYNANAN MÜSABAKALAR	174
2.16.1. Müttefik ve Mütareke Kuvvetleri İle Maçlar	176
2.16.2. İlk Türk Milli Takım Müsabakaları	180
2.16.3. İşgal Kuvvetlerine Karşı Kazanılan General Harrington Kupası	180
3. SONUÇ	184
4. KAYNAKÇA	187
5. EKLER	193
6. ÖZGEÇMİŞ	194

KISALTMALAR LİSTESİ

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

İ.Ö. : İsa'dan Önce

İ.S. : İsa'dan Sonra

A.D. : Anno Domini (Latince'de Efendimizin Yılı Anlamında, Milattan Sonra)

B.C. : Before Christ (İsadan Önce, Milattan Önce)

C.E. : Common Era (Milattan Önce)

Y.Y. : Yüzyıl

T.Y. : Tarih Yok

S.T. : Saint (Aziz)

S. : Sayfa

WEB : Dünya Çapında Ağ

FİFA : Federation International De Football Association (Uluslararası Futbol Federasyonu)

TFF : Türkiye Futbol Federasyonu

SK : Spor Kulübü

FC : Football Club (Futbol Kulübü)

AFC : Association Football Club (Association Futbol Kulübü)

C.F.C : Constantinople Football Club (Constantinople Futbol Kulübü)

K : Kaptan

İ.Y. : İdman Yurdu

PAOK : Panthessalonikeios Athlitikos Omilos Konstantinoupoliton (Yunan Spor Kulübü)

AEK : Athlitiki Enosis Konstantinoupoleos (Yunan Spor Kulübü)

CM : Uzunluk Birimi (Santimetre)

İNÇ : Amerika, İngiltere ve Kanada Gibi Ülkelerin Uzunluk Birimi (1 İnç: 2.54 Santimetre)

FT : İngiliz Uzunluk Birimi (1 Ft: 30.48 Santimetre, 1 Ft: 12 İnç)

PM : Pikometre

BBC : British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)

V.B. : Ve Benzeri

SÖZLÜK

- Firavun** : Antik Mısırda Hükümdarlara Verilen Ad.
- Homeros** : Antik Çağda Yaşamış İyonyalı Ozan.
- Zeus** : Yunan Mitolojisinde En Güçlü ve Önemli Tanrı.
- Gymnos** : Eski Yunanda Çıplak Atlet.
- Hümanist** : İnsan Merkezilik.
- Tasvir** : Betim, Resim.
- Tendon** : Kasları Kemiklere Bağlayan Lifli Doku.
- Hiyeroglif** : Antik Döneme Ait Bir Yazı Sistemi.
- Varyasyon** : Değişim.
- Versiyon** : Değişik Biçim.
- Popülarite** : Popülerlik.
- Rölyef** : Kabartma.
- Kımız** : Kısrak Sütünün Mayalanması İle Yapılan Eski Türk İçkisi.
- Mızrak** : Uzun Saplı ve Ucunda Sivri, Batıcı Bir Demir Bulunan, Atılarak Kullanılan Silah.
- Post** : Tüpleri Alınmamış Durumdaki Hayvan Derisi.
- Çeper** : Duvar.
- Mütemadiyen** : Hiç Ara Verilmeksizin, Sürekli Bir Biçimde.
- Spesifik** : Özgül, Yalnız Bir Türe Özgün Olan.
- Skrotum** : Memelilerde İçinde Testisler Bulunan Dış Kese.
- İllüstrasyon** : Resimlerle Bezeme.
- Klan** : Boy.
- Formasyon** : Biçimlenme.
- Fresko** : Islak Kireç Sıvı Üstüne, Ezildikten Sonra Su Ya Da Su ve Kireç Birleşimi Bir Bağlayıcı İle Karıştırılan Pigmentlerle Yapılan Resim.
- Sunak** : Tapınaklarda, Üzerinde Kurban Kesilen Günlük vb. Yakılan, Başına geçilip Dinsel Tören Yapılan, Masa Biçiminde Taş.
- Ritüel** : Din, Tapınma, Büyü vb. İle İlgili Geleneksel Tören.
- Techizat** : Donatı, Donatım.
- Aristokrat** : Soylular Sınıfından Olan, Soylu.
- Tütsülemek** : Türlü Amaçlarla Bir Yeri Tütsü Dumanıyla Dodurmak.

Muhafız	: Birini Ya Da Bir Şeyi Koruyan, Kollayan Gözeten Kimse, Koruyucu.
Budizm	: İlk Önce Hindistan'da Ortaya Çıkan 500 Milyonu Aşkın İnananı Bulunan Bir Dindir.
Reform	: Düzeltim.
Kaotik	: Kargaşa İçinde Olan.
Pikemen	: Eski Tarihlerde Silahlı Asker.
Nobleman	: Asil, Rütbeli Asker.
Tebaa	: Uyruk.
Association	: Dernek.
Muhacir	: Göçmen.
Nizamname	: Tüzük.
Hafiyeye	: Başkalarıyla İlgili Bilgileri Gizlice Toplayan ve Bunları İlgililere İleten Görevli.
Zaptiye	: Osmanlı Döneminde, Yurtta Güvenliği Sağlamakla Görevli Askeri Polis Örgütü.
İstihkam	: Düşman Saldırısına Karşı Yapılan Korunak.
Müttefik	: Anlaşma, Birlik Kararı.
Mütareke	: Ateşkes, Bırakışma.
Mecmua	: Dergi.

RESİMLER LİSTESİ

SAYFA NO

Resim 1: Antik Yunan Futbol Oyuncusu Topu Dengelerken, Attika Lekythous'unda ki Betimleme _____	14
Resim 2: 17.000 Yıl Öncesine Dayanan Fransa'daki Lascaux Mağaralarında Bulunan Duvarlarda Antik Kadınların Futbol Oynaması _____	14
Resim 3: Beni-Hassan Mezarlıklarından Görüntü, Birbirine Top Atan Kızlar _____	15
Resim 4: Antik Çin'de Sekiz Parçadan Oluşan Futbol Topu _____	16
Resim 5: Cuju Futbol Topu _____	18
Resim 6: 12 Parçadan Oluşan Futbol Topu _____	19
Resim 7: Cuju, Çin Futbolu _____	19
Resim 8: Qi Devletinde Futbol Oynayan İnsanlar _____	20
Resim 9: Antik Futbol Cuju _____	20
Resim 10: Futbolun Çin'de Uzun Bir Geçmişi Var _____	21
Resim 11: Taş Oymalar: Han Hanedanlığı döneminde Eski Çin Oyun Futbolu Sahnesi _____	21
Resim 12: Hanyang Hanedanlığı Mezarlık Taş Duvar Oymacılığı _____	22
Resim 13: Antik Mezara Ait Cuju Figürlü Lonta Taşı _____	22
Resim 14: Song Hanedanlığının Cuju Tasarımı İle Oyulmuş Fildişi Fırça Tutucu _____	23
Resim 15: Kuzey Song Hanedanlığının Hanedanlığına Ait Cuju Tasarımlı Seramik Yastık _____	23
Resim 16: İmparator Jiajing'in Hükümdarlığı Sırasında Cuju _____	24
Resim 17: Qing Hanedanlığı Sırasında Cuju _____	24
Resim 18: Huang Di, Futbol'un Yaratıcısı _____	25
Resim 19: Shandong Eyaletinde ki Linzi Şehri Cuju Heykeli _____	25
Resim 20: Çin, Futbol'un Doğduğu Yer _____	26
Resim 21: Song Hanedanı Karşısında Cuju Oynayan Çocuklar _____	27
Resim 22: Song Hanedanı Taizu ve Saray Ahalisi Cuju Oynuyorlar _____	27
Resim 23: Song Hanedanı Döneminde Cuju Adlı Oyunu Oynayan Çocukları Gösteren Çizim _____	28
Resim 24: Futbol, Song Hanedanı Tarafından Tercih Edildi ve Asal Zamanına Ulaştı _____	28

Resim 25: İmparator Taizu Song ve Başbakan Zhao Pu, Cuju Oynuyorlar	29
Resim 26: Tang Hanedanlığı Döneminde Kızlar Futbolda İyiydi	31
Resim 27: Tang Hanedanının Bronz Aynası: Futbol Oynayan Kızlar	32
Resim 28: Bronz Cuju Tasviri	33
Resim 29: Eğlence İçin Sarayda Antik Çin Futbol Oyunu	33
Resim 30: Cuju Hedefi Gösteren Resim	34
Resim 31: Eğlence için Sarayda Antik Çin Oyun Futbolu ve Askeri Eğitim Amaçlı Eski Çin Oyun Futbolu	34
Resim 32: Eski Türk Boylarında Futbola Çok Benzeyen Oyun Tepük	36
Resim 33: Orta Asya'daki Eski Türk boylarının "Tepük" Adıyla Andıkları Bir Ayak Topu Oynadıklarını Kaşgarlı Mahmud'un 1072-1074 Tarihleri Arasında Yazdığı Ünlü Eseri "Divânü Lûgati't-Türk"ten Öğreniyoruz	37
Resim 34: İğ Ağırşığı	38
Resim 35: 11. Y.Y Oyun Aracı Olarak Türklerde Tepük	38
Resim 36: 20. Y.Y Başları Uygurlarda Tepgüç	40
Resim 37: Mayaların Top Oyunu Ulama	43
Resim 38: Mayalarda Top Oyunu Vazo Betimlemesi	44
Resim 39: Mayalarda Top Oyunu Vazo Betimlemesi	44
Resim 40: Mayalarda Top Oyunu Vazo Betimlemesi	45
Resim 41: Maya Oyuncuların Boyalı Sahneleri İle Bir Seramik, Guatemala	45
Resim 42: Mezoamerika, Mayalarda Top oyuncu Heykelcik	46
Resim 43: Mayalarda Çarpıcı Bir Taş tutan Top Oyuncu	46
Resim 44: Her Ne Kadar Kadın Futbolcuların Birçok Figürü Keşfedilmiş Olsa da, Törenlerde Oyuncuların Gerçek Oyuncuları Olup Olmadığı Net Değildir	47
Resim 45: Veracruz, Meksika'da Bir Top Oyunundan Sonra Bir İnsanın Kurban Edilmesi Oyması	48
Resim 46: Xalapa, Meksika Anthropaji Müzesinde Kurban Edilen Top Oyuncusu	48

Resim 47: Meksika'nın Merkezi Xochicalco'nun Avlusu, Top Sahası _____	50
Resim 48: Oaxaca'da Bir Top Sahası _____	50
Resim 49: Meksika'daki Chichen Itza'da ki Büyük Top Mahkemesi _____	51
Resim 50: Mezoamerika Mayalarda, Top Mahkemenin Hedeflerinden Biri _____	51
Resim 51: Meksika'da Bir Top Sahası _____	52
Resim 52: Oaxaca Museo Rufino Tamayo'da Bir Top Oyununun Seramik Betimlemesi _____	52
Resim 53: Antik Azteklerde Futbol Oyuncusunu Betimleyen Duvar Resmi _____	53
Resim 54: Chinkultic, Chiapas'dan Bir Top Oyuncusu _____	54
Resim 55: Mezoamerikalı Azteklerde Bir Futbol Oyuncusunu Betimleyen Teotihuacan Tepantitla Kompleksinde Bir Duvar Resminin Küçük Bir Detayı _____	54
Resim 56: Guatemala'da Bir Oymada İki Top Oyuncusu _____	55
Resim 57: Azteklerde Top Oyunu Vazo Betimlemesi _____	55
Resim 58: Christoph Weiditz'in Mezoamerikalı Azteklerin Top Oyunu Hakkındaki Görüşünü Gösteren 16. yüzyıl İllüstrasyonu _____	56
Resim 59: Bir Grup Aborjin Guyana'da futbol oynuyor _____	58
Resim 60: Blandowski'nin Woggabaliri Tasviri _____	59
Resim 61: Antik Yunanlı Top İle Pratik Yapıyor _____	62
Resim 62: Genç Adamlar Top İle Pratik Yapıyor _____	63
Resim 63: Episkyros Oynayan Antik Yunanlılar _____	63
Resim 64: Bir Top ve Sıçrayan Kişiyi İçeren Eski Bir Yunan Sikkesi _____	64
Resim 65: Yunan Şair Homeros "Odisea" Adlı Eserinde Sümerlerde Top Oynayan İnsanlardan Bahsetmektedir _____	65
Resim 66: Yunan Şair Homeros "Odisea" Adlı Eserinde Princess Nauzyka'yı Sunan Nice'deki Mont Chateau'da Mozaik _____	66
Resim 67: Harpastum, Antik Roma Freskosu _____	67
Resim 68: Harpastum Topu Oynayan Romalı Heykeli _____	68
Resim 69: Harpastum Topu Tutan Romalı Kadınlar _____	68

Resim 70: Harpastum Oynayan Romalı Kadınlar _____	69
Resim 71: Harpastum Oynayan Romalı Kadınlar _____	70
Resim 72: Gnathia Tarzında Bir Şişe Topla oynayan bir Romalı Figürünü Betimliyor _____	70
Resim 73: Roma’da Harpastum Oyunu _____	71
Resim 74: Hırvatistan’da Bulunan Bir Mezarlık Duvarında Adamın Elindeki Top İle Harpastum Oynadığını Betimleyen Buluntu _____	71
Resim 75: Kemari Oyunu Tasviri _____	74
Resim 76: Toyohara Chikanobu, Bir Futbol Oyunu Olan Kameran _____	76
Resim 77: 18. Yüzyıl Sonlarında Kemari Tasviri _____	76
Resim 78: Orijinal Chikanobu (1838-1912) Kiraz Çiçekleri Altında Fujiwara No Narimichi’de Kemari Oyunu Resmeden Japon Woodblock Baskı _____	78
Resim 79: 14. Yüzyılın Sonunda İngiltere’de Futbol Çok Popüler Bir Oyundu _____	81
Resim 80: 19. Yüzyıldan Kalma Futbol Ayakkabıları ve Topu _____	82
Resim 81: La Soule, Fransız Futbolu _____	83
Resim 82: Thamas ve Townsend Kulüpleri Arasındaki Bir Futbol Oyunu _____	84
Resim 83: Orta Çağ Galler’de Birbirleri İle Cnapan Oynayan Birçok Köyün Toprak Bölünmesi Yaşaması Sonucu Harita _____	85
Resim 84: Floransa, İtalya İazza Santa, Calcio-Fiorentino _____	88
Resim 85: Constantinople Futbol Takımı Smyrna Maçı Hatırası _____	95
Resim 86: Beyoğlu Spor Kulübü Ana Giriş Kapısı _____	96
Resim 87: İstanbul’un Perası Paris’te _____	97
Resim 88: Smyrna Football Club _____	98
Resim 89: 1906 Yılı Ara Olimpiyatlarına Katılan Football Club Smyrna _____	98
Resim 90: 1909 İzmir Şampiyonu Panionios Takımı _____	99
Resim 91: Apollon Smyrna Football Club _____	100
Resim 92: 1918-1919 Mevsimi İzmir Ligi Şampiyonu Apollon _____	101

Resim 93: 1921-1922 Mevsimi İzmir Ligi Şampiyonu Apollon	101
Resim 94: Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü	102
Resim 95/1: Black Stocking'ın Kuruluşunda Tıbbiye Nazırı Dr. Ahmet Rasim Paşa	103
Resim 95/2: Black Stocking'ın Kurucularından Bahriye Zabiti Fuad Hüsnü Bey	103
Resim 96: Balack Stocking Football Club	104
Resim 97: Black Stocking Football Club Amblemi	104
Resim 98: Fenerbahçe Kuruluş Tüzüğü	105
Resim 99: Osmanlıca Fenerbahçe Arması	106
Resim 100: 1911-12 Sezonu Şampiyonu ve Fenerbahçe Tarihinin İlk Şampiyon Kadrosu	107
Resim 101: Fenerbahçe'nin Fahri Reisliğini Yapan Şehzade Ömer Faruk Efendi	107
Resim 102: HMS İmogene Football Club 1904-1905	109
Resim 103: Elpis Futbol Takımı, 1905	110
Resim 104: Kadıköy Futbol Kulübü, 1904	111
Resim 105: Cadı-Keuy Football Club, 1906-1907	112
Resim 106: Moda Football Club, 1907-1908	113
Resim 107: Moda Football Club	113
Resim 108: Osmanlıca Galatasaray Amblemi	115
Resim 109: Strugglers Kulübü Amblemi	117
Resim 110: Dork Kulübü Futbol Takımı	118
Resim 111: Beşiktaş Jimnastik Kulübünün Kuruluş Tüzüğü	119
Resim 112: Osmanlıca Beşiktaş Arması	120
Resim 113: Beşiktaş Futbol Takımının Şeref Beyli İlk Fotoğrafı	120
Resim 114: Turan Sanatkarın Gücü	121
Resim 115: Altınordu İdman Kulübü, 1914	122
Resim 116: Altınordu İdman Kulübü Nizamnamesi Kapağı	122
Resim 117: Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Yurdu, 1911	123

Resim 118: Darüşşafaka'nın İzmir Seyahati Hatırası _____	125
Resim 119: Hilal Spor Kulübü, 1914 _____	125
Resim 120: Fenerbahçe'nin Kuruluş Belgesi _____	127
Resim 121: İstanbul Futbol Ligi Kurucularından James Lafontaine _____	127
Resim 122: İstanbul Futbol Ligi Kurucularından Avukat ve İlk Futbol Hakemi Olan Hery Pears _____	128
Resim 123: Kadıkeuy Futbol Kulübü'nün 1905-1906 Yılına Ait Kartpostalı _____	129
Resim 124: Galatasaray Spor Kulübü, 1908-1909 _____	131
Resim 125: Galatasaray Spor Kulübü, 1909-1910 _____	132
Resim 126: Galatasaray Spor Kulübü, 1910-1911 _____	133
Resim 127: 1911-12 Cuma Ligi Şampiyonu Fenerbahçe Kadrosu _____	134
Resim 128: Fenerbahçe Spor Kulübü 1913-1914 _____	135
Resim 129: Galatasaray ve Fenerbahçe Oyuncularının Yer Aldığı 1913-14 Sezonuna Ait Bir Fotoğraf _____	135
Resim 130: İstanbul Cuma Ligi - Altınordu İdman Yurdu, 1916-17 _____	138
Resim 131: İstanbul Cuma Ligi - Altınordu İdman Yurdu 1917-18 Şampiyonu _____	139
Resim 132: Fenerbahçe ile Altınordu İdman Yurdu Arasında 1922 Yılında Oynanan Maçın Devre Arasından Bir Görünüm _____	141
Resim 133: İstanbul Türk İdman Birliği Ligi Şampiyonu Beşiktaş, 1920 _____	144
Resim 134: Papazın Çayırında Oynanan Maçta Fenerbahçe İle Altınordu Karşılaştı, 1910 _____	146
Resim 135: Union Club Hizmete Girdi, 1909 _____	147
Resim 136: 1910'lardaki Union Club Sahasında Bir Fenerbahçe-Galatasaray Maçından Görünüm _____	148
Resim 137: Fenerbahçe ile Galatasaray Arasında Union Club Sahası'nda Oynanan ve Fenerbahçe'nin 4-2 Kazandığı Maçtan Bir Görüntü _____	148
Resim 138: Altınordu - Fenerbahçe Karşılaşması, 26 Ocak 1915 _____	149
Resim 139: Fenerbahçe - Teyyareciler Karşılaşması, 5 Haziran 1915 _____	149

Resim 140: Union Club Cup, 1909 _____	150
Resim 141: Fenerbahçe – Galatasaray Karşılaşması, 28 Mayıs 1913 _____	151
Resim 142: Fenerbahçe ile Galatasaray’ın Eski Ouncuları Arasında İttihatspor Sahası’nda Oynanan Maçtan Bir Görüntü _____	152
Resim 143: Topçu Kışlası Taksim Stadı Kapısı _____	153
Resim 144: Fenerbahçe ve Galatasaray Arasında 15 Haziran 1923 günü, Taksim Stadyumu’nda Oynanan İdman ve Spor_Alemi Dergileri Kupası Final Maçının Bileti _____	154
Resim 145: Pera ve Tatvla Mahalleri Arasında Oynanan Maçın Kartpostalı _____	154
Resim 146: Topçu Kışlası Taksim Stadı Tribünleri _____	155
Resim 147: Taksim Stadının Zarif Seyircileri _____	156
Resim 148: 1925 Yılında Taksim Stadında Viyana Karması İle Karşılaşan Fenerbahçe-Galatasaray Karmasının Maç Öncesinde Çekilen Fotoğrafi _____	156
Resim 149: Fenerbahçe Stadı Açılışı _____	157
Resim 150: Fenerbahçe Stadının Tapusu _____	158
Resim 151: Fenerbahçe Stadı’nın 10 Yıl Süre İle Kulübe Devrini Öngören Gazi Mustafa Kemal İmzalı Belge _____	158
Resim 152: İzmir Bornova’da 1899 Senesinde Rum Panionian Kulübü Tarafından Tertip Edilen Müsamereyi Gösteren Kartpostal _____	159
Resim 153: İlk Futbol Dergisi Kapağı, 1910 _____	161
Resim 154: Derginin İkinci Sayısının Kapağı _____	161
Resim 155: Derginin Üçüncü ve Dördüncü Sayısının Kapağı _____	162
Resim 156: Derginin Beşinci Sayının Kapağı _____	162
Resim 157: Derginin Altıncı Sayısının Kapağı _____	163
Resim 158: Derginin Yedinci Sayısının Kapağı _____	163

Resim 159: 1913-1914 Seneleri Spor Mecmuası İdmanın 35. Ve Son Sayısının Kapağı	164
Resim 160: 1914-196 Seneleri Donanma Mecmuası	164
Resim 161: 1922 Kasım Ayına Neşredilmeye Başlanan Türkiye İdman Mecmuası'nın Tekatüdlere Arasındaki Turnuva Müsabakalarını Gösteren Sayısı	165
Resim 162: 1919-1931 Seneleri Arasında Spor Alemi Mecmuasının Keşaf Futbolcularını Gösteren İşgal Yıllarından Bir Sayı	165
Resim 163: Türkiye Futbolunun Lokomotifleri: Galatasaray ve Fenerbahçe, Türkiye İdman Mecmuası	166
Resim 164: Türkiye Cumhuriyeti'nin Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa, Türkiye İdman Mecmuası'nın Kapağında	166
Resim 165: Mustafa Kemal Paşanın Fenerbahçe Spor Kulübüne Ziyareti, 3 Mayıs 1918	169
Resim 166: Gazi Mustafa Kemal, Fenerbahçe – Bursa Ankara Muhafız Gücü Karma Futbol Takımı Arasında ki Maçı İzlerken	170
Resim 167: Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübüne Yaptığı Yardımın Belgesi	171
Resim 168: Donanma Dergisinin Futbolcu Askerleri Cepheye Gösteren Kapak Fotoğrafı	173
Resim 169: Galatasaray- Kolojvar Müsabakasına Ait Resimler, Şehbal Mecmuası, 1911	174
Resim 170: Futbolumuzun İlk Ecnebi Rakibi Kolozsvari Vasutas Sport Club 1911	175
Resim 171: Fenerbahçe'nin İşgal Kuvvetlerine Karşı Kazandığı General Harrington Kupası	182
Resim 172: 29 Haziran 1923 Harrington Zaferinin Gazeteye Yansıması	183

TABLolar LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 1: Tablo: İstanbul Futbol Ligi Şampiyonları ve Şampiyonluk Sayıları_____	128
Tablo 2: Puan Durumu Bilinmeyen İstanbul Futbol Liginin İlk Yılındaki Sıralaması, İmogene Şampiyon, 1904-1905_____	128
Tablo 3: İstanbul Futbol Liginin 1905-1906 Yılı Sıralaması, Cadı-Keuy Football Club Şampiyon	129
Tablo 4: İstanbul Futbol Liginin 1906-1907 Yılı Sıralaması, Cadı-Keuy Football Club Şampiyon	130
Tablo 5: Puan Durumu Bilinmeyen İstanbul Futbol Liginin 1907-1908 Yılı Sıralaması, Moda Football Club Şampiyon _____	130
Tablo 6: İstanbul Futbol Liginin 1908-1909 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon_____	130
Tablo 7: İstanbul Futbol Liginin 1909-1910 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon_____	131
Tablo 8: İstanbul Futbol Liginin 1910-1911 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon_____	132
Tablo 9: İstanbul Futbol Liginin 1911-1912 Yılı Sıralaması, Fenerbahçe Şampiyon_____	133
Tablo 10: İstanbul Futbol Liginin 1913-1914 Yılı Sıralaması, Fenerbahçe Şampiyon_____	134
Tablo 11: İstanbul Futbol Ligi 1912-1913 Yılı Sekteye Uğradı _____	136
Tablo 12: İstanbul Cuma Liginin 1913-1914 Yılı Sıralaması _____	137
Tablo 13: İstanbul Cuma Liginin 1915-1916 olan İlk Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon____	137
Tablo 14: İstanbul Cuma Liginin 1916-1917 Yılı Sıralaması, Altınordu Şampiyon_____	138
Tablo 15: İstanbul Cuma Liginin 1917-1918 Yılı Sıralaması, Altınordu Şampiyon_____	138
Tablo 16: İstanbul Cuma Liginin 1918-1919 Yılı Sıralaması, Altınordu Şampiyon_____	139
Tablo 17: İstanbul Cuma Liginin 1920-1921 Yılı Sıralaması, Fenerbahçe Şampiyon_____	139
Tablo 18: İstanbul Cuma Liginin 1921-1922 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon _____	140
Tablo 19: Cuma Liginde Gol Yemeden Şampiyon Olan Takımı Fenerbahçe, 1922-1923_____	140
Tablo 20: İstanbul Cuma Ligi Şampiyonları ve Şampiyonluk Sayıları _____	141
Tablo 21: İstanbul Şampiyonluğu Ligi Puan Durumu, 1914-1915_____	142
Tablo 22: İstanbul Futbol Birliği Ligi Puan Durumu, 1914-1915_____	142

Tablo 23: İstanbul Türk İdman Birliği Ligi 1919-1920 Yılı A Grubu Puan Durumu_____	143
Tablo 24: İstanbul Türk İdman Birliği Ligi 1919-1920 Yılı B Grubu Puan Durumu_____	143
Tablo 25: İstanbul Pazar Ligi Puan Durumu, 1921-1922_____	145
Tablo 26: Macar Kolejvar Takımının Memleketimizde Yaptığı Müsabakalar, 1911_____	174
Tablo 27: Galatasaray'ın Macaristan ve Roma'ya Seyahati Müsabakaları, 1911 _____	175
Tablo 28: 1913 Senesi Ecnebi Müsabakaları _____	175
Tablo 29: 1914 Senesi Ecnebi Müsabakaları _____	176
Tablo 30: Fenerbahçe'nin Rusya Seyahati Müsabaka Sonuçları, 1914 _____	176
Tablo 31: Ecnebi Müsabaka Sonuçları, 1915-1917 _____	176
Tablo 32: Müttefik Kuvvetleri İle 1918-1919 Yılları Arası Olan Maçlar_____	177
Tablo 33: Mütareke Kuvvetleri İle Olan Maçlar_____	178
Tablo 34: Müttefik Kuvvetleri İle 1921-1923 Yılları Arası Olan Maçlar_____	179
Tablo 35: Galatasaray 1,5 Aylık Avrupa Turnesine giderek 17 Maç Yapıyor _____	179
Tablo 36: Takımlarımızın Slavya Praha'ya Karşı Performansı_____	179
Tablo 37: İlk Türk Milli Takım Müsabakaları, 1922 _____	180

1. GİRİŞ

Futbol ve benzeri top oyunlarının keşfi antik dönemlere dayanmakla birlikte, hangi yıllar arasında oynandığı bilimsel bulgular ışığında gün yüzüne çıkmakta olup, bize bazı bilgiler sunmaktadır. Bu bilgilere arkeolojik bulgular ışığında, antik çağlarda M.Ö. 4000 ile M.Ö. 2000 yılları arasında Sümerlerde ayakla oynanan top oyunlarının varlığına rastlanmaktadır. Ayrıca Mısır'daki mezar duvarlarında ki kalıntılarda ayakla top oynayan insan tasvirlerine rastlanması futbolun Sümerlere kadar dayandığı ortaya çıkmaktadır. Hatta Sümerlere ait arkeolojik bulgularda Yunan Şair Homeros'un Odesa adlı eserinde ayakla oynanan oyunlardan bahsetmesi ve Mısır'daki mezarlıklardaki duvar resimleri gün yüzüne çıkarken bu dönemden kalma deri veya ketenden yapılmış topların bugüne kadar ulaşması, futbolun oldukça eski çağlara dayandığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Mısır'daki "Ben-i Hasan ve Merruka" mezarlarındaki resimlerde çeşitli futbol oyunları oynayan ile ayakla top oynayan figürlere ve şekillere rastlanmaktadır. M.Ö. 2500 yıllarında Eski Mısır mezarlarında bulunan farklı figür ve nesnelere, futbolun bu dönemlerde bir oyun olarak var olduğunu kanıtlar niteliktedir (Sportmen, 2017).

Antik Çin Medeniyetinde, futbola benzerlikler gösteren bir oyun olan "Cuju", günümüzde ki futbol oyununda ki gibi dikdörtgen bir alanda oynanmaktaydı. Hatta daha önceki Cuju hakkındaki kayıtlara, M.Ö. 300 yılında tarihsel bağlamda bir siyasi ders kitabı olan "Zhan Guo Ce" de rastlanmaktadır. Cuju, M.Ö. 2500 yılında futbola fazlasıyla benzeyen ve bazı kaynaklara dayanan, askeri idman amacıyla kıl ve tüy ile doldurulmuş tamamı deriden oluşan topun iki bambu kamışıyla sabitlenen kaleye sokulmasını amaçlayan bir oyun olarak biliniyor. Hatta Cuju askerlerin yaptığı bir "top tepme idmanı" iken Çin saraylarına kadar ünü ulaşmış olup, "İmparator Wu Di" tarafından kurallar yeniden düzenlenerek bir şekilde oturtulmuştur. İmparator Wu Di, daha sonra Cuju oynanması için her iki tarafında birer kale olan sahalar inşa etmiştir. "Song Hanedanlığı" zamanında ise profesyonel anlamda "Cujucular" ortaya çıkmıştır. Cuju, "Ming Hanedanlığı Döneminde reddedilmiş ve zamanla unutulmaya yüz tutmuş olup, antik çağa dayanan bir tarihe sahip olan bu ilkel futbol oyunu halen günümüzde bazı festival ve etkinliklerde gösteri amaçlı oynanmaktadır (Cömert, t.y.).

Türk Kültürünün Erken Dönemlerinde, M.Ö. 1500 yıllarında futbol benzeri ayak topunun varlığı bilinmektedir. M.Ö. 2000 yıllarından itibaren İç Asya toplumlarının hayatına dokunan, ayakla itmek ve vurmak anlamına gelen oyunun ustaları olarak, değişik dönemlere ait "Çin Kaynakları" Türk olan "Kuzeyli Barbarlar" ı işaret etmektedir. "Chou Sülalesi" devrinde (M.Ö. 1050-249), halk arasında iyice popülerliğe kavuşan, hatta belirli kurallara dayandırılan oyunda kullanılan top olarak içi tüyler ve hayvan kılırları ile doldurularak dikilmiş sekiz adet deri parçasından oluşmaktaydı. Bu oyun "Han Sülalesi" devrine (M.Ö. 206-M.S. 220) ait rölyeflerde, futbolcunun bir insan başından daha büyük bir topa vuruş gerçekleştirir iken gerçekleşen vücut

kompozisyonu günümüzde bir futbolcunun serbest vuruş esnasında gösterdiği pozisyona benzemektedir. Bu Çin kaynakları ayrıca ayak topu oyununu Türklerde kızlarının da oynadığını belirtmektedir. Ayrıca top oyununun Türklerin ve Moğolların düzenlediği şölen ve törenlerde yer aldığı, özellikle de “İlkbahar Ekinoksu Bayramı” nda oynandığı belirtilmektedir (Yıldıran, 1996).

Orta Asya Türkleri ile ilgili “La Tartarie” adlı Fransızca eserde “Hiuan” adlı bir Çinli “Tsang” kentinde kız ve erkelerden kurulu Türk takımlarının ayak topu oynadıklarından bahseder (Erdoğan, 2008). Orta Asya’da özellikle Türk kaynakları olan; “Divan-ı Lüğati’t-Türk, İbni Mühenna Lugati, Tarih-i Timur, Hıtay-ı Name, Meseti ve Anonim” adlı eserlerde, Türkler tarafından oynanan “Tepük” adında bir ayak topu oyunundan bahsedilir. Özellikle Divan-ı Lüğati’t-Türk adlı eserde, kurşun eritilerek iğ ağırşığı şeklinde dökülüp üzerine keçi kılı sarılır ve çocuklar bunu teperek oynadıklarından bahsedilir. (Yıldıran, 1996). Tepük oyunu belirli aralıklar ile karşılıklı dizilmiş mızrakların arasından topu ayakla vurmak suretiyle geçirerek sayı kazanma mantığıyla oynanmaktaydı. Kaynaklarda “Timur Dönemi” nde bu oyunda topa elle dokunmanın ve çizgiden dışarı itmenin yasak olduğu, içi havayla doldurulmuş kuzu postundan yapılmış toplarla oynadıkları belirtilir (Erdoğan, 2008). Bazı kaynaklarda “Tepük” oyununun diğer yaşayan varyantlarının varlığından bahsedilir. Bunlar; “Uygurlarda Tepküç, Kırgızlarda Langa Tebüü, Azerilerde Çipolik ve Türkmenlerde Para şeklinde oynanmaktadır (Yıldıran, 2002).

Mezomerikalılarda, futbola benzer oyun olan, Mayaların “Pitz” adını verdiği ve günümüzde hala “Ulama” adıyla oynanan bu oyunun tarihinin 3600 yıl önceye kadar dayandığı kaynaklarda belirtilmektedir. M.Ö. 1500 yıllarında Mezo-Amerikan kültüründe bu top oyunu aslında tanrılara kurban vermek açısından dini bir öneme sahipti (Dalkıranoglu, 2016). Ayrıca ulama eski metinlere göre “aya karşı olan güneş ile aydınlık ve karanlığı” temsil eden yıldızlar arasında bir savaş olarak görülüyordu. 2017 yılının haziran ayında arkeologlar bir Aztek Tapınağı ve Meksika şehir merkezinde bir top sahası kalıntılarını keşfettiler. Bu sahalara “Chichen Itza” adı verilirdi (Geçgen, 2018). Azteklerde oyuncular, özel giysiler ve koruyucu helmet, kemer, diz ve dirsek koruyucuları ve eldiven giyerlerdi (Erdoğan, 2008). Hem futbola, hem basketbola benzemesi ile dikkat çeken Ulama, 3,5 kilo ağırlığında bir top ile oynanırken, oyuncular ön kol, kalça, dirsek, diz ve omuz ile topa dokunabiliyorlardı. Sadece erkeklerin oynadığı bu oyun 3-4 kişilik takımlardan oluşmaktaydı. Oyunun amacı ise, top rakibe ait duvara çarpar ise puan kazanılır, eğer top yere iki kereden fazla düşerse, puan kaybına yol açıyordu. Rakipler berabere kalır ise yüksekteki basket potasına benzeyen bir çemberin içinden topu geçirmeye çalışıyorlar. Kazanan taraf “Hachas veya Palmas” adı verilen kupalar alıp, vücutları boyalı çıplak güzel kadınlarla kutlama yapardı. Kaybeden taraf için ise vahşet bir tablo ortaya çıkıyordu. Kaybeden takımın kaptanı ile tüm takımın kafaları kesilirdi. Oynanan top ile verilen kupalar bu kurbanların kafasından yapılıyor (Dalkıranoglu, 2016). Eskimolarda futbolun adı “Aqsaqtuk”, Aborjinlerde “Marn Grook ile Woggabaliri”, Maorilerde ise “Kiorahi” olarak kaynaklarda geçmektedir.

Antik Yunan Medeniyetinde, günümüz futboluna çok yakın benzerlikler gösteren “Episkyros” M.Ö. 100 yılından önce ortaya çıkmıştır. Oyun en eski kayıtlarla iki, on iki veya on dört oyuncuyla oynanan, topa el ve ayakların temas edebileceği bir oyundu. Oyunun amacı ise “Skuros” olarak bilinen gol çizgisine topu geçirmektir. Episkyros Çinlilerin Cuju oyunundan farklı olsa da, oyuncuların ellerini kullanabilmeleri için oyun, strateji, savunma iletişimi ve puanlama araçları açısından günümüz futboluna en yakın futbol oyunudur. Yunan toplumunda anıtsal bir etkiye sahip olan Episkyros, bilinen en eski organize futbol müsabakalarından olan ve yılda bir kez tekrarlanan “Sparta Şehir Festivali”nde oyunun ilk haliyle, “Spartalı Savaşçılar”ın yarışma biçiminde temsili ile oynanmaya devam etti (WEB_4, t.y.).

Antik Roma Medeniyetinde, M.Ö. 200 yıllarında “Harpastum” adı altında bir top oyunu bulunuyordu. Bir dikdörtgen alanda oynanan oyunda, kir içinde bir çizginin çizildiği ve takımların topu kendi taraflarında tutmaya çalıştığı belirtiliyor. Oyuncu sayıları 5 ila 12 arasında olabiliyordu. Rakip takım topu çalmaya ve kendi taraflarına geri döndürmeye çalışmaları kaynaklarda belirtilmektedir. Belirli bir puanlaması yoktur ve oyunun oyuncuların veya sınırların dışına çıkan topların tüm özellikleri, modern futbola benzemesi ile dikkat çekmekteydi. Harpastum topları ise üç çeşit olarak belirtilir. Bunlar; “Follis, Paganica, Pila” topu olarak adlandırılmış (Shawntnorris, 2015).

Antik Japonyada, futbol oyunu adının “Kemari” bilinmekle beraber, yakın zamanda keşfedilen eski bir metne göre ise “ilk uluslararası futbol maçının” M.Ö. 50 yılında Çin “Tsu Chu” oyuncuları ile Japon “Kemari” oyuncuları arasında oynanmış olacağı düşünülmektedir. Ancak oyunun tarihi kaynaklara göre M.S. 644 yılına dayanmaktadır. Kemari oyununun kökeni Çin’in “Cuju” oyunundan gelmektedir. Oyun geyik derisinden yapılmış bir top ile oynanır ve topun adı ise “Mari” olarak adlandırılır. Oyunun temel amacı topu havada tutmak olup, kollar ve eller kullanılmaz. Topu tekleyen kişi ise “Mariashi” olarak adlandırılır. Oyun alanının düz bir zemin olması yeterli olup, zeminin 6-7 metre kare olması dikkat çekicidir. Üniformalar ise eski giysiler ve şapkalardan oluşup, adı ise “Kariginu” olarak bilinir (Heritageo, 2011).

Arap Yarımadasında, İslamiyet öncesi cahiliye döneminde Mekkeliler, ayak topu anlamına gelen “Kurrek” adında oyun oynarlardı. Mekke’nin çeşitli kentlerinde Kurrek sahaları bulunur ve bu sahalara kalabalıklar eşlik ederdi. Ayrıca Medine’de de Kurrek oynandığı bilinmektedir. Kurrek oyunu topu ise içi havayla doldurulmuş, kuzu postundan yapılmaktaydı (Yalçın, 2014).

Orta Çağ Avrupası’nda futbola ait ilk ifadeler M.S. 9. yüzyılda “Nennius’un Historia Brittonum” adlı eserinde rastlanmaktadır. Eserde bir grup çocuğun “güruh futbolu” adını verdikleri bir oyun oynadıklarından bahsetmektedir. Oyunda amaç topu rakip takımın kasaba veya köyünde belirlenen bölgeye göndermektir. Bu oyunda hiçbir kural bulunmamakla birlikte oyuncu

sınırlamasında da kısıtlama yoktu ve yüzlerce kişi bile oyunda yer alabiliyordu (WEB_1, t.y.). Galler’de ise futbolun adı “Cnapan” olarak adlandırılıyordu. Oyunda grup futbolunda ki gibi kural ve kişi sayısı olmaksızın köylerde belirlenen bölgelere topu göndermekti. Hedefe ulaşmak için top atılabilir, taşınabilir hatta gizli olarak kaçırılabilirdi. İngiltere’deki grup futboluna benzer bir oyun ise Fransa’da (Celtsler’de) “La Soule” adında oynanmaktaydı. Bu oyuna ait ilk veriler M.S. 11. yüzyıla ait olan oyun “güneş” anlamını ifade ederken, Celtslerin Romalılara karşı zaferinin sembolik ifadesiydi (Erdoğan, 2008). İrlandalılarda futbolun adı “Caid” idi. Tarihi M.S. 13. Yüzyıla dayanan bu oyun futbola benzerliğiyle bilinmektedir. İki ağaç gövdesiyle yapılmış üçgen bir hedeften topu geçirmek bu oyunun amacıydı. Kökeni M.S. 15. Yüzyıla dayanan, İtalyanların oyunu olan “Calcio”da her biri 27 oyuncudan oluşan takımlarda amaç, topu rakipler arasından iterek, rakibin arka bariyeri üzerinden geçirmektir. 50 dakika süren bu oyunda en çok gol atan takım kazanırmış (WEB_5, t.y.).

Modern Futbol Zamanına yaklaştığımızda ise, 1848 yılında “Cambridge” de “Trinity College” de toplanan İngiliz kolejleri temsilcileri, futbol oyun kurallarını belirlediler. Okullar arası futbol müsabakaları yapılmaya başlanırken, 1855 yılında “İngiliz Üniversite Öğrencileri” “İsviçre” de ilk gösterilerini gerçekleştirdiler. 1857 yılına gelindiğinde ise “İngiltere” de ilk futbol kulübü “Sheffield Club” kuruldu. 1863 yılında “İngiltere Futbol Federasyonu” kuruldu. 1870 yılında İngiliz Futbol Federasyonunun belirlediği kurallar “Almanya” da kabul edildi. Lizbon’da oturan İngilizler “Portekiz” de futbolu yaymaya başladılar. 1871 yılında dünya futbolunun ilk büyük organizasyonu “İngiltere Federasyon Kupası” başladı. 1872 yılında dünya futbolunun ilk “Milli” maçı “Glasgow” da “İngiltere ile İskoçya” arasında oynanmıştır. 1875 yılında “Oxford Üniversitesi” futbol takımı Almanya’ ya giderek, ilk defa deniz aşırı bir turneye çıkan ilk takım oldu. Bu turne sayesinde “Alman Üniversiteleri”nde futbol kulüpleri kurulmaya başladı. İngiltere Futbol Federasyonu üst direğin kullanılmasını kabul ederek, kalenin iki yan direği üst direklerle birleştirilmiş oldu. 1891 yılında ise “International Board” penaltı atışını kurallara dahil etti. İngiltere’de düzenlenen “Kuzey-Güney Karmaları” maçında ilk defa kale ağları kullanıldı. 1895 yılında “Britanya Kadınlar Futbol Kulübü” kurularak ilk bayanlar arası müsabaka oynanmış oldu (Özçınar, 2014).

Osmanlı Döneminde, halkın futbol ile tanışması “Sultan Abdülaziz” döneminde olmuştur (Kahraman, 1995). Osmanlı Devletinin başlıca ticaret limanlarının olduğu kentlere yerleşen İngilizler futbolu ülkemize getiren ve yayan kişiler olmuştur. İstanbul, İzmir ve Selanikte İngiliz ve Rumlar birbirleri ile maçlar yaparken, Türk gençlerinin fazlasıyla dikkatini çekmiştir. İstanbul’da kurulan ilk futbol kulübü 1875 yılında “Hermes Athletic And Cultural Association”, İzmir’de kurulan ilk futbol kulübü ise 1885 yılında İngilizler tarafından kurulan “Football Club Smyrna” olmuştur. Futbol oynayan ilk Türk 1898 yılında İzmir’de İngilizler ile beraber oynayan “Selim Sırrı Tarcan” olduğu ama ilk Türk futbolcusunun ise “Fuat Hüsnü Bey” olduğu

bilinmektedir (Afyoncu, 2017). İlk Türk futbol kulübünün ise “Sultan İkinci Abdülhamid” zamanında 1899 yılında Fenerbahçe’nin temellerinin atıldığı “Black Stocking” takımudur. Kulüplerine İngilizce isim koyarak resmi takibattan kurtulmayı düşünen bu kulübün kurucuları, bir süre sonra kulübün kapanması ile 1907 yılında Fenerbahçe Kulübünü kurmuş oldukları bilinmektedir. Böylece “Fenerbahçe Spor Kulübü” ilk futbol kulübü olan Black Stocking’in temelleri, kurucularının içlerinde ki futbol ateşi ile birlikte günümüze kadar uzanmıştır. “İstanbul Futbol Ligi”ne katılan ilk Türk takımının ise 1905 yılında kurulan “Galatasaray Spor Kulübü”dür. Günümüze kadar uzanan bir diğer kulübümüz olan “Beşiktaş Jimnastik Kulübü”nün ise 1920’li yıllarda futbol liglerine dahil olduğu ortaya çıkmıştır (TFF, 1992). Futbolun; Osmanlı Dönemine girişi İngilizler tarafından olmuş olup, Rum ve Ermeni kulüpleri ile birlikte Türk kulüplerinde katılımıyla yaygınlaşmaya başlaması kaçınılmaz olmuştur (Afyoncu, 2017).

Çalışmamın alt yapısı, yazılı kaynaklardan olan kitap, makale, tez ve elektronik yayınlardan taranarak oluşturulmuştur. Bu kaynaklar ile Antik Çağ Medeniyetleri olan; Antik Çin Medeniyeti, Erken Dönem Orta Asya Türkleri, Mezoamerika Medeniyetleri (Maya, Ölmek, Aztek, Eskimo, Aborjin, Maori), Antik Grek, Antik Roma, Antik Japonya ve Arap Yarımadası ile Orta Çağ Medeniyetleri olan; Celts, Galler, İrlanda ve İtalya’da futbolun doğuşu, kültürü ve bu oyunu hangi amaçla gerçekleştirdikleri araştırmaya konu olmuştur.

Çalışmamın sonuna doğru ülke sınırlarımıza girerek Osmanlı Döneminde futbolun nereden geldiği, ilk futbol kulüplerimizi, ilk müsabakalar, ilk futbol ligleri ve sahaları, dönemin hükümdarlarının futbola bakışları, işgal kuvvetleri ile olan karşılaşmalar, kulüplerimizin şampiyonlukları ve Atatürk’ün Türk futboluna katkıları araştırmaya derinlik kazandırmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. SPOR KAVRAMI

2.1.1. Sporun Tanımı

Sporun tanımını oluşturan ve güçleştiren birçok etmen mevcuttur. Spor ile ilgili birkaç tanım vermek gerekirse, bu etmenler göz önünde bulundurularak oluşturulan kavramlar vardır. Spor, bir bireyin veya ekibin bir başkasına veya başkalarına karşı rekabet ettiği fiziksel güçlüğü ve beceriyi içeren bir etkinliktir. Bir başka tanıma göre spor, doğası ve organizasyonu gereği rekabetçi ve genel olarak spor olarak kabul edilen fiziksel efor veya fiziksel beceri gerektiren bir sonucu elde edebilen bir insan etkinliği anlamına gelmektedir. Bir başka tanımda ise sporu, bir dizi kural veya gümrük tarafından yönetilen ve genellikle rekabetçi bir şekilde üstlenilen fiziksel efor ve beceri içeren bir etkinlik olarak görmekteyiz (WEB_1, 2014). Diğer bir tanımda ise spor, bireysel veya topluluk halinde yapılan, kendine özgü kurallar bütünlüğünden oluşan, genellikle yarışma odaklı olan fiziksel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan, eğitici, eğlendirici ve keyif verici uğraşlar olarak dile getirilir (Açıkada, 1990).

Eğer bir aktivitenin bir spor olarak kabul edilebilmesi için; iki veya daha fazla kişi veya takım arasındaki rekabet, kazananın belirlenmesine izin veren oyun kuralları, temel bir zafer hedefi, her ne kadar strateji ve şans da rol oynayabilirse de, rakiplerin göreceli fiziksel yetenekleri tarafından belirlenen zafer gibi kriterleri olmalıdır (WEB_1, 2014).

2.1.2. Spor Teriminin Ortaya Çıkışı

“Spor” terimi Türkçe diline, Fransa’da aynı anlamda kullanılan “Sport” kelimesinden geçtiği belirtilmektedir. Köken olarak kelime anlamı Fransa’da Desport (zihinsel ve fiziksel haz) sözcüğünden gelmektedir. (Ronald, 1992).

2.1.3. Antik Çağda Spor

Tarih öncesi çağlardaki avcılarının bir spor olarak avlanma ile ilgilenip ilgilenmediği tam olarak bilinmese de, avlanma becerilerinin antik toplumlarda soylu olma ölçütü olarak sayıldığı kesinlikle belirtilmektedir. Arkeolojik buluntular, Antik Çin’de top oyununun yaygın olduğunu ortaya çıkardı. Bununla birlikte, bu arkeolojik bulgular bir spor etkinliğinden çok bir eğlence ve beden eğitimi gibi görünmektedir. Spor, Eski Mısır’da çok yaygın olup, avdaki Firavunlar yeteneklerini ve ok atma becerilerini güç gösterileri için yaptıkları görülmektedir. Ayrıca top oyunları, güreş, zıplama ve sopa dövüşleri de ilgi çeken sporlar arasındaydı. Girit’te genç kız ve erkek çocuklar akrobatik becerilerini boğalara karşı test etmişlerdir. Bu yetenek şovunun bir spor mu yoksa dini bir tören mi olduğu belli değil. Modern çağlardan önce sporun en belirgin şekilde

ortaya çıktığı yer, Antik Yunanistan olarak bilinir. Homer'in Ziyada adlı 23. kitabında, Patroklos'un ölümünden sonra cenaze oyunları şeklinde yapılan sporlardan bahsediliyor. Eski Yunan kültürü hem dini hem de din dışı sporları içerir. Spor ve dini törenlerin bir araya geldiği en ünlü düzenleme, M.Ö. 776'da yapılan, ancak daha önce başladığına inanılan Olimpiyat Oyunlarıdır. Olympia oyunları, Tanrı Zeus onuruna gerçekleştirilirken, bu oyunlar Periodos adı altında düzenlenirdi. Bu yarışmalarda başarılı olan sporcular şiirsel çalışmalara konu olmuş, heykelleri dikilmiş ve maddi olarak ödüllendirilmiştir. Her şehirde çıplak sporcuların çalıştığı bir "Gymnasioh" vardı. Antik Bizans ve Roma dönemlerinde spora, daha fazla savaş hazırlığına eğitim amacıyla bakılmıştır. Boks, güreş ve mızrak atma, koşmak ve disk atmaktan daha önemliydi. Eski Yunan oyunlarına ilgi, "Eski Hadrian İmparatorluğu" döneminde başladı. (Yağmur, 2010).

2.1.4. Orta Çağda Spor

Ortaçağ uygarlıklarında spor daha az örgütlüydü. Fuar alanlarında ve mevsimsel festivallerde erkekler, tahıl veya kaya çuvallarını taşımak için yarışmalar yapar, kadınlar ise koşardı. Köy sakinlerinin en popüler sporu, bekar erkeklerin, evli erkeklerle veya köyün başka bir köy ile karşılaştığı ve her hareketin serbest bırakıldığı bir tür top oyunuydu. Ortaçağ dönemi ve Rönesans şehri sakinleri ok atma yarışlarıyla eğlenirlerdi. Yarışlara izleyici olarak gelen alt kesim halktan da koşan, zıplayan ve güreşen insanlara rastlanırdı. Turnuvalara asil soyular ve şövalyeler katılabilirdi. Şövalyelerin atları ile rakiplerini devirmeye çalıştıkları bu turnuvalar aynı zamanda savaşma yeteneklerini gösterdikleri bir alandı. Kazananlar, ödülün yanı sıra mağlup olanlardan fidye alırdı. 12. ve 16. yüzyıllar arasında diğer mücadele biçimlerinin uygulanmasıyla, bu turnuvalar çok kanlı bir şekle dönüştü. Rönesans ile birlikte, spor tamamen dini bir etkinlik haline geldi. Hümanistlerin sporu beden eğitimi aracı olarak görmeleri yarışma olgusunu gölgede bıraktı. 15. ve 16. yüzyıllarda sporda uyumlu hareketler ve estetik ortaya çıktı. Atların yetiştirilmesinde, hız ve dayanıklılıktan ziyade zarif hareketlere dikkat edildi. Eskrim sporu bile bir sanat olarak kabul edildi. Floransa'da oynanan Calcio oyunu, bugünün futboluna benzeyen üst düzey zarif hareketlere sahne olması açısından değerlendirildi. Mevcut haliyle, spor ilk olarak İngiltere'de 17. yüzyılda görülmüştür. Restorasyon döneminde ve 18. yüzyılda kriket organize bir şekilde yayılmıştır. Değişken güçte olan sporcuların aynı yarışta yer almasını önlemek için, yaşa ve ağırlığa göre kategorize edildi. Bir başka popüler spor olan boks 1867'de yapıldı, kurallar yeniden düzenlendi. 18. ve 19. yüzyıllarda birçok farklı spor dalı gelişti; Kuralların standartlaştırılması için birçok ulusal kuruluş faaliyete geçirildi. Ligler, gelişmekte olan şehirler ve mahalleleri arasında rastgele eşleşmeleri ortadan kaldırmak için kuruldu (Yağmur, 2010).

2.2. FUTBOL KAVRAMI

2.2.1. Futbolun Tanımı

Futbol, on birer oyuncudan oluşan iki takım arasında, küre biçiminde bir topla oynanan takım sporu olarak göze çarpar. 21. yüzyıl itibarıyla dünyadaki en popüler spor olarak bilinmektedir. Futbol maçları dikdörtgen şeklindeki, çimle kaplı alanda oynanır. Alanın kısa kenarlarının ortalarında birer kale bulunur. Oyuncuların amacı, temelde ayak olmak üzere vücudunun belli kısımlarını kullanarak (eller ve kollar hariç) topu karşı takımın kale çizgisinden geçirerek gole çevirmektir. İstisnai olarak her iki takımın kalesini koruyan kaleciler, ceza alanı olarak belirlenen kendileri için konumlandırılmış alanların sınırları dahilinde topa elle müdahale edebilmektedirler. Topun, sahanın uzun kenarlarından dışarı çıkması durumunda taç atışı (topa son olarak hangi takım oyuncusu temas etmişse karşı takım kullanır), kısa kenarlarından dışarı çıkması durumunda ise köşe (oyuncunun, topu kendi kale çizgisi dışına çıkarması durumunda karşı taraf lehine kale çizgisi ile yan çizgisinin birleştiği noktadan kullanılır) veya aut atışı (topun, hücum oyuncuları tarafından kale çizgisi dışına atılması sonucunda ceza sahası içindeki kale sahasından vuruşu yapılarak top oyuna sokulur) ile oyun yeniden başlar, 45'er dakikalık iki devreye ayrılan 90 dakikadan oluşan maçlarda rakip takımdan daha fazla gol atmayı başaran takım galip gelirken atılan gol sayılarının eşit olması durumunda maç berabere tamamlanmış olur. Bazı organizasyonlardaki kurallara göre normal süresi berabere tamamlanan maçlarda 15'er dakikadan oluşan iki devre halinde oynanan uzatma dakikaları, eşitliğin bu sürede de bozulmaması durumunda penaltı atışları sonucunda galip gelen taraf belirlenmiş olur (TFF, 2014).

2.2.2. Futbolun Kökeni

FİFA, futbola benzeyen ve bilimsel kanıtlara sahip olan ilk oyunun, M.Ö. 300-200 yıllarında "Çin'de askerî eğitim amacıyla oynanan "Cuju" oyununa dayandığını belirtmektedir. Kıl ve tüy ile doldurulmuş deriden yapılan bir topun, iki bambu kamışıyla sabitlenen 30-40 cm yüksekliğindeki bir kaleye sokulmasını amaçlayan bu oyunda; topa el ve kollar dışındaki her yerle temas etmek mümkündü. Birkaç yüzyıl sonra Japonya'ya, Cuju'dan izler taşıyan ve varlığına ilk kez M.S. 644 yılında rastlanan "Kemari" adlı oyun ortaya çıktı. Cuju oyununun ters daha çok rekabete dayalı olmayan Kemari'de amaç, dairesel bir alan içerisinde yer alan oyuncuların topa ayaklarıyla vurarak topu yere düşürmeden birbirine göndermesine dayanmaktaydı. Avrupa'da futbol benzeri ilk oyun, Antik Yunanistan'da oynanan "Episkyros" adlı oyun olarak bilinmektedir. Vücudun her bir yeriyle temasın serbest olduğu oyunda oyuncular iki takıma ayrılmakta ve her takım oyuncuları, topu paslaşarak veya atarak rakip takıma ait alanın sonunda yer alan çizgiden geçirmeye çalışmaktaydı. Bu oyunun bir benzeri daha sonraları Roma İmparatorluğu döneminde "Harpastum" adıyla oynandı (FİFA, 2012).

2.2.3. Futbol Teriminin Ortaya Çıkışı

Milyonları peşinden sürükleyen “Futbol” terimi, dilimize, İngilizcede dilinde ki “foot (ayak) ve ball (top)” kelimelerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş “Football” kelimesinden gelmiştir (Tunçdemir, 2014).

İngilizcede “Football” adını taşıyan diğer futbol sporlarından ayırmak amacıyla, modern futbolun ilk kurallarını belirleyen kurumun adı olan Futbol Birliğinden (The Football Association) yola çıkılarak “Association Football” (birlik futbolu) ifadesi kullanılmaktadır. Günümüzde, İngiliz dili konuşan ülkelerin bazıları futbolu tanımlamak için yalnızca “Football” ifadesini kullanırken bu kelime diğer bazı dillere farklılaşarak girmiş ve bu şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bazı dillerde futbolu tanımlamak için özgün kelimeler kullanırken bazılarında ise “foot” ve “ball” kelimelerinin o dillerdeki karşılıkları kullanılarak bu kelimeler birleştirilmiş ve futbol ifadesi bu şekilde yer almıştır (Ekblom, 1994).

2.3. KÜLTÜR KAVRAMI

2.3.1. Kültürün Tanımı

Kültür, Latince kelime olan “Cultura”dan türetilmiş Fransızca bir kelimedir. Ekin ekmek, yetiştirmek, terbiye etmek anlamlarında kullanılmaktadır (Bahar, 2005).

Kültür, bir insan grubunun üyelerini diğerlerinden ayıran, insan zihninin toplu olarak programlanmasıdır. Bu anlamda kültür, kolektif olarak tutulan değerler sistemidir. Bir diğer anlamda kültür, bir örgütün üyeleri tarafından paylaşılan, bilinçsizce çalışan ve temel olarak “bir kuruluşun kendine ve çevresine ilişkin görüşünü kabul ettiği” olarak kabul edilen bir temel olarak tanımlayan, temel varsayımların ve inançların daha derin bir seviyesidir. Kısaca, kültür, grup içi ve grup dışı insanlar arasında ayırım yapmak için bir sistemdir. Kültür insanları bir arada tutan sosyal bir yapıştırıcıdır (Brown, 1995).

2.3.2. Kültür Tanımının Tarihçesi

Kültür, Latince “cultura” kavramından gelmektedir. Antropoloji, 19. yüzyılda evrimcilik denilen teorik bir okulda uzmanlaşmış bir disiplin olarak başladı. Bu yaklaşım, egemen Darwinist ve daha da önemlisi dönemin sosyal Darwinist paradigmatlarıyla ilgiliydi. Evrimciler, dünyadaki kültürel varyasyonları kaydetmek ve yorumlamak ve onları çağdaş Viktorya standartlarına göre anlamak için gelişimsel bir çerçeve önerdiler. Kültür, gezginler, tüccarlar ve misyonerler tarafından toplanan ve "örnek antropologlar" tarafından doğal örnekler ve fosiller ile aynı şekilde harmanlanan ayrılabilir özelliklere indirildi. Bu öğelerin genel katalogları, bazı özelliklerin daha önceki veya daha fazla “ilkel” in temsili olduğu varsayımıyla insani kültürel gelişim aşamalarını grafiklemek için kullanılmıştır. Nihayetinde bu görüş, aşamalı olarak düzenlenmiş bu kültürel farklılıkların, halklar arasında eşit olmayan genetik eğilimlere ve bağışlara atfedilebildiği

ırkçı bir teoriye dayanıyordu. Erken antropolojinin tezleri Edward Tylor'un 1871 tarihli ilkel kültür tanımını içeren İkel Kültür çalışmasında açıktır:

Kültür ya da Medeniyet, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Boas, 1920).

2.3.3. Kültürün Özellikleri

Kültür, insanların toplum hâlinde yaşamasından doğar, eğitim ve öğretim yoluyla sonradan kazanılır. Devamlılık gösteren bir süreç olup zamanla değişir. Toplumdan topluma da değişen kültür, toplum yaşamında bazı işlevleri gerçekleştirir. Toplumun uyması gereken ideal kurallardan ve davranış örüntülerinden oluşur. Kültürün maddi-manevi öğeleri uyumlu bir bütün oluşturur. Bu maddi öğeleri, maddi olmayan öğelerine oranla daha hızlı değişir. Kültürün taşıyıcısı olan dildir. Her bir toplumun kendi kültürü, daha dar kapsamlı birtakım farklı kültürlerden oluşur (Gurur, 2013).

2.4. OYUN KAVRAMI

2.4.1. Oyunun Tanımı

Oyun insanlarla, hayvanlarla veya şeylerle eğlenceli bir etkileşimdir. Oyun, rol yapma veya hayali kişilerarası ve kişisel olmayan etkileşimleri veya etkileşimi içerebilir. Oyun ayinleri doğada belirgindir ve insanlarda ve hayvanlarda, özellikle çocukların bilişsel gelişimi ve sosyalleşmesinde algılanır. Oyun genellikle öğrenme ve rekreasyon bağlamında sahne, hayvanlar veya oyuncaklar içerir. Bazı oyunlarda açıkça hedefler tanımlanmıştır ve kurallarla yapılandırıldığında bir oyuna hak kazanır. Diğer oyun biçimleri ne hedefler ne de kurallar gösterir ve “yapılandırılmamış” olarak kabul edilir. Johan Huizinga , Homo Ludens’inde kapsamlı bir oyun analizi yaptı ve dinsel ritüellerden sanat ve bilime kadar çeşitli insan kültürel faaliyetlerinin oyundan çıktığını ya da en azından oyun temelini temel aldığını açıkladı. Oyun, özgürlük , neşe, mutluluk ve Akış (psikoloji) gibi insanın varlığının diğer önemli bileşenleriyle ilişkilidir (Huizinga, 1955).

2.4.2. Oyunun Doğuşu

İnsanoğlunun tarihsel dönemlerinde, çevrelerinde olup bitenleri, gördükleri şeyleri taklit ederek, yaptıkları eylemleri hareketlerle birbirine anlatarak farkında olmadan oyunu ortaya çıkarmışlardır. Avını avlayan insan, avını ne şekilde avladığını hem kendisinin hem de avının yaptığı hareketleri taklitler yolu ile diğer insanlara aktarmıştır. Daha sonraki dönemlerde sırrını ortaya çıkaramadıkları doğal olaylar karşısında farklı eylemlerde bulunmuşlardır. Gündüzlerin ardından gelen gece, şiddetli yağmur, gök gürültüsü, kasırga onları korkutmuş, gündüzün çabucak gelmesi, yağmurun, gök gürültüsünün ve kasırganın bir an önce son bulması için bilinçsiz

hareketlere başvurmuşlardır. Bu hareketler zamanla bilinçli yapılan büyüsel törenlere dönüşmüş ve oyun bu aşamada kültürel bir özellik haline gelmiştir. Ebeveynlerin avlarını nasıl avladıklarını anlatırken onları gözlemleyen çocuklar, onun, elindeki sopasını, taşını, avına nasıl attığını günlük yaşamlarında taklit etmişler ve büyüklerine özenerek benzer hareketleri yapmaya başlamışlardır. Bu tür oyunlar çocuklar tarafından nesilden nesle geliştirilerek aktarılmış ve bugünkü oyun denilen eylemleri oluşturmuştur. Kaydıraç oyunundaki gibi değneklerle ve taşlarla yere koyulan bir hedefi vurmak, çeliğe vurup uzağa götürmek, bir grubun çeliği çelerken diğer grubun onu yakalamaya çabalaması, saklambaç oyunlarında saklanan oyuncuyu arayan ebenin, sakladığı yerden, ebeden önce kaleye gelmeye çalışan oyuncunun tavır ve hareketleri ilkel insanın avcılık sırasında yaptığı hareketlerin benzeri niteliğindedir. Çocuk oyunları içerisinde taşla ve aşıkla oynanan oyunlar genelde en eski oyun biçimleri olarak kabul edilmektedir. Arkeologlar yaptıkları çeşitli araştırmalar yolu ile bu oyunları anlatan kabartmalar ve mağara resimleri bulmuşlardır. İngiltere'nin Londra şehrinde "British Museum" müzesinde bulunan topraktan yapılmış heykelde, iki kızın "aşık" oynarken ki hali görülmektedir. Heykelin yapılış tarihi İ.Ö. 800 yılını göstermektedir. Antik Mısır'da bulunan "Orta Krallık" dönemi duvar resimlerinde oyun tahtası üzerinde oynanan çeşitli sıçrama oyunları yine İ.Ö. 2600 yılında Mısır'da "Ak-hor" mezarında bulunan duvar resminde bir kız el çarpışma oyunu oynarken gösterilmektedir. Yunan çömlek resimlerinde tavla benzeri bir oyuna rastlanmıştır. Ayrıca aşık, sopayla çember sürme, topaç ve top oyunları gibi oyunlar oynandığına dair resimler ortaya çıkmıştır. Anadolu'da yaşayan uygarlıklara ait birçok mezar stellerinde de çocuk yaşantısıyla ilgili bilgiler göze çarpmaktadır. Genç Hitit Krallığı döneminde Maraş'ta bulunan ortostadlarda ışık kemiği ve kırbaç ile oynayan çocuk resimlerine ulaşılmıştır. Bizans dönemine ait olan mozaiklerde çember çeviren çocuk, dama, dokuztaş gibi oyunlara ait çizimler bulunmaktadır. Türklerdeki çocuk oyunları ile ilgili yazılı bilgileri de "Dede Korkut" hikayelerinde bulmaktayız. "Divanü Lügat-it Türk adlı eserde oyun, oyunla ilgili terimlere rastlamaktayız (Hobi, 2008).

2.4.3. Oyun ve Müsabakalarda Kültür

Kültür oyun biçiminde doğan, doğduğu andan itibaren de oynanan bir tür olgudur. Örnek vermek gerekirse, av gibi doğrudan hayati gereksinimlerin giderilmesini amaçlayan etkinliklerde bile, eski topluluklarda kolaylık ile oyun biçimine dönüşmektedir. Toplumsal yaşam, oyunlar tarafından temsil edilen ve yüksek bir saygınlık getiren biyoloji üstü biçimler halinde ortaya çıkmaktadır. Topluluk, bu oyunlarda yaşamı ve dünya düzeninin yorumlanması biçimini ifade etmektedir. O zaman oyunun kültüre dönüştüğünü değil de, kültürün ilk aşamalarından itibaren bir oyunun çizgilerini taşıdığını ve oyun biçimleri altında, oyun ortamında geliştiğini anlamak gerekmektedir. Kültür ile oyunun birlikteliğinde, oyun nesnel olarak gözlemlenebilen ve somut biçimde belirlenebilen revize unsuru meydana getirmektedir. Buna karşılık kültür, bizim tarihsel

yargımızın kaynağı olan bir duruma atıfta bulunulan nitelemelerden başka bir şey değildir. Kültürün gelişmesinde, oyun ile oyun olmayan arasında kökeninden beri olduğu düşünülen ilişki değişime uğramıştır. Kültür doğal olarak, oyunsal öğeyi yavaş yavaş arka plana iter. Oyunsal özellik, artık tamamen kültürel olgular tarafından gizlenmektedir ancak oyunsal özellikler yine de, evrime uğramış kültürel bağlamlar içinde bile her zaman bütünüyle yeniden geçerli hale gelebilir ve ayrıca bireyi de, kitleyi de büyük bir oyunun sarhoşluğuna sürükleyebilir. Oyun ile kültür ilişkisi, tüm bulgulardan anlaşıldığı üzere, özellikle toplumsal oyunun üst noktalarında, yani bu oyunun bir topluluğun, bir grubun veya karşılıklı iki grubun kurallı eylemleriyle bağlantılı olduğu yerde aranmaktadır. Bireyin tek başına oynadığı oyun, kültür için ancak sınırlı ölçüde yarar sağlamaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere oyunun, hatta grup halindeki oyunun bütün ana unsurları hayvanlar âleminde mevcuttur. (Mücadele, temsil, tahrik, gösteriş, taklit, kısıtlayıcı kural vb.) Bu bilgi ışığında şu örnek dikkat çekici olmaktadır. Dem çeken kuşlar danslar yapar, kargalar uçuş yarışları düzenler ve güzel ötme kuşlar melodi üretir. Demek ki, yarışma ve temsil, güzelce vakit geçirme şekli olarak, kültürden kaynaklanmamakta hatta ondan önce gelmektedir. Oyun; fiziksel, entelektüel, ahlaki veya soyut değerler sayesinde de kültür seviyesine ulaşabilir. Oyun, bireyin veya grubunun yaşam düzeyini yükseltmeye ne kadar yatkınsa, o ölçüde gerçekten kültür haline bürünmüş olur (Gashi, 2015).

2.5. ANTİK ÇAĞ KAVRAMI

Antik dönem, insanlık tarihinin başından Orta Çağ'a kadar farklı kültürel ve politik olayları tanımlar. Bu bitiş tarihi büyük oranda göreceli olmasına rağmen, Batılı bilim insanlarının çoğu, 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşünü eski Avrupa tarihinin sonu olarak tanımlamaktadır. Eskiçağ tarihi için kullanılan bir başka terim ise Antike'dir. Ancak, bu terim çoğunlukla eski Yunan ve eski Roma uygarlıklarını tanımlamak için kullanılır. Çivi yazısı keşfedilen en eski keşif türü olduğundan, kaydedilen tarih yaklaşık 5.000 - 5.500 yıldır. Genetik kanıtlara göre, insanlığın ilk ortaya çıkışı yaklaşık bir buçuk milyon yıl önceydi. Homo Sapiens'in Afrika'yı yaklaşık 60.000 yıl önce terk ettiğine dair kanıtlar da varlığını artırıyor (WEB_1, t.y.).

2.5.1. Antik Çağ'ın İncelenmesi

Eski Çağ çalışmasında en temel sorun, bunun yalnızca bir kısmının kayıtlı ve belgelenmiş olmasıdır ve bu belgelenmiş kısmın sadece bir kısmı hayatta kalmıştır. İlkçağ tarihinin sonuna kadar okuryazarlık herhangi bir kültüre yayılmamıştır. Bu nedenle, az sayıda insan tarih yazma fırsatı buldu. Yazılı tarihler bile henüz yayılmamıştı. O zaman baskı makinesi olmadığı için, bir işi çoğaltmanın tek yolu elle kopyalamaktı. Okuryazarlık oranı en yüksek medeniyetlerden biri olan Roma İmparatorluğu'nun en ünlü ve önemli tarihçilerinin çoğu kaybolmaya yüz tutmuştur (WEB_1, t.y.).

2.5.2. Arkeolojinin Tanımı

Arkeoloji temel olarak insanlığın ve geçmişinin bir çalışmasıdır. Arkeologlar insanlar tarafından yaratılan, kullanılan veya değiştirilen şeyleri inceler. Arkeoloji, dünyanın her yerinde, kim olduğumuz ve nereden geldiğimizle ilgili soruları cevaplamaya yardımcı olmak için çok çeşitli disiplinlerden insanlarla çalışan arkeologlar tarafından uygulanmaktadır. Bunu yaparken, arkeologlar geleceğimizin ne getireceğine ışık tuttuğuna dair kanıt bulurlar (Jarus, 2014).

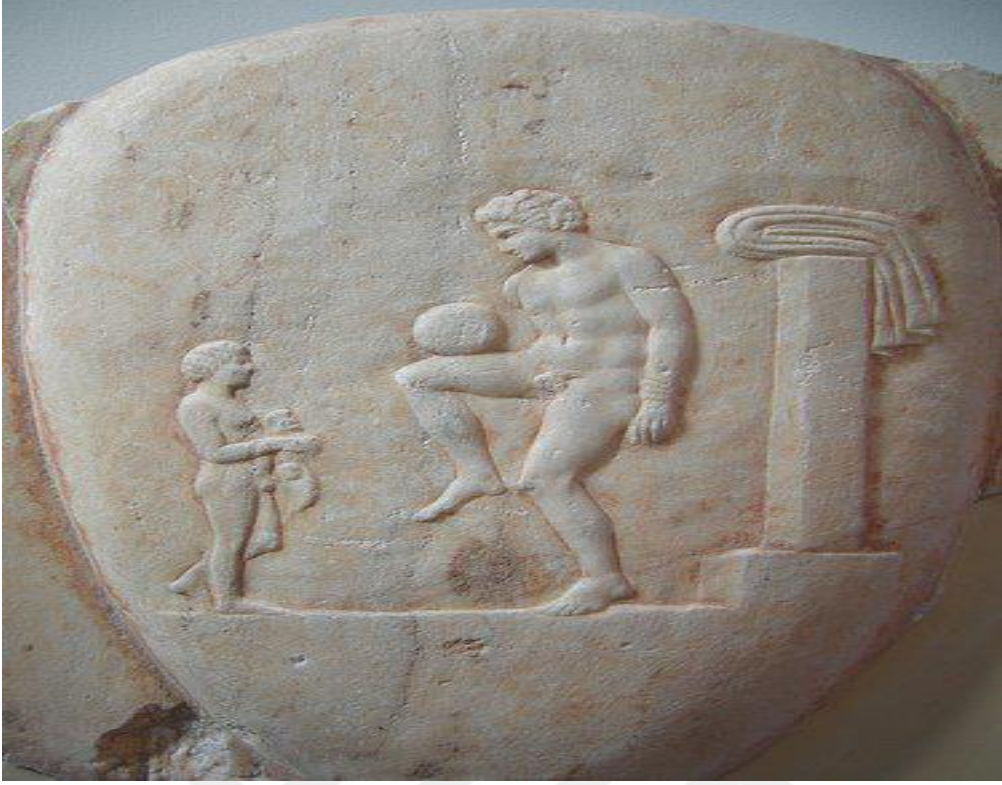
2.5.3. Birincil Kaynaklar

Antik dünya hakkında bilinenlerin çoğu, çevreleri, geçmişleri ve dönemleri hakkında yazan tarihçilerden oluşur. Yazarın bakış açısı ve önyargısı eserleri etkilese de, ilk elden yaptıkları bu açıklamalar eski geçmişi anlamak için büyük öneme sahiptir (WEB_1, t.y.).

2.6. ANTİK ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE FUTBOL'UN DOĞUŞU

2.6.1. Antik Sümerlerin Futbol' un Keşfindeki Rolü

Antik Çağ ile ilgili arkeolojik bulgulara göre ayakla oynanan top oyunlarının Sümerlere kadar dayandığı belirtilmektedir. Mezopotamya'nın en büyük medeniyetlerinden biri olan Sümerler, M.Ö. 4000 ile M.Ö. 2000 yılları arasında hüküm sürdüğü bilinmektedir. Bilim insanları futbolun tam olarak Sümer medeniyetinde doğmuş olabileceğini söylüyorlar. Hatta Mısır'daki mezar duvarlarında ayakla top oynayan insan tasvirleri de bu söylemlerini daha da güçlü kılmaktadır. Her ne kadar bu söylemlerin kaynağının çok eskilere dayanıyor olması futbolu Sümerlerin bulmuş olabileceği kanaatine vardırırsa da eski çağlarda yapılan spor faaliyetlerinde "Eski Yunan Sporunun ve Olimpiyatların" büyük yerinin olduğu bilinmektedir. Ama spor ile ilgili ilk modern anlamdaki spor müsabakalarının "Sümer Uygarlığı" sırasında ortaya çıktığı, Hititler ve Eski Mısırlılar vasıtası ile Eski Yunan'a geçtiği belirtilmektedir. Sümerlere ait arkeolojik bulgularda, Yunan şair Homeros'un "Odisea" adlı eserinde top oynayan insanlardan bahsediyor olması futbol' un oldukça eski çağlarda da var olduğunu göstermektedir. (Resim 1). Mısır'da ki mezarlıklarda duvar resimlerinde ayakla top oynayan insanların resimleri gün yüzüne çıkarken bu dönemden kalma deri ya da ketenden yapılan toplar bugüne kadar ulaşmayı başarmıştır. İlk zamanlardan bu yana, küre biçiminde yuvarlanan cisimler, bir oyun ve spor aracı olarak insanoğlunun dikkatini çekmiştir. Günümüzde de topla oynanan birçok oyun vardır. Ancak top oyunu denildiğinde ilk akla gelen spor futbol olmaktadır. Günümüzde büyük kitlelerin ilgilerinin odak noktası olan futbol oyununun, zamanımıza kadar ulaşan arkeolojik buluntulardan gün yüzüne çıkmış sonuçlara göre, ayakla oynanan bu top oyununun Sümerlere kadar uzandığı görülmekle birlikte bize bilgi için kaynak oluşturmaktadır. Ayrıca Resim 2'de görülen Fransada ki Lascaux Mağaralarının duvarlarında 17.000 Yıl öncesine dayanan, kadınların futbol oynadığını gösteren çizimler bulunmuştur (Sportmen, 2017).

Resim 1: Antik Yunan Futbol Oyuncusu Topu Dengelerken, Attika Lekythous'undaki Betimleme, Pire şehri, M.Ö 400-375

Kaynak: Stella Nenova, 2016

Resim 2: 17.000 Yıl Öncesine Dayanan Fransa'daki Lascaux Mağaralarının Duvarlarında Bulunan Antik Kadınların Futbol Oynaması

Kaynak:<http://www.womenssoccerscene.co.uk/womens-football-history/womens-football-history.htm>

2.6.2. Antik Mısır'daki Arkeolojik Bulgular Işığında Futbol

Mısır'daki “Beni-Hasan Mezarlığı” kalıntılarındaki futbolun M.Ö. 2500 yıllarında oynandığına işaret eden boyamalar, nesnelere ve yazılara bulunmuştur (Resim 3). Top oyunlarının amacının; eski Mısır hükümdarlarının tanrı ilan edildiği firavunlar için yapılan dinsel eğlence olduğu ve belli tanrılar için yapıldığı tahmin edilmektedir. “Beni Hasan Mezarlığı”, Antik Mısır’da bulunan bir mezarlık sitesi olup, bu bölge günümüzde Orta Mısır’da bulunan ve El Minye olarak bilinen yerin yaklaşık olarak 20 kilometre güneyinde, “Asyut ve Memphis” arasında yer almaktadır. Bölgede bazı “Eski Krallık” mezarları olsa da, öncelikli olarak M.Ö. 17. yüzyıl ile 21. yüzyılı kapsayan Orta Krallık zamanlarında kullanılmıştır. Mezarlığın güneyinde, yerel tanrıça “Pakhet” e adanmış, “Hatşepsut ve III. Thutmose” tarafından yaptırılan bir tapınak olduğu bilinmektedir. Bu tapınak “Artemis Mağarası” olarak bilinmektedir. Çünkü Yunanlar, tapınak yerin altında olduğu için, Pakhet’i Yunanlıların bilindik en eski tanrısı olan “Artemis” olarak tanımlamaktadırlar. Mısır’daki bir diğer mezarlık olan “Merruka” Mezarlarındaki duvar resimlerinde çeşitli futbol oynayan oyuncu figürlerinin yanı sıra ayakla top oynayan insan şekillerine de rastlanmaktadır. Hatta Mısır’ın kurak iklimi sayesinde, bu toplardan bir kısmının günümüze kadar ulaşmasını da sağlamıştır. Kahire, Berlin ve Londra müzelerinde birer örnekleri bulunan bu topların 7,5 santim çapında, deriden veya sık dokunmuş ketenden yapılmış ve zikzak dikişlerle dikilmiş, içleri kepek ve yosun kurusu gibi maddelerle doldurulmuş olduğu görülmektedir. Bu toplar yaklaşık 2500 yıl önceden kalma olduğu bilinmektedir (Erdoğan, 2008).

Resim 3: Beni-Hassan (Mısır) Mezarlıklarından Görüntü, Birbirine Top Atan Kızlar

Kaynak: Hunter, 2011, <http://zeulfootball.blogspot.com/2011/02/fotbalul-inapoi-la-origini.html>

M.Ö. 2500 yıllarına denk gelen eski Mısır mezarlıklarında bulunan farklı nesnelere, futbolun bu bölgeler ve dönemlerde bir oyun olarak var olduğuna dair kanıt niteliğindedir. Top oyunu için kaynaklarda cinsel sembol (doğurganlık) olarak gelenekleri ile bağlantıları olduğu

görülmektedir. Evlilikler için, antik Çin köylülerinin soy ve bereketi için, ekim sırasında tarlalarda sevişme gelenekleri vardı. Aztec Tlachco (Aztek top sahası) de de benzer bir sembolizm bulunmakta olup, topun kişileştirilmesi faydalı bir hasat sağlamak için kullanılmaktaydı. Daha iyi sıçrama için topları da “Katgüt (Hayvan Tendonu)” den yapılmış ve geyik derisi ile sarılmıştır. Bu oyunların kuralları hakkında çok az şey bilinmekle birlikte, tarihçiler eski Mısır’da doğurganlık törenleri sırasında, topların renkli bir beze sarılı tohumlar içerdiği ve böylelikle topun sembolik hale geldiğini belirtmişlerdir (Maure, t.y.).

2.6.3. Antik Çağda Futbol Topu Çeşitleri

Çin’de “Tang Hanedanlığı (618-907)” sırasında içi, tüy veya kıl ile doldurulan topun yerini hava ile doldurulan top alır (Resim 4). Aztek Medeniyetinde top 2-3 kilo gram ağırlığında kauçuk lastikten yapılmıştır. Antik Yunanda, İlk top bezden ve ip şeklinde sarılan kıldan dikilerek yapılıyordu. Daha sonraları domuz mesanesi şişirilerek ve üstü domuz derisi veya geyik derisiyle kaplanarak yapılmaya başlandı. Ünlü araştırmacı Kaşgarlı Mahmut’un 25 Ocak 1072 ile 10 Şubat 1074 tarihleri arasında yazdığı “Divan-ı Lügat-it Türk” ün ilk cildinin 323. sayfasında eski Türk boylarının Orta Asya’da “Tepük” adıyla andıkları bir ayak topu oyunu oynadıklarından bahseder. Türklerin, tepük oyunu oynarken bir araç olarak kullandıkları toplar, ilk dönemlerde oval kalıplara dökülen “İğ Arşağı” biçiminde ki kurşun kitlesinin üzerine keçi kılı veya keçe sarılarak yapıldığı belirtilmektedir. Zamanla bunların değişime uğradığı ve daha yumuşak cisimlerden yapılmış topların tercih edildiği, bunun için de içi hava ile doldurulmuş ve yuvarlanmış kuzu tulumlarının kullanıldığı yine bu eserde belirtilmektedir (Erdoğan, 2008).

Resim 4: Antik Çin’de Sekiz Parçadan Oluşan Futbol Topu (Tang & Song Hanedanları Zamanı)

Kaynak: Ma Ruixiang, 2008, <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Topun yaşının, insanoğlunun ortaya çıkışıyla birlikte eş zamanlı olduğu söylenirken, futbolda “Meşin Yuvarlak” olarak da bilinen topun tarihte ilk olarak nerede ve nasıl oynandığıyla

İlgili net bir bilgiye rastlanmamıştır. Antik dönemlere ait Mısır hiyerogliflerinde sporcu figürlerinin ayağında top şeklinde yuvarlak cisimler görülürken, yine eski dönemlerde deriden ve ketenden dikilmiş ve içinde yosun gibi maddelerin bulunduğu toplar göze çarpmıştır (2500 yıl öncesi olduğu söylenmektedir). Afrika'nın ilkel kabilelerinde ise, top şekline benzeyen kurukafalara tekme atılarak bir çeşit oyun yaratıldığı söylenmektedir. Tarih öncesi çağlarda birçok mağarada hedef oyunları oynayan insanlar resmedilir iken, yazıtlarda da insanların birbirine top attığı görülmektedir. Belgelerde "Sümerler" in ayakla oynadığı bir toptan bahsedilirken, "Sparta" da genç erkeklerin tecrübeli kişilere karşı top oynadığı görülmektedir. Antik dönemde Çin Medeniyetinde de ise askerler, çeviklik eğitimi için yere dikilmiş iki mızrak arasında bir topu tekmeleyerek geçirmeye çalışmışlardır. Yine bazı Çin kaynaklarında, İç Asya ülkelerinin ayak topunu kullandıkları ve ustaca bir başarı sağladıkları da yazmaktadır. Ünlü araştırmacı Kaşgarlı tarafından yazılan "Divanü Lügati't-Türk" sözlüğünde eski Türklerin bir ayak topu oynadıklarından bahsedilmiştir. Tepük adı verilen bu oyun "tepmek, tekmelemek" anlamında kullanılırken futbolun eski biçimi ve topun tarihe geçtiği oyunlardan biri olarak belirtilmektedir. Oyun aracı olarak ağırşak (ağırlık olarak kullanılan ve yarım küre biçimde olan ağırşak ipin dengeli dönmesi için orta kısmından deliktir) biçimindeki kurşun kitlesinin keçi kılı ya da keçeyle sarılıp içine hava basılarak elde edilen küre biçiminde bir cisim kullanılmıştır. Yörelere göre topun yumuşaklığı ya da sertliği değişirken yuvarlak cismin içine konulan kıl, tüy, hava, tulum, çamur vs. topun cinsini etkilemiştir. Sadece ayakla oynadığı için "Tepük" adını alan oyunda, top ana nokta olup, elle vurmak yasaklanmıştır. Karşılıklı kalelerin bulunduğu ve modern futbola benzerliğiyle dikkat çeken tepük, altışar kişiyle oynanan ve kadınların da oynadığı bir top oyunu olur iken, topa ait kurallarıyla da tarihte önemli bir yer tutmuştur (Altaş, 2014).

2.7. FUTBOLUN OYNANDIĞI ANTİK ÇAĞ MEDENİYETLERİ

2.7.1. Antik Çin Medeniyetinde Futbol: Cuju

Cuju, futbolla benzerlik gösteren eski bir Çin sporu olup, skorlama ve oyun stilinde birkaç önemli varyasyona sahipti. Genellikle alçak duvarlar tarafından tanımlanan ve alanın ortasında konumlandırılmış bir ya da iki hedefle belirlenmiş dikdörtgen bir alanda oynatılmıştır. Ortaçağ Çin'in çok popüler bir sporuydu. Tüm sınıflar arasında yaygın halde idi. Entelektüeller, köylüler, kraliyetçiler ve askerler tarafından çok beğenilirdi. Bu sporun bir süre önce oynanmasına rağmen, Cuju'nun daha önceki kayıtları M.Ö. 300 yılında tarihsel bir siyasi ders kitabı olan "Zhan Guo Ce" içinde yer almaktaydı. Çin, Japonya, Kore ve Vietnam'da bir dereceye kadar uygulanmış gibi görünse de, sporun doğum yeri ve anavatanıydı. Cuju, M.Ö 300-200 yılları arasında futbola benzeyen ve çeşitli kaynaklara dayanan, askeri idman amacıyla, Resim 5 ve 6' da da görüldüğü gibi kıl ve tüy ile doldurulmuş tamamı deriden oluşan topun, iki bambu kamışıyla sabitlenen kaleye sokulmasını amaçlayan oyunun adıdır. Futbol' un atası,

binlerce yıl önce Çin'e dayanmaktadır (Resim 7, 8, 9, 10). Tarihte bilinen ilk futbol oyununun "Cuju" olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Cuju, ilk icat edildiği dönem olarak M.Ö. 476 ile 221 arasında Savaşan Devletler Çağı'nı kapsar (Savaşan Devletler Çağı, M.Ö. 500. yıldan Çin İmparatorluğu'nun kuruluşuna kadarki zaman). Oyunun çıkış noktası olan Han Hanedanlığında, oyun kısa sürede askerlerin yaptığı bir "top tepme idmanı" iken, Çin saraylarına kadar ünü ulaşmıştır (Resim 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17). Başlangıç tarihinin yazılı bir kaydı olmaksızın, eski Çin'deki ilk seri katalog kitabı Bie Lu'da ilk kez bahsedilmiştir. Yazar Liu Xiang bu kitapta şöyle demiştir: "Efsaneye göre Cuju (futbol) ilk defa 5000 yıl önce ordularını eğitmek için İmparator Huang Di tarafından yaratılmıştır" (Resim 18). Bunu doğrulamak için, bilim adamları Shang Huang Eyaleti, Shanxi Eyaleti ve İmparator Huang Di tarafından perili Sarı Nehir alanlarında araştırmalar yaptılar ve orada çok sayıda yuvarlak taş topları buldular, böylece bu söylediklerin doğruluğunu kanıtlıyorlar. Ayrıca Shandong Eyaletindeki Linzi şehri, 2004 yılında futbolun doğum yeri olarak kabul edildi (Resim 19, 20) (Cömert, t.y.).

Resim 5: Cuju Futbol Topu

Kaynak: Xinhua / Zhu Zheng, 2015, <https://steemit.com/til/@sweetsssj/today-i-learned-football-originated-from-ancient-china>

Resim 6: 12 Parçadan Oluşan Futbol Topu (Song Hanedanı)

Kaynak: Xinhua / Zhu Zheng, 2015, <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 7: Cuju, Çin Futbolu

Kaynak: Billy Adams, 2010

Resim 8: Qi Devletinde Futbol Oynayan İnsanlar

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 9: Antik Futbol Cuju

Kaynak: Liu Jue, 2013

Resim 10: Futbolun Çin’de Uzun Bir Geçmişi Var

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 11: Taş Oymalar: Han Hanedanlığı döneminde Eski Çin Oyun Futbolu Sahnesi

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 12: Hanyang Hanedanlığı Mezarlık Taş Duvar Oymacılığı

Kaynak: Henan Müzesi, http://english.chnmus.net/fortnightselection/node_12661.htm

Resim 13: Antik Mezara Ait Cuju Figürlü Lonta Taşı

Kaynak: Henan Müzesi, http://english.chnmus.net/fortnightselection/node_12661.htm

Resim 14: Song Hanedanlığının Cuju Tasarımı İle Oyulmuş Fildişi Fırça Tutucu

Kaynak: Henan Müzesi, http://english.chnmus.net/fortnightselection/node_12661.htm

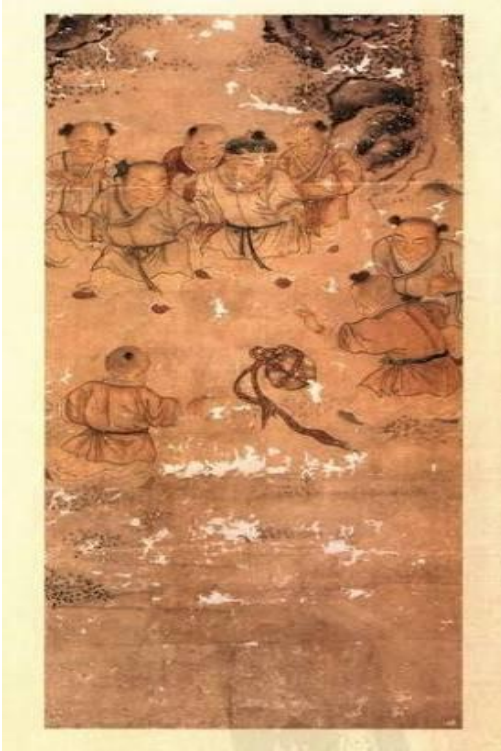
Resim 15: Kuzey Song Hanedanlığının Hanedanlığına Ait Cuju Tasarımlı Seramik Yastık

Kaynak: Henan Müzesi, http://english.chnmus.net/fortnightselection/node_12661.htm

Resim 16: İmparator Jiajing'in Hükümdarlığı Sırasında Cuju

Kaynak: Henan Müzesi, http://english.chnmus.net/fortnightselection/node_12661.htm

Resim 17: Qing Hanedanlığı Sırasında Cuju

Kaynak: Henan Müzesi, http://english.chnmus.net/fortnightselection/node_12661.htm

Resim 18: Huang Di, Futbolun Yaraticısı

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 19: Shandong Eyaletindeki Linzi Şehri Cuju Heykeli

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 20: Çin, Futbolun Doğduğu Yer

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Han'ın o zamanki imparatoru “Wu Di” nin Cuju ilgisini çekmiş olmalı ki, kurallar yeniden düzenlenmiş ve bir şekle oturtulmuştur. O dönemde “Ju Chang” adında sırf Cuju oynanması için her iki tarafında birer kale olan alanlar inşa edilmiştir. Sonraki yıllarda, “Cuju” oynanmaya ve geliştirilmeye devam edilmiştir. 10. yüzyılda “Cuju Kulübü” kurulmuş olup, her yıl düzenli olarak turnuvalar düzenlenmiştir. Song Hanedanlığı döneminde (960-1279), köylülerden krallığa her sınıf Cuju’yu benimsemiş, hatta Profesyonel Anlamda Cujucular bile ortaya çıkmıştır (Resim 21, 22, 23, 24, 25). Bu “Profesyonel Cujucular” kariyer hedeflerine de odaklanırlarmış. Ama oyun biraz daha farklılaşmış olup, sadece sahanın ortasında bir kale bulunmuş. Cuju oyunu, farklı kurallara sahip iki dala ayrılmıştır. İlk dal olan “Zhu Qui”, çoğunlukla festival ve kutlamalarda oynanırken, maçlarda 12 ila 16 oyuncu bulunmuş. İkinci dal olan “Bai Da” ise, Cuju’nun ihtişamlı yılları sayılabilecek Song Hanedanlığı döneminde oynanmış. Genellikle burada bireysel yetenekler ön plana çıkmaktadır. Kuralları farklı olsa da, görsellik olarak günümüzün “ayak voleybolu” na benzerliği ile dikkat çekmiştir. Cuju, Ming Hanedanlığı (1368-1644) döneminde reddedilmiş ve zamanla unutulmaya yüz tutmuş olup, 2000 yıllık tarihe sahip bu ilkel futbol oyunu, bugünlerde Çin’de halen bazı festival ve etkinliklerde gösteri amaçlı oynanmaktadır. İronik bir şekilde, unutulmuş bu Çin sporunun halefi “futbol” bugün halen dünyanın en popüler sporu olma unvanı taşımaktadır (Cömert, t.y.).

Resim 21: Song Hanedanı Karşısında Cuju Oynanan Çocuklar

Kaynak: <http://3g.en8848.com.cn/read/sybk/pe/291289.html>

Resim 22: Song Hanedanı Taizu ve Saray Ahalisi Cuju Oynuyorlar (18. Y.Y. Çizimi)

Kaynak: En.wikipedia.org

Resim 23: Song Hanedanı Döneminde Cuju Adlı Oyunu Oynayan Çocukları Gösteren Bir Çizim (M.S. 1130-1160)

Kaynak: Filotasriza, 2016 <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/futbolun-kökeni.jpg>

Resim 24: Futbol, Song Hanedanı Tarafından Tercih Edildi ve Asal Zamanına Ulaştı

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 25: İmparator Taizu Song ve Başbakan Zhao Pu, Cuju Oynuyorlar (M.S. 1235-1305)

Kaynak: <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/futbolun-kökeni.jpg>

2.7.1.1. Cuju Oyunu Çeşitleri

2.7.1.1.1. Zhu Qui Oyunu

Geleneksel tarzda Cuju, “Zhu Qui” modern futbol ile bazı benzerlikler taşımaktadır. 12 ile 16 arası oyuncudan oluşan iki takım, Cuju topunu bir hedefe tekmeleyerek puan kazanmaya çalışırlardı. Ancak, futbol gibi değildi. Tarlanın ortasında konumlanmış tek bir hedef vardı. Bu hedef, ortasında bir delik açılmış, aralarında uzamış gergin bir ağ ile oluşuyordu. Her takım, bu delikten kendi taraflarından top atmaya çalışırlardı. Tarihinin erken döneminde, Cuju'nun iki gollü versiyonu da vardı. Her takımın kendi sahasında kendi hedefleri vardı, ancak bu tek gol varyasyonu popüleritesi nedeniyle terk edilmişti. Bir maçı kazanmak için kaç gol atılması gerektiği veya bir zaman sınırının olup olmadığı belirsizliği vardı. Takım Sporun olan Zhu Qui, her biri birer sahada olmak üzere 16 oyuncuya kadar iki takım kurulurdu. Takımın amacı, topu ellerin dışında vücudun herhangi bir kısmını kullanarak, alanın kendi tarafındaki bölgeden ilerleterek topun gol çizgisini geçmesini sağlamalarıyla bir puan almalarıydı. Ya belli bir sayıya kadar oynarlar ya da geleneksel futbol gibi bir zaman sınırı belirlenirdi. Oyunun sonunda, en fazla puanı alan takım kazanırdı (Erdem, 2010).

2.7.1.1.2. Bai Da Oyunu

Tang Hanedanlığı (618–907) döneminde, Cuju'nun “Bai Da” adı verilen başka bir versiyonu, özellikle kadınlar arasında popülerliğe kavuştu. 2 ile 10 arası bireysel oyuncudan oluşan bir grup, gol atmaya çalışırlardı. Yargıç veya hakemler beceri, stil ve top için puan kazanır ve kötü performans ile puanlar düşebilir, oyunun sonunda en yüksek puana sahip oyuncu kazanırdı. Beceri yarışması olan Cuju'nun, Bai Da oyununun bu versiyonu bir rekabete dönüştürdü. Herhangi bir sayıda oyuncu, yeteneklerini göstermek için gol atmaya çalışırken, sırayla oynamaya başlarmış. Eller dışında vücudun herhangi bir yerleriyle topa dokunabileceklerini unutmazlar, bu yüzden yaratıcı olmaya çalışırlardı. Bir yargıç, her gol için atışın ne kadar etkileyici olduğuna (gol başına 1'den 5'e kadar olan bir sayı) dayanarak puan kazanır ve puanlamaların düştüğü noktadan puana eşitlenirdi. Her oyuncu için belirli sayıda denemeden sonra, en çok puan alan kişi kazanırdı (Erdem, 2010).

2.7.1.2. Cuju Oyunu Hakkında İlginç Bilgiler

Ülkenin uzun tarihi boyunca, birçok Çin imparatorlarında Cuju'nun büyük taraftarları olduğu biliniyordu. Üç Krallık Dönemi (M.S. 220-280) olan, Wei Efendisi Liu Bang ve Liu Che Han Hanedanlığı Dönemi (206 M.Ö.-AD 220), Li Shimin ve Li Longji, Tang Hanedanlığı Dönemi (M.S. 618-907) imparatorları zamanında Cuju önemli yere sahip olmuştu. Batı Han Hanedanlığının ilk imparatoru olan İmparator “Hangaozu Liu Bang”, sadece Cuju oyunlarını izlemekle kalmayıp oyun alanında her zaman ayağını deneyen bir Cuju hayranıydı. Han Hanedanı'nın “Wu'su Wu Wu”, Cuju için, savaş sırasında ordusunun bulunduğu her yerde bir “Cuju mahkemesi” kurmuş. Askerleri eğitmenin bir yolu olarak Cuju'yu kullanıyormuş. Song Hanedanlığının kurucu imparatoru “Zhao Kuangyin, Cuju'nun büyük bir hayranıydı. Kardeşi Zhao Guangyi ile birlikte her zaman Cuju oynayan bir imparatormuş. Bir Cuju hayranı olarak, Song Hanedanı İmparator Huizong, Zhao Ji, her yıl kendi doğum günü için Cuju oyunlarına bir kural koymuştu (Pekin, 2014).

2.7.1.3. Antik Çin'de Kadınların Cuju Oynaması

Kadın Cuju oyuncularının en eski kaydı Han Hanedanlığına kadar uzanabiliyordu. Resimlerinde, saçlarını örttükleri, uzun kollarını sallayarak ve Cuju oynarken şık görünen kızlar vardı. Tang Hanedanlığına kadar (Resim 26, 27), imparatorlar futbol oyunlarını izlemekten zevk aldıkça, kadın oyuncular kraliyet mahkemesinde galip gelirlerdi. O zaman, çeşitli beceriler, çoğunlukla eğlence performansları olarak hizmet veren Cuju oyununda yaygın olarak kullanıldı. Üstelik erkek oyunundan farklı olarak, kadın takımının herhangi bir gol kuralı ya da belirli sayıda oyuncusu yoktu. Bazen sadece iki kadın bir maç için yeterli olabiliyordu. Tabii ki

bu ma bir erkek maçından çok daha az yoğunlukta yere sahip olup, daha çok bir eğlence oyunu gibiydi (Pekin, 2014).

Resim 26: Tang Hanedanlığı Döneminde Kızlar Futbolda İyiydi (618-907)

Kaynak: <http://www.absoltechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 27: Tang Hanedanının Bronz Aynası: Futbol Oynayan Kızlar

Kaynak: Billy Adams, 2010, <http://www.absoltechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 28: Bronz Cuju Tasviri

Kaynak: Billy Adams, 2010, <https://www.ancient-origins.es/noticias-general-or%C3%ADgenes-humanos-folclore/el-primer-gol-la-historia-se-cant%C3%B3-china-hace-3000-%C3%B1os-004035>

2.7.1.4. Antik Çinde Han İmparatoru Wudi'nin Cujuya Katkıları

Savaşan Devletler Döneminde (M.Ö. 476-221), Caju, askeri mağaracılar için “fitness eğitimi” olarak kullanılmıştır. Caju'nun popülerliği ordudan kraliyet mahkemelerine ve Han Hanedanlığı'nda ki üst sınıflara (M.S. 206 – M.S. 220) yayıldı. Han İmparatoru Wu Di'nin spordan çok keyif aldığı ve maçların genellikle imparatorluk sarayının içinde yapıldığı söyleniyor (Resim 29). Han Hanedanlığı döneminde de Caju oyunlarının standartlaştırıldığı ve kuralların oluşturulduğu biliniyor. Han Hanedanı döneminde “Ju Chang” adında bir tür mahkeme, her iki tarafta altı hilal şeklindeki kale direkleri bulunan Caju maçları için özel olarak inşa edildi (Resim 30, 31). Yine Han Hanedanı döneminde imparator Wudi, futbol maçı izlemeyi çok sevdiği bilinirmiş. Wudi'nin sık sık sarayda horoz güreşi ve futbol maçı düzenlediği “Han Hanedanı'nın Kayıtları” adlı kitapta, yazılıdır. Bu nedenle Wudi'nin gözdesi “Dong Xian” evinde futbol oynayabilen birkaç kişiye bakarmış (WEB_2, t.y.).

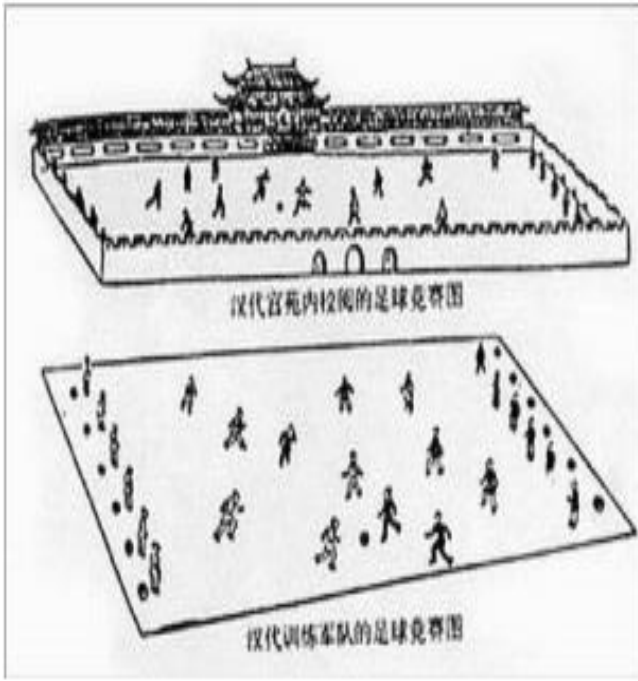
Resim 29: Eğlence İçin Sarayda Antik Çin Futbol Oyunu

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

Resim 30: Cuju Hedefi Gösteren Resim.

Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/chinese-cuju-ancient-soccer/>

Resim 31: Üst: Eğlence için Sarayda Antik Çin Oyun Futbolu; Alt: Askeri Eğitim Amaçlı Eski Çin Oyun Futbolu

Kaynak: <http://www.absolutechinatours.com/china-travel/chinese-ancient-football-cuju.html>

2.7.2. Erken Dönem Türk Kültür Çerçevesinde Futbol

Türk Kültürünün erken dönemlerine ait sporlarda, futbol benzeri bir “ayak topu” oyununun varlığı belirtilmektedir. M.Ö. 2000 tarihinden itibaren gittikçe artan bir seviyede İç Asya toplumlarının hayatına dokunan, Çinlilerin “Ts’uh Küh” adını verdikleri ve “ayakla itmek, vurmak” anlamına gelen oyunun ustaları olarak, değişik dönemlere ait Çin kaynakları sürekli “Kuzeyli Barbarlar”ı göstermektedir. Chou Sülalesi devrinde (M.Ö. 1050-249) halk arasında iyice yaygınlaşan ve kurallara bağlanan oyunda kullanılan oyun aracı, içi tüyler ve hayvan kıllarıyla doldurularak dikilmiş sekiz adet deri parçasından oluşmaktaymış. Oyun, Han Sülalesi Devrine (M.Ö. 206- M.S.220) ait rölyeflerde sık sık tasvir edilmektedir. Umminger’in yayımladığı rölyefte, bir oyuncunun insan başından biraz daha büyük bir topa vuruş yaptığı görülmektedir. Oyunun oynandığı mekan hakkında herhangi bir yoruma imkan tanımayan rölyefte, oyuncunun topa vuruş anında gösterdiği vücut kompozisyonu, günümüzde bir futbolcunun özellikle serbest vuruş esnasında gösterdiği hareket formuyla büyük benzerlik göstermektedir. Sung-Sülalesi devrine (M.S. 906-960) ait kayıtlarda, futbol sahalarından da bahsedilmektedir. Bir imparatorun tahta çıkış töreni için üzerine binalar dikilen bir futbol sahasının, Türk boylarından birine mensup olduğu söylenen bir imparator tarafından tekrar oyun alanına dönüştürüldüğünden bahsedilir. Genel bir kural olup olmadığı bilinmemekle beraber bu dönemde oyunun altışar kişilik iki takımla, genellikle de saray memurları ve askerler tarafından oynandığını, Sinolog Eberhard’ın çalışmalarından anlaşılmaktadır. Çin kaynakları ayrıca, bahsedilen ayak topu oyununu Türklerde kızların da oynadığı yolunda bilgiler sunmaktadır (Yıldıran, 1996).

2.7.3. Orta Asya Türklerine Ait Tarihi Kaynaklarda Futbol

Top oyununun, Türklerin ve Moğolların değişik amaçlarla düzenledikleri şölen ve törenlerinde oldukça sık yer aldığı özellikle “İlkbahar Ekinoksu (gün-gece eşitliği) Bayramı”nda oynandığı belirtilmektedir (Yıldıran, 1996).

2.7.3.1. La Tartarie Adlı Eserde Futbol

Orta Asya Türkleri ile ilgili “La Tartarie” adlı Fransızca eserde, Tsang kentinde, kız ve erkeklerden oluşan takımların bir tür ayak topu oynadıkları; bu merak dolu ve heyecan verici oyunu izleyen “Hiuan” adlı bir Çinlinin şunları anlattığı görülür “Büyük mabetlerde sık sık ayak topu müsabakaları düzenlenir. Bu oyunda topa elle müdahale edilemez. Ayak ya da başla vurulur ve böylece topu hasım kaleden içeri sokmak için uğraş verilir” (Erdoğan, 2008).

2.7.3.2. Tung-Tien Adlı Çin Kaynağında Futbol

Tsang kentinde, Türklerden oluşan kız ve erkeklerin beraber oynadığı oyunu izleyen Hivan adlı bir Çinlinin bahsettiği satırda dikkat çeken unsurlardan birisi de kadınların da oyuna katılmalarıdır. Hatta bazı kaynaklar oyunu sadece kadınların oynadığı bir oyun olduğunu belirtirler. Göktürkler hakkında bilgi veren Tung-Tien adlı Çin kaynağında futbol benzeri bu ayak topu oyundan şöyle bahsedilir: “Erkek çocuklar sazlık ve ağaçlık yerlerde eğlenirler. Kızlar deri top tekmelerler. At sütünden üretilen kımız içip, sarhoş olurlar şarkı söylerlerdi.” (Derci, 2013).

2.7.3.3. Orta Asya Türklerinde Futbolun Adı: Tepük

Orta Asya Türklerinde Tepük oyunu, belirli aralıklarla karşılıklı dikilmiş mızrakların arasından topu, ayakla vurmak suretiyle geçirerek sayıya sahip olmak biçiminde oynanıyordu (Resim 32). Tepük’ün, Orta Asya’da yaşayan Türk boylarında yüzlerce yıl oynandığına dair, “Hitay-ı Name ve Baybars Tarihi” ile “Ayasofya Kütüphanesinde 3029 numarada” kayıtlı değişik kitaplarda da görülmektedir. Ayasofya Kütüphanesinde 3029 numarada kayıtlı “Tarih-i Timur” adlı eserde ise Timur döneminde Türklerin, içi havayla doldurulmuş kuzu postundan yapılmış toplarla oynadıkları; bu oyunda topa el ile müdahale etmenin ve çizgiden dışarı çıkarmanın yasak olduğu; Timur’un bu oyunu askerlerine bir çeviklik talimi için yaptırdığı belirtilmektedir (Erdoğan, 2008).

Resim 32: Eski Türk Boylarında Futbola Çok Benzeyen Oyun Olan Tepük

Kaynak: <https://www.azadliq.org/a/25445426.htm>

2.7.3.4. Kuzeyli Barbarlarda Tepük

Bir Çinli kaynakta, ayakla oynanan bir tür oyundan bahsedilir. Oyun aracı olarak, genellikle sekiz parçalı dikilmiş deri kılıflara yün doldurularak yapılan topların kullanıldığından bahsedilir. İlk Türkler olarak belirtilen “Kuzeyli Barbarlar”ın, bu oyunda usta oldukları belirtilir (Derci, 2013).

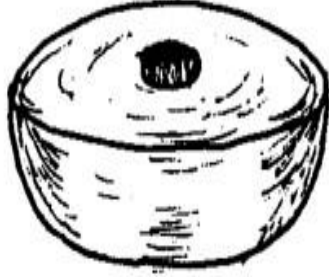
2.7.3.5. Divân-ı Lügati't-Türk Adlı Eserde Tepük

Kaşgarlı Mahmut'un 11. yüzyılda yazdığı, Türkçe'nin bilinen en eski sözlüğü “Divânü Lügati't-Türk” (Resim 33). Türklerin yaşayışları hakkında birçok konuya açıklık getiren kıymetli bir eserdir. Bu eserde, ilk cildinin 323. sayfasında “Tepük” adlı bir oyundan bahsedilir. Tepük oyunu şöyle anlatılmıştır: “Kurşun eritilerek iç ağırşığı (Resim 34) şeklinde dökülür, üzerine keçi kılı veya başka bir şey sarılır (Resim 35), çocuklar bunu teperek oynarlar” (Resim 29) (Derci, 2013).

Resim 33: Orta Asya'daki Eski Türk boylarının “Tepük” Adıyla Andıkları Bir Ayak Topu Oynadıklarını Kaşgarlı Mahmud'un 1072-1074 Tarihleri Arasında Yazdığı Ünlü Eseri “Divânü Lügati't-Türk”ten Öğreniyoruz

Kaynak: Hürriyet, 2016

Resim 34: İğ Ağırşığı

Kaynak: Le Coq, A.v. Volkskundliches aus Ost-Turkistan. Berlin, 1916

Resim 35: 11. Y.Y Oyun Aracı Olarak Türklerde Tepük (11. Y.Y ve 14. Y.Y Kaynaklarından Esinlenerek Çizilen Tepük)

Kaynak: Le Coq, A.v. Volkskundliches aus Ost-Turkistan. Berlin, 1916

2.7.3.6. İbni Mühenna Lûgatı Adlı Eserde Tepük

Bier başka eser olan İbni Mühenna Lûgatı'nda, Divân-ı Lûgatı't-Türk'ün esas alındığı açıklamada, tepük, ağırşak şeklinde kurşundan yapılan ve içine keçi kılı gibi malzemelerle doldurulan bir nesne olarak belirtilmektedir. Böylece, keçi kıllarının kurşun kitesinin “üzerine sarılması” ve “içine doldurulması” gibi iki değişik uygulama biçimi görülmekte olup cismin dış görünümünü doğrudan farklılaştırabilecek etkidir (Atalay, 1985).

2.7.3.7. Mehseti Adlı Eserde Tepük

Alman dilbilimci “Dörfer” in yayınladığı “Mehseti” ye ait dörtlükler, tepük oyununu ve oyun aracı cismin oyun esnasındaki davranışlarını tanımlar niteliktedir: “Eğer zavallı tepük'ün sana meyli olmasaydı, benim gibi senin her yerinin vurgunu olmayacaktı. Biçare ki, mütemadiyen tekmeleniyor, fakat her defasında kalbinin ardı sıra gelerek (senin tarafından çalınan kalbi için ricada bulunmak üzere), senin ayağının üzerini (tekrar tekrar) öpüyor” (Yıldiran, 1996).

2.7.3.8. Anonim Eserde Tepük

Alman dilbilimci “Dörfer” in yayınladığı Anonim dörtlüklerinde, tepük oyununu ve oyun aracı cismin oyun esnasındaki davranışlarını tanımlar niteliktedir: “Senin için başımı ortaya koyarak oynadığım gün, sevinçten başımı yukarı kaldıracam. Eğer ayaklarını öpme şerefine kavuşabilirsem, her an başımı tepük gibi gökyüzüne doğru ekeceğim (kaldıracam)” (Yıldiran, 1996).

2.7.3.9. Tarih-i Timur Adlı Eserde Tepük

Timur Dönemini anlatan “Tarih-i Timur” adlı eserde, Türklerin, içi havayla doldurulmuş kuzu postundan yapılmış toplarla oynadıkları; oyunda topa elle müdahelenin ve topu çizgiden dışarı çıkarmanın yasak olduğu yazılmaktadır. Timur'un bu oyunu askerlerine bir çeviklik talimi için yaptırdığı ifade edilmektedir (Derci, 2013).

2.7.3.10. Hitay-ı Name Adlı Eserde Tepük

Seyyid Ali Ekber'in yazdığı “Hitay-ı Name” adlı eserde yine tepük oyunundan bahsedilir. Tepük hakkında şunlar anlatılır: “Top oyunu Hitay-ı Name'de güzeller işidir. Ve dahi harabeti (düzensiz kalabalık) çok olan ve sığır mesanesinden top yüzmüşler (yapmışlar) ve mahub (erkek) ve mahubeleri (kadınları) durdurmuşlar. Ve topa ayaklar ile vururlar. Ve Şöyle ki; elin ol topa değdirmeye ve ol topu yere düşürmeye ve nazik ayak ile dürde (ite), saklara (baldırlara) ve usulsüz vurmak ve yere düşürmek ve daireden taşra (dışarı) çıkmak vaki olmaz” (Derci, 2013).

2.7.4. Tepük Oyununun Yaşayan Varyantları

2.7.4.1. Uygurlarda Futbol: Tëpgüç

Doerfer ve Brands, oyunun ve oyun aracı cismin ortadan kaybolması nedeniyle, tepük kavramının spesifik anlamıyla günümüze kadar gelemediğine işaret etmektedirler. Kavramın belirli bir oyunu içeren spesifik anlamını kaybetmiş olması kabul edilebilir olmakla birlikte, Le Coq'un XX. Yüzyıl'da Doğu Türkistan'da başlattığı folklor araştırmalarında Uygurlarda tespit ettiği "Tëpgüç" oyunu ve oyun aracının, tepük ile benzerliği dikkat çekicidir. Le Coq'un, "Çocuk Oyuncakları" başlığı altında tasvirini ve çizimini verdiği tëpgüç, üst üste konulmuş birkaç bakır ya da Puiñ Çin parasının ortasındaki dörtgen delikten bir tutam at kılının sıkıştırılarak geçirilmesiyle oluşturulmaktadır. Paranın alt tarafında kalan at kılları kısaca kesilerek her yöne açılmakta ve böylece vuruş esnasında ayağı acıtmayacak bir yastık görevi görmektedir. Üst kısımdaki kıllar ise uzun bırakılmıştır. Cismin toplam uzunluğu 67 cm kadardır. Resim 36'da verilen gerçek görünümü dikkate alındığında, tëpgüç'ün de tepük gibi Badminton topunun ilkel bir modeli olabilecek yapıya sahip olduğu görülmektedir. Tepük cisminin imalinde kullanılan iğ ağırşığı şeklindeki kurşun kitlesinin yerini tëpgüçte madeni paralar almıştır (Yıldıran, 1996).

Resim 36: 20. Y.Y Başları Uygurlarda Tëpgüç

Kaynak: Le Coq, A.v. Volkskundliches aus Ost-Turkistan. Berlin, 1916

Tepgüç oyunu, günümüzde de Uygurlar arasında çok yaygın bir çocuk oyunudur. Oyunun aracı olarak tepküç, büyük bir düğme, delikli para ya da alüminyum parçanın deliğinden, tavşan tüyü, keçi kılı veya horozun boyun kası geçirilerek yapılmaktadır. Bu oyun durmaksızın ileriye ve geriye tekmeleme, tek ayak üzerinde diğer ayağın sırtıyla tekmeleme, ayak içiyle ve diz üstünde tekmeleme, havaya sıçrayıp ayakların iç ya da sırt kısmıyla tekmeleme gibi çeşitli vuruş şekillerini içermektedir (Yıldıran, 2002).

2.7.4.2. Kırgızlarda Futbol: Langa Tebüü

Langa Tebüü oyunu, Kırgızlarda okul oyunları kapsamında yer alan, 6-17 yaş arasındaki çocuk ve gençlerin yakın yaş gruplarına ayrılarak, hakem gözetiminde oynadıkları bir oyundur. Oyun aracı cisim olarak “langa” kullanılır. Büyük bir madeni para boyutundaki ortası delinen yuvarlak kurşun parçasına, çapı 6 cm kadar olan kurutulmuş kılılı deri parçasının bir tel yardımı ile bağlanmasıyla yapılmaktadır. Cismi oluşturan materyaller ve yapım tekniği, Divân-ı Lüğati't-Türk' de tepük için verilen materyal teknik bilgiyle tamamen örtüşmektedir. Langa Tebüü oyununda, hakem oyuncuları sıraya dizmekte ve ulaşılacak hedef sayı olan “mara” belirlenmektedir. Langayı alan oyuncu birkaç adım öne çıkarak, eğer “mara” yüz olarak belirlenmişse, sağ ve sol ayağının üstü ile langayı, kendi boyu yüksekliğinde yüz kere ardışık olarak tekmelemek, başardığı takdirde, sektirme hareketini yine yüz defa, üzerinde durduğu ayağının arkasından geçirdiği sağ veya sol ayağının içi ile tekrarlamak zorundadır. Langa topu tepilirken ulaşılan sayı, oyuncu tarafından “bir para, iki par... yirmi para” sözleriyle ifade edilmektedir. Langa topu tepen oyuncu yüze tamamlamadan düşürürse, sıra bir diğerine geçmektedir. İkinci kez topu tepme sırasını alan oyuncu, hangi sayıda kalmışsa, o sayıdan devam etmekte ve hedef sayıya ulaşmaya çalışmaktadır. Bu oyuna “Cuuşan Tepmey” de denilmektedir (Yıldıran, 2002).

2.7.4.3. Azerilerde Futbol: Çipolik

Azerbaycan çocuk oyunlarından “Çipolik”, kurutulmuş kuzu ya da keçi derisinin tüysüz tarafına ağırlık sağlaması için ip ile kurşun bağlanması sonucu elde edilen cisimle oynanmaktadır. Malzeme ve üretim tekniği açısından Çipolik, Kaşgarlı Mahmut'un kurşun kitlesi üzerine keçi kılı veya benzerinin sarılmasıyla oluşturulduğunu belirttiği “Tepük” ile aynıdır. Genel anlamda grup halinde oynanan Çipolik oyununda, sayışmaca veya kura ile tespit edilen oyuncu, oyun aracını yükseğe atmakta ve yere düşmeden ayağıyla vurarak, saydırmaya çalışmaktadır. Vuruş biçimine göre sayı kazanılan oyunda, ayak içi ile vurulduğunda bir sayı, ayak dışı ile üç sayı, ayağı diğer ayağın arkasından geçirip içiyle vurulduğunda “10” sayı, topukla vurulduğunda “100” sayı ve oyun aracı yüksekte iken sıçrayıp ayak içiyle vurulduğunda “5” sayı kazanılmaktadır. Oyuncular en çok sayı getirecek vuruşları yapmaya çalışırlar. Burada ki değerlendirme biçimiyle en çok sayı

kazanan ya da oyun başlamadan önce belirlenmiş hedef sayıya erken ulaşan grup yenmiş sayılmakta ve ardından oyunun “işletme” denilen kısmı başlamaktadır. Bu kısımda, yenilen grubun bir oyuncusu, oyun aracı deri parçasını, yenen grubun oyuncularından birine vurması için atmakta, vurulan cismi tutabilirse oyun yeniden başlamaktadır. Tutamadığı takdirde, tutana kadar atma işlemine devam etmektedir (Yıldıran, 2002).

2.7.4.4. Türkmenlerde Futbol: Para

1997’de Türkmenistan’da yapılan incelemelerde, Aşkabat civarında gözlemlenen “para” oyunu da, tepük oyununun bir başka biçimi olarak değerlendirilebilecek oyun aracı formuna ve oynanış biçimine sahiptir. Bu oyun; Kırgız, Uygur ve Azerilerde olduğu gibi ayağın değişik yüzeyleriyle oyun aracına yapılan ardışık vuruşlardan oluşmakta ve vuruşun güçlük derecesine göre sayı kazanılmaktadır. Cismin üretiminde kullanılan materyaller, 2. 5 cm çapında yassı biçimde yuvarlak bir kurşun kitlesi ile 3. 5 cm çapında yuvarlak şekilde kesilmiş, kurutulmuş koyun ya da keçi derisinden meydana gelmektedir. İki uç kısmı, kurşun kitesinin ortasında açılan iki ayrı delikten geçirilen yumuşak bir tel yardımıyla, deri parçası, tüysüz kısmından kurşuna sabitlenmekte ve telin uçları tüylü kısmın ortasında birbirine bağlanmaktadır. Biçim olarak dairesel kesilmiş kuru deri parçası üzerindeki 34 cm uzunluğundaki yumuşak tüyler, dairenin dış çeperlerine doğru yatık bir durumdadır. Böylelikle cisim, yüzeysel bir genişliğe ulaşarak, Uygurların, belirgin bir uzunluğu olan “Tepküç” ünden biraz farklılaşmaktadır. Türkmenlerde ki para oyun araçları, kullanılan temel materyaller ve oyun kurgusu bakımından, Kırgızların “langa” ve Azerilerin “çipolik” denilen oyun ve oyun araçlarıyla tamamen aynı gibidir. Tepküç, Tepük ile benzer ya da aynı materyal teknik yapıya sahiptir. Çipolik, langa ve para adı verilen cisimlerle oynanan ayakta sektirme oyununun, aynı zamanda, XI. yüzyılda aynı bölgede oynanan tepük için de geçerli olduğu söylenebilir. Ayrıca, XII. ve XIV. yüzyıllara atıfta bulunulan tepükten bahseden şiirlerde de, mecazi anlamda da olsa, ayak üzerinde sektirmeli bir oyunun tasvir edilmesi, bu tezi kuvvetlendirmektedir. Tepük oyunu ve varyantları olarak ele alınan diğer oyunlar, gerek oyun aracı cisim gerekse oyun tekniği bakımından, ayakların raket olarak kullanılmasıyla oynanan bir tür “Badminton” oyunu olarak değerlendirilebilir. Tepük oyununun XI. yüzyıla, raketle oynanan oyunların ise ancak XV. yüzyıl sonralarına ait oldukları dikkate alındığında, oyunun, Badmintonun raketsiz öncellerinden olması mümkündür. Raketsiz biçimde bir Badminton türü olarak, İnkalara atfedilen, “İndiaca” isimli ve sadece açık el ayasıyla vurularak oynanan bir oyun günümüze kadar ulaşmıştır. Kore’de de, “Tüytop”lara elle vurularak oynanan bir tür Badminton oyunu mevcuttur. Tüytop şeklindeki cisimlere ayakla vurularak oynanan Badminton benzeri oyunların varlığı da bilinmektedir. Culin, yılan derisi parçalarının madeni bir parayla ağırlaştırıldığı bir çeşit tüytop ile oynanan ve ayakların raket olarak kullanıldığı bir Badminton türüne, Çin’de rastlamıştır (Yıldıran, 2002).

2.7.5. Mezoamerika Medeniyetlerinde Futbol

2.7.5.1. Maya ve Ölmeklerde Futbol

Ölmekler'den başlayarak Aztekler'e kadar oynanan, Mayaların "Pitz" adını verdiği ve bugün hala "Ulama" adıyla oynanan 3500 yıllık bu oyun; dünyanın bilinen en eski oyundur (Resim 37).

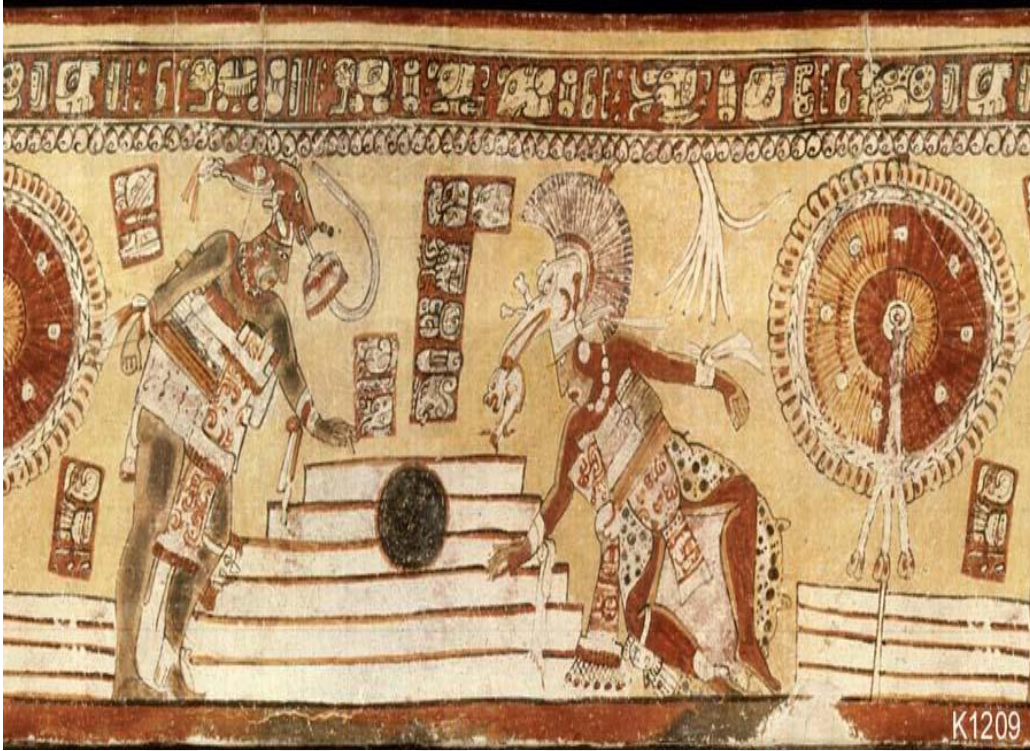

Resim 37: Mayaların Top Oyunu Ulama

Kaynak: <https://mzhou2.wordpress.com/2012/04/03/core-friday-2-mayan-ball-game/>

Maya top oyuncularına ait seramik ve vazolarda bu oyuna dair betimlemeler bulunmaktadır (38, 39, 40, 41). Maya top oyuncularına ait heykelciklerde göze çarpmaktadır (42, 43, 44). Aslında Mezo-Amerikan kültüründe tanrılara kurban vermek açısından dini bir öneme sahip olduğu için, bir oyundan çok daha fazlasıdır bu oyun. Her şehirde birkaç sahası olan oyun, hem futbola hem basketbola benzemesi ve yaklaşık 3,5 kilo ağırlığındaki kauçuk bir topa oynanması dikkat çekiyor. Farklı dönemlerde oyunun çeşitli varyasyonları olsa da, oyuncular, ön kol, kalça, dirsek, diz, omuz ile topa dokunabiliyorlar ve pek yaygın olmayan alternatif bir varyasyonda, topa sopa ya da raketle de vurulabiliyor. Ama bu oyunda elleri kullanmak kesinlikle yasak olduğu bilinmektedir. Sadece erkeklerin oynadığı takımlar 3-4 kişiden oluşmaktadır. Top, rakibe ait duvara çarparsa puan kazanılıyor, eğer top, yere iki kereden fazla düşerse, bu puan

kaybına yol açıyor. Takımların berabere kalması halinde oynanan son devrede, her takım, hatırı sayılır bir yükseklikteki, basket potasına benzeyen yan duran bir çemberin içinden topu geçirmeye çalışıyor (Dalkıranoğlu, 2016).

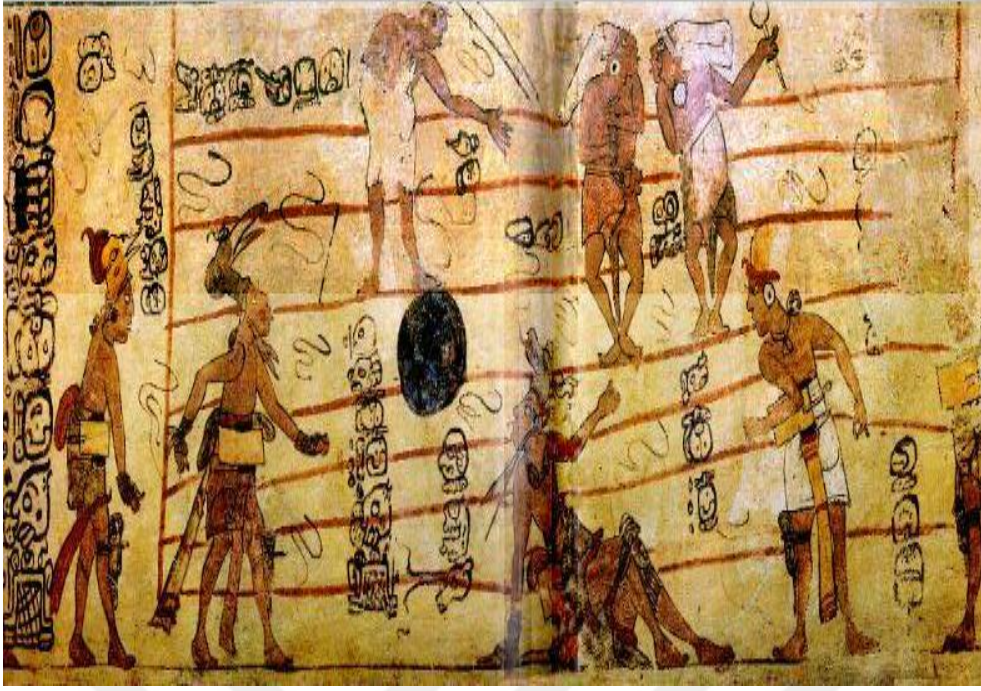
Resim 38: Mayalarda Top Oyunu Vazo Betimlemesi

Kaynak: Diane Davies, 2016, Justin Kerr Mayavase Veritabanı,
<http://mayaarchaeologist.co.uk/index.php/2016/12/16/pok-ta-pok/>

Resim 39: Mayalarda Top Oyunu Vazo Betimlemesi

Kaynak: Justin Kerr Mayavase Veritabanı,
<https://blogs.uoregon.edu/mesoinstitute/about/curriculum-unit-development/archaeology/ball-game/>

Resim 40: Mayalarda Top Oyunu Vazo Betimlemesi

Kaynak: Justin Kerr Mayavase Veritabanı, :

<https://blogs.uoregon.edu/mesoinstitute/about/curriculum-unit-development/archaeology/ball-game/>

Resim 41: Maya Oyuncuların Boyalı Sahneleri İle Bir Seramik, Guatemala. 700-800 CE (St. Louis Sanat Müzesi, Missouri)

Kaynak: James Blake Wiener, 2015, <https://www.ancient.eu/image/4091/mesoamerican-ballgame-players/>

Resim 42: Mezoamerika, Mayalarda Top Oyuncu Heykelcik (M.S. 6. - 9. Y.Y.)

Kaynak: Scarborough, 1993, <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/mesoamerican-ball-game/>

Resim 43: Mayalarda arpıcı Bir Taş tutan Top Oyuncu (M.S. 3. - 5. Y.Y.)

Kaynak: Crowther, 2007, <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/mesoamerican-ball-game/>

Resim 44: Her Ne Kadar Kadın Futbolcuların Birçok Figürü Keşfedilmiş Olsa da, Törenlerde Oyuncuların Gerçek Oyuncuları Olup Olmadığı Net Değildir

Kaynak: By Ndyarbrough, 2013, <https://edu.glogster.com/glog/mesoamerican-ballgame/1jxat34rr0n?=&glogpedia-source>

Vahşet, kazanan takımın belli olmasından sonra başlıyor. Kazanan taraf, “Hachas” ya da “Palmas” adı verilen kupalar alıp, vücutları boyalı çıplak güzel hanımlarla kutlama yaparlarken; kaybeden takımın kaptanının ve hatta bazen tüm ekip oyuncularının kafaları kesiliyor. Pekiyi bütün o kesilmiş kafalar ne oluyor? Oyun aracı olan toplar da, “Hachas” denilen kupalar da; bir önceki oyunun sonunda kurban edilen oyuncuların kafalarından yapılmış. El Tajin’in güneyindeki top sahasında ve Chichen Itza’da, oyuna dair sahneler ile yedi oyunculuk iki takım ve oyuncuların birinin kafasının kesilişi, kabartma panolarla ve dekoratif heykellerle tasvir edilmiş (Resim 45, 46) (Dalkıranoglu, 2016).

Resim 45: Veracruz, Meksika’da Bir Top Oyunundan Sonra Bir İnsanın Kurban Edilmesi Oyması (Thomas Aletto’nun Fotoğrafi)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

Resim 46: Xalapa, Meksika Anthropaji Müzesinde Kurban Edilen Top Oyuncusu (Maurice Marcellin’in Fotoğrafi)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

2.7.5.2. Tarihin En Eski Takım Sportu “Ulama”nın DiriliŒi

Meksika geleneklerine ithafen, Meksika ve Belize’li takımlar Ulama olarak bilinen üç bin yıllık top oyununda birbirleriyle yarıştılar. Oyun, Nisan 2017’de eski Maya kenti Teotihuacan’da gerçekleşti ve eski Meksika ve Orta Amerika kökenlerini kutlayan ve tezahürat eden büyük bir kalabalık görölmeye değeri. Meksika’da, yerel örgütleyiciler Orta Amerika halkının kültürel ve dini mirasına önem verdikleri için on yıldan uzun bir süredir eski Mezoamerikan kökenli top oyununu canlandırmaya çalışıyorlar. BBC’nin haberine göre, Ulama, Yunanistan’daki ilk Olimpiyat Oyunlarının kurulmasından yaklaşık bin yıl önce, Orta Amerika’nın eski Mezoamerikan kültürleri tarafından oynanmasından beri dünyanın bilinen en eski takım sportu olarak kabul ediliyor. Hatta bu oyun, İspanyol istilacılar tarafından yasaklanmadan önce yaklaşık 2.500 yıl boyunca oynanmıştı (Geçgen, 2018).

Bryan Hill’in bir yazısında yer aldığı gibi, bu oyun sadece eski halkların oyunu değil, aynı zamanda Olmec, Maya ve Aztek uygarlıklarının da oynadığı bir oyundu ve Mezoamerikan kültürünün de önemli bir parçasıydı. Eski metinlere göre Ulama, aya karşı olan güneş ile aydınlık ve karanlığı (muhtemelen iyilikle kötülük arasındaki savaşı) temsil eden yıldızlar arasında bir savaş olarak görölüyordu. Buna ek olarak, topun hareketi Aztek, Olmeca ve Maya halkları için güneşin dönüşünü sembolize ederdi. Mayalar’a göre, oyun “Pok a Tok” olarak biliniyordu, Aztek’lere göre Tlachtli idi, bugünlerde ise çoğu insan, bu oyunu Ulama olarak adlandırıyor.

2.7.5.3. Mezoamerikada Chichen Itza’nın Top Oyun Sahası

Paraguay ve bugünkü Arizona’nın güneyine kadar uzandığı tahmin edilen, bilinen en eski Mesoamerican top sahası Meksika’daki Paso de la Amada’dır ve radyo karbon tarihleme yöntemiyle yaklaşık 3600 yaşında olduğu hesaplanmıştır. Bugüne kadar yaklaşık 1.300 Mezoamerican top sahası bulunmuştur ve her Mezoamerikan antik kentinde en az bir tane olduğu tahmin edilmektedir (Resim 47, 48, 49, 50, 51). Olmec sahaları, günümüz futbol sahasının büyüklüğündeydi ve havadan bakıldığında, üstte ve altta iki dikey “I” gibi görünüyordu. Taş bloklarla çevriliydi ve oyuncular eğimli duvarlı dikdörtgen bir kortta bu oyunu oynadılar (Resim 52). Bu duvarlar genellikle sıvalı ve parlak bir şekilde boyanmıştır. Hainler, jaguarlar, tecavüzcüler bu duvarlara resmedilmişti. Mevcut kanıtlar; heykeller, sanat, balo salonları ve gliflerden elde edildiğinden oyunun tam kuralları bilinmemektedir. Bununla birlikte, mevcut arkeolojik buluntulardan, tarihçiler, kullanılan büyük lastik topun üç ile sekiz kilo ağırlığında ve 25 ila 37 cm (10 ila 12 inç) çapında olabileceğini tahmin etmektedir. Bu, yaklaşık bir basketbol topunun büyüklüğüdür, ancak topun içi daha katıdır (çok daha ağır), çoğu zaman oyuncuların vücudunun yanlış yerlerini topa çarpmaları sonucu ölümle sonuçlandı. Bu nedenle ciddi yaralanma ve ölümleri önlemek için oyuncular sonunda koruyucu kıyafetler giymeye başladı. Günümüzde de hala keşifler ortaya çıkmaya devam ediyor. 2017’nin Haziran ayında arkeologlar,

bir Aztek tapınağı ve Meksika şehir merkezindeki bir top sahasının önemli kalıntılarını keşfettiklerini duyurdular ve Eylül 2017’de, arkeologlar, eski Mayaların büyük toplarla oyunlarını gösteren iki adet 1300 yıllık taş panelleri keşfettiler. Paneller, Belize’deki Tipan Chen Uitz arkeolojik sahasında bulundu ve uzmanlara göre, M.S. 700 yılına kadar uzanıyordu (Geçgen, 2018).

Resim 47: Meksika’nın Merkezi Xochicalco’nun Avlusu, Top Sahası. (900 CE’den Önce İnşa Edilmiştir)

Kaynak: <https://www.ancient.eu/image/2741/ballcourt-xochicalco/>

Resim 48: Oaxaca’da Bir Top Sahası (Matt Barnett’in Fotoğrafi)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

Resim 49: Meksika'daki Chichen Itza'da ki Büyük Top Mahkemesi (Daryl Mitchell Tarafından Çekilen Fotoğraf)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

Resim 50: Mezoamerika Mayalarda, Top Mahkemenin Hedeflerinden Biri (Toltek Şehri İçinde Chichen Itza)

Kaynak: Kare Thor Olsen, 2013, <https://www.ancient.eu/image/1427/goal-ball-court-of-chichen-itza/>

Resim 51: Meksika’da Bir Top Sahası (Dennis Jarvis’in Fotoğrafi)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

Resim 52: Oaxaca Museo Rufino Tamayo’da Bir Top Oyununun Seramik Betimlemesi (Thomas Aleto'nun Fotoğrafi)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

2.7.5.4. Azteklerde (Meksikalılar) Futbol

Amerika kıtasında Aztek medeniyetinde futbol benzeri oyuna M.Ö. 1500'lerde Duvar resimleri, paneller ve vazo betimlemelerine rastlanmaktadır (Resim 53, 54, 55, 56, 57). Aztek Medeniyetinden diğer oyunlar da başka yerlere yayılmıştır. Meksika'da futbol kutsal oyun olarak nitelendirilmektedir. Azteklerde oyun hem izleyici futbolu, hem astrolojik inceleme hem de siyasal girişim olarak betimlenmektedir. Bu çağlarda soylular tarafından oynanan kralların rekabet amacıyla gerçekleştirdikleri bir oyundu. Aktif oynayanlar ve seyirciler için laik ve dinsel anlamı vardı. Azteklerde yenilen takımın kaptanının adak olarak kurban edilmesiyle yapılmaktaydı. Azteklerde, top ve topun alandaki hareketi, gökteki kutsal vücutların hareketi olarak görülüyordu. Bu oyun, güneş ve güneşin hayat veren ışığıyla karanlığın prensibini temsil eden ay ve yıldızların savaşı olarak niteleniyordu. Birbirlerine zıt gündüz ve gece, karanlık ve aydınlık, yaşam ve ölüm güçleri alanda çarpışıyordu. Buradaki anlayış, güneşe ve ışıkla gelen "dünyanın verimliliğine" gereksinimi olan tarımsal yaşam biçiminin bir ifadesiydi. Muhtemelen kafası kesilenin akan kanı bu verimliliğin temsiliyle ilişkiliydi (Erdoğan, 2008).

Resim 53: Antik Azteklerde Futbol Oyuncusunu Betimleyen Duvar Resmi

Kaynak: <https://www.ranker.com/g00/list/what-life-was-like-for-mayans/katia-kleyman?page>

Resim 54: Chinkultic, Chiapas'dan Bir Top Oyuncusu (Aztekler)

Kaynak: <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/aztek-sporu.jpg>

Resim 55: Mezoamerikalı Azteklerde Bir Futbol Oyuncusunu Betimleyen Teotihuacan Tepantitla Kompleksinde Bir Duvar Resminin Küçük Bir Detayı

Kaynak: <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/aztek-resim-sanati.jpg>

Resim 56: Guatemala’da Bir Oymada İki Top Oyuncusu (Simon Burchell’in Fotoğrafı)

Kaynak: Monica Petrus, 2014, <https://www.atlasobscura.com/articles/meso-american-baseball>

Resim 57: Azteklerde Top Oyunu Vazo Betimlemesi

Kaynak: Justin Kerr, Mayavase Veri Tabanı,
<https://blogs.uoregon.edu/mesoinstitute/about/curriculum-unit-development/archaeology/ball-game/>

Azteklerde, oyuncular, oyuncuya özgü giysiler, özellikle koruyucu helmet, kemer, diz ve dirsek koruyucuları ve eldivenler giyiyorlardı (Resim 58). Çünkü ağır lastik top nedeniyle sakatlanıyorlardı. Müsabaka sırasında kullanıp kullanmadıkları bilinmeyen ağır taş ekipmanlar takıyorlardı. Aztek Medeniyetinde maçın sonunda, oyunu kaybeden takımın kaptanının başı merasimle din adamı tarafından kesiliyordu. Kazanan bir savaş kazanmış gibi onurlandırılıyordu. Azteklerde oynanan oyun sadece vücudun belli yeriyile oynanıyordu, fakat topa vurmak için, bazı oyunlarda raket, beyzbol sopası ve sargıyla korunmuş el kullanılmaktaydı. Aztekler’de, oyunu kaybedenler tanrılara adak edilmekteydi (Erdoğan, 2008).

Resim 58: Christoph Weiditz’in Mezoamerikalı Azteklerin Top Oyunu Hakkındaki Görüşünü Gösteren 16. Yüzyıl İllüstrasyonu

Kaynak: James MacDonald, 2018, <https://daily.jstor.org/a-mesoamerican-ball-game-returns/>

2.7.5.5. Eskimolarda Futbolun Adı: Aqsaqtuk (Buzda Futbol)

Eskimolarda Aqsaqtuk (buzda futbol) adıyla gerçekleşen futbolun ne zaman başladığı ise bilinmemektedir. Alaska ve Kanada’da oynanan “buzda futbol” ile ilgili “Inuit” mitolojilerinde ve efsanelerinde belirtilen inanca göre ölülerin ruhu, mors’un başının top olarak kullanıldığı bir ebedi oyunun oynandığı kuzey ışıklarına doğru seyahat ederler. Oyunu değişen sayıda iki takım oynar. Maçta şarkılar da söylenir, Maç sonrasında ise herkes cemaat igloosunda kutlama yapardı (Erdoğan, 2008).

2.7.5.6. Aborjinlerde (Avusturyahlar) Futbol: Marn Grook ve Woggabaliri

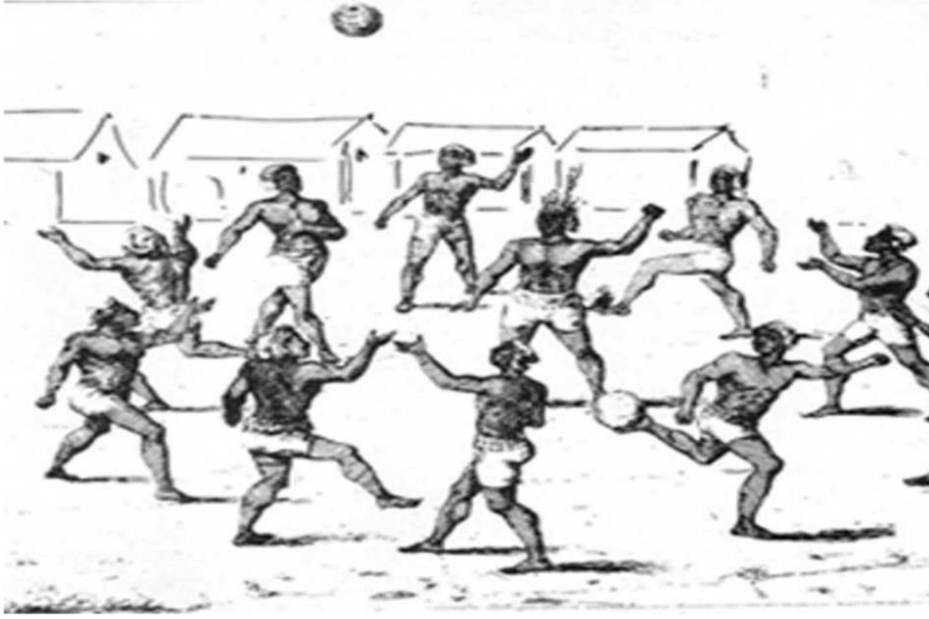
2.7.5.6.1. Marn Grook

Marn Grook, tarihin bilinmeyen bir noktasından bu yana, Avustralya’nın batı Victoria kabileleri arasında oynanan bir Aborjin top sporudur. Sadece tarihsel belgelerinin anekdotu olduğu için, kurallar belirsizdir. Ancak modern “Avustralya Kuralları” futbolu ile bazı özellikleri benzer gibi görünüyor. Bazıları sporu Avustralya Kuralları futbolunun yaratılmasının ardındaki birincil etki olarak tutuyor. Ancak bu iddianın arkasındaki tek kanıt delildir. Bu nedenle, çoğu tarihçi güvenilirliği iddia etmiyor, “Marn Grook” un eşsiz ve bağımsız bir spor olduğu konumunu koruyor. Marn Grook için en eski kayıt, Aborjinlerin birden fazla oyunda oyunu oynadığını izleyen 1841’de başlayan yerleşimci William Thomas’ dan (1793–1867) alınan bilgilerdir. Bu, en eski görgü tanığı kayıdır, ancak her şeyden önce, sporun onlarca yıl hatta yüzyıllar öncesine ait olabileceği anlamına gelir. Tarihçiler, Avrupalı sömürgeleştirilmeden önce Avustralya’daki Aborjin halkı hakkında çok az şey bildikleri için, oyunun tarihini belirlemek için şu anda uygulanabilir bir yol yoktur. Bir yan not olarak, bazı kaynaklar, Prusyalı bilim adamı William Blandowski’nin 1857 tarihli bir eserinin, yeni Güney Galler’de Aborjinler tarafından bu oyunun oynandığını öne sürecek bir Marn Grook oyunu betimlediğini iddia ediyor. Ancak hem çizimin kendisi hem de Blandowski’nin sahneye ilişkin açıklaması, oynanan sporun “Woggabaliri” olduğunu doğrulamaktadır. Sporun görgü tanığı kaynakları oyunun kurallarını belirleyemedi, ancak nasıl oynandığına dair bazı detaylar verdiler. Oyuncuların topu fırlatmasına izin verilmedi; Geçmenin tek yolu, tekmelemek. Bir oyuncu topu yakaladığında, hareket etmesine izin verilmediğine veya hareket halinde sınırlı kalmayacağı anlaşılmaktadır. Yakaladıktan sonra, bir başkasına atmak zorunda kaldılar. Puanlama veya oyunu kazanma konusunda yorum yapılmadı, ancak etkileyici yakalama veya vuruş yapan oyuncular övüldü. Görgü tanıklığı hesapları, sporun çok sayıda oyuncuya sahip olabileceği de söylenebilir. Farklı kabileler marn grook topunu farklı malzemelerle yapardı. En yaygın olarak kullanılan top, Woggabaliri topu gibi bir ciltle bağlantılıydı. Bilinen yöntemlerden en önemlilerinden biri, bilinmeyen bir yapıya sarılmış kanguru skrotumun kullanılmasıdır. Bu toplar, az bir çeşitlilikte

malzemeden yapılmış olsa da, her zaman birincil hareket etme araçlarına dayanacak şekilde üretilmiştir.(WEB_5, t.y.).

2.7.5.6.2. Woggabaliri

Woggabaliri, Yeni Güney Galler'de bulunan Avustralya Aborjin Wiradjuri halkının tarihteki bilinmeyen bir noktasından beri oynanan bir spordur. Tarihsel olarak, kazananı olmayan, oyuncuların topu yere vurana kadar top atmanın çok basit olduğu bir "kaleci" oyunu oldu (Resim 59). Sporun modern yorumu, temel bir puanlama sistemi içermektedir (WEB_5, t.y.).

Resim 59: Bir Grup Aborjin Guyana'da Futbol Oynuyor.

Kaynak: <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/futbolun-kökeni.jpg>

2.7.5.6.2.1. Woggabaliri Oyunu Nasıl Oynanır?

Woggabaliri, modern ayakla oynanan top oyunlarına çarpıcı şekilde bir benzerlik katıyor. Başlangıçta, Woggabaliri oyuncuları topu tek bir oyuncudan diğerine atmak ve topu tekmelemek için ayaklarını kullanırdı. Blandowski'nin açıklaması, topun yere değmesine kadar oyunun süresiz devam edeceğini gösteriyor. Modern kurallar çerçevesinde oyuncular iki takım halinde ayrılırlar ve her takımın bir zaman sınırı içinde mümkün olan en fazla sayıda (herhangi bir oyuncuyla arka arkaya iki kez temas etmeden) temasa geçmesi hedeflenir. Blandowski'nin illüstrasyonu spor oynayan 6 çocuğu gösteriyor, ancak bunun gerekli bir sayı olduğuna dair bir

işaret yok. Modern footbag oyunlarında olduğu gibi, 6'dan fazla veya 2 kişiden az oynanamamaktaydı (WEB_5, t.y.).

2.7.5.6.2.2. Woggabaliri Oyununda Kullanılan Top

Kullanılan top, typha köklerinden yapılmış ve bir arada tutmak için bir deri ile sarılmıştır. Bu top çok kaygan olmadığından, büyük, hafif bir futbol topu ile benzerlik gösterebilir. Blandowski'nin illüstrasyonunda kullanılan top, bir futbol topunun yaklaşık yarısı kadar büyüklüğünde olup, ancak top bu oyunun tarihinin çoğu zamanında farklı olabileceği taşımaktadır (Resim 60) (WEB_5, t.y.).

Resim 60: Blandowski'nin Woggabaliri Tasviri (1857) (Aborjinler)

Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/aboriginal-woggabaliri/>

2.7.5.7. Maorilerde (Yeni Zelanda Yerlileri) Futbol: Kiorahi

Ki-o-Rahi, geleneksel bir Avrupa öncesinde oynanan Maori top oyunudur. Bir “ki (top)” un hayali elleçleme ve hızlı geçişini içeren, dairesel bir sahada oynanan, hızlı hareket edilen bir temas sporudur. Avrupalıların gelişinden önce, Ki-o-Rahi, Aotearoa/Yeni Zelanda’da Maoriler tarafından oynandı. Çoğunlukla farklı kabileler oyunun farklı versiyonlarını oynamışlardır. Üyeleri arasında özellikle güçlü ve fit ball oyuncularını olan bir kabile, bazen savaşa hazırlanan başka bir kabilenin yardımına ihtiyaç duyabilirdi. Bir elçiye bir “ki” veya “poi” sunacak ve bu da savaşta kabileye katılma davetini temsil edecekti. Diverse topu (ki) oyunları her zaman Maori kültüründe önemli bir rol oynamıştır ve bir kabile bir eğlence düzenlediğinde, genellikle kabile klanları arasında top oyunları oynanmıştır. Kullanılan topların daha yaygın türleri: “Poi” kısa bir dizgeye iliştirilmiş bir keten topu, dans ve oyunlarda kullanılırdı. “Poi toa” orijinal olarak savaşçı antrenman topu olarak kullanılan uzun bir ipe takılan bir keten topudur. Esnekliği, koordinasyonu ve hızı test etmek için poi toa kısa bir süre sonra başka bir ayaktaki kabile üyesine yönelik olarak hızlı biçimde ardı ardına birkaç kez atılırdı. Oyunun geçişinde ve yakalanmasında kullanılan “ki” aracı bir keten topunun adıdır (WEB_6, 2014).

Kiorahi Oyununun Çıkış Hikayesi

Rahi’nin, Ti Ara adında güzel bir karısı vardı. Bir gün uzaktaki dağlık bir bölgeden bir düşman kabilesi Ti Ara’yı kaçırdı. Kaçıranlar komşu ormanlara büyüler yapar, bitki örtüsünün yoğunlaşmasına ve geçilmez olmasına neden olur, böylece Ti Ara’nın alındığı yeri kimse takip edemezdi. Rahi, Ti Ara’yı bulmaya kararlıydı. Ailesi ve kabilesinin yardımıyla Manu Tangata adında büyük bir uçurtma inşa etti. Yolculuğuna başlamadan önce, Rahi yolculuğunda beslenme için büyük Moa (soyu tükenmiş Yeni Zelanda kuşu) yumurtaları ile dolu birkaç “ki” (keten torba) hazırladı. Rüzgar tanrısı Tawhirimatea, Rahi’yi çalılıkta hafifçe inmeden önce uçurtma uçurdu. Ormanın içinden alındığı sırada Ti Ara, “gümüş fern” in (Yeni Zelanda ağaç eğreltiotu) yapraklarının simli alt tarafını açığa çıkarıyordu. Rahi, Ti Ara’nın terk ettiği gümüş izi takip edebildi. Ti Rahi kaçırılanların varlığından haberdar oldu. Kabilelerinin tohungası (büyücü, papaz) başka bir büyüye yol açtı, bu da gökyüzüne sıcak bir kavurucu güneşin çıkmasına neden oldu. Bu güneş, düzenli güneş olan Ra’nın kız kardeşi idi. Hemen yeşil orman sıcakta kurudu ve kahverengi solmuş yaprakları bir zamanlar yeşil orman zemine kar gibi düştü. Daha sonra güçlü bir rüzgâr çıktı, ormanın kuru kalıntılarını uzaklaştırarak, hiçbir şeyden eser bırakmadı. Çölle çevrili ve izlenecek hiçbir gümüş iz bırakmayan Rahi, hangi yöne devam edeceğini belirleyemedi. Çok geçmeden, çöl sıcaklığında ısındı. Büyük bir sarı kaya ortaya çıktı ve Rahi gölgesinde dinlendi. Bu kaya onun Tipuna parçası olduğunu hissetti. Rahi otururken, kaya yavaş yavaş renk değiştirmeye başladı ve sarıdan yavaş yavaş serin bir yeşil renge dönüştü. Bir

anda kayanın üstüne tünemiş dev bir dost kartal çıkıverdi. Dev kartal Rahibe'nin sularına gagasından su damlattı. Birdenbire, muazzam kertenkele ortaya çıktı. Kertenkele suçlamayı denedi, ancak hem kayanın hem de Rahi'nin “mauri” (yaşam gücü, yaşamın özü) tarafından yaratılan bir çift kuvvet alanı nedeniyle kayaya yeterince yaklaşamadı. Sinirli, kertenkele taktiklerini değiştirdi. O, kayaları, taşları ve kumu söken kayayı, etrafındaki dev kuyruğu bütünüyle çırpmaya başladı (WEB_6, 2014).

Kertenkelenin sürekli olarak çevrilmesi ve kıvrılması sonunda kayayı çevreleyen ve tazeleyici kaynak suyuyla dolu derin bir kanyon belirdi. Dev kertenkele Utumai denilen devasa bir su canavarına dönüştü. Rahu'nun arkadaşı devasa kartal, Namu kayada idi. Çok soğuk olması ve donma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına rağmen, gece sürekli olarak daha soğuk olmaya başladıkça Rahi'yi tüylerine sarmaya çalıştı. Hemen ardından Rahi, gökyüzüne hizalanmış üç yıldız gördü. Babasının Eru'nun “maunga” (dağ) tepesinden büyü yaptığını fark etti. Rahi'nin izlediği gibi, adadan kıyıya ulaşmak için dar bir buz rampası oluştu. Rahi'nin içinde kalan tüm kuvvetleri çağırarak, Nami'yi sırtının üzerine kaldırdı ve yavaşça kıyıda dar buz patikalarına doğru ilerlemeye başladı ve güvenliği sağladı. Rahi ve Namu kıyıya ulaşma noktasına geldiğinde, taniwha (deniz canavarı) sulardan yükseldi. Öfkende Rahip'i hedef alan, mızrak gibi havada uçmuş sivri uçlu keskin dişlerin oluşumunu kendi kafasına bağladı. Neyse ki dişler gibi mızraklar patikaların kenarındaki buza çarparak Rahi ve Namu'ya zarar veremediler. Başındaki sabit bağlanma ile canavar olan Utumai sonunda kendi boynunu kırdı ve su dolu kanyonun derinliklerine cansız bir şekilde battı. Rahi'yi kıyıya ulaştığında güneş doğdu. Şifalı güneş ışınlarında, Namu çok geçmeden eve uçmak için yeterince zaman bulabilmişti. Rahi, umutsuzca onu arayan kabilesine katılabildi ve hepsi de Ti Ara'yı serbest bırakmak için dağlara doğru yola çıktılar. Rahi ve kabilesi nihayetinde dağların dibinde bulunan ve mağaradaki Ti Ara'nın kaçırılanları için tehdit edici naralar atarak dağların eteklerinde bulunan bir mağaranın girişine ulaştı. Bir süre sonra Rahi ve kabilesi termal buhar delikleri ve termal dağı kaplayan sıcak havuzları engellemek için bir dizi ağır kayalar kullandı. Çok geçmeden dağın içindeki sıcaklık, dumanı tüten şiddetli gagaları tahliye etmeye başladı. Ti Ara'nın abdükörleri, aralarındaki panikle Ti Ara'daki mağaradan kaçmak zorunda kaldılar. Rahi ve Ti Ara birbirlerinin kollarına düştükçe, depremler ve şok dalgaları, herkesin güvende kalmasına neden olmaya başladı. Ertesi gün muazzam bir patlama meydana geldi ve dağın gökyüzüne doğru fırladı. Ti Ara'nın kaçırılması sırasında büyüler yapan Te Puhuru, dağın içinde kalmıştı. Patladığında Te Puhuru, şimdi olduğu yerde cennete atıldı ve yaramazlıklarını devam ettirmeyi sürdürdü. İki kabile Rahi'nin maroken olduğu gölün kıyısında toplandı ve barış yapmaya karar verdi. Büyük deniz canavarı (taniwha) pişirildi ve birçok gün boyunca iki kabile birlikte yediler ve birlikte tartıştılar. Savaş olmadan barış içinde uyum içinde yaşamının mümkün olduğu sonucuna vardılar. İki kabile konseyleri sonsuza dek kalıcı barış sağlanması için bir araç icat ettiği bu kıyılarda

bulundular. Kabilelerin birlikte oynadığı Ti Ara'nın kaçırılma girişimini temsil eden bir oyunu yarattılar. Ki-o-Rahi'nin oyunu böyle başladı. Efsaneye göre Ki-o-Rahi'nin oyunu, Aotearoa/Yeni Zelanda'da sisle taşınarak, Ki-o-Rahi oyununun ortaya çıktığı gölleri ve kıyıları kucaklarken rüzgarla birlikte süpürüldü (WEB_6, 2014).

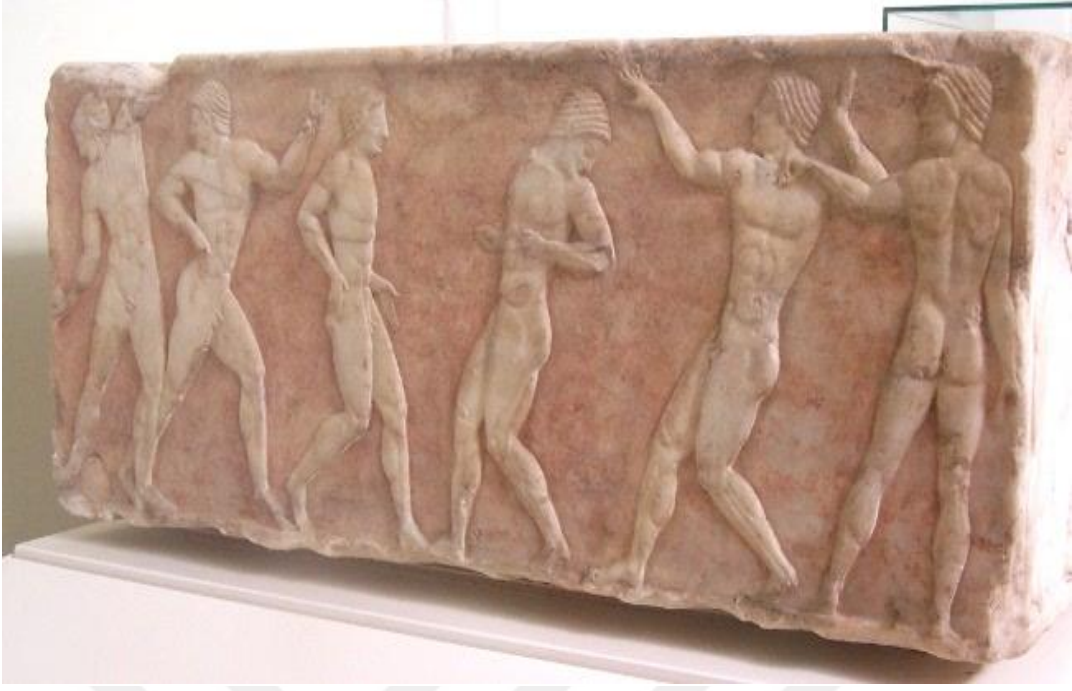
2.7.6. Antik Grek Medeniyetinde Futbol: Episkyros Episkyros (M.Ö. 900)

Episkyros, takım çalışmasına yönelik, her biri 12 ile 14 arasında değişen iki takım arasında oynanmış. Episkyros oyunu, bir top aracılığıyla, el ile müdahale edilmesine izin verilen kuralları olan bir oyun (Resim 61, 62, 63). Takımlar topu diğer takımın başkanlarına atmaya çalışırlardı. Takımlar arasında "Skuros" denen ve her takımın arkasında bulunan beyaz bir çizgi vardı. Takımlar genellikle en sonunda hattın arkasına, zorlanıncaya kadar topu değiştirirlerdi. Bu oyuna Sparta'da, her biri 14 oyuncudan oluşan beş takımlı bir şehir festivalinde "Episkyros" adı verildi. Öncelikle erkekler tarafından oynandı ama kadınlar da bunu uyguladı. Yunanca episkyros oyunu benzeri bir oyun daha sonra Romalılar tarafından yeniden adlandırılarak Harpastuma çevrildi (Öndeş, 2010).

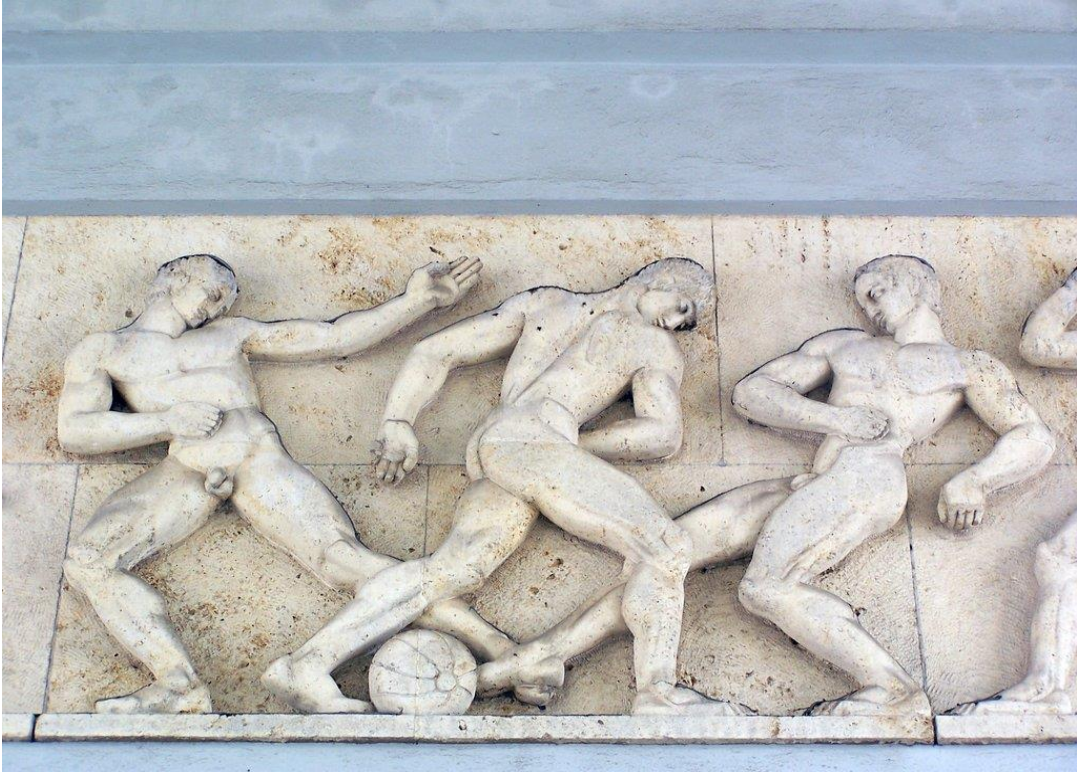
Resim 61: Antik Yunanlı Top İle Pratik Yapıyor, Ulusal Arkeoloji Müzesi, Atina

Kaynak: Stella Nenova, 2016, <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/futbolun-kökeni.jpg>

Resim 62: Genç Adamlar ve Top Oyunu, Belki de Episkyros, M.Ö. 510. Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi

Kaynak: Billy Adams, 2010, <https://www.petersommer.com/wp-content/uploads/blog/2014/07/Athens-episkyros.jpg>

Resim 63: Episkyros Oynayan Antik Yunanlılar

Kaynak: Filotasriza, 2016, <https://steemit.com/sports/@filotasriza3/history-og-football-and-more-sports-1>

2.7.6.1. Episkyros Oyununun Kahçı Etkisi

Episkyros oyunu M.Ö. 9. yüzyıldan önce “Antik Yunan”da ortaya çıkmıştır. Büyük ölçüde Yunanistan’ın ağır askeri talimlerine bağlı olarak, oyunun takım örgütü ve savunma formasyonu üzerine kurulmasının sürpriz olmaması gerekir. En eski haliyle, oyun iki, on iki veya on dört oyuncuyu, bir topu elle ya da ayaklarıyla idare eden takımlardan oluşuyordu. Oyunun amacı basitti: Karşı takımın savunmak için çalıştığı beyaz bir gol çizgisinden (Skuros olarak bilinir) topun geçilmesini sağlamaktı. Episkyros, Cuju’dan farklı olsa da, oyuncuların ellerini kullanabilmeleri için oyun, strateji, savunma iletişimi ve puanlama araçları açısından günümüz futboluna çok daha yakındı. Episkyros, Yunan toplumunda anıtsal bir etkiye sahipti. Episkyros, Sparta’da, özellikle de “Spartalı Savaşçılar”da herkes için büyük bir ilgi ile eğlenceli bir yarış temsil etti. Her yıl bir Sparta şehir festivalinde Episkyros turnuvası düzenlendi. Festival turnuvası genellikle beş takımdan oluşuyordu ve sayısız topluluklar kendi takımlarına lehine tezahürat yaparlardı. Sparta şehri “festival turnuvası”, en eski bilinen organize futbol müsabakalarından birini, inanılmaz derecede ham haliyle temsil etti. Yıllar sonra, Episkyros oyunu ulusal sınırlara yayıldı, çünkü Romalılar oyuna kendilerine dönüştürerek yeni versiyon olarak Harpastum’u oynadılar (WEB_4, t.y.).

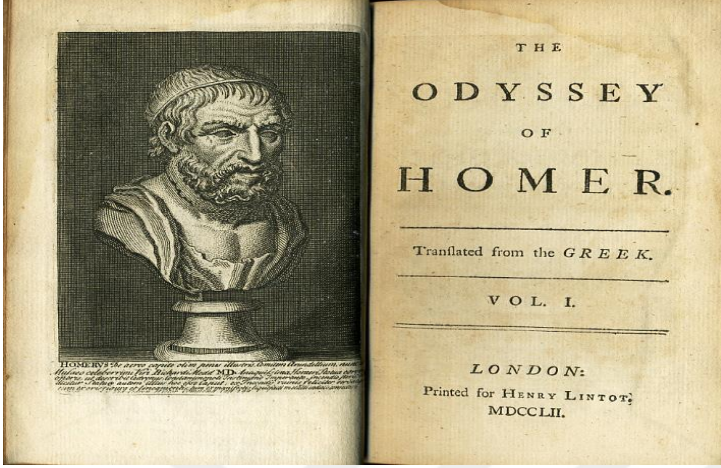

Resim 64: Bir Top ve Sıçrayan Kişiyi İçeren Eski Bir Yunan Sikkesi

Kaynak: <https://deskgram.net/explore/tags/ancientsilvercoin>

2.7.6.2. Homeros' un Odissea (Resim 59) Adlı Eserinde Futbol

Efsanevi görme engelli Yunanlı şarkıcı Homer, M.Ö. 8. yüzyılda yaşamış ve Yunan medeniyetinin ilk iki edebi eserinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. “Odyssey” adlı eserinde Troya’dan İthaca’ya 10 yıl süren yolculuğunun bir kısmında Feak’in diyarında “Nauzykai Topu” ile ilgili bilgiler görüyoruz (Boleslawski, 2018).

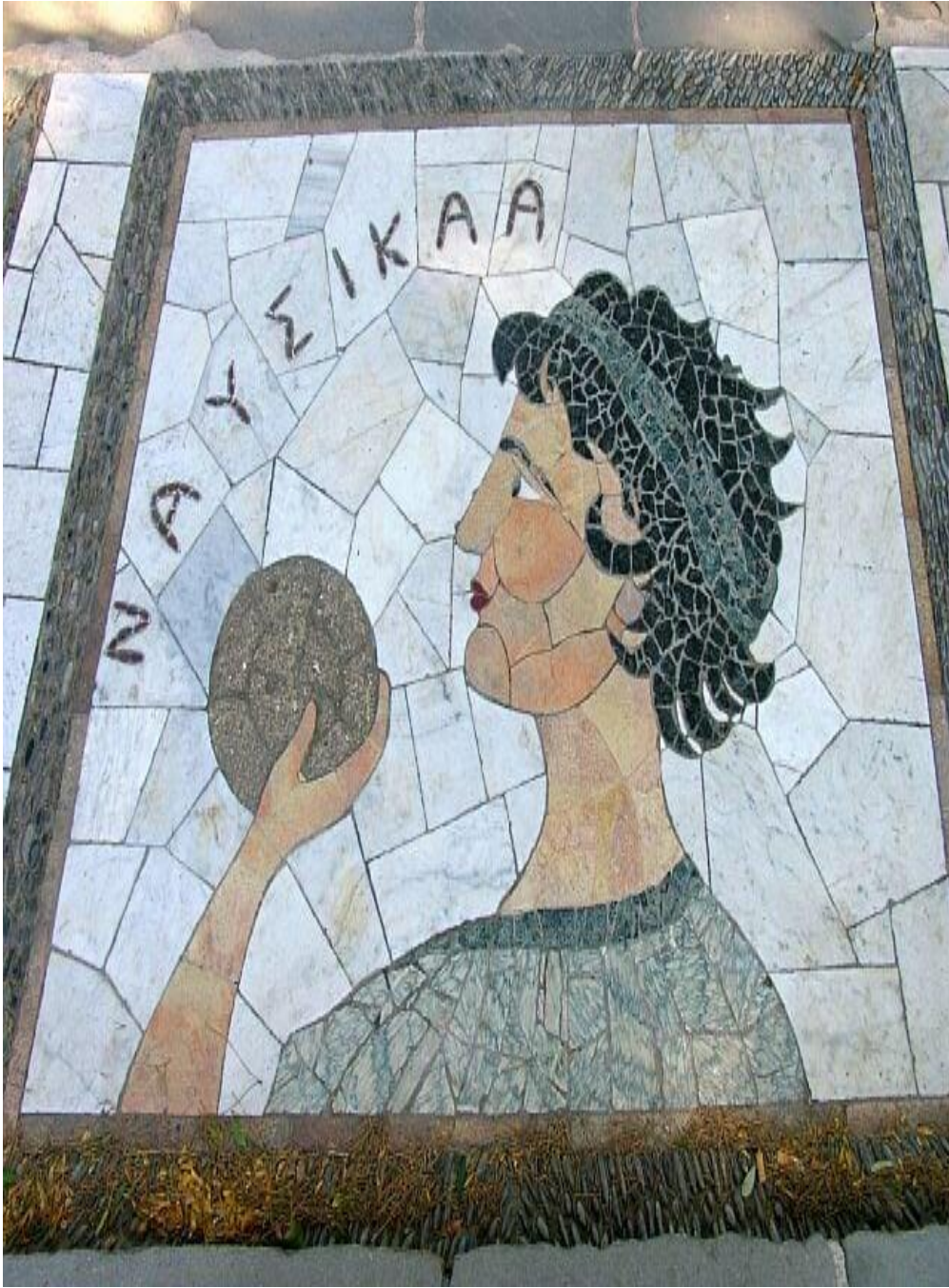

Resim 65: Yunan Şair Homeros “Odissea” Adlı Eserinde Sümerlerde Top Oynayan İnsanlardan Bahsetmektedir.

Kaynak: S. Whitehead Özel Koleksiyonu, <http://nurayasa.blogspot.com/2015/10/homeros-mo-8-yy-iyonya.html>

2.7.6.3. Odissea Adlı Eserde “Nauzykai Topu”

Futbolun kadınlar tarafından icat edildiği, Odyssey adlı eserde şu bilgiler ile doğrulanmaktadır; “Feakow diyarında, kraliçe Leto’nun kızı güzel “Nauzyka” yaşar. Nauzyka konaktakiler ile birlikte denizde çamaşırları yıkadı ve kurumalarını bekledi. Nauzykya ve konaktakiler de kendilerini yıkayıp sahilde bir yemek yediler. Dinlendikten sonra futbol oynamaya başlarlar. Bunların en iyisi, güzel ve müreffeh Nauzykaa’dır ve ona bakan Kraliçe olan Leto’dur”. Futbolun kadınlar tarafından icat edildiği görülmekte olup, bu “Odyssey” adlı eserde “Nauzykai Topu” olarak geçmektedir (Resim 66) (Boleslawski, 2018).

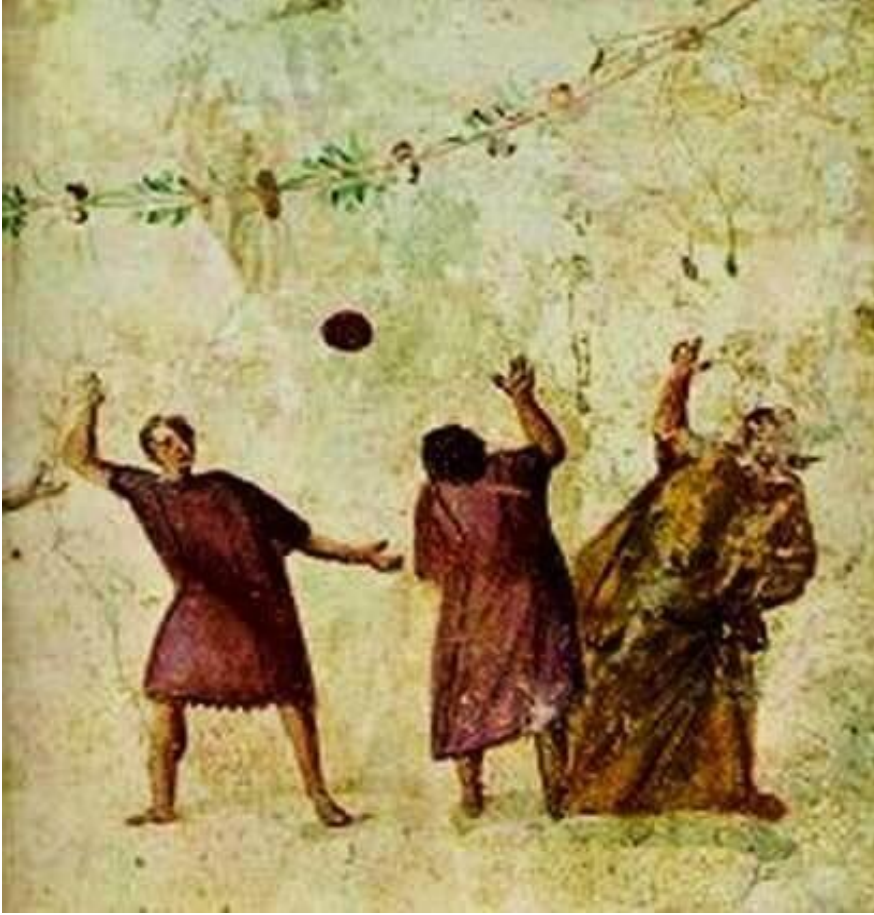

Resim 66: Yunan Şair Homeros “Odissea” Adlı Eserinde Princess Nauzyka’yı Sunan Nice'deki Mont Chateau'da Mozaik

Kaynak: Bartosz Bolewlawski, 2018, <http://rfbl.pl/starozytna-pilka-nozna/>

2.7.7. Antik Roma Medeniyetinde Futbol: Harpastum

Harpastum antik çağın sporlarından biridir (Resim 67). Modern rugby sporunun başlangıcı olarak görülen harpastum, aynı adı taşıyan küçük, sert bir top ile oynanan eski bir Roma oyunuydu (Resim 68, 69). Önceki iki Yunan oyunundan türetilen harpastum oyununun amacı ara ara değişiyordu. Ancak her değişimde, iki takım olma geleneği sürerdi. Bazı varyasyonlarda, ortadaki tek bir oyuncu, harpastumu (topu) alıp, kaçmaya çalışır, rakipler onu sahada ve toptan uzakta tutmaya çalışıyorlardı. Diğer versiyonları, rugby'ye benziyordu; eşit şekilde eşleşen iki ekip vardı. Her iki tarafın da topu taşımayı hedefledikleri birer alanları bulunmaktaydı. Atışların yanı sıra paslar da görülmekteydi. Çünkü amaç, topu paslar aracılığıyla sahanın karşı tarafına taşımaktı. Oyunda hiçbir kuralın olmamasından ötürü yaralanmalar çok yaşanıyordu. Önceden belirlenmiş bir süre kararlaştırılır ve kazanan ekip, en çok puan alan ekip olurdu (Gurur, 2017).

Resim 67: Harpastum, Antik Roma Freskosu

Kaynak: Kaynak: Bartosz Bolewlawski, 2018, <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/futbolun-kökeni.jpg>

Resim 68: Harpastum Topu Oynayan Romalı Heykeli (M.Ö. 3. Y.Y)

Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/roman-harpastum-ball-game/>

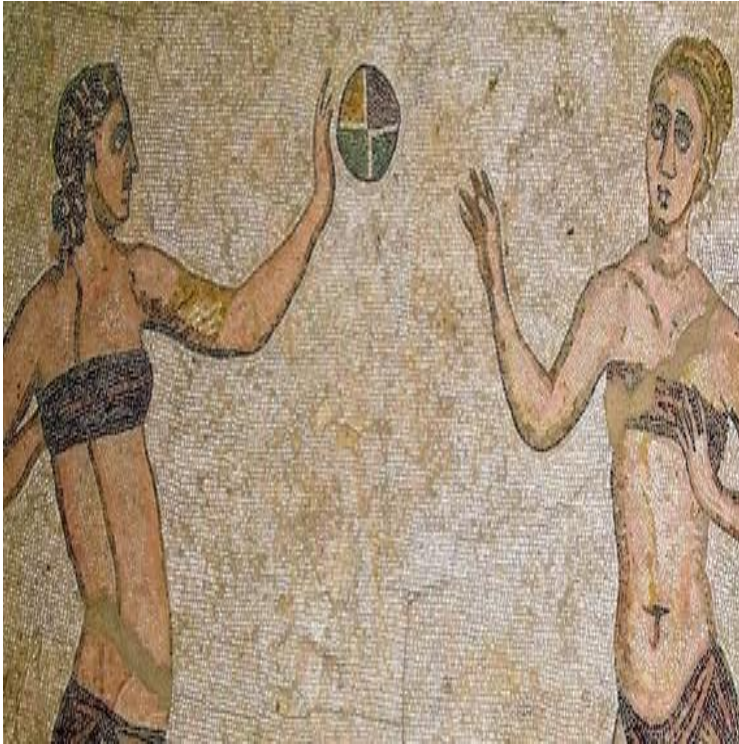
Romalılar üç çeşit top kullanırmış: Pila, Follis ve Paganica.

Resim 69: Harpastum Topu Tutan Romalı Kadınlar (M.Ö. 3. yüzyıl)

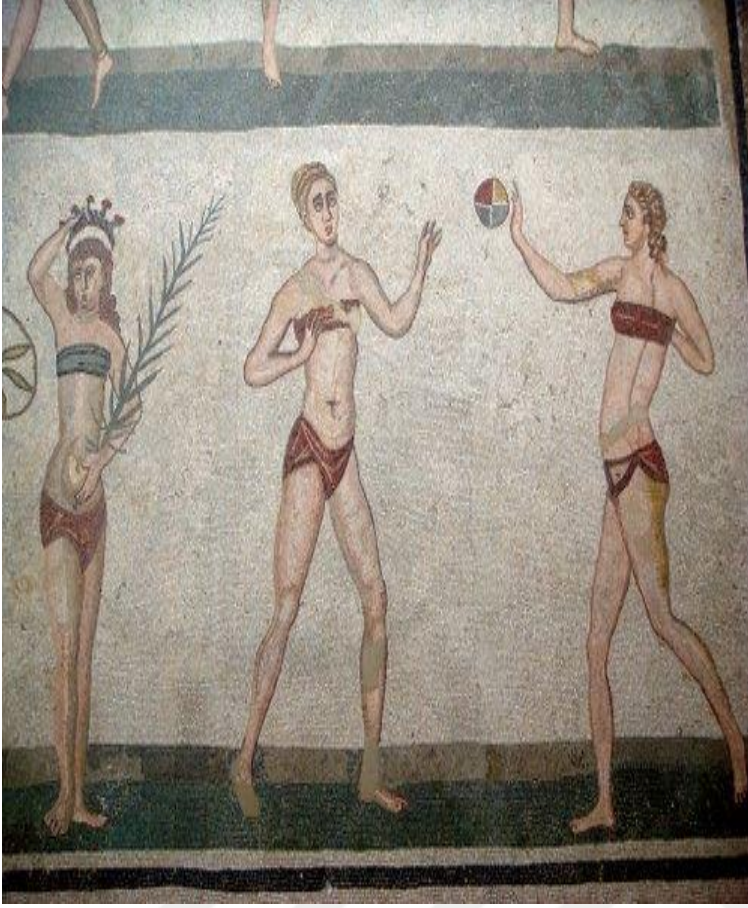
Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/roman-harpastum-ball-game/>

Harpastum'un oyununun tarif edildiği "Pila" ile ilgili bir makalede, Bill Thayer şöyle yazıyor: "Modern olarak, topların sıçrama yaptığını kabul ediyoruz: bunlar tamamen küreseldir, mükemmel şekilde pürüzsüz hale getirilebilir ve iç kısımları iyi bir şekilde basınçlandırılabilir. Hava ile veya sıkıca sıkıştırılmış elastik maddelerle. Antik çağlarda bunun hiçbiri doğru olmazdı." Bu oyun görünüşte Yunan oyun Phaininda'nın Romalı bir versiyonu idi ve hız, çeviklik ve fiziksel güç harcamasıyla önemi artıyordu. Harpastum'un kesin kuralları hakkında çok az şey biliniyor. Ancak kaynaklar, oyunun genellikle sahada sona eren, şiddetli bir oyun yapısına sahip olduğunu gösteriyor. Mahkemeden ziyade sahada oynanmış olması muhtemeldi. Oyunun çok şiddetli olması, Yunanistan'da bir seyircinin, oyunun tam ortasında yakalandığında bacağının kırılmasına sebep olmuştu. Kamu hamamlarında oynayan yetişkinler ile Beyzbol ve Futbol gibi oyunları dışarıda oynayan çocuklar modern zamanlarda sokaklarda ve mahalle parklarında oynarlarmış. Harpastum, Roma'da oynanan oyunlar hakkında bize fazla bilgi vermeyen kaynaklar için top oyunlarının en iyi anlaşıldığı ve belgelendiği bir oyundur. Harpastum'un kesin kuralları hakkında çok az şey bilinmekte olup, Amerikan Futbolu ve Rugby'ye çok benziyor olması dikkat çekicidir (Resim 70, 71). Arkeolojik bulgularda Harpastum betimlemeleri de görmekteyiz (Resim 72, 73, 74) (Shawtnorris, 2015).

Resim 70: Harpastum Oynayan Romalı Kadınlar

Kaynak: Uludağ Sözlük, <https://www.uludagsozluk.com/k/harpastum/>

Resim 71: Harpastum Oynayan Romalı Kadınlar

Kaynak: Uludağ Sözlük, <https://www.uludagsozluk.com/k/harpastum/>

Resim 72: Gnathia Tarzında Bir Şişe (Lekythos) - Eros, Topla oynayan bir Romalı Figürünü Betimliyor (M.Ö. 4. Yüzyılın Üçüncü Çeyreği)

Kaynak: Michael O Varhola, 2018, <https://d-infinity.net/article/ancient-extreme-sports>

Resim 73: Roma Harpastum Oyunu

Kaynak: Uludağ Sözlük, <https://www.uludagsozluk.com/k/harpastum/>

Resim 74: Hırvatistan'ın Trilj Kenti Yakınlarındaki Sinj'de Bulunan Bir Mezarlık Duvarında Bir Adamın Elindeki Top İle Harpastum Oynadığını Betimleyen Buluntu.

Kaynak: Jao Pedro Silveira, 2012, <https://www.zerozero.pt/text.php?id=5351>

Harpastum değişken sayıda oyuncuya sahip bir takım oyunuydu. Field Hockey’de kullanılan büyüklükte bir dikdörtgen alan üzerinde oynanmıştır. Ek açıklamalar, alan içinde bir çizginin çizildiğini ve takımların topu kendi taraflarında tutmaya çalıştıklarını gösteriyor. Bu, takımların rakibin alanın yarısına kadar ilerlemek istediği bir tür oyun gibi görünüyor. Rakiplerin topu kendi taraflarından karşı tarafa geçirmek istedikleri bir oyun türü diyebiliriz. Bu tariflerden, tipik bir başlangıç pozisyonu sağlanır. Bir hattın her iki tarafında 5-12 oyuncu vardır. Madeni para, zar atışını kazanan bir takım, çizginin yan tarafında duran top ile başlar. Rakip takım topu çalmaya ve kendi taraflarına geri döndürmeye çalışacaktır. Belirli bir puanlama belirlenmemiştir. Oyunun, oyuncuların veya sınırların dışına çıkan topların tüm özellikleri, modern Futbol kurallarına benzemesi dikkat çekicidir. Rakipler muhtemelen topu hemen elinde tutan oyuncuyu çevreleyeceklerdi. Bu noktada, top tutucu ileriye doğru hareket edemez, topu açık takım arkadaşlarından birine aktarmaya çalışırdı. Takım arkadaşı, bir kez topa sahip olduğunda, yol boyunca ele alınmamak için elinden gelenin en iyisini yaparken tarlanın kendi tarafına doğru koşmaya çalışırdı. Oyunun amacı topu tutmak veya topu kendi tarafına almak olsa da, stratejinin, topu tutan oyuncuyla başa çıkmak için yeterli fiziki gücü ve rakip oyuncuları engellemek için gayretin yüksek olması gerekliliğiydi (Shawntnorris, 2015).

2.7.7.1. Harpastum Oyun Topları

2.7.7.1.1. Follis Topu

Follis tipik olarak şişirilmiş bir hayvan mesanesinden yapılan büyük bir top olup, bazen ekstra koruma için deriye sarılmış olarak meydana çıkartılmaktaydı. Bu top, hafif olması için tüylerle doldurulurdu. Follis’in kullanıldığı spor, iyi bir şekilde kaydedilmemiş olsa da, ismini topla paylaşmış gibi görünüyor. “Spor Follis”i, topa yumruk ya da önkol ile vurulurken voleybola benzerliği dikkat çekmektedir. Bazı kanıtlar bu oyunun oyuncularının topa vurmak için bir çeşit eldiven giydiğini ileri sürmektedir. Bunun ötesinde, spor follisi hakkında çok az şey bilinmektedir (WEB_5, t.y.).

2.7.7.1.2. Paganica Topu

Üç Roma topunun Paganası, en az bilgiye sahip olduğumuz ve sadece Martial’ın iki kez bahsettiği bir toptur. Orta büyüklükte, büyük follis ile küçük trigon arasında bir yerde dururdu ve tüylerle doldurulmuştu. Bu da Pananica’yı follis’ten farklı kılan yanı daha ağır olmasıydı. Bu topun kullanıldığı spor türünde hiçbir bilgi verilmemiştir. M.Ö. 4. yüzyılda Greko-Romen kabartmasında, daha çok Yunan etkisi görölse de paganica büyüklüğünde bir top gibi görünmesi bir gerçektir. Paganica için çok bilgi olmasa da, önceden egzersiz için kullanıldığını gösteren benzer bir top ya da benzer bir uygulamadan yola çıkılmış olabilir (WEB_5, t.y.).

2.7.7.1.3. Pila Topu

Pila trigonalis (trigon topu) olarak adlandırılan trigon, paganicedan daha küçüktür ve saçla sıkı bir şekilde doldurulmuştur. Sıkıştırılmış iç kısmı bu topu oldukça sert ve elastik yapmıştır. Topun kolayca ve hızla atılması gereken oyunlar için ideal hale getirilmiştir. Trigon'un betimlemesine benzeyen topları içeren heykellere dayanarak, trigon bir beyzbol topu büyüklüğünde olduğu görülmektedir. Bu topun sporu, aynı ismi paylaşan üç oyuncunun üçgenel pozisyonda (bu nedenle isim trigon veya pila trigonalis) durması ile gerçekleşirken, top bir oyuncuya atılacak, bu oyuncu ise öteki oyuncuya aktaracaktır. Bu kalıbın sürekli olarak tek bir yönde devam edip etmediği veya oyuncunun her iki yönde de topu atıp atmayacağı bilinmemektedir. Bir oyuncunun sağ elini değil de sol elini kullanması büyük bir olasılıkla, baskın olmayan elleri kullanmanın zorluğundan dolayı dikkat çekmesi ve bir sonraki oyuncuyu yakalamadan topa vurması daha da önemliydi (WEB_5, t.y.).

2.7.7.2. Roma Doktoru “Galen”e Göre Harpastum

Ünlü Roma doktoru olan Galen, harpastum'un en büyük egzersizlerden biri olduğunu iddia etmiştir; çünkü ucuz, kolay ve her oyuncunun seviyesine uygun olarak oynanabilirdi. Galen, Harpastum'u şöyle anlatıyor : “güreşten ya da koşmadan daha iyi, çünkü vücudun her yerini çalıştırıyor, az zaman alıyor ve hiçbir zararı yoktur” (Schaufelberger, 2014).

2.7.8. Antik Japonya Medeniyetinde Futbol: Kemari

Yakın zamanda keşfedilen eski bir metne göre, ilk uluslararası futbol maçının M.Ö. 50 yılında “Çin Tsu Chu oyuncuları ile Japonya'daki Kemari oyuncuları” arasında oynanmış olduğu düşünülüyor. Kemari, Heian döneminde Japonya'da popüler bir oyundu. Bu top oyununun tarihi, M.S. 644'e dayanıyor. Oyun Çin kökenli bir spor olan Cuju'dan gelmektedir. Kemari'nin karakterleri, Cuju'dakiyle tamamen aynıdır. Oyun geyik derisinden yapılmış bir topa oynanır ve topun adı ise “Mari” olarak adlandırılır. Kemari'nin eşsiz yönü, rekabetçi olmayan bir spor olmasıdır. Kemari'nin temel amacı topu havada tutmaktır. Ayrıca tüm oyuncular bunu yapmak için işbirliği yapmalıdır. Oyuncular kollarını ve ellerini kullanamazlar. Ayrıca dizlerini, ayaklarını, başlarını, sırtlarını ve bazen de dirseklerini içeren belirli vücut bölümlerini belirli kurallara göre kullanamazlar. Topu tekleyen kişi “Mariashi” olarak bilinir. Düz bir zemin, Kemari'yi oynamak için ideal bir alandır. Zemin ideal olarak 6-7 metre kare olmalıdır. Üniformalar oldukça eski giysiler ve şapka ise karga şapkasıdır. Bu tarz giysiler eski zamanlarda popülerdi ve “Kariginu” olarak biliniyordu (Resim 75) (Heritageo, 2011).

Resim 75: Kemari Oyunu Tasviri

Kaynak: <http://jpninfo.com/50418>

Heian Dönemi'nde (794-1192), kemari oyunu mahkeme soyluları için zorunluydu. Kadın romancı "Murasaki Shikibu" oyuna şöyle bir yorumda bulunmuş: "Kemari neredeyse cesur nitelikte ve sert olmakla birlikte görkemli bir spordur, ama her şeyden önce oynandığı oyuna bağlıdır." Oyun, 13. yüzyıldan standartlaştırılmış kurallarla oldukça gelişmiş bir spora dönüşmüştür. "Kamakura" döneminde (1192-1333) kemari samuraylar tarafından popüler hale (Heritageo, 2011).

2.7.8.1.1. Kemari Oyun Topu “Mari”

“Mari” olarak bilinen top 130 gram ağırlığında ve 8 inç çapındadır. Geyik ve at derisinden yapılmıştır. Mari, arpa taneleri ile doldurularak şekil verilir ve saklanma şekli belirlendiğinde, taneler çıkarılır ve topun dikilmesi için at derisi kullanılır. Kural, topu havada tutmaktır ve futbolda olduğu gibi, oyuncular kollar ve eller haricinde herhangi bir vücut parçasını kullanmalarına izin verilir. Oyuncuların sayısı genellikle 2 ile 12 arasındadır ve hepsi de topu tutmak için işbirliği yapmaktadır. Herkes bir sonraki oyuncuya geçmeden önce istediği kadar topa vurabilir. Topu tekmeleyen kişi “Mariashi” olarak adlandırılır. Top alıcısının topu havada tutmasını kolaylaştırmak önemli olduğu için, iyi bir tekmeleyen olmak hedef için büyük ustalık gerektirir (WEB_3, 2016).

2.7.8.1.2. Kemari Oyunu Oynanış Biçimi

Top oyuncular arasında tekmelenir, hedef ise havada topu tutmaktır (Resim 76, 77). Bunu yapmak için takım oyunu çok önemlidir. Oyunun rekabetçi olmadığı, ancak daha fazla onurlu ve törensel bir deneyim olduğu söylenir. Sadece ayakların topa temas edilmesine izin verilmiş ve bir oyuncunun topu başka bir oyuncuya geçirmeden önce istediği kadar topu havaya fırlatmasına izin verilmiştir. Oyuncular arasındaki hareketleri koordine etmek için üç çeşit çağrı yapılmıştır: Top alırken, topun en tepesinde iken “Ooh” adında bir oyuncu ve birden fazla oyuncu çıktığı zaman. İkinci vuruşunda, oyuncu “Ari”yi çağırır ve topu yukarı doğru gönderir. Üçüncü vuruşunda başka bir oyuncuya geçerken, “ya!” diye seslenir. Bu nedenle, bir Kemari oyunu sırasında, topu geri alana kadar “ariyaa, ariyaa, ariyaa, ari!” çığlıkları duyarsınız. 10. yüzyılın başlarından itibaren, tekme sayılarının kayıtlarını tutmaya başladılar. Tekmelenin rekor sayısı 953 yılındaki bir oyunda 520 idi. Oyuncular bu “topun üç erdemleri” için değerlendirildi: “Uygun duruş (oyuncuların dik bir duruşa sahip olması ve kollarını yan taraflarına yapıştırmış biçimde tutması gerekir), hızlılık ve beceri, stratejinin ustalığı, eski “gelenekler” (Kojitsu) ve sporun görgü kuralları” idi (Heritageo, 2011).

Resim 76: Toyohara Chikanobu, Kemari: Bir Futbol Oyunu, 1897

Kaynak: <https://comunickanda.files.wordpress.com/2014/07/1-y-2-kemari-9.jpg>

Resim 77: 18. Yüzyıl Sonlarında Kemari Tasviri

Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/japanese-kemari/>

Yetenekli bir oyuncunun, ayırt edici özellikleri olan üç oyuncunun da olduğu ve oyuncuların yargılanması için izlenen üç teknik vardı: Nobiashi, uzak mesafeden gelen topa ulaşmak üzereydi. Kaeriaşi, mahkemenin merkezine geri dönmekle ilgili bir sanattı, bu yüzden bir topun bir omzuna inmesi, hızlıca dönmesi ve topu vücudun ortasına doğru yuvarlamak için topu manipüle etmesi gerekiyordu. Mi Ni Sou Mari, topun üst kuvvetiyle topun tam kuvvetini dindirme ve onu kontrol etmekte. Daily Yomiuri'ye göre, bir Kemari oyuncunun "Topun ideal bir vuruşunun orta dereceli bir dönüşü vardır, tsuzumi dönüşü gibi net bir ses çıkarır ve çok düşük veya çok yüksek olmamalıdır" şeklinde bildirilmiştir. Oyuncunun beceri seviyesi oyuncular tarafından giyilen kostümlerin rengi ile gösterilirdi (Heritageo, 2011).

2.7.8.1.3. Kemari Oyunu Kıyafetleri

9. yüzyılda oyuncular Hariginu veya av teçhizatları ile oynuyorlarmış. Fakat 13. yüzyılda, oyuncular için tasarlanmış renklere ve tarzdaki törensel kıyafetler ortaya çıkmış. Deriden yapılmış ve kordonlarla baldırlara bağlanmış özel ayakkabılar kullanılmış. Oyuncunun kemerine sıkışmış bir fan, oyuncunun daha yüksek mahkeme rütbesi olduğunu gösterirmiş. En yüksek dereceye sahip oyuncu çam ağacına en yakın durmuş. Bu spor yıl boyunca oynanmasına rağmen bahar mevsimi Kemari oynamak için en uygun mevsim olarak kabul edilmiş. Kemari, 6-7 metrelik bir büyüklüğe kadar ağaçlarla işaretlenmiş bir kare toprak sahada (Kikutsubo) oynanmış. 980 yılına gelindiğinde, Kakari No Ki (mahkemeye özgü ağaçlar) ifadesi ortaya çıkmış olup, aristokratlar bahçelerinde belirli bir alanda ağaç dikerek daimi bir sahaya sahip olacaklarmış. Ağaçlar ayrıca tencere işaretçileri olarak tencerelerde yetiştirilmiş. Sahayı işaretlemek için kullanılan dört ağaç normalde bir kiraz ağacı, bir akçaağaç, bir söğüt ve bir çam imiş. Dört çam ağacı ile işaretlenmiş bir saha sadece saray kullanımı için ayrılmış. Ağaçlar, topun ağacın dallarından farklı ve zorlu yollardan düşmesine izin verecek şekilde budanmış. Geyik derisinden yapılmış ve talaşla doldurulmuş 8 inçlik top, yumurta beyazı ile kaplanmış ve ayrıca yapıştırıcıyla karıştırılan beyaz yüz pudrası ile kaplanmış veya çam iğnesi ateşinde daha koyu bir renkte tütsülenmiş. Füme top, güneşi, beyaz renkli top, ayı (Yin-yang kavramını) temsil etmiş. Kullanılan yardımcı ekipman olarak güneşi engellemek için güneşlikler, ağaçların dallarına takılan topu geri almak için direkler ve verandaların altından veya çatıdan toplar almak için yardımcı olmuştur (Heritageo, 2011).

2.7.8.1.4. Futbol Sprites ve Kemari Koruyucu: Fujiwara No Narimichi (Resim 78)

Kemari'nin koruyucu azizi "Fujiwara no Narimichi" imiş ve oyuncular Fujiwara no Narimichi'yi ziyaret eden tanrıların isimlerini gelenek olarak bağırırlarmış. Oyuna, ağaçların çatallarına topu yerleştirmek ve sunaklarda dualar etmek gibi bir dizi dini gelenekler eşlik ediyormuş. Fujiwara no Narimichi, şu hikayeyi içeriyor: "Ben bininci oyunun tamamlanmasını

kutlardım ve bana yardımcı olarak zamanların en iyi oyuncularını getirmişlerdi. İki sunak kurduk, diğerine futbollarımızı yerleştirdik, diğer yandan da her türlü gerekeni biz düzenledik. Ardından onlara bağladığımız dua şeritlerine tutunarak futbola taptık. O gece, lambaya yakın bir yerde oturdum, günlüğümün günlüğünü kaydetme niyetiyle mürekkebimi öğütürdüm. Bir anda adanmış olduğum futbol, odaya sıçradı ve ardından dört yaşından küçük üç çocuk geldi. Yüzleri insandı, ama aksi halde maymunlara benziyorlardı. “Ne korkunç yaratıklar” diye düşündüm ve onlara kim olduklarını sordum. “Bizler Futbol Sprite’larıyız” dediler. Her birinin isminin altına şöyle yazıldığını gördüm: Bahar Söğüt Çiçeği, Sessiz Yaz Ormanı ve Sonbahar Bahçesi. Sonra dediler ki, “İsimlerimizi hatırlayın ve Mi-mori,” Onurlu Muhafız” olduğumuzu iddia edin, Mi-mori’deki başarınız , “Onursal Futbol” ile sürekli artacak.” (Heritageo, 2011).

Resim 78: Orijinal Chikanobu (1838-1912) Kiraz Çiçekleri Altında Fujiwara No Narimichi’de Kemari Oyunu Resmeden Japon Woodblock Baskı

Kaynak: Wordpress.com

2.7.8.1.5. Eski Japon Kadınlarının Kemari Oynaması

Rahip Sukesue, “Lady Nijo'nun İtirafı” (1307) adlı anılarında “Sekiz mahkeme hanım seçelim ve onları tekmeleyen futbolcuların kıyafetlerini giyelim” dedi. Kemari son derece gelişmiş olan ilk Japon sporudur. 13. yüzyıldan itibaren resmi Kemari top oyunlarına hüküm süren emekli ve emekli imparatorlar ile asil saraylılar katılmıştır. Kemari'nin siyasette rol oynadığı ve tarihin seyrini değiştirdiği söyleniyor. Nihonshoki'den (En Eski Zamanlardan Japonya Kronikleri'ne M.S. 697'den): “(Nakatomi no Kamatari), (İmparator Prens) Naka no Ohoye'nin oynadığı bir Kemari partisinden biri olacak. Prens'in deri ayakkabılarının topla düştüğü gözlemlenmiş. Elini avucunun içine koyup, Prens'in önünde diz çöküp ve alçakgönüllü bir şekilde ona teklif etmiş. Bu tarihten itibaren karşılıklı arkadaş olmuşlar. 7. yüzyılın ortalarında, Japonya, güçlü Soga Klanının egemenliğindeydi. Japonya'nın çeşitli eski klanları üzerinde İmparatorluk varlığını güçlendirmiş olsalar da, Soga bunu kendi çıkarları için yapmıştı. Nihayet, hak ettiğinden daha kral olan sarayları ve mezarları yapmaya başladıklarında çok uzağa gitmişler. Hatta onlara karşı çıkan bir imparatorluk prensesi öldürecek kadar ileri gitmişler. Hiçbir şey, Soga'nın kendileri için İmparatorluk unvanını kabul etmesini engelleyemezmiş. (Heritageo, 2011).

“Nakatomi no Kamatari” Şinto dininin bir koruyucusu imiş ve onun klanı, Nakatomi'nin yerel Şinto inancının belli ulusal ritüelleri tarafından suçlanan bir rahip klanından dolayı Budizmi ülkeye tanıtmak için Soga'ya düşmanmış. İmparatorluk ailesinin bir üyesini, Soga'nın gücüne karşı yüklebileceğini düşünmüş. Naka'da, Ohoye'de böyle bir adam bulmuş ancak Kamatari'nin kemari maçında şansını görene kadar onunla buluşmanın zor olduğunu görmüş. Prens'in ayakkabısını alıp, arkadaş olmuşlar. Kısa bir süre sonra Soga'da benzer görüşlere sahip olduklarını görmüş. Bir gün Soga klanını sonsuza dek öldürmüşler. Naka no Ohoye, daha sonra İmparator Tenji ve Nakatomi olmuş. Kamatari, birkaç asır sonra kendi başına güçlü bir aile olacak olan “Fujiwara” soyadını almaya izin vermiş. Her iki adam da, Japon hükümeti ve kültürü üzerinde uzun süreli etkisi olan “Taika Reformu” olarak bilinen bir dizi yasa ve reform üzerinde çalışmış. Tüm bunlar, bir kemari maçında kayıp bir ayakkabının üzerinden bir şansla bulunmuş olmasıydı. Kemari'nin Altın Çağı'nın 10. ve 16. yüzyıllar arasında olduğu söylenir, şair ve yazarlara ilham veren bir spormuş. Aslen aristokratlar tarafından oynanan oyun, sonunda samuraylara ve daha sonra alt sınıflara yayılmış. Günümüzde, Kemari'nin eski sporu hala antik çağda olmasına rağmen, Japonya'da günümüzde de oynanmakta olup, şenlikler sırasında Shimogawa Shrine, Shimogamo Shrine ve Tanzan Shrine gibi Shinto türbelerinde geleneksel bir ritüel olarak oynanmaktadır (Heritageo, 2011).

2.7.9. Arap Yarımadasında Futbolun Adı: Kurrek

Kurrek; “Ayak topu” anlamına gelen geçmişİ çok eskilere dayanan bir futbol oyunudur. İslamiyetten önceki cahiliye döneminde Mekkeliler de “Kurrek” denilen bir tür ayak topu oynanırdı. Büyük kalabalıklar bu sporu seyretmeye gelirlerdi. Bu oyunu oynamak için Mekkenin çeşitli semtlerinde kurrek sahaları bulunurdu. Ayrıca Medine de de Kurrek oynanırdı. Hiç bir kaynakta bu oyunun peygamber tarafından yasaklandığına rastlanmamıştır (Kaçar, 2017).

Prof. Dr. Hamidullah’ın, “İslam Peygamberi” kitabında yazdığı bilgiye göre, gerek Hz. Muhammed döneminde ve öncesinde; Arap Yarımadası’nda futbol oynanırdı. Adı “Kurrek” yani “ayak topu” anlamına geliyordu. Oyun aracı olarak içi hava ile şişirilmiş kuzu postundan yapılan topla oynanırdı. Bu oyunu oynamak için Mekke’nin her semtinde sahalar mevcut idi. Ve sahalarda maçları seyretmek için büyük kalabalıklar oluşurdu. O zamanlar Medine’de de kurrek oynanıyordu. Çeşitli kaynaklarda bu oyunun şekli ve yöntemiyle ilgili ayrıntılı bilgiler yok. Son peygamber Hz. Muhammed’in futbol oynadığı ya da seyretmeye gittiği konusunda da kaynak yok. Bilinen, Hz. Muhammed döneminde bu oyun oynanmaya devam etti; yani yasaklama söz konusu değildi. Yıllar önce vefat eden eski hakemlerimizden Necdet Veli Arığ’ı birçok gazeteye, Peygamberimiz Hz. Muhammed’in “futbol tutkusu” olduğunu ve maçlara gittiğini söyledi. Fakat kaynakçasını soran olmadığı için, bu iddiasını neye dayandığı bilinmiyor. Arığ, şöyle diyordu: “Arabistan’da futbol (Kureb) adıyla oynanıyordu ve Arabistan’da Türklerin kurduğu bir Memluk-i Türk Devleti vardı. Aybey adında bir Türk kurmuştu bu devleti. Mısır’ı da içine kapsayan bu devlet, Arabistan’ı kapsıyordu. Çok geniş toprakları kaplıyordu. Memlük Devletinin kurucusu Aybey’in ölümünden sonra yerine geçen El Malik ise sporcu idi ve her 3 ayda bir Olimpiyat düzeninde spor şenlikleri yapıyordu. Müsabakaları izlemek zorunlu olduğu için işleri tatil ediyordu. Genellikle futbol müsabakalarını izlemek için çok sayıda seyirci stada hücum ederlerdi. Futbol’un Arabistan Yarım Adası’nda sürekli seyircilerinden birisi de Hazreti Peygamber Efendimiz’di.” (Yalçın, 2014).

2.8. FUTBOLUN OYNANDIĞI ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ

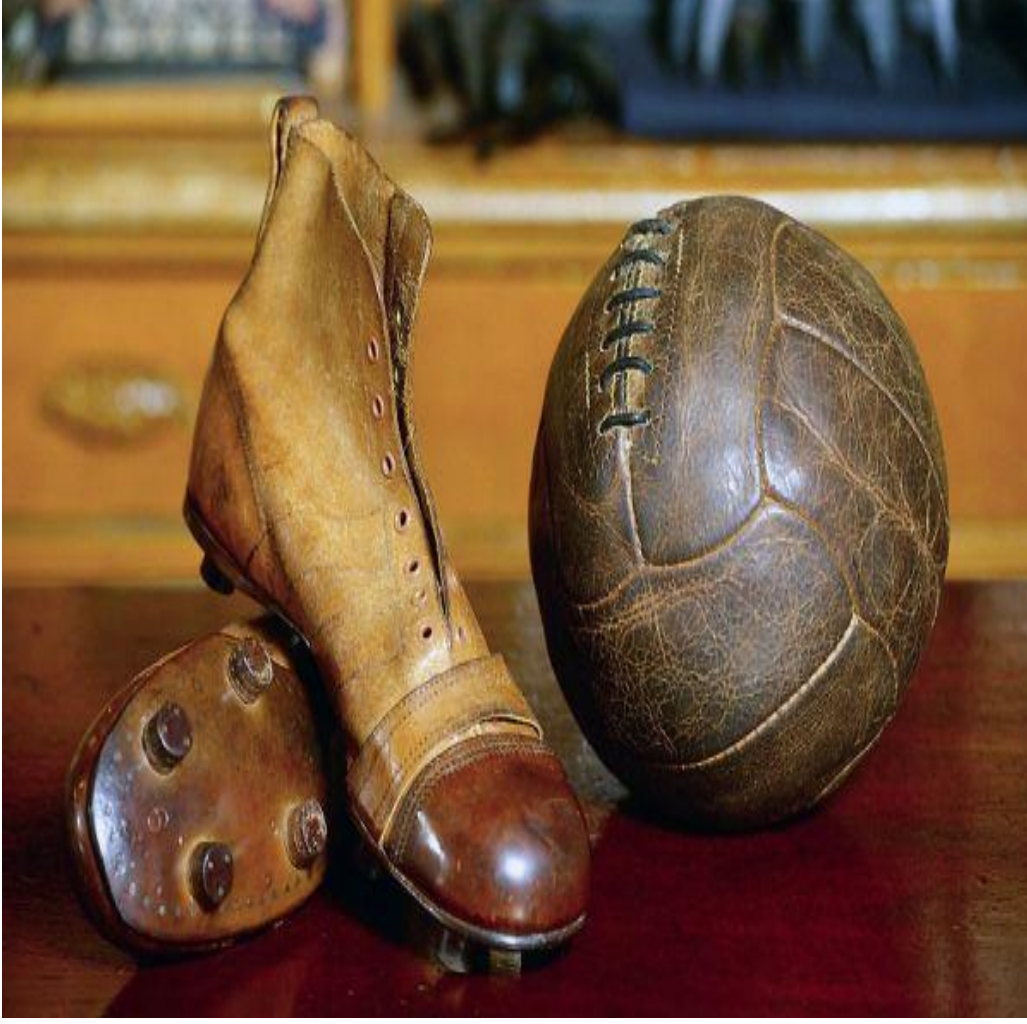
Orta Çağda Avrupa’da top ile oynanan herhangi bir oyuna dair ilk ifadelere, 9. yüzyıla ait “Nennius’un Historia Brittonum” adlı eserinde rastlanmaktadır. Galler’in kuzey kısımlarında yazılan eserde, bir grup çocuğun top oyunu oynadığından bahsedilmektedir. İngiltere’nin komşu kasaba veya köyleri arasında oynanan ve “güruh futbolu” adı verilen oyunda amaç, topu rakip takımın kasabasında veya köyünde belirlenen bölgeye ulaştırmaktı. Neredeyse hiçbir kuralın olmadığı bu oyunda oyuncu sınırlaması da yok idi ve yüzlerce kişi mücadele edebilmekteydi. Bu müsabakalar sırasında meydana gelen karmaşayı ve yaşanan olayları gerekçe gösteren Kral II. Edward, 13 Nisan 1314’te ülkede futbol oynanmasını yasaklamış, bu yasak sonrasındaki hükümdarlar tarafından da sürdürülmüş ve ülkede futbol oynanması 300 yıl kadar yasaklı

kalmıştı. İngilizlerin guruh futboluna benzeyen oyuna Fransa'da da rastlanmaktadır. choule veya Soule adıyla anılan bu oyun hakkındaki bilinen ilk bilgiler 1147 yılına aittir. Fransa'da bu tip oyunların oynanması 1319 yılında V. Philippe, 1369 yılında ise V. Charles tarafından oynanması yasaklanmıştı. İtalya'da ortaya çıkan ve kökenleri daha eskiye dayansa da kuralları 16. Yüzyıla dayanan "Calcio fiorentino" isimli sporda ise amaç, topu karşı takımın kalesine göndermektir. Oyunda topu kontrol altına almak, tutmak, takım arkadaşına pas atmak ve kaleye göndermek için el ve ayak kullanmak serbestti. FIFA, futbola benzeyen tüm bu sporların günümüzdeki futbol ile doğrudan bir bağlantısı olmadığını belirtmektedir (WEB_1, t.y.).

Resim 79: 14. Yüzyılın Sonunda İngiltere'de Futbol Çok Popüler Bir Oyundu

Kaynak: Flotasriza, 2016, <https://steemit.com/sports/@filotasriza3/history-og-football-and-more-sports-1>

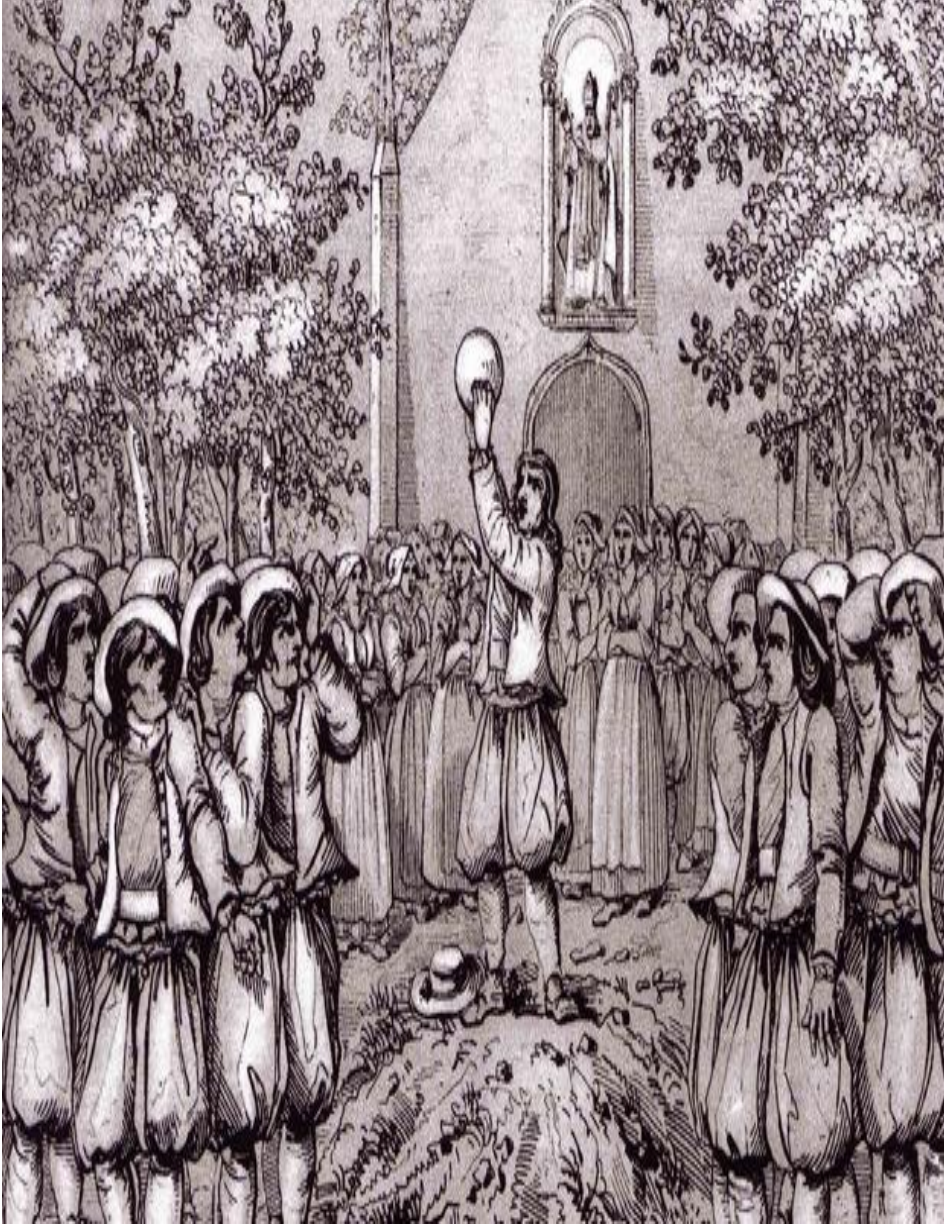

Resim 80: 19. Yüzyıldan Kalma Futbol Ayakkabıları ve Topu

Kaynak: <https://zivot.pluska.sk/fotogaleria/15527/aj-taky-bol-futbal-vitazov-odmenovali-poraznych-bicovali?foto=7>

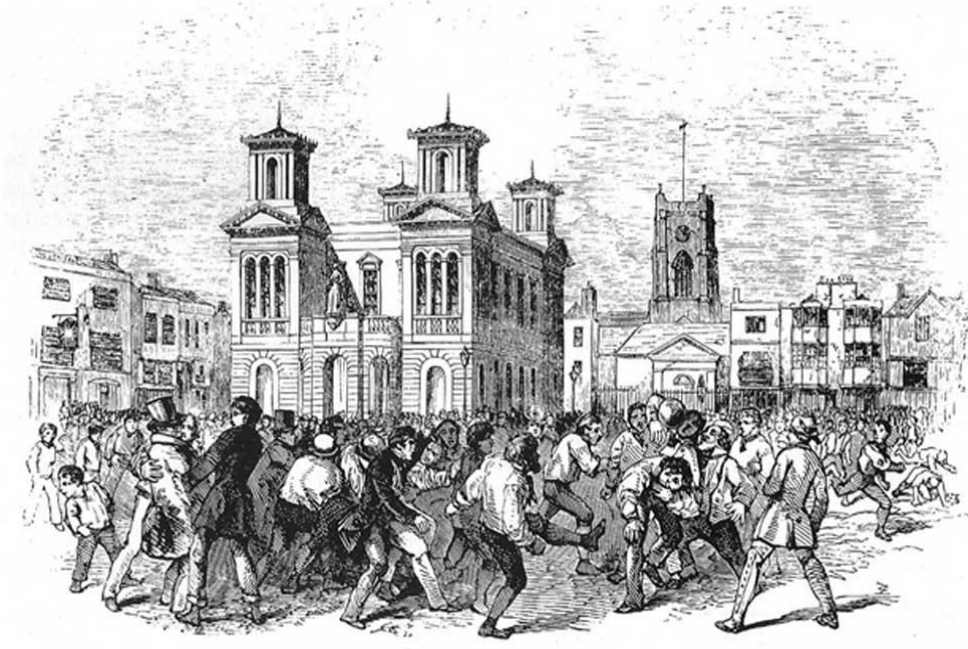
2.8.1. Celtslerde (Fransızlar) Futbol

Romalılar Harpastum oyununu M.Ö. 50 yılında Fransa'ya ve Avrupa'nın diğer bölgelerine yaydılar. Fransa'nın kuzeyinde yaşayan Celts'ler (Fransızlar) oyunu kendilerine uyarladılar. Soylular oyuna "La Soule", halk ise "La Choule" adını verdi (Resim 81). Güneşin anlamını ifade eden oyun, Celts'lerin Romalılara karşı zaferinin sembolik ifadesi idi. Bu oyunun 12. yüzyıldan itibaren oynandığı belirtilmektedir. Bu yüzyılda, halkın ve soyluların futbolu sevmesiyle, İngiltere adalarında çok hızlı bir yayılma gösteren oyun haline gelmiştir (Erdoğan, 2008).

Resim 81: La Soule, Fransız Oyunu

Kaynak: Joao Pedro Silveira, 2015, <https://www.zerozero.pt/text.php?id=11462>

Resim 82: Thamas ve Townsend Kulüpleri Arasındaki Bir Futbol Oyunu, Thames Nehri Boyunca Kingston'da Oynandı, Londra 1846

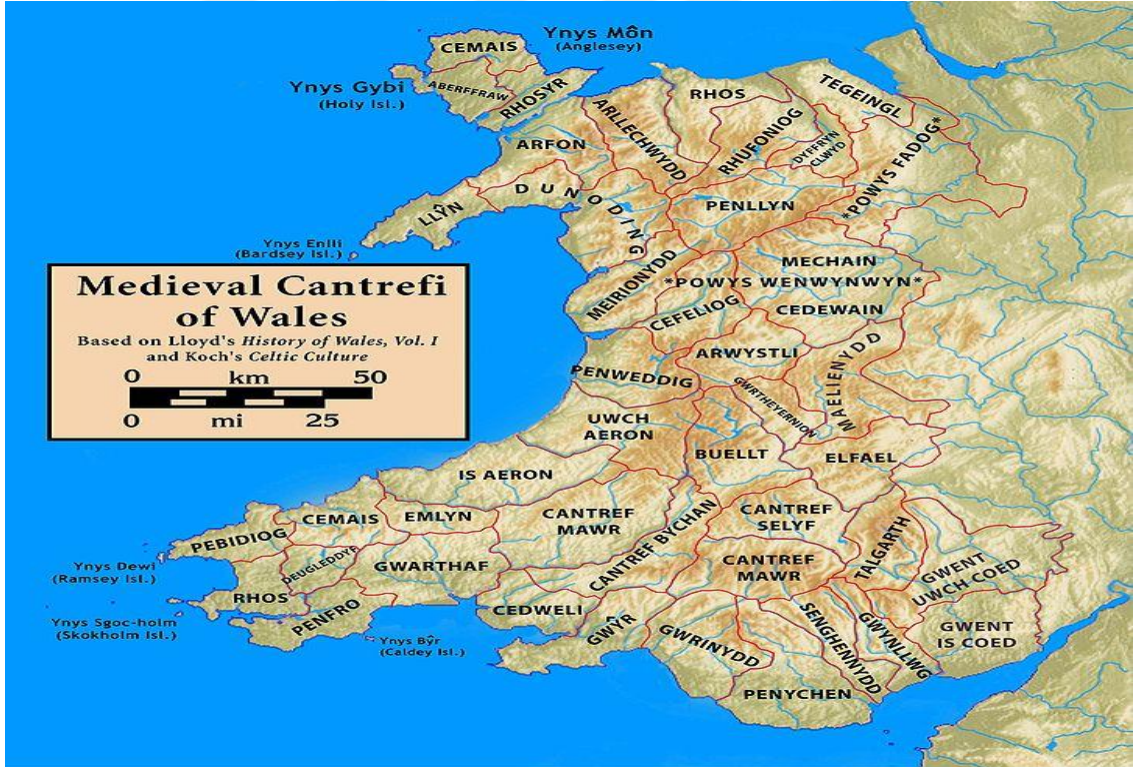
Kaynak: <https://nereye.com.tr/wp-content/uploads/2018/07/futbolun-kökeni.jpg>

2.8.2. Gallerde Futbol: Cnapan

Cnapan, Batı Galler'de Karanlık Çağlar kadar erken ve ortaçağ dönemine kadar oynanan devasa, kaotik bir top sporuydu. Oyunlar, iki komşu komediye (köylere) ve her birinden oynayabilecek herhangi bir sayıda erkeğe ev sahipliği yapmış ve bu sayede 2 binden fazla insan ile oyunlara başlanmıştır. Kısmen bu nedenle Cnapan, kaotik şiddet ve yüksek yaralanma riski ile biliniyordu. Her takımın amacı kendi köylerinin kilise balkonuna tahta bir top almaktı. Bu nedenle, oyun alanı belirli sınırlar olmaksızın kilometrelerce alana yayılmıştır. Hedefe ulaşmak için top atılabilir veya taşınabilir, hatta gizli olarak kaçırılabilir. Oyun genellikle 1:00 veya 2:00 civarında başlar ve gün batımına kadar duraklamadan sürerdi. Her iki takım da gün batımından önce kazanmamışlarsa, bir beraberlik söz konusuydu. Top, bir köyün kilisesine ulaşana kadar resmi olarak kazanılmasa da, top sadece rakip takımın köyüne girdiğinde, kaybeden takımın büyük bir çoğunluğu oyundan ayrılırdı. Her oyunun başlamasından önce, herkes oynayabilmek için gömleklerini yırtıp parçalamaktan kurtulmak için sadece pantolonuna dek soyunurdu. Bin ya da iki bin insanın çatışmasıyla birlikte, yaralanmalar ve diğer zararlar oluşuverirdi. Cnapan oyununda, oyuncuların büyük çoğunluğu ayaktaiken, bunu yapabilecek olanların bir kısmı at sırtında oynamayı başararak, yerdeki insanlara daha fazla zarar verme durumunu ortaya çıkarırdı (WEB_5, t.y.).

Cnapan Oyununun Kökeni

Tarihçi Henllys (1552-1613), Cnapan'ın antik çağlardan beri oynandığını belirtmiştir. Bu doğru olabilir, çünkü benzer Avrupalı top oyunları karanlık çağlara (M.S. 10. Y.Y) kadar uzanır. 9. yüzyıla ait tarihsel metin "Historia Brittonum", top oyunlarının sadece bu dönemlerde değil, aynı zamanda birkaç yüzyıl boyunca da oynandığını ortaya koyuyor. Bu nedenle, cnapan muhtemelen o zamana kadar dayanır. Cnapan, Galler'de 19. yüzyıla kadar oldukça popülerlik gösterir ve bu süre boyunca ragbi ile biraz çekişme yaşar. Bu dönemde cnapan popüleritesinden değer kaybeder. Birbirleri ile Cnapan oynayan birçok köy ise toprak bölünmesi yaşamıştır (Resim 83). Henllys'ten George Owen'ın yazıları sayesinde, sporun birçok ayrıntısı bilinmektedir. Oyuna başlamadan önce, beyzbol'un büyüklüğüne göre oyulmuş olan cnapan topu hazırlanır. Oyuna katılan ekipler, köyleri arasında gece 1:00 ve 2:00 civarında buluşacaklardır. Her iki taraf da hazır olduğunda, bir oyuncu topu takımlar arasında belirlenen havada, yükseğe fırlatacak ve topu yakalayan kişi kendi tarafına fırlatacaktır. Bir takım topu kendi kilisesine başarılı bir şekilde getirdiğinde, oyun kazanılmış sayılırdı. Ya da, bir başka şekilde eğer top, diğer takımın bir müdahalesinin ardından evine götürmesi için yeterli gün ışığı bırakmadan bir köye girdiyse, takım kaybeder ve diğer takım kazanmayı garanti ederdi (WEB_5, t.y.).

Resim 83: Orta Çağ Galler'de Birbirleri İle Cnapan Oynayan Birçok Köy, Toprak Bölünmesi Yaşamıştır

Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/welsh-cnapan-medieval-football/>

2.8.3. İrlandalılarda Futbol: Caid

Caid, futbolun gelişimine yol açan orta çağdaki futbol oyunları arasında gruplanmış bir İrlandalı top oyunuydu. İki varyasyonla oynanıyordu: birincisi, potansiyel olarak yüzlerce oyuncuya ve kilometrelerce yüzeye sahip büyük, kaotik bir oyun iken, ikinci varyasyonu ise bir sahada hedefleri olan daha küçük, izole bir oyundu. Birincisi, orta çağ Avrupa'sı boyunca oynanan futbol oyunlarının tipik bir örneğidir. Burada, kendi köylerini temsil eden büyük takımlar, topu kendi alanlarına geri getirmek için yarışır. İkincisi, bu kaotik oyunlardan günümüzün daha küçük ve daha yapılandırılmış futbol oyunlarına geçişi temsil ediyor. Deri topunun nasıl ele alınacağı konusunda kurallar olmadığından oyuncular muhtemelen koşarak, atış yaparak ve serbestçe tekmeleyerek, rugby ve futbolun unsurlarının öncüsü oldular. Oyunun daha küçük versiyonunda oyuncular futbolun unsurlarını, sahanın diğer tarafındaki rakiplerin puanlama bölgesinden geçirirlerdi. Bu oyunda, maç sırasında varlıklı kişilere atlara binmeleri için izin verilirdi. Fransız oyun labirentin benzeri bir varyasyonda olduğu gibi, oyuncuların doğadaki sporlarda son derece tehlikeli olabilecek hokey benzeri çubukların kullanılmasına izin verilmiştir (WEB_5, t.y.).

2.8.3.1. Caid Oyununun Kökeni

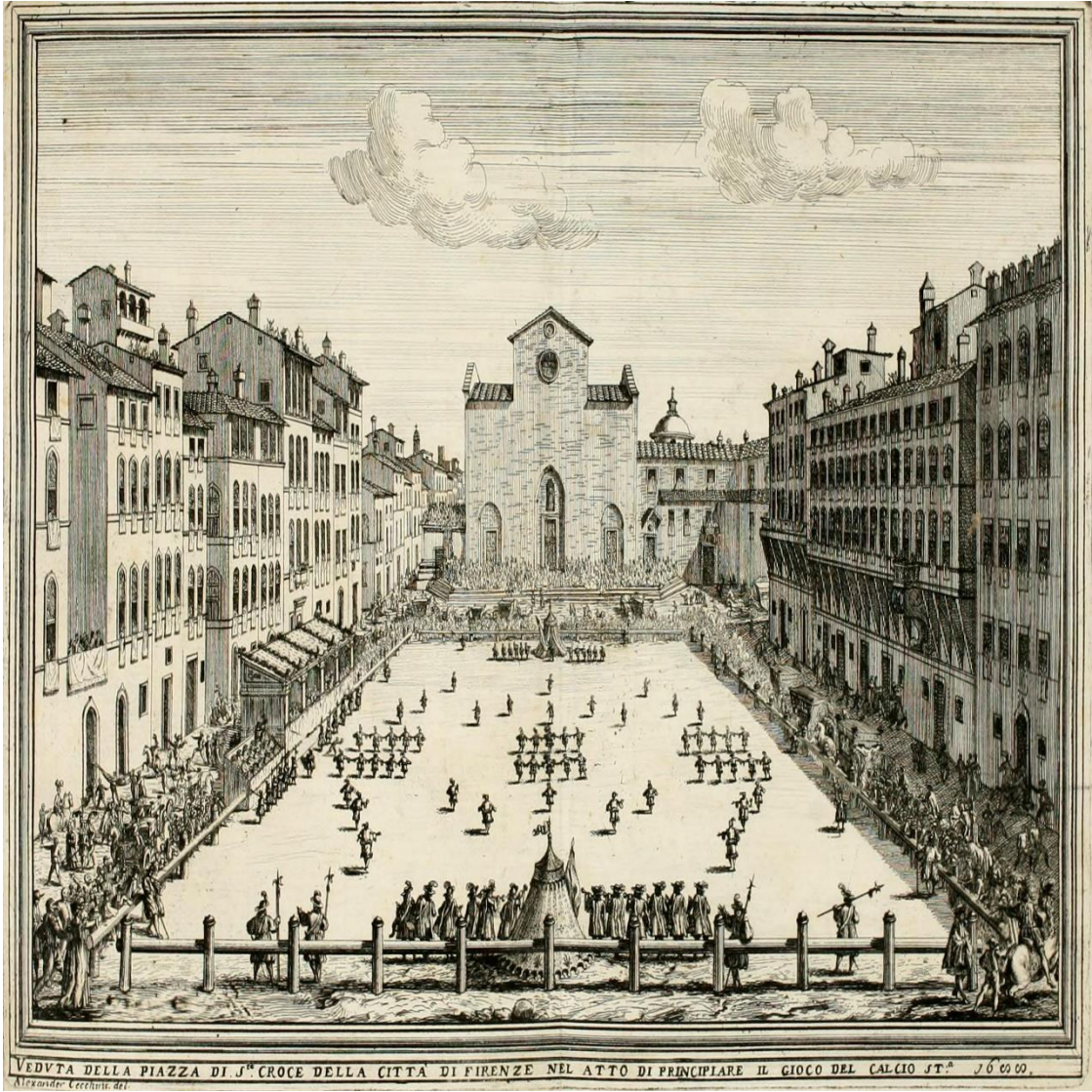
İrlanda'da futbolun en eski edebi eserinde, bir adamın futbol oynarken kasıtlı olarak bıçaklandığını iddia ettiği M.S. 1308 tarihli bir davada yatmaktadır. Galce ve İrlanda kültürlerinin aralarındaki ılımlı ilişkiler nedeniyle, caid ve cnapan arasındaki benzerliklerin olması muhtemel bir durumdur. Caid, 19. yüzyılın sonuna kadar İrlandalı cemaatler arasında oynanmıştı; bu süre boyunca spor, resmi olarak kabul edildi. (WEB_ 5, t.y.).

2.8.3.2. Caid Oyunu Nasıl Oynanır?

Caid, iki varyasyon ile oynanan bir oyundu. Bir varyantın amacı topu, futboldaki kaleye benzer iki ağaç gövdesiyle yapılmış üçgen bir hedeften geçirmek oldu. Değişken arazi üzerinde kilometrelerce çok daha geniş bir oyun alanına sahip olan diğer varyantta ise, topu kendi bölgelerindeki bir puanlama bölgesine sokmaya çalışan takımlardan oluşmaktaydı. Böyle büyük bir ölçekte oynanan oyunun bu versiyonu günün çoğu zamanı alıp götürdü. Hiçbir kaynakta top kullanımında, oyuncuların sadece topu tekmelemesinden bahsetmez. Oyuncuların onu fırlatıp sürmeye ve ek olarak tekmeleyebilmesi daha olası bir durumdur. Diğer bazı ortaçağ Avrupa top sporları gibi, modern Avrupa top sporlarına kıyasla caid oldukça şiddetli bir yapıya sahipti. Oyuncular, diğer oyuncuları dizmek için güreş takımlarını kullanmalarına izin verilirdi. Tanımlayıcı kaynaklar eksikliğinden dolayı, sporun diğer detaylarının çoğu bilinmemektedir. Bu, oyunların nasıl başlatıldığını, maksimum sayıda oyuncu sayısını ve benzer konuları içerir (WEB_5, t.y.).

2.8.4. İtalyanlarda Futbol: Calcio

Calcio fiorentino futbol, hentbol ve rugby unsurlarına benzerliğe sahip bir İtalyan top oyunudur. 15. yüzyıldan (muhtemelen daha önce) 1739'a kadar, son oyun olan "ultimo patiska" olarak adlandırılan ve Floransa'da gerçekleşen bir oyundur. Calcio fiorentino, öncelikle üst sınıftan, özellikle de sporun arkasındaki en etkili figür olarak ortaya çıkan dönemin İtalyan kraliyet ailesi olan "Medici Evi" tarafından beğenildi. Futboldan çok daha eski olmasına rağmen, calcio fiorentino'nun temel formatı eski ile benzerdir, iki takım da rakipler arasından bir topu geçirmeye çalışır. Bunun dışında, bu iki oyun birkaç benzerlik taşımaktaydı. Birincisi, topa vurmanın yanı sıra, oyuncuların elleriyle tutmasına ve atmasına izin verilmesiydi. Ayrıca, calcio fiorentino futboldan çok daha fazla bir şiddet içermekteydi. Her takımdaki 27 erkekle, bu oyunlar belki de küçük askeri savaşlarla karşılaştırılabilirdi ve topu, muhalefeti geçmeye zorlama stratejisi gerektiriyordu. Oyuncuların bazen şiddetli bir şekilde davrandıkları, zaman zaman sahadan çıkanlar ile ısınanlar arasında dövüşlerin olduğu biliniyordu. "Pikemen" sık sık ellerinden gelmeden önce bu tür uyuşmazlıkları çözmek için aralarında yer alırdı. Oyunun birincil olarak amacında zevk almak ve saygınlığını korumakta vardı. Bir sporcunun tipik atlet ve estetik fiziğine ek olarak, sporcuların güzel, zarif ve iyi giyinmeleri beklenirdi. Tarihsel yakınlıklarından dolayı, bu spor genellikle Galce cnapan, İrlandalı Caid ve Fransız Soule gibi Avrupa futbol oyunları ile birlikte gruplandırılmıştır. Muhtemelen olsa da, calcio fiorentino bu oyunlardan oldukça farklıdır. Calcio sadece 52 oyuncuya sahipken, diğer futbol oyunları yüzlerce oyuncu arasında değişiyordu. Calcio, küçük bir sahada oynanırken, diğer futbol oyunları, geniş araziler üzerinde gerçekleşmekteydi (Resim 84) (WEB_5, t.y.).

Resim 84: Floransa, İtalya İazza Santa, Calcio-Fiorentino, 1688

Kaynak: <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/calcio-fiorentino/>

2.8.4.1. Calcio Oyununun Kökeni

Edebi referanslar içinde “Nicholaio Ritaliatore” tarafından yazılan bir şiirde calcio'nun popülerliğinden bahsedilir. Kamusal meydanlarda oyun oynayan “Noblemen”, izleyicilerin oturması için izleyiciyle birlikte oturur, genellikle “Medici ailesi” tarafından evlenme gibi özel olayları kutlamak için ev sahipliği yapardı. Calcio fiorentino'nun kaderi Medici ailesi ile sıkı sıkıya bağlıydı. Medici'nin son Grandük'ü Giovanni Gastone 1737'de öldüğünde, oyun keskin bir düşüş yaşadı. Son oynanan maç, ultimo patiska olarak 1739'da düzenlendi. Spor, 189'de 150 yıldan fazla bir canlanma geçirdi, ancak bu yeniden doğuş, Modern Revival'da daha detaylı olarak açıklandığı gibi, çok farklı bir oyuna yol açtı (WEB_5, t.y.).

2.8.4.2. Calcio Oyunu Nasıl Oynanır?

15. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar calcio kuralların eksiksiz bir şekilde devam etmesi sağlanmıştır. Oyunun genişliği, yaklaşık 250 ft x 130 ft çapının iki katı olan bir kumda oynanmış, iki takımın her biri 27 oyuncudan oluşmuş olup, her takımın hedefi; topu rakibin arka bariyeri üzerinden geçirmekmiş. Oyunculara tekmelemek, tutmak ve topu atmak için izin verilirmiş. Rakip takımı etkisiz hale getirmek ve topu onlardan geçirmek için bir yöntem olarak, oyuncuların birbirleriyle boğuşmasına izin verilirmiş. 50 dakika sonunda, en çok gol alan takım galip ilan edilirmiş (WEB_5, t.y.).

2.8.4.3. Calcio Oyunu ve Modern Canlanma

Calcio fiorentino, 1898'de başlayan bir canlanma geçirdi. 1898'de calcio fiorentino adı altında doğmuş olan oyun, Rönesans dönemi calcio fiorentino ile aynı olmadığı için, daha doğru bir şekilde yeniden keşfetme olarak tanımlanabilir. 19. yüzyılın sonlarında, Avrupa çapında futbolun (dernek anlamında) gelişimi iyi bir şekilde devam ediyordu. Bu sporun artan popülerliği, yeni bir oyunun yaratılmasına yol açarak calcio'nun yeniden yaratılmasını etkilemiştir. Bir ironi bükümünde, toplumun gelişimine katkıda bulunmuş olabilecek bu Rönesans sporu, aynı oyunun parametreleri içinde yeniden olgunlaşmıştır (futbol). Bu yeni calcio, takip eden yüzyıl boyunca gelişmeye devam etmiş olup, bugün ise hala oynanmaktadır. Ancak, modern calcio fiorentino eski spor gibi değildi. Örneğin, hedefler artık bir netliğe kavuşmuşken, orijinal oyunda hedef, topun geçilmesi gereken bir çitti. Futbol etkisine ek olarak, bu yeni spor, el ele savaşımaya yoğunlaşıyordu (WEB_5, t.y.).

2.9. MODERN FUTBOLUN DOĞUŞU

2.9.1. Futbol Kurallarının Kabulü

Oyun için uygun kurallar oluşturma denemesi, 1848'de Cambridge'deki bir toplantıda yapıldı, ancak bazı kurallara bir çözüm bulunmadı. Futbol tarihindeki bir başka önemli olay 1863'te, Londra'da ilk Futbol Birliğinin kurulduğu İngiltere'de meydana geldi. Topun el ile mdahelesinin yasak olduğuna karar verildi. Toplantı ayrıca topun büyüklüğü ve ağırlığının standardizasyonu ile sonuçlandı. Londra toplantısının sonucunda, oyun futbol dernek ve rugby olarak iki kola ayrıldı (WEB_1, t.y.).

2.9.2. Futbolun İlkleri

İngiltere Kralı II. Edward, 1314 yılında kasaba ve şehirlerde hayatın tehdit altına girdiğini söyleyerek futbol oynanmasını yasakladı. 1660 yılında İngiltere Kralı II. Charles'ın başlattığı "Monk-Onarım" döneminde futbol yeniden oynanmaya başlandı. 1848 yılında Cambridge'de

Trinity College’de toplanan İngiliz kolejlerinin temsilcileri, futbol oyun kurallarını oluşturdular. Okullar arası futbol maçları düzenlenmeye başlandı ve 1855 yılında İngiliz üniversite öğrencileri İsviçre’de ilk futbol gösterilerini gerçekleştirdiler. İngiltere’de 1857 yılında ilk futbol kulübü “Sheffield Club” kurulmuş oldu. 1863 yılı 26 Ekim’de Londra’da Freemason’un meyhanesinde toplanan 11 kulübün temsilcisi, futbolu Rugby oyununda ayıran kuralları belirledi ve İngiltere Futbol Federasyonu kurulup modern futbol doğmuş oldu. 1870 yılında İngiliz Futbol Federasyonu’nun belirlediği kurallar Almanya’da da kabul edilerek, Lizbon’da oturan İngilizler de Portekiz’de futbolu yaymaya başladılar. 1871 yılında dünya futbolunun ilk büyük organizasyonu olan İngiltere Federasyon Kupası başladı. 1871’de On beş takımın katıldığı ilk Federasyon Kupası’nı Kennington Parkda Royal Engineers’ı 1-0 mağlup eden Wanderers kazanmış oldu. 1872 yılı 30 Kasım’da Dünya futbolunun ilk milli maçı Glasgow’da oynandı. Maç, İngiltere ile İskoçya 0-0 berabere kaldılar. Futbolda ilk denizaşırı turneye çıkan ekip 1875 yılında “Oxford Üniversitesi” futbol takımı oldu. Almanya turnesinin sonunda Alman üniversitelerinde futbol takımları kurulmaya başlandı. İngiltere Futbol Federasyonu, üst direğin kullanılmasını kabul ederek kalenin iki yan direği, üst direklerle birleştirildi. 1879 yılına gelindiğinde ise İsviçre’nin ilk futbol kulübü olan “FC Saint Gall” kuruldu. 1881 yılında Belçika’nın ilk futbol kulübü olan Antwerp FC kuruldu. 1882 yılında ise 6 Aralık günü Manchester’da toplanan İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda futbol federasyonlarının temsilcileri, futbol kuralları üzerinde anlaştılar. 1883 yılında İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda milli takımları arasında “Britanya Kupası” maçları düzenlenmeye başlandı. 1890 yılında Selanik ve İzmir’de oturan İngiliz, İtalyan ve Rumların kendi aralarında takım kurarak maçlar düzenlemesiyle Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde futbol oynanmaya başlandı. Osmanlı Döneminde, ilk futbol kulübü olan “Moda Football Club” İngilizler tarafından İstanbul’da kuruldu. Hakemlerin tarafsızlığı prensibi kabul edildi. International Board tarafından Orta ve yan hakemlerin uyacağı kurallar belirlendi. 1891 yılında “International Board”, penaltı atışını futbol kuralları arasına dahil etti. İlk defa kale ağları İngiltere’de düzenlenen kuzey-güney karmaları maçında kullanıldı. 1893 yılında “Arjantin Futbol Federasyonu” kuruldu. İngiltere’den sonra ise ilk lig maçları Arjantin’de düzenlenmeye başlandı. 1895 yılında “Britanya Kadınlar Futbol Kulübü” kuruldu. İlk bayanlar arası maç oynandı (Özçınar, 2014).

2.10. OSMANLI DÖNEMİNDE FUTBOLUN DOĞUŞU

Osmanlı zamanında halkın futbola ilgisi, Padişah Abdülaziz döneminde olmuştur. Paris'e gönderilen öğrenciler, futbolun Fransa'da çok sevildiğini gördüklerinde, futbol hakkında yazılmış Fransızca bir kitabı 1869 yılında Türkçe diline çevirerek, İstanbul'da çoğaltmışlardır. Kitabın adı ise "Ordu ve Mekteplerde Futbol" dur (Kahraman, 1995).

Modern anlamda futbolun İngiltere'den ortaya çıkarak yayılmasıyla birlikte Osmanlı Devletinin belli başlı ticaret limanlarındaki kentlere yerleşen İngilizler, futbolu ülkemize getirip, yayan kişiler olmuşlardır. Futbolun oynandığı ilk üç şehir İstanbul, Selanik ve İzmir olmuştur. Buralarda İngilizler futbol oynarken Rumlar da onlara katılıp futbol maçları yapmışlardır. Ancak, Müslümanların futbol oynamaları için biraz daha zaman geçmesi gerekmiştir. İzmir'de kurulan ilk futbol kulübü 1894 yılında İngilizler tarafından kurulan "Football Club Smyrna" kulübü olmuştur. İstanbul'da futbol oynanmaya 1895 senesinde Kadıköy ve Moda'da başlanmıştır. İzmir'den İstanbul'a göçen İngilizler burada da futbol oynamaya başlamışlardır. İstanbul'da ki Rumlarda futbola merak sarmışlar ve futbol çok büyük bir hızla İstanbul'da yayılmaya başlamıştır (Afyoncu, 2017).

Gerçek kökeninin neresi olduğu tartışılrsa da, ayakla oynanan top oyununun İngiltere'de "Futbol Oyunu" haline geldiği ve oradan dünyanın dört bir yanına yayıldığı görülmektedir. Ve dünyanın birçok yerine de bu popüler oyunu götüröenler yine İngilizler olmuşlardır. Geçtiğimiz yüzyılın özellikle ikinci yarısı, İngilizlerin çeşitli amaçlarla dünyanın dört bir yanına yayıldıkları bir dönemdir. Başta Mısır ve Hindistan olmak üzere çeşitli müstemlekelerine askeri amaçlarla giden İngilizler, bazı yerlere de tamamen ticari amaçlarla gelmişlerdir. Bunlar, o ülkelerde yetişen malları İngiltere'ye yollayan tüccarlardır. Bu yayılış sırasında Osmanlı Devletine de tütün ve pamuk ticaretiyle uğraşan İngilizler gelmişler ve bunlar zamanla ailelerini de getirerek Osmanlı İmparatorluğu'nun belli başlı ticaret limanlarındaki kentlere yerleşmişlerdir. Daha sonra bu İngiliz aileleri, futbolu ülkemizin sınırları içine sokan kişiler olmuşlardır. Geçtiğimiz yüzyıl sonlarına doğru ülkemizde yerleşmiş bulunan İngiliz ailelerin İstanbul, İzmir ve Selanik gibi liman kentlerine yönedikleri görülür. Bu ailelerin erkekleri, ülkemize gelir iken, pipoları ve viskileri gibi, enikonu tiryakisi oldukları futbolu da beraberlerinde getirmişlerdir. Bu ailelerin kendi aralarında iddia seviyesinde futbol maçları yaparlar iken buradaki komşuları veya yakın dostları olan Rumlar da onlara katılmışlardır. Böylece futbol oynayan kişilerin olduğu gibi, takımların sayısında da önemli bir artış görölmüştür (TFF, 1992).

2.10.1. Futbol İle İlgili İlk Osmanlı Belgesi

Osmanlı Devleti Arşivi'nde, futbol müsabakalarına dair inceleme yapabileceğimiz ilk belge 23 Kasım 1890 tarihli belgedir. Bu belgede; Moda'da ikamet eden İngiliz uyruklu Mösyö Witt'in oğullarının gözetiminde, 20-25 kadar İngiliz gençlerinin, önceki yıllarda olduğu gibi futbol oynadıklarından söz edilmektedir. Belgede önceki yıllarda olduğu gibi kavramının

kullanılması, 1890 yılından öncede yabancıların kendi aralarında futbol müsabakaları gerçekleştirdiklerini gösteriyor. Kadıköy Moda'da oturan İngiltere Devleti tebaasından Mösyö Vitek'in oğullarının gözetimi altında olmak üzere İstanbul'da oturan 20-25 kadar İngiliz gencinden bahsedilmektedir. Geçen yıllarda olduğu gibi dünkü Cumartesi günü de Kuşdili Çayırı'nda toplanarak iki tarafı kapı şekline konulmuş ve etrafına hat çekilmiş bir daire içinde lastikten yapılmış top ile oynadıkları görülerek olay soruşturulmuştur. Yapılan incelemede, oyunun yardımsever İngilizler tarafından mektepler yararına düzenlendiği, bu vesileyle toplanacak yardımın, İngiliz delikanlılarının oynadığı oyun kim tarafından kazanılırsa onlar tarafından mekteplere bağışlandığının kabul edileceği anlaşılmıştır. İngilizlerin, bu maç yapılana kadar her cumartesi toplanıp talimlerine devam edecekleri de öğrenilmiştir. Üsküdar mutasarrıflığı esas maçın ne zaman yapılacağını, ne kadar para toplanacağını ve hangi mekteplere dağıtılacağını da araştırmaktadır. Bütün bunlar yaşanırken herhangi bir sorunun meydana gelmemesi için tedbirler alınması ve gelişmelerin Zaptiye Nezareti'ne bildirilmesi gerekmektedir (Bugün Gazetesi, 2013).

2.10.2. Osmanlı Döneminde Türklerin Futbol Oynaması

Futbol oynayan ilk Türk 1898 yılında İzmir'de İngilizlerle beraber oynayan Selim Sırrı Tarcan olmuş olup ancak İlk Türk futbolcusu Fuat Hüsnü Bey olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. İstanbul'da futbolu İngilizlerden göreyerek sevmeye başlayan Fuat Hüsnü Bey, daha sonra arkadaşlarını da yanına alarak ilk Türk futbol takımını kurmuştur. "Black Stocking" adı alan takım Rumlarla maç yapmış ve bu maçı 5-1 kaybetmiştir. Kaçabilmeyi başaranlar olmuş ancak kaçamayanlar yakalanmıştır. Böylelikle ilk Türk futbol takımının ömrü uzun olmamıştır. Fuat Hüsnü Bey daha sonra İngilizlerin kurduğu "Kadıköy Futbol Kulübünde "Bobby" takma adıyla oynamıştır (Afyoncu, 2017).

2.11. OSMANLI DÖNEMİNDE OYNANAN İLK MÜSABAKALAR

2.11.1. Osmanlıda İlk Futbol Karşılaşması "Bayraklar ve Beyazlar"

Mehmet Yüce, "Osmanlı Melekleri" adlı kitabında şu ifadelerle yer vermiştir;

"Osmanlı coğrafyasında futbolla ilgili rastladığım ilk haber futbolun oyununun elle oynatılanı ile ilgili... Futbolun bir şekilde atası diyebileceğimiz bir ragbi maçına İstanbul'da yayınlanan "Constantinople Messenger", 16 Kasım 1880 tarihli nüshasında oldukça geniş bir yer ayırmış: "Geçen Cumartesi günü C.F.C. (Constantinople Football Club) sezonun ikinci maçını Kadıköy'deki kriket sahasında yaptı. Bay Block ve Eyres tarafından "Bayraklar ve Beyazlar" olarak seçilen takımlar birbirlerine oldukça saygılıydı. Önceki Cumartesi oynanan maça göre ilk dikkat çeken, oyuncuların kondisyonlarının daha iyi olması ve hücum oyuncularının gelişme kaydetmesiydi. Ancak oyun sırasındaki 'itiş kakış' hâlen çok fazla. Topsuz oyunda bir hücum

oyuncusu koşuya başlamalı ve sonra dönerek itiş kakıştan kurtulmalı. Daha sonra da topu aramalı. Beyazlar'da Huges son derece iyi savunma yaptı. İlk yarı boyunca Beyazlar rüzgârı da arkasına alarak hücum yaptılar. İlk yirmi dakikadan sonra oyun dengelendi. Bay Block'un Bayraklar adına güzel bir vuruşla yaptığı gol şutu, Bay H. Baker tarafından önlendi. Kısa bir süre sonra yapılan güzel bir try'dan (topun gol çizgisini herhangi bir noktasından geçmesi) sonra Bay Block nihayet bir gol (topun çizgiyi kale direklerinin arasından geçmesi) yapmaya muvaffak oldu. 1881 yılına geldiğimizde bu sefer başından sonuna futbol kurallarıyla oynanan bir maçın haberi yayınlanıyor gazetede. The Constantinople Messenger'ın 5 Ocak 1881 tarihinde çıkan nüshasında "Football" başlıklı haberde bakın ne yazıyor: "Geçen Cumartesi günü Haydarpaşa Çayırı'nda Olympic Football Club üyeleri Maviler ve Beyazlar adında iki takıma ayrılarak association (birlik) kuralları altında bir futbol maçı yapmışlardır. Mavi takım maçı ikiye karşı bir golle kazanmıştır. Maviler'in golleri Dowson ve Frowin'in şutları ile atılmış, Beyazlar'ın golü ise Bay Pediani'den gelmiştir. Son derece güzel bir havada yapılan ve bu ülkede nadir görülen bu oyuna kalabalık bir izleyici grubu tanıklık etmiştir. Maçı izleyenler arasında bulunan yerliler (Türkler ve azınlıkları kastediyor olmalı) sahadaki oyuncuların kendilerini yırtarcasına yaptıkları fuleli koşulara – bundan ne kazanıyorlardı?– ve birbirlerine tıpkı bir boğa gibi yaptıkları şarjlara çok şaşırdılar ve kuşkuyla baktılar. Galip takımdan Dawson, Haydon ve W. Lyne güzel bir maç çıkarırken, Beyazlar'da Stephen Rowill, Lockhart ve Charles Bond yenilgiyi önlemeye çalıştılar." Bu maç elbette yapılan ilk maç değil. Bununla birlikte başından sonuna kadar futbol kurallarıyla oynanmış olan bu maça, futbol tarihimizin; süreli bir yayınlara desteklenen, kayıtlı ilk maçı diyebiliriz" (Yüce, 2014 S.22-25).

2.11.2. Yakışıklılara Karşı Tipsizler

Mehmet Yüce, "Osmanlı Melekleri" adlı kitabının bir diğer ifadesinde aşağıdaki dizelere yer vermiştir;

"1880 senesi, 27 Kasım Cumartesi, öğleden sonra İstanbul Kadıköy'de İngiliz Futbol Federasyonu kuralları ile (bu bizim bildiğimiz futboldur) yarım saat de olsa bir futbol maçı yapılmıştır. Yani futbol daha önce ezberletildiği gibi 1890'lı yılların ortalarında değil, çok önce İstanbul'da oynanmıştır. Bunun ilk futbol maçı olmadığı da açık. Gazete "birlik kuralları" derken bunu herkesin bildiği ve daha önce de oynandığı havasında yazıyor. Tıpkı ragbi gibi futbol da 1880'lerden önce İstanbul'da İngilizler tarafından oynanıyor. Gazete müsabaka ile ilgili ayrıntıları da yazmış: "Yakışıklılar ve Tipsizler"den oluşan iki takımın bu maçında bol gol gördük. Maça kulüp üyelerinin büyük bir bölümü havanın yağışlı olması ve hastalık gibi mazeretlerle katılmadı. Bu yüzden maç yetersiz sayıda oyuncu ile yapıldı. Yarım saatlik birlik kuralları ile oynanan maçtan sonra yapılan ragbi maçında Bay Block ve Graves güzel sayılar yaptılar. Öğleden sonra yapılan maç sırasında tuhaf bir gelişme de yaşandı. Bir atak sırasında

çizginin içine giren bir “Muhacir” (Muhtemelen Kırım savaşı göçmeni) o sıra birbirleriyle çarpışan oyuncuların arasında kalarak fena halde yaralandı. Umarız önümüzdeki hafta katılım daha çok olur da daha güzel maçlar izleriz.” Kayıtlara geçen ilk futbol maçı diyebileceğimiz Yakışıklılar-Tipsizler maçının takım kadrolarını da vermiş gazete:

Handsones: Block, Lambe, Heap, Bigelow, Eyres, Holmes, Whittall, Kerr. Uglies: Braves, Cumberbatch, Willmore, Burgin, Lander, Thomson, Clifton” (Yüce, 2014 S.24).

2.12. OSMANLI DÖNEMİNDE KURULAN FUTBOL KULÜPLERİ

2.12.1. Hermes Athletic And Cultural Association (1875) / İstanbul

1875 yılında İstanbul’da kurulan futbol kulübü “Hermes Athletic And Cultural Association”, Türk-Yunan savaşının etkisiyle 1926’da Selanik’e taşınmıştır. Selanik’te “Panthessalonikeios Athlitikos Omilos Konstantinoupoliton (PAOK)” olarak faaliyetini sürdürmeyi başarmıştır (Afyoncu, 2017).

2.12.2. Constantinople Football Club (1870 Sonları) / İstanbul

Britanyalı bir kulüp olan “Constantinople Football Club (Resim 85) hakkında”, 16 Kasım 1880 yılında İstanbul’da yayımlanan Constantinople Messenger adlı yayından söz eden Mehmet Yüce, Futbolun atası olarak bilinen rugby oyununun oynandığı bir haberden bahseder;

“Haber teferruatlı bir şekilde incelenirse, Constantinople Football Club adında daha önce hiç duymadığım bir kulübün oyuncuları arasında, 1880 senesi Kasım’ında ragbi maçları yapıldığını; daha da önemlisi “sezonun ikinci maçı” tanımlamasından bunun ne ilk sezon ne de ilk maç olduğunu, başka bir deyişle; 1870’lerin sonlarında da İstanbul’da ragbi oynandığını anlıyorum. İnceleme sürdürülürse; ilk futbol maçlarının düzenlendiği bilinen Kadıköy’de, ragbi ve kriket maçları yapıldığı görülüyor. Haberdeki isimlerinden de oyuncuların İstanbul’a yerleşmiş İngiliz Levantenler olduğu anlaşılıyor” (Yüce, 2014).

Resim 85: Constantinople Futbol Takımının, Smyrna (İzmir) Maçı Hatırası 14 Ocak 1889

Kaynak: <https://www.pinterest.com/nikitakomen16/spor-camiam%C4%B1z/>

2.12.3. Olympic Football Club

Sadece 1880 ve 1881 yılındaki haberlerde görülen “Olympic Football Club”, Britanyalı bir kulüptür. Adıyla Antik Yunan Olimpiyatlarına gönderme yapan bir kulüp diyebiliriz (Yüce, 2014).

2.12.4. Bournabat Football Club (1883) (Bornava Futbol Kulübü) / İzmir

Osmanlı Devleti Döneminde futbol, İstanbul’dan önce, 1870’li yılların sonlarında Selanik ve İzmir’de oynanmaya başlandı. İzmir’de bazı İngiliz ailesinin gençleri tarafından hem eğlenmek hem spor yapmak için, aralarındaki müsabakalar ile futbol oynanmaya başlamıştı. 1880’lü yıllarda kentte futbolun popüler bir spor olduğu, Bornovalı İngiliz gençler arasında oynandığı bilinmektedir. Bu durum, İngiliz Konsolosluğu raporlarına kadar yansımıştır. İzmir’de ikamet eden La Fontaine Ailesi’nin ileri gelenleri, kentteki diğer İngiliz ailelerinin de katılımıyla 1894 yılında “Bournabat Football and Rugby Club” adında bir “futbol ve rugby” kulübü kurdular. Bu tarihten itibaren faaliyetlerini belirli bir düzenleme içinde bu kulüp çatısı altında yürüttüler. Bu takım, Resmi olarak Türkiye’de nizamnamesi ve tüzüğü ile oluşmuş ilk futbol takımıydı. Bornova kulübünün kurucuları arasında Arthur Whittall, James La Fontaine, Edwin Whittall, Frank Whitthall, Edwin Giraud, Henry Joly, Richard La Fontaine gibi İngiliz ve Fransız tabiiyetinde bulunan sporcu gençler yer alıyordu. İzmirli Levanten fertlerinin tekelinde olan futbol oyunu daha sonra İzmirli Rum takımları olan “Panionios, Apollon ve Pelops” ile Ermeni takımları “Apetyan

ve Vartanyan”ın katılımıyla geniş kitlelere ulaştı. Özellikle Bornovalı Rumlar bu oyunu İngilizlerden öğrendiler. İzmir’in en güçlü takımı Bornovalı İngilizlerin futbol takımıydı. Bu takım şu isimlerden oluşuyordu: M. James Whittall, Edwin Charnaud, Percy Joly, Jim. R. Giraud, Pelcoc Whittall, A. J. Whittall, Herbert Joly, A. E. La Fontaine, Edmund Giraud, Jim Gout, Hav. Joly, Th. Tarrazzi, Herbert Whittall, Donald Whittall, Eddie Whittall, G. Whittall, James Whittall. İzmir’de İngiliz ailelerinin kendi aralarında ve dışarıdan misafirleriyle yaptıkları maçlar yerel basına konu olduğu gibi, zaman zaman İstanbul gazetelerinde de yer alıyordu. 1891-1892 yılları arasında özel günlerde yapılan futbol karşılaşmaları, 1893 yılından itibaren alışkanlık haline getirildi. Yeni yılın ilk günlerinde programlanan maçlarda Bornovalı İngiliz gençleri ile İzmir’de yaşayan İngiliz gençleri bir araya geliyorlardı. 1894 yılında Bornova’da gerçekleşen bu müsabakayı dönemin en güçlü kadrosuna sahip Bornovalı İngiliz gençleri kazanmıştı (Öndeş, 2010).

2.12.5. Ermis (Pera, Beyoğlu) Spor Kulübü (1884) / İstanbul

Rumlar tarafından 1884 yılında “Ermis” adıyla kurulan bu kulüp, zamanla 1890 ile 1923 yılları arasında “Pera” (Resim 87) adını kullanmış, 1923 yılında ise “Beyoğlu Spor” adını almıştır. Ermis Spor Kulübü İstanbul’un işgali sırasında Pazar Ligi’ne dahil olmuştur. Ermis kulübü yöneticileri 1923 yılında İstanbul’un işgalinin son bulmasıyla birlikte tedirginliğin baş göstermesi ile Yunanistan’a göç ederler. Ermis yöneticilerinin bir kısmı 1924 yılında Atina’da Athlitiki Enosis Konstantinoupoleos (AEK)’i, bir kısmı da 1925 yılında Selanik’te Panthessalonikeios Athlitikos Omilos Konstantinoupoliton (PAOK)’u kurdular.

Resim 86: Beyoğlu (Ermis) Spor Kulübü Ana Giriş Kapısı, Beyoğlu, İstanbul

Kaynak: Yüce M, (2014)

Resim 87:İstanbul'un Pera'sı (Beyoğlu) Pariste, 1923

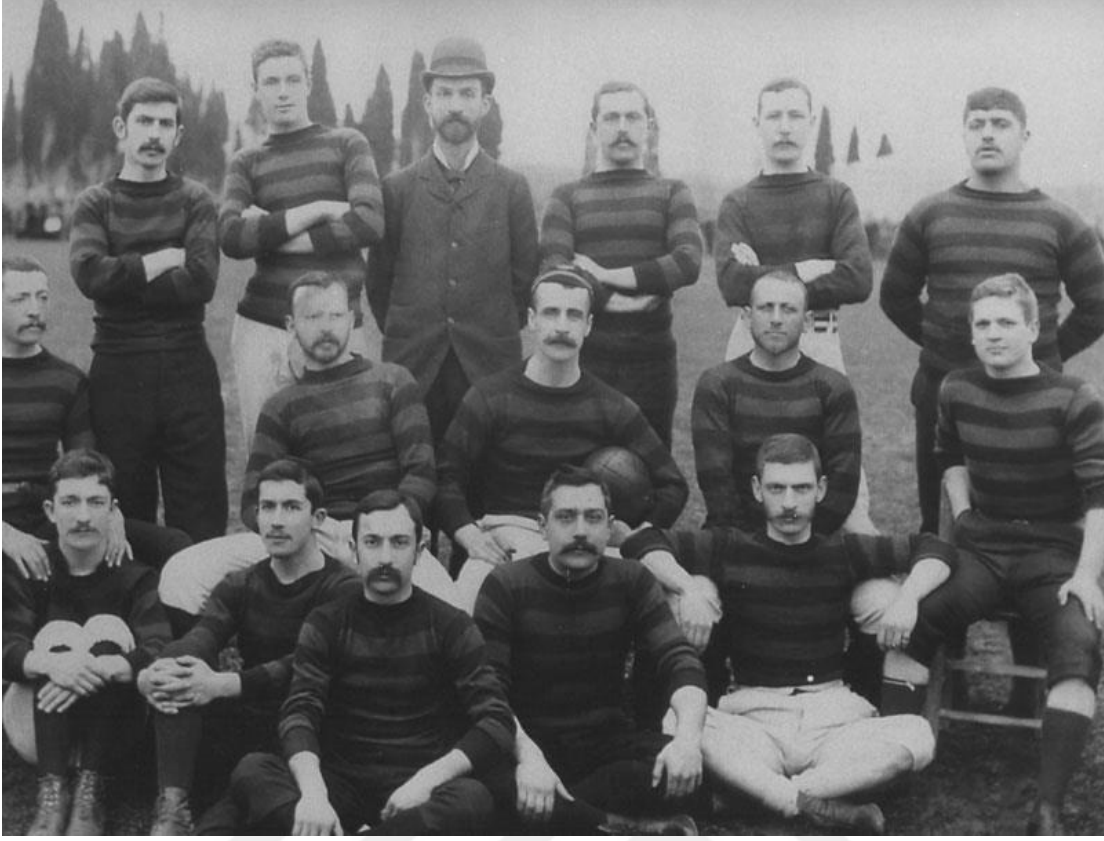
Kaynak: Yüce M, (2014)

2.12.6. Pera Spor Kulübü (1914) ve Bizans İlişkisi

İstanbul'un işgal yıllarında yaptıkları taşkın hareketlerle olaylara neden olan ve Milli zaferin kazanılması ve işgal durumunun ortadan kalkması ile tedirgin olan Pera takımı aralık ayında bir Avrupa turnesine çıkıyor. Pera kulübü Yunanistan Atina karmasını 3-0 ve 8-0 yendikten sonra Fransa'ya geçiyorlar. Marsilya karmasını 3-0 yeniyorlar. Daha sonra Fransa'da İstanbul şampiyonu ünvanını kullandıkları öğrenilince FIFA'ya yapılan şikayet üzerine Fransa Federasyonu kalan maçları iptal ediyor. Bunun üzerine Pera takımı Türkiye'ye dönmemeye karar veriyor. Ancak bir kısmı Fransa'da kalıyor, bir kısmı da Yunanistan'a giderek "Atletiki Enosis Konstantinople AEK" takımını kuruyorlar ve Bizans'ın renkleri olan sarı-siyah renkleri ile iki başlı Bizans kartalından oluşan bir amblem alıyorlar. Bu kulüp halen aynı isim, renk ve amblem ile oynuyor (Atabeyoğlu, 1991).

2.12.7. Football Club Smyrna (İzmir Futbol Kulübü) (1885)

1885 yılında İngilizler tarafından İzmir'de kurulan takımın adı "Football Club Smyrna" olmuştur (Resim 88) İstanbul'da futbol oynanmaya başlanması ise ancak 1895 yılında Kadıköy ve Modaya gelmesiyle gerçekleşmiştir. İzmir'den İstanbul'a göç eden İngilizler burada futbol oynamışlardır. Kadıköyde ki Rumlar da futbola merak salmışlar ve futbol İstanbul'da çok büyük bir hızla yayılmıştır. Sırasıyla; 1897, 1898, 1899, 1904 yıllarında İzmir karması ve İstanbul karması 4 maç oynamışlar ve bunların tümünü İzmir karması kazanmıştır. İzmir karması ve Selanik karması, 1906 yılında Atina'da düzenlenen "Ara Olimpiyat"ta yer almıştır (Resim 89). İzmir karması İngilizlerden, Selanik karması ise Rumlardan oluşmuştur. İzmir karması bu turnuvada 2. Selanik karması da 3. Olma başarısı göstermişlerdir (Afyoncu, 2017).

Resim 88: Smyrna Football Club

Kaynak: Wikimedia.org

Resim 89: 1906 Yılındaki Ara Olimpiyatlarına Katılan Football Club Smyrna Danimarka Takımının Ardından İkinci Olmuştur

Kaynak: Yılmaz Coşkun, 2000

2.12.8. Panionios Gymnastikos Syllogos Smyrnis (1890) / İzmir

1890 yılında kurulan Panionios Gymnastikos Syllogos Smyrnis (Resim 90), futbola tam olarak ne zaman başladığı bilinmemektedir. Ancak eski bir fotoğraf yardımıyla 1909 senesi “İzmir Ligi” şampiyonu olduğu görülüyor (Resim 81). Bu kulüp 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir’in işgalden kurtulmasından sonra Atina’ya giden kulüp Nea Smyrna (Yeni İzmir) adı verilen bir bölgede halen varlığını sürdürmektedir (Yüce, 2014).

Resim 90: 1909 İzmir Şampiyonu Panionios Takımı

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.9. Apollon Smyrna (1885)

1885 yılında İzmir’de kurulan bir spor kulübü olarak bilinen “Apollon Smyrna” İzmir’de bulunan Rum kulüpleri arasında en çok dikkat çeken kulüp olmuştur (Resim 91, 92, 93). 1900 yılından itibaren İzmir’de ki Rumlar arasında oldukça popüler bir hale gelmişti. İyi bir kadroya sahip olan Apollon Smyrna, önemli sonuçlara da imza atmıştır (Resim 83, 84). 1911 yılında Avusturya milli takımını mağlup eden takımın bu başarısı Avusturya Bahriye Bakanlığı tarafından bir yazı ile kutlanmış oldu. 1918 senesinde Apollon Smyrna, İngiltere milli takımını

özel bir maçta yenilgiye uğrattı. 1920 yılında Anvers'deki olimpiyat oyunlarında futbol karşılaşmalarına as takımının yanı sıra dört yedek oyuncusuyla katıldı. İzmir'de faaliyette bulunduğu süre içerisinde üç stada sahip olan Apollon Smyrna Kulübü, İzmir'de işgal yıllarının da en güçlü futbol kulübüydü. Yunan aileleri 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir'den ayrıldığında diğer Rum kulüpleri “Panionios ile Pelops” gibi Atina'ya dönmüştür.

Resim 91: Apollon Smyrna Football Club

Kaynak: www.levantineheritage.com

Resim 92: 1918-1919 Mevsimi İzmir Ligi Şampiyonu Apollon

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 93: 1921-1922 Mevsimi İzmir Ligi Şampiyonu Apollon

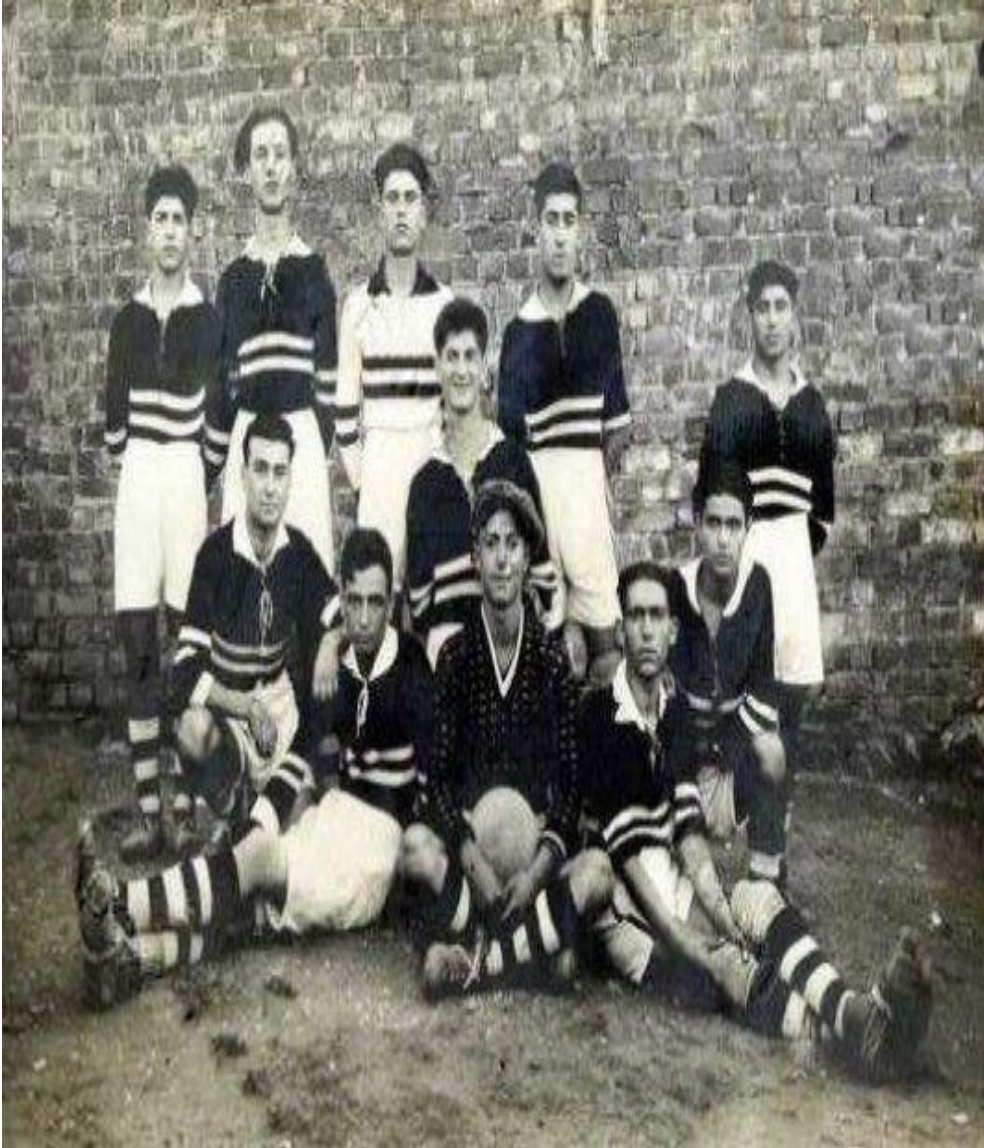
Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.10. Football Club Wien (1895)

1895 yılında İngiliz Av. Mr. Henry Pears'ın öncülüğünde ve İngiliz Mr. James Lafontaine'in uzun çabaları sonucu İstanbul'da İngilizler tarafından kurulan Football Club Wien, Türkiye'de resmi olmasada kurulan futbol kulüplerinden biri olarak göze çarpar (Meral, 2017).

2.12.11. Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü (Kurtuluş) (1896)

1896 yılında ilk olarak jimnastik, atletizm ve güreş dallarında faaliyet göstermek üzere kurulmuş olan bu kulüp, 1910'lu yılların sonunda futbol ile de tanışmaya başlamıştır (Resim 94) (Afyoncu, 2017).

Resim 94: Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü

Kaynak: Pining.com

2.12.12. Black Stocking Football Club (Siyah Çoraplılar) / Fenerbahçe Spor Kulübü(1899)

2.12.12.1. İlk Türk Futbol Takımımız “Siyah Çoraplılar” ın Kuruluş Öyküsü

1897 yılında İstanbul’un Kadıköy semtinde, İngiliz ve Rumlardan oluşan “Football Association” kulübü kurulduğu zamanlarda Türkler de futbola ilgi duyuyor ancak zamanın Sultanı İkinci Abdülhamid insanların toplanmasını ve kalabalık gruplar oluşturmasını istemediği için kulüp kuramıyorlardı. Reşat Danyal ile Resim 95 ve 96’de ki Fuat Hüsnü ile arkadaşları 1899 senesinde “**Black Stocking (Siyah Çoraplılar)**” isimli bir futbol kulübü kurdular. Amblemi ise Resim 97’de ki gibiydi. Futbol Kulüplerine İngiliz ismi koyarak, resmi takibattan kurtulmayı düşünmüşlerdi. Ancak Black Stocking Football Club bir süre sonra dağıldı. Ama bir türlü Türklerin içindeki futbol aşkı sönmemişti. Nurizade Ziya Bey, Necip Bey, Ayetullah Bey’in başını çektiği bir grup, 1907 yılında Kuşdili Çayırı’nda “**Fenerbahçe Spor Kulübü**”nü kurmuş oldular (Bugün Gazetesi, 2013).

Siyah Çoraplılar futbol kulübünün kurucularından Bahriye Zabiti Fuad Hüsnü Bey.

Resim 95/1: Black Stocking’in Kuruluşunda Tıbbiye Nazırı Dr. Ahmet Rasim Paşa

Resim 95/2: Kulübün Kurucularından Bahriye Zabiti Fuad Hüsnü Bey

Kaynak: <http://tambagimsizfenerbahce.blogspot.com/>

Resim 96: Black Stocking Football Club

Kaynak: <https://www.uludagsozluk.com/k/black-stocking/>

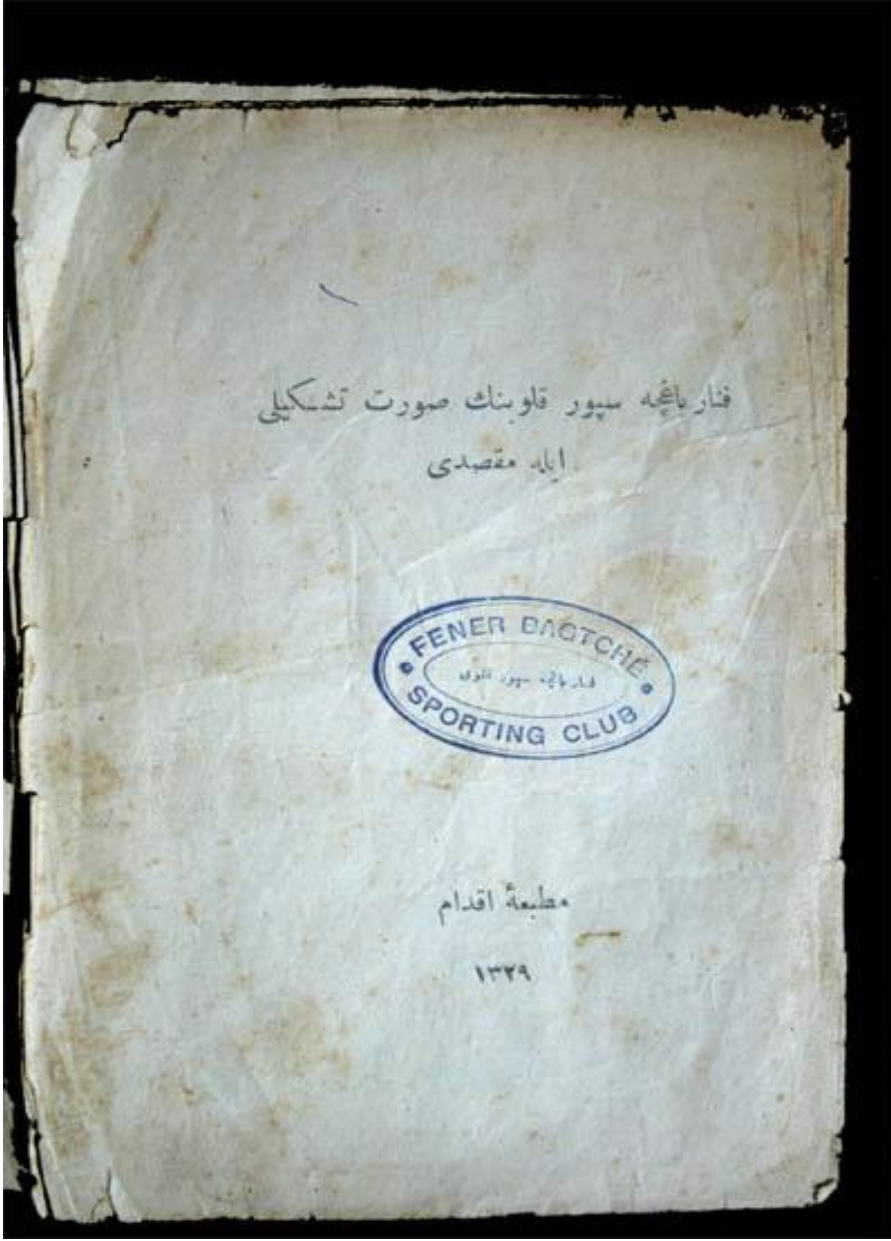

Resim 97: Black Stocking Football Club Amblemi

Kaynak: Amazonaws.com

2.12.12.2. Siyah Çoraplılar'ın Devamı Olan “Fenerbahçe” nin Kuruluş Öyküsü

Black Stocking'in dağılmasından sonra, Futbol konusunda hayli istekli olan Türkler, 1907'de beden ve fikir eğitimini yaygınlaştırmak, vatan gençlerini hayat mücadelesine, sıkıntılara ve askeri seferlere (savaşmaya) alıştırmak amacıyla; Nurizade Ziya Bey, Ayetullah Bey ve Necip Bey'in başını çektiği bir grup Türk Kuşdili Çayırı'nda 1907'de “**Fenerbahçe Spor Kulübü**”nü kurdular (Resim 98). 1907 yılının ilkbahar mevsiminde, Kadıköylü gençlerden Nurizade Ziya (Songülen), Bahriyeli Necip (Okaner), Hasan Sami (Kocamemi) ve arkadaşları arasında “Hindli” lakabıyla anılan Asaf (Beşpınar) beyler, ne zamandan beri içlerini kor gibi yakmakta olan, çok istedikleri bir konuda kesin kararlarını vermişlerdi:

Resim 98: Fenerbahçe Kuruluş Tüzüğü

Kaynak: <https://www.fenerbahce.org/detay.asp?ContentID=1004>

Bir futbol kulübü kuracaklardı. Necip Bey'in Kadıköy Moda'daki evinde yaptıkları toplantıda kurmayı kararlaştırdıkları kulüplerine Fenerbahçe adını vermişler, forma rengi olarak da, o güzel bahar günlerinde Fenerbahçe çayırını süsleyen papatyaların rengi sarı-beyazı seçmişlerdi. Amblemleri ise Fenerbahçe'nin ışık saçan feneri olacaktı (Resim 99). Bu kulübün kuruluş hazırlıkları hızla akıp giden zamana yetişemediğinden Fenerbahçe takımı 1907-1908 İstanbul Futbol Ligi'ne katılamamış; 1908-1909 sezonunda ise forma renklerini sarı - laciverte çevirmiş bulunan Fenerbahçe takımı, Galatasarayla birlikte ikinci Türk takımı olarak İstanbul Futbol Ligi'ne katılmıştı. Fenerbahçe kulübü kuruluş yıllarını takiben çok sıkıntılı dönemler

yaşamış ve kulübe yeni katılan ve çoğu Saint Joseph Fransız Mektebi öğrencileri olan gençlerin büyük çabalarıyla hayatını sürdürebilmiştir. Bu konuda Elkatıpzade Mustafa ve Ayetullah Bey'in unutulmaz hizmetleri olmuştur. Fenerbahçe kulübü bu sarsıntılı günleri atlattıktan sonra hızla güçlenmiş ve 1911-1912 sezonunda İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu kazanma başarısına ulaşmıştır (Resim 100) Ayrıca Fenerbahçe Spor Kulübü Osmanlı Devletinden ilk tescilli kulüp olma unvanına da sahip olmuştur. 2018'e kadar olan şampiyonluk sayısı ise "33"tür (TFF, 1992).

Resim 99: Osmanlıca Fenerbahçe Arması

Kaynak: <https://www.topragizbiz.com/konular/osmanlica-yazi-ile-besiktas-galatasaray-ve-fenerbahce-armalari.6295/>

Resim 100: 1911-12 sezonu şampiyonu Fenerbahçe Kadrosu. Fenerbahçe Tarihinin İlk Şampiyon Kadrosu

Kaynak: <http://sikeyapiyoruz1907.blogspot.com/2016/09/1911-12-sezonu-sampiyonu-fenerbahce.html>

Resim 101: Fenerbahçe Spor Kulübünün Yirmili Senelerin Başında Fahri Reisliğini Yapan Şehzade Ömer Faruk Efendi.

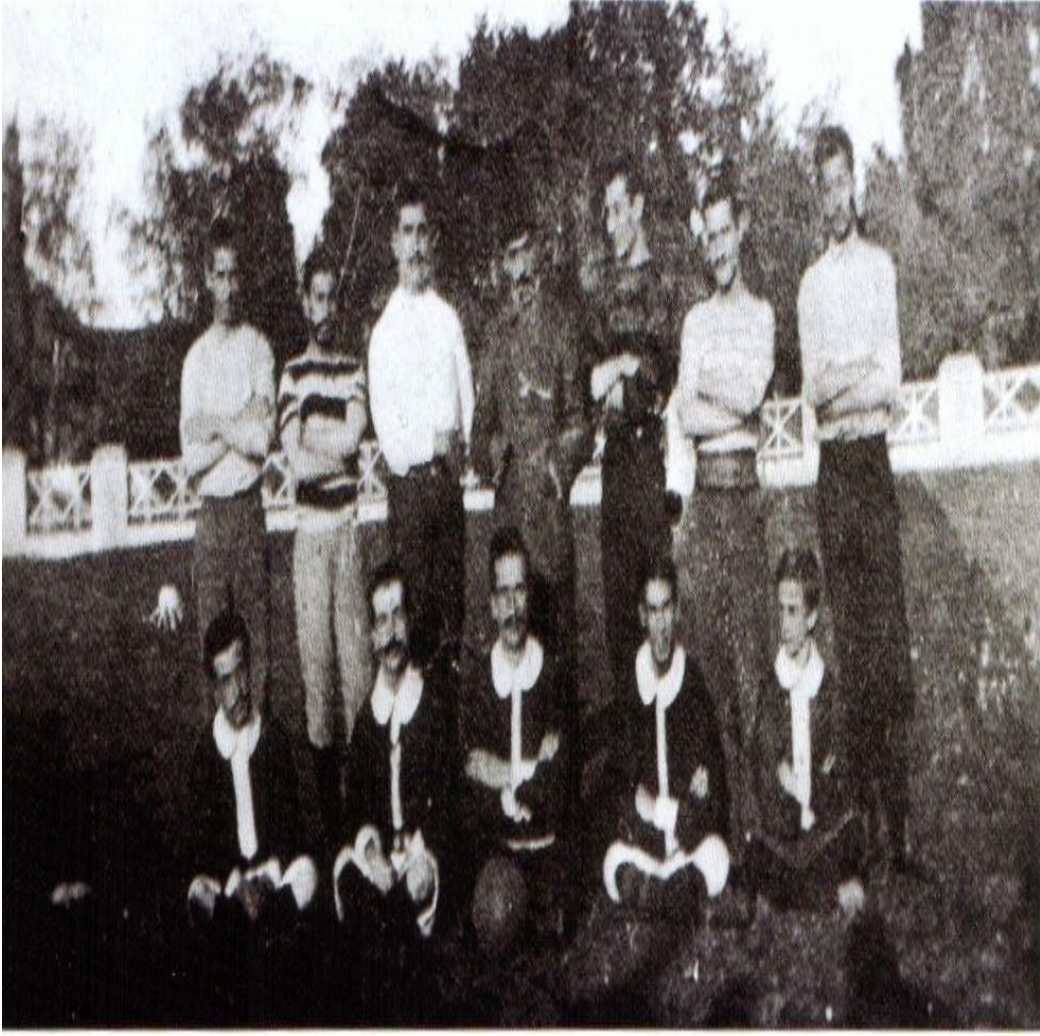
Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.13. Kadıköy Football Association (1897)

Tarihler 1890 yılını gösterdiğinde İstanbul Moda'da yaşayan İngiliz ailelerinden La Fontaine, Giraud, Whittall, Charnaud, Pears, Armitage aileleri Kadıköy ve Moda'nın çayırlarında kendi aralarında bu oyunu yeni yeni oynamaya başladıklarında, İzmir'de yaşayan İngilizler, Bornova çayırında bu oyunu çoktan oynamaya başlamışlardı bile. İdari ve sosyal bakımdan payitaht İstanbul'a uzak ve rahat iki şehir olan Selanik ile İzmir, 1870'li yıllarda Osmanlı'nın futbol oyunu için ilk taraftar bulduğu toprakları oluyor. Futbol o dönemlerde dini inançların da etkisi ile Müslüman Türkler arasında gelişemediğinden, böylece de Osmanlı toprakları üzerinde ilk defa gayrimüslim ve levanten (ülkede yerleşmiş bulunan yabancı uyruklu) vatandaşlar tarafından oynanıyordu. Kadıköy Moda'da futbol ile tanışan ilk ailelerin İstanbul'da İngiltere elçiliği personeli görevlileriyle aralarında yaptıkları maç rekabetini, 1894 yılında İzmir'de "Football Club Smyrne"nin kurulması ile birlikte İstanbul - İzmir rekabeti izlemeye başlıyordu. İzmir'de de futbolun öncülüğünü ve yürütücülüğünü yapan James La Fontaine, 1889 yılında İstanbul'a yerleştiğinde, Kadıköy'de İngilizlerin futbol-rugby karışımı bir oyun oynadıklarını görmüş ve onlarla kısa zamanda dostluk kurarak, daha iyi bildiği futbol oyununu onlara kabul ettirmişti. Tarihler 1897 senesini gösterdiğinde ise James La Fontaine ve arkadaşları Kadıköy'de ilk kez bir futbol takımı olarak Kadıköy Football Association adı altında toplanıyorlar. Takımı oluşturan İngiliz, Rum, Ermeni gençleri, İstanbul'a sefere gelen İngiliz gemicilerle oynadıkları oyunlarını Kadıköy'ün çayırlarında sürdürüyor ve her akşamüstü (ilk bölümde geniş bir biçimde sunduğumuz) o kalabalık izleyici kitlesine de seyrettiriyorlardı. Oynanan müsabakalar halkın öylesine ilgisini çekmişti ki "Football Association" takımı, iki yıl içerisinde "İzmir Karması" ile karşılıklı olarak futbol maçları yapmaya yönelmişti. Ardından Kadıköy Futbol Takımı adında kulübü 1902 yılında kurmuşlardır (Kayserilioğlu, t.y.).

2.12.14. Imogene Football Club (1898)

1898'de İngilizler tarafından kurulan Imogene Football Club, İngilizlerin aynı adı taşıyan gezi gemisinin mürettebatının oluşturduğu bir kulüpü. 1904-1905 şampiyonu oldu (Resim 102). Faaliyetini 1909 yılına kadar sürdürdü. Şampiyonluk sayısı ise "1"dir (Afyoncu, 2017).

Resim 102: HMS İmogene Football Club 1904-1905

Kaynak: Gottfriedfuchs, 2012

2.12.15. Moda Rum Kulübü (1899) / İstanbul

Yani Vasilliadi tarafından Moda’ da kurulan Moda Rum Kulübü, 1902 senesinde Jamse La Fontaine’in reisliğini yaptığı “Kadıköy Futbol Kulübü” ne katılmıştır. Kuruluş tarihi 1899-1902 yılları arasındadır (Yüce, 2014).

2.12.16. Boyacıköy Football Club (1900) / İstanbul

Boyacıköy Football Club, Balta Limanında yerleşik Rumlar tarafından Robert Koleji ile aynı zamanda kurulan futbol kulübüdür. H.M.S Salamander ile yaptığı müsabakalardan bilinen bu kulübün tarihi 1900’den birkaç yıl eski olabilir (Yüce, 2014).

2.12.17. Robert College Football Club (1900) / İstanbul

Robert Koleji Futbol Kulübü, Rum, Ermeni, Musevi ve Ecnebi öğrenciler tarafından 1900 yılında kurulmuştur. 1907-1908 sezonu “İstanbul Futbol Ligi”nde mücadele etmiştir (Yüce, 2014).

2.12.18. Pelops Futbol Kulübü (1900) / İzmir

Pelops Futbol Kulübü, İzmir Göztepe’de yaşayan Rumların kurduğu bir kulüptür.

2.12.19. Elpis Football Club (1900)

Renkleri mavi-beyaz olan, 1900 yılında Kadıköylü Rumlar tarafından kurulan “Elpis Football Club” (Resim 103), ligde hiç bir zaman başarı elde edememiştir.

Resim 103: Elpis Futbol Takımı (1905)

Kaynak: Yüce M, (2014)

2.12.20. Faure Mektebi Futbol Kulübü (1900-1905 Arası) / İstanbul

Faure Rum Papaz Mektebi Kulübüdür. Galatasarayın ilk müsabakası bu kulüp ile gerçekleşmiş olup, muhtemelen bu okulun Rum talebeleri müsabaka sırasında henüz kendine bir isim vermemiş olan Galatasaray'a "Galata Sarayı Efendileri" diyerek kulübün ismini de koymuşlardır (Yücel, 2014).

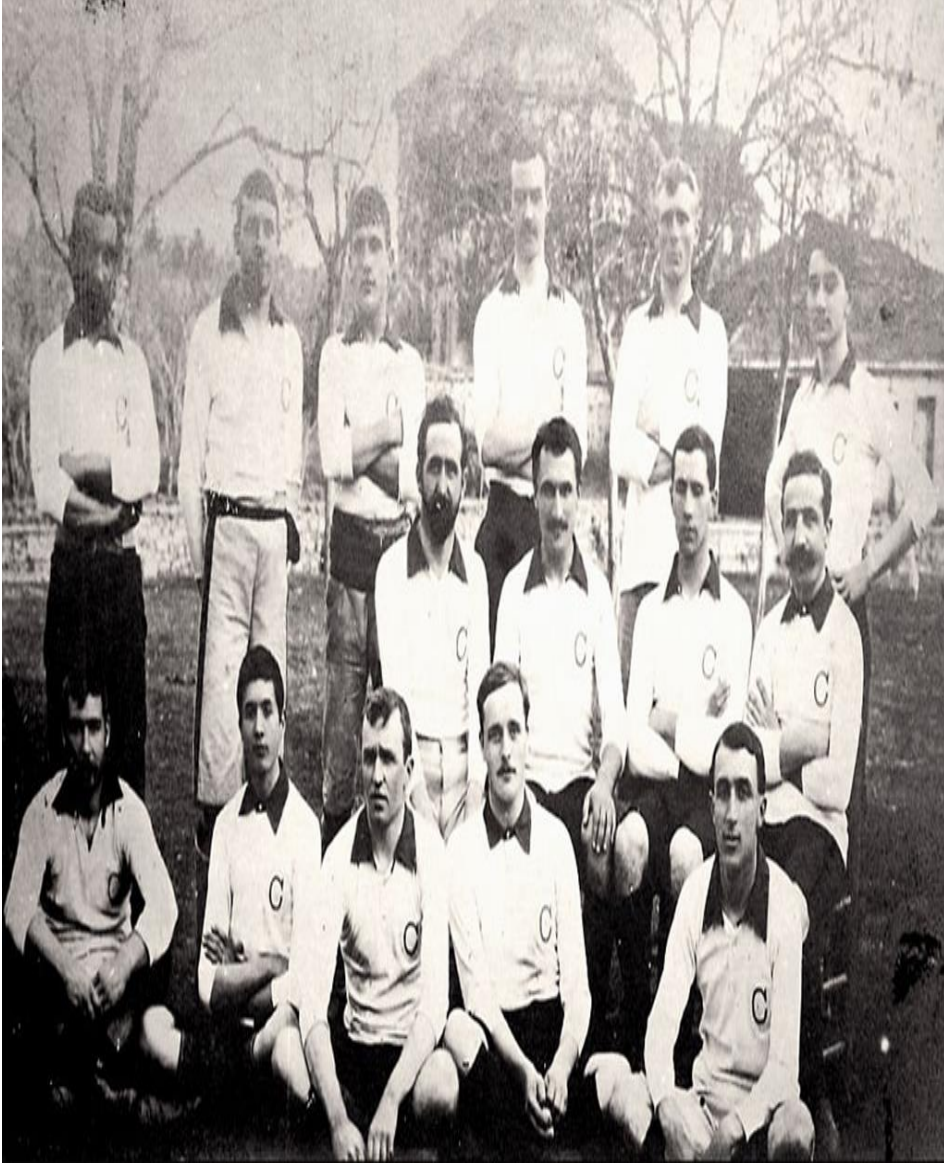
2.12.21. Cadi-Keuy Football Club (Kadıköy Futbol Kulübü) (1902)

Osmanlı Devletinde resmi olarak ilk futbol kulübü, 1902'de Mr. James Lafontaine ve Mr. Horace Armitage'in öncülüğünde İstanbul Kadıköy'de ki İngiliz ve Rumlar tarafından kurulan "Cadi-Keuy Football Club" (Kadıköy Futbol Kulübü) (Resim 104, 105) dır (Afyoncu, 2017).

Resim 104: Kadıköy Futbol Kulübü, 1904

Kaynak: Yüce M, (2014)

Resim 105: Cadı-Keuy Football Club 1906-1907

Kaynak: Wikimedia.org

2.12.22. Anadolu Spor Kulübü (1902) / Merzifon

1902 yılında Ermeni cemaatine ait Merzifon'da mukim Antolian College talebesi için kurulmuş spor kulübü olarak göze çarpar (Yüce, 2014).

2.12.23. Union Sportive Football Club (1902) / Selanik

Selanikte kurulan ilk futbol kulübü olan Union Sportive Footbal Club, Selanik Liginin ilk kulüplerinden olma özelliği taşır. 1906 yılında kapanmıştır (Yüce, 2014).

2.12.24. Moda Football Club (1903)

1903 yılında İngilizlerin kurduğu bu kulüp 1907-1908’de şampiyon olmuştur (Resim 106, 107). Şampiyonluk sayısı “1”dir (Afyoncu, 2017).

Resim 106: Moda Football Club 1907-1908

Kaynak: Wikimedia.org

Resim 107: Moda Football Club

Kaynak: En.wikipedia.org

2.12.25. Beylerbeyi Terbiye-i Bedeniye Kulübü (1903)

Süleymaniye kulübünün şubesi olarak 1903 tarihinde temeli atılan 1911 tarihinde de kurulmuş olan Beylerbeyi Terbiye-i Bedeniye Kulübü, Harbiyelilerin sivil kulüplerde futbol oynamalarına izin verildiği zamanlarda birinci kümede büyük varlık göstermiş ve zamanın güçlü takımlarını yenerek kuvvet ve kudretini ispat etmiştir.

2.12.26. Sobacılar Futbol Kulübü (1905 Öncesi) / İstanbul

Yüce, Osmanlı Melekleri adlı kitabında Sobacılar'dan şöyle bahseder;

“Bu İstanbul kulübü sadece Galatasaray takımı ile oynadığı müsabaka dolayısıyla biliyorum. Ne zaman kurulduğu ve akıbeti hakkında bir fikrim yok. Muhtemelen azınlıklara ait bir kulüptü”.

2.12.27. Balta Limanı Futbol Kulübü (1905) / İstanbul

Muhtemelen 1905 senesinde kurulmuş olan bu kulüp, Galatasaray ile birlikte 1906-1907 sezonunda İstanbul Ligine iştirak etmiştir. Bilinmeyen bir nedenden ötürü de ligi 4 maç sonunda terk etmiştir. Galatasaraya ilk resmi mağlubiyetini taturan kulüp özelliği taşımaktadır (Yüce, 2014).

2.12.28. Makriköy Futbol Kulübü (1900-1905 Arası) / İstanbul

Bakırköy’de 1900 seneleri başında kurulan bu azınlık kulübü, Makriköy Assocaition Football League (Makriköy Futbol Ligi)’nin kurucularındandır taşımaktadır (Yüce, 2014).

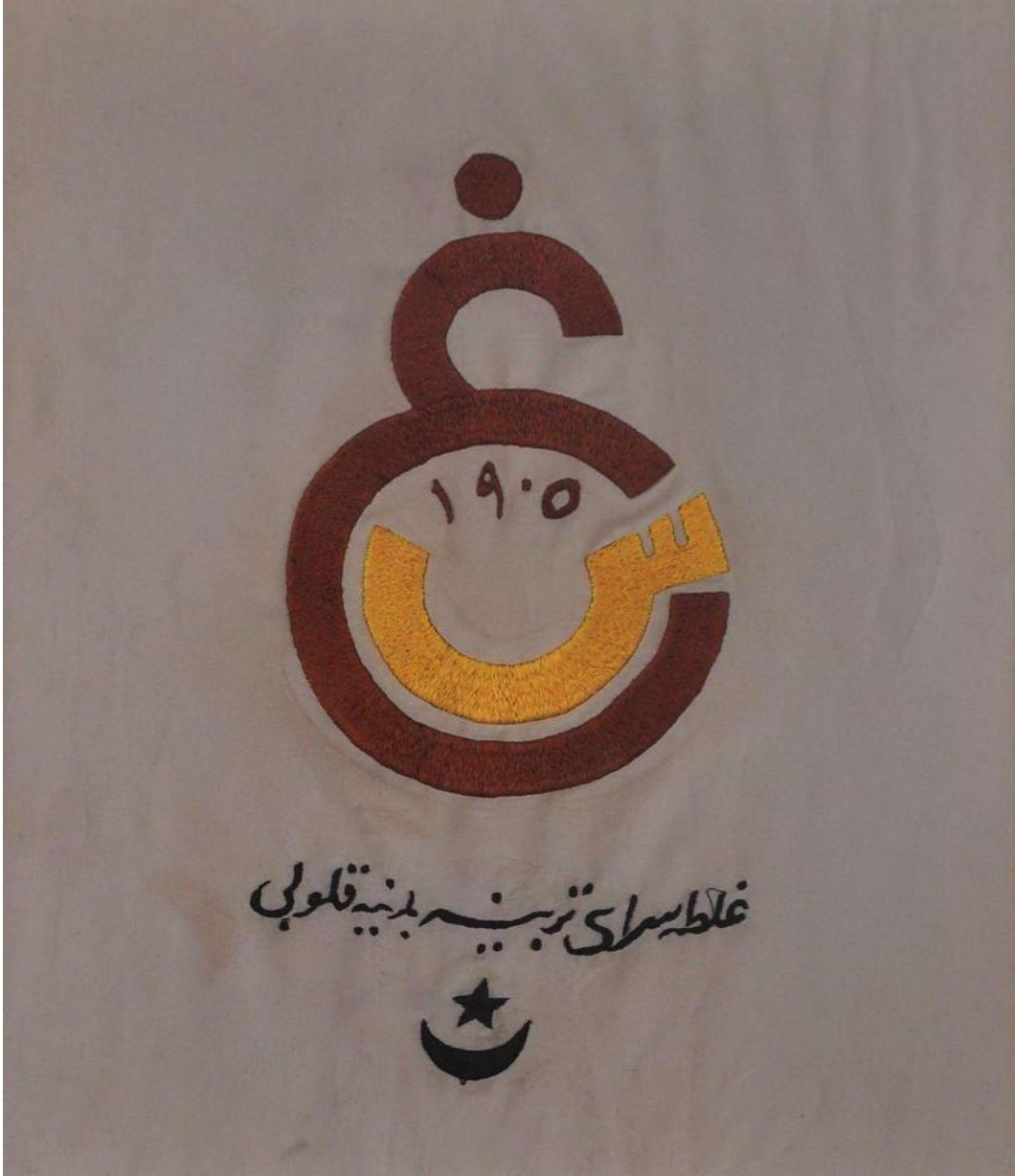
2.12.29. Kumkapı Futbol Kulübü (1900-1905 Arası) / İstanbul

Makriköy Ligi ekiplerinden olan Kumkapı Futbol Kulübü, Fenerbahçe’nin ilk resmi mücadele yaptığı kulüptür. Maç Makriköy (Bakırköy)’de oynanmıştır (Yüce, 2014).

2.12.30. Galatasaray (Galata Sarayı) Spor Kulübü (1905)

Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) öğrencileri tarafından kurulmuştur. Çoğunluğu Kadıköyde oturan ve orada İngiliz ve Rum takımlarının kendi aralarında oynadıkları iddialı maçları izleyerek futbola gönül veren Mekteb-i Sultani onuncu sınıf öğrencilerinden Ali Sami (Yen), Asım Tevfik (Sonumut), Emin Bülemd (Kalpakçioğlu), Bekir (Bircan), Mehmet Celal (Şehit Celal), Tahsin Nahit, Cevdet (Serdaroğlu), Reşad (Şirvani) ve Abidin Daver (Dav’er), 10 1905 tarihinde Edebiyat öğretmeni Mehmet ata Bey’in dersi sırasında, aralarında fısıltı ile konuşup, bir futbol kulübü kurmaya vermişlerdir. Giyecekleri formanın rengi olarak, milli renklerimiz “Kırmızı-Beyaz”ı benimseyen gençler, takımlarına verecekleri ad konusunda kolay kolay anlaşmaya varamamışlardır. O tarihlerde daha çok yabancı adlar cazibe taşıdığından, gençler; “Gloria (Zafer)”, “Audace (Cüret)” ve Tobler marka çikolatalarının üzerindeki resimlerden etkilenerek “Kartal” gibi isimler üzerinde durmuşlar ve bunlar arasında bir tercih

yapamamışlardır. Bu durum öylesine uzamıştı ki; kurdukları takım Kadıköy'deki ilk maçına isimsiz olarak çıkmıştı. Ama bu maçı seyredenlerin kendilerinde “Galata Saray Efendileri” diye bahsettiklerini işittiklerinde bu adı birden benimsemişler ve böylece “Galatasaray” adını almışlardı. İlk dört müsabakasını Kırmızı-Beyaz formayla oynayan Galatasaray takımını oluşturan genç futbolcular daha sonra milli renklerin, hafiye ve zaptiyelerin dikkatini, hatta gazabını çekeceği endişesiyle formalarını Sarı-Siyah renklere dönüştürmek zorunda kalmışlardı. Ancak bu yeni formalar, takımdaki bazı futbolcular arasında uğursuz geldiği inancını uyandırdığından Galatasaraylılar yeni bir forma rengi aramak zorunda kalmışlardır (TFF, 1992).

Resim 108: Osmanlıca Galatasaray Amblemi

Kaynak: <https://www.topragizbiz.com/konular/osmanlica-yazi-ile-besiktas-galatasaray-ve-fenerbahce-armalari.6295/>

İstanbul Bahçekapı'daki "Şişman Yanko" mağazasında kendilerine yeni bir forma rengi ararken, bir rastlantı eseri, sarı ve kırmızı kumaş toplarının yan yana gelmesiyle karşılarına çıkan göz alıcı ahenge hayran kalan gençler "Sarı-Kırmızı" renklerde karar kılmışlardı. Alınan sarı-kırmızı kumaşlar, Ali Sami Bey'in kız kardeşi Samiye (Erer) Hanım tarafından dikilmiş ve Sarı-Kırmızı formalı Galatasaray futbol takımı ilk kez 6 Aralık 1908 günü Barhau İngiliz gemisiyle yapılan maça çıkmıştı. Bu, zafer yıllarının başlangıcı ve ilk adımı olmuştu. İstanbul Mekteb-i Sultani'de okuyan Sırp ve Bulgar öğrencilerin de kadrosunda yer aldıkları Galatasaray ilk kez 1906-1907 İstanbul Futbol Ligi'ne ilk Türk takımı olarak katılmış 1908-1909 sezonunda da İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu ilk kez bir Türk takımına mal etme şerefine erişmişti. Galatasaray takımı, 1911 senesinde Macaristan ve Romanya seyahatine çıkarak yurt dışında Türk futbolunu ilk kez temsil etme şerefini de eline geçirmişti. Bu seyahatin son durağı olan Bükreş'te Bükreş Karması ile yaptığı maçı 11-1 kazanan Galatasaray, yurt dışında ilk galibiyeti kazanan takım olma unvanına da sahip olmuştu. 2018'e kadar olan şampiyonluk sayısı ise "27"dir (TFF, 1992).

2.12.31. Beşiktaş Futbol Kulübü (1906'dan Önce)

Bildiğimiz Beşiktaş Jimnastik Kulübü ile bağlantısı olmayan bu kulüp 1906 senesinde Tatavla ile yaptığı bir maçta rastlanılan bir azınlık kulübüdür (Yüce, 2014).

2.12.32. Ramblers Futbol Kulübü (1906'dan Önce)

İzmirli Levanten İngilizlerin kurduğu kulüptür. 1906 senesinin hemen başında şehirlerini ziyarete gelen İstanbul Muhteliti ile bir futbol müsabakası yapmış ve galip gelmiştir. 1911-1912 İstanbul Ligine katılan bu İngiliz kulübü, Harb-i Umumi ile birlikte ligden çekilmiştir (Yüce, 2014).

2.12.33. H.M.S. Barham (Büyük Britanya) Futbol Kulübü (1907) / İstanbul

İngiliz Donanması'na ait bir kruvazör'ün futbol takımıdır. Yerli kulüp olmamasına rağmen 1908-1909 sezonunda lige katılmıştır (Yüce, 2014).

2.12.34. Büyükdere Futbol Kulübü (1908 Öncesi) / İstanbul

1908 senesinin şubat ayında Galatasaray ile olan müsabakadan tanınan bu kulüp, Rumlar tarafından kurulduğu bilinmektedir (Yüce, 2014).

2.12.35. Hasköy Futbol Kulübü (1908) / İstanbul

Tatavla kulübü ile 8 Mart 1908 yılında yapılan maçta tanınan Hasköy Futbol Kulübü, Pera Sporting'in haberinde 1908 yılında kurulduğu anlaşılıyor (Yüce, 2014).

2.12.36. Zogrophion Footbal Club (1908) / İstanbul

1908 yılında kurulan, Muhtemelen aynı adı taşıyan mektebin takımı olup, Pera ile olan maçtan tanınmaktadır (Yüce, 2014).

2.12.37. Vefa Terbiye-i Bedeniyye Kulübü (1908) / İstanbul

1908 yılında kurulan kulüp, bugünlerde başarısız bir grafik çizmektedir.

2.12.38. Strugglers Football Club (1908) / İstanbul

Modalı Rumlar tarafından 1908 yılında kurulan Strugglers kulübünün renkleri mavi beyaz idi (Resim 109). 1914 yılında Rambers ile yapılan maçta renklerine yönelik ihtarlara karşı ülkeyi terketmiştir. 1921 yılında tekrar Pazar ligine gelen bu kulüp İstanbul'un işgalinden sonra bir daha gelmemek üzere memleketimizi terketmiştir (Yüce, 2014).

Resim 109: Strugglers Kulübü Amblemi

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.39. Beykoz Zindeler İdman Yurdu (1908) / İstanbul

1908 yılında kurulan Beykoz Zindeler İdman Yurdu Kulübü şu zamanlarda başarısız bir zaman geçirmektedir.

2.12.40. Mühürdar Football Club (1908) / İstanbul

1908 yılında kurulan bu kulüp 1908-1909 sezonu İstanbul 2. Kümede görülmüş olup adından da anlaşılacağı üzere Moda Mühürdarlı azınlıklara ait bir kulüp idi (Yüce, 2014).

2.12.41. Dork Football Club (1908 Öncesi) / İstanbul

Ermeni kulübü olan Dork (Resim 110), 1908 ve ertesine İstanbul 2. Kümede görüldükten sonra, Üsküdar Pazar liginde görülmüştür (Yüce, 2014).

Resim 110: Dork Kulübü Futbol Takımı

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.42. Club Jason (1908) / İstanbul

1908 yılında kurulan Club Jason “Yasson”, Ermeniler tarafından kurulmuştur.

2.12.43. Araks Football Club (1909) / İstanbul

İlk defa 1909-1910 senesinde İstanbul 2. Kümeye katılmış Ermeni kulüplerindendir.

2.12.44. Beşiktaş Jimnastik Kulübü (1909)

1903 yılının sonbahar ayında, Medine Muhafızı ve Şeyhülharem Osman Paşa'nın oğulları Mehmet Şamil ve Hüseyin Bereket beyler ile arkadaşları Ahmet Fetgeri (Aşeni), Mehmet Ali Fetgeri, Nazım Nazif, Cemil, Tayyareci, Haydar ve Şevki tarafından Osman Paşa'nın Beşiktaş Serencebey Yokuşunda ki konağın selamlık kısmı bahçesinde “**Bereket Jimnastik Kulübü**” adı altında bir kulüp kurulmuştu. Bu kulüpte gençler, kulüplerinde barfiks, paralel, halter, güreş, boks ve aletli jimnastik sporlarıyla meşgul olmuşlar, daha sonra da faaliyetleri arasına eskrimi eklemişlerdi. Bereket Jimnastik Kulübü'nün faaliyeti önceleri sadece kurucuları olan gençlerin kişisel çalışmalarına bağlı kalmış, daha sonra semtin bazı gençleri de onlara katılmışlardı. Bir zaman sonra kulübün adı “**Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü**” olarak değiştirilmiş ve 1908 yılında Meşrutiyet'in ilanından sonra da bu ad altında resmen tescil olunmuştu. Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü'ne futbolun girmesi ise 1910'lu yıllarda mümkün olabilmişti. 2018'e kadar olan şampiyonluk sayısı “21”dir (TFF, 1992).

Resim 111: Beşiktaş Jimnastik Kulübünün Kuruluş Tüzüğü 1925

Kaynak: <https://medium.com/@cargun/siz-yokken-biz-vard%C4%B1k-yapma-ya-66c578769998>

Resim 112: Osmanlıca Beşiktaş Arması

Kaynak: <https://www.topragizbiz.com/konular/osmanlica-yazi-ile-besiktas-galatasaray-ve-fenerbahce-armalari.6295/>

Resim 113: Beşiktaş Futbol Takımının Şeref Bey'li İlk Fotoğrafı, 1913

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.45. Maccabi Musevi Kulübü (1909) / İstanbul

1909 senesinde Beşiktaş Kulübü ile bir maçının olduğundan bahsedilmektedir. Kuruluş 1909, tescil ise 1913 (Yüce, 2014).

2.12.46. Alman Mektebi Spor Kulübü (1910 Öncesi)

1910 senesinde bir futbol maçına rastlanılan bu kulüp muhtemeldir ki İstanbul Alman Lisesi Futbol Takımıdır.

2.12. 47. Saint Benoit Spor Kulübü (1910 Öncesi)

1910 senesinde görülen bu kulüp gerek müsamereler gerekse de mektep yarışmalarında boy göstermiştir (Yüce, 2014).

2.12.48. Turan Sanatkarın Gücü (1910) / İstanbul-Ankara

Ankaragücü tarihini anlatan kaynaklarda 1910 tarihinde kurulduğu belirtilmektedir (Resim 114). Önce “Turan” sonra “Yeni Turan” adını alan kulüp en son Turan Sanatkarın adını ise 1915-1916 sezonunda alıyor. 1918-1919 sezonuna kadar İstanbulda kalan kulüp, bu tarihten sonra Ankaraya taşınmıştır (Yüce, 2014).

Resim 114: Turan Sanatkarın Gücü, 1923

Kaynak: Yüce M, 2014.

2.12.49. Altınörs Spor Kulübü (1910) / İstanbul-Ankara

1910 yılında kurulduğu iddia edilen bu kulüp 1916-1920 sezonları arasında İstanbul 2. Kümede boy gösteriyor. Zamanında “Spor Alemi” adlı yayında kulübün oyuncularını İmalat-ı Harbiye Kulübüne verdiği görülmektedir. 1932 senesinde ise “Ankaragücü” adını almıştır (Yüce, 2014).

2.12.50. Valide Çeşme Kulübü (1910) / İstanbul

1910 yılında Valide Çeşmesinde birkaç genç toplanarak “Valide Çeşme Futbol Kulübü” adında bir futbol kulübü kurdular.

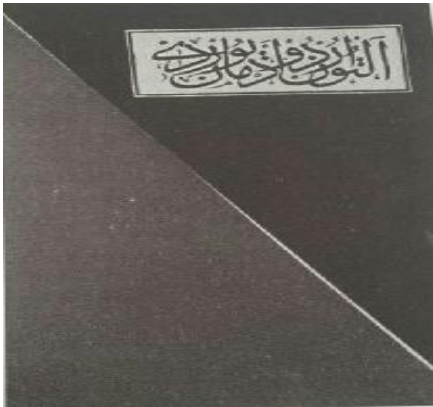
2.12.51. Altınordu İdman Kulübü (1911) / İstanbul

1910 senesinde Galatasaray’ın ikinci timi olarak İstanbul Liginde “Progres” adı ile katılan kulüp 1914-1915 sezonu ile birlikte Altınordu adını almıştır (Resim 115) (Yüce, 2014).

Resim 115: Altınordu İdman Kulübü, 1914.

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 116: Altınordu İdman Kulübü Nizamnamesinin Kapağı.

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.52. Süleymaniye Terbiye-i Bedeniyye (1911) / İstanbul

Vefa'nın hem mektep takımı olması hem de spor meydanlarına daha geç çıkması nedeniyle, İstanbul tarihi yarımada kurulan ilk kulüp diyebiliriz. Kuruluş tarihi 1911 yılıdır (Resim 117) (Yüce, 2014).

Resim 117: Süleymaniye Terbiye-i Bedeniyye Yurdu, 1911

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.53. Beylerbeyi Spor Kulübü (1911) / İstanbul

Bu kulüp Süleymaniye'nin 1911'de Beylerbeyinde bir şubesi olarak tesis edilmiş olup, 1919 yılında kendi ismine kavuşmuştur (Yüce, 2014).

2.12.54. Karşıyaka Terbiye-i Bedeniyye Kulübü (1912) / İstanbul

Karşıyaka Terbiye-i Bedeniyye Kulübü, 1912 senesinde kurulan İzmir'in ilk yerli kulübü olma özelliği taşır.

2.12.55. Darülfünun Spor Kulübü (1912) / İstanbul

“İstanbul Üniversitesi Spor Kulübü”nün atası olan bu kulüp 1912 senesinde kurulmuştur. 1912-1913 sezonunda Cuma Ligi’ne katılmıştır (Yüce, 2014).

2.12.56. İstanbul Jimnastik Kulübü (1913) / İstanbul

1913 yılında Vefa’da Darütedris Mektebi talebesi tarafından kurulan bu kulüp, Meşrutiyet Devrinin kulüplerindendir. 1913-1914 Cuma 2. Kümeye katılmıştır (Yüce, 2014).

2.12.57. Anadoluhisarı İdman Yurdu (1913) / İstanbul

1913 senesinde kurulan bu kulüp, ilk olarak 1913 yılında Bahriye Kulübüyle bir maç yapmıştır.

2.12.58. Kampana (Telefoncular) Kulübü (1913) / İstanbul

İstanbul Telefon Şirketi mühendis ve işçileri tarafından 1913 yılında kurulan kulüp, aynı sene sonunda tasfiye olmuştur (Yüce, 2014).

2.12.59. Makriköy İdman Yurdu (1913) / İstanbul

1913 senesinde kurulan kulüp, daha sonraları “Gürbüzler Ocağı” adını almıştır olmuştur (Yüce, 2014).

2.12.60. Haliç Feneri (1913) / İstanbul

Haliç Tersanesi işçilerinden kurulmuş olması muhtemeldir. Pera Kulübü tarihinin anlatıldığı bir kitapta bu kulübün 1913 senesinde kurulduğu belirtilmektedir (Yüce, 2014).

2.12.61. Altay İdman Yurdu (1914) / İzmir

İzmir Altınordu tarihini anlatan bir yazıda Altay Kulübünün 1914 senesinde kurulduğu yazılıdır olmuştur (Yüce, 2014).

2.12.62. Nişantaşı Terbiye-i Bedenniye Kulübü (1914) / İzmir

Nişantaşı Sultanisinden doğan bu kulübün kuruluş tarihi 1914 yılıdır.

2.12.63. Darüşşafaka Spor Kulübü (1914) / İstanbul

1914 yılında kurulan bu kulüp, yine o sene İstanbul Ligine katılmıştır (Resim 118).

Resim 118: Darüşşafaka'nın İzmir Seyahatı Hatırası.

Kaynak: Yüce M, 2014

2.12.64. Rekabet Futbol Timi (1914) / İzmit

1914 senesi İzmit şampiyonu olan bu futbol takımı, İzmit'in diğer timlerini mağlup ederek birinciliği kazanmıştır (Yüce, 2014).

2.12.65. Hilal Spor Kulübü (1914) / İstanbul

Yüce'nin (2014) bulduğu kaynağa göre Hilal Spor Kulübü, 1914 yılında kurulmuştur (Resim 119). Bazı kaynaklar ise 1912 yılını işaret eder.

Resim 119: Hilal Spor Kulübü 1914

Kaynak: En.wikipedia.org

2.12.66. Gürbüzler Ocağı (1914) / İstanbul

Makriköy İdman Kulübü 1914 senesinde adını değiştirerek Gürbüzler Ocağı namını almıştır.

2.12.67. Şark Kulübü (1915) / İstanbul

1915 yılında kurulan bu kulüp ile ilgili pek bilgi yoktur.

2.12.68. Türk İdman Ocağı (1914-1916) / İstanbul

1914-1916 tarihleri arasında İstanbul Cuma Ligi sezonlarında boy göstermiştir. Ne zaman kurulduğu bilgisi yoktur.

2.12.69. Osmanlı Döneminde Kurulan Diğer Futbol Kulüpleri

Garibaldi, İskoş, Evangilidis, Sahagan, Artziv, Ardavaki, Armstrong-Vickers (1912), Türk İdman Ocağı (1912), Milon, Masis, Olympia, İdman Yurdu Spor Kulübü (İzmir) (1915), Eyüp Spor Kulübü (1917), Balıkesir Spor Kulübü (1917), İttihat Spor Kulübü (şampiyonluk sayısı “2”dir, 1920), Muafızgücü Spor Kulübü (şampiyonluk sayısı “1”dir, 2020), Kasımpaşa Spor Kulübü (1921), Topkapı İdman Yurdu Spor Kulübü (1921), Türkgücü Spor Kulübü (1922).

2.13. OSMANLI DÖNEMİNDE FUTBOL

2.13.1. Osmanlıda Kulüplerin Tescili

Dönemin Sultanı İkinci Abdülhamid zamanında dernekler kanunu olmadığı için kurulan spor kulüplerinin hiçbir resmî özelliği yoktu. İkinci Meşrutiyet’ten sonra Cemiyetler (Dernekler) kanunu 16 Ağustos 1909 yılında çıkarıldı. Bu tarihten sonra birçok dernek kuruldu ve daha önce gayri resmi olarak kurulanlar da tescil edildi. Örneğin Fenerbahçe 1907’de kurulmasına rağmen resmî tescili 1913’tür. Aşağıda gösterilen belge (Resim 120), üç büyük futbol kulübümüz hakkında şu ana kadar bulunmuş ilk resmî Osmanlı tescil belgesidir. Cemiyetlerin çoğalmasından sonra Emniyet Müdürlüğü İstanbul’da faaliyet gösteren derneklerin hangileri olduğunu kayda geçirmiştir. Fenerbahçe Spor Kulübü ile ilgili kayıta 1907 yılında Kuşdili Çayırında kurulan ve başkanlığını Hamid Hüsnü (Kayacan) Bey’in yaptığı Fenerbahçe Spor Kulübü’nün kuruluş amacı “Beden ve fikir eğitimini yaygınlaştırmak, vatan gençlerini sıkıntılara, hayat mücadelesine ve askeri seferlere (savaşmaya) alıştırmak” olarak zikredilmektedir (Bugün Gazetesi, 2013).

تاریخ تاسیس	محل تاسیس	رئیس	تاریخ تاسیس	تاریخ تاسیس
1904	İstanbul	James La Fontaine	1904	İstanbul
1905	İstanbul	Henry Pears	1905	İstanbul
1906	İstanbul	Horace Armitage	1906	İstanbul
1907	İstanbul	Fuat Hüsni Kayacan	1907	İstanbul

Resim 120: Fenerbahçe'nin Kuruluş Belgesi

Kaynak: Erhan Afyoncu, 2018

2.13.2. Osmanlı Döneminde Futbol Ligleri

2.13.2.1. Constantinople Football League (İstanbul Futbol Ligi 1904-1915)

Constantinople Football Association League (İstanbul Futbol League) 1904 yılında, İstanbul'da düzenlenmeye başlayan eski bir futbol ligidir. Cadi-Keuy kulübünün de kurucularından James La Fontaine'in (Resim 121) önderliğinde, Henry Pears (Resim 122) ve Horace Armitage'in yardımcılarıyla kuruldu. İngilizlerden oluşan İmogene ve Moda Fotball Club, rumlardan kurulu Elpis ve İngiliz ile Rumların karışık takımı Cadi-Keuy Fotball Club idi. 1904-1905 sezonu ile başlayan ligde "bobby" takma adı ile Cadi-Keuy forması giyen Fuat Hüsni Kayacan ilk Türk futbolcusu olarak tarihe adını yazdıracaktı (WEB_7, t.y.).

Resim 121: İstanbul Futbol Ligi Kurucularından James Lafontaine

Kaynak: Aloneboy, 2009

Resim 122: İstanbul Futbol Ligi Kurucularından Avukat Henry Pears, Osmanlıda İlk Futbol Hakemi

Kaynak: Aloneboy, 2009

Tablo 1: İstanbul Futbol Ligi Şampiyonları ve Şampiyonluk Sayıları

Yıl	Şampiyon	Kulüp	Şam. Say.
1904-1905	Imogene FC	Galatasaray	3
1905-1906	Cadi-Keuy (Kadıköy) FC	Fenerbahçe	2
1906-1907	Cadi-Keuy (Kadıköy) FC	Kadıköy	2
1907-1908	Moda FC	Imogene	1
1908-1909	Galatasaray	Moda	1
1909-1910	Galatasaray		
1910-1911	Galatasaray		
1911-1912	Fenerbahçe		
1912-1913	Yapılmadı		
1913-1914	Fenerbahçe		

Kaynak: Kaynak: Aloneboy, 2009

Tablo 2: Puan Durumu Bilinmeyen İstanbul Futbol Liginin İlk Yılındaki Sıralaması, Imogene Şampiyon, 1904-1905

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Imogene FC</u>	█	█	█	█	█	█	
2	<u>Moda FC</u>							
3	<u>Cadı-Keuy FC</u>							
4	<u>Elpis FC</u>							

Kaynak: Aloneboy, 2009

Tablo 3: İstanbul Futbol Liginin 1905-1906 Yılı Sıralaması, Cadi-Keuy Football Club Şampiyon (Resim 123)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Cadi-Keuy FC</u>	8	5	2	1	18	3	12
2	<u>Imogene FC</u>	8	4	2	2	11	7	10
3	<u>Moda FC</u>	4	1	0	3	2	9	2
4	<u>Elpis FC</u>	4	0	0	4	1	13	0

Kaynak: Yüce M, 2014.

Not: Cadi-Keuy ve Imogene'nin oynadıkları maç sayısının "8" olmasının nedeni 6 maç sonunda şampiyonluk için 2 maç daha play off maçları oynamaktadır. Ve ayrıca Moda ve Imogene'nin kendi aralarında maç oynamamasından dolayı 4 müsabaka sayısında kalmışlardır.

Resim 123: Kadikeuy Futbol Kulübü, Ligin Şampiyonu Olduğunda ya 1905 ya da 1906'dan Kalma Bir Kartpostal

Kaynak: <http://www.levantineheritage.com/football.htm>

Tablo 4: İstanbul Futbol Liginin 1906-1907 Yılı Sıralaması(Tamamlanmamış Hali), Cadi-Keuy Football Club Şampiyon

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Cadi-Keuy</u>	5	3	1	1	14	6	7
2	<u>Moda</u>	6	2	3	1	12	4	7
3	<u>Imogene</u>	6	3	3	0	17	6	9
4	Galatasaray	4	0	2	2	2	10	2
5	<u>Elpis</u>	5	0	1	4	0	20	1
6	<u>Balta Limanı</u>	4	1	2	1	9	8	4

Kaynak: Kaynak: Aloneboy, 2009

Tablo 5: Puan Durumu Bilinmeyen İstanbul Futbol Liginin 1907-1908 Yılı Sıralaması, Moda Football Club Şampiyon

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Moda</u>							
2	<u>Cadi-Keuy</u>							
3	<u>Galatasaray</u>							
4	<u>Elpis</u>							
5	<u>Strugglers</u>							
6	<u>Robert College</u>							

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 6: İstanbul Futbol Liginin 1908-1909 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon (Resim 124)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Galatasaray</u>	3	3	0	0	17	0	6
2	<u>Fenerbahçe</u>	2	1	0	1	0	2	2
3	<u>Cadi-Keuy FC</u>	1	0	0	1	0	4	0
4	<u>Moda/Imogene</u>	2	0	0	2	0	11	0

Kaynak: Yüce M, 2014

YIL 1909. MEKTEP MÜDÜRÜ TEVFİK FİKRET VE GALATASARAY FUTBOL TAKIMI.

Resim 124: Galatasaray Spor Kulübü 1908-1909

Kaynak: Gottfriedfuchs, 2012

Tablo 7: İstanbul Futbol Liginin 1909-1910 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon (Resim 125)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Galatasaray</u>	8	8	0	0	22	2	16
2	<u>Strugglers</u>	7	1	3	3	11	17	5
3	<u>Cadi-Keuy</u>	5	1	3	1	13	6	5
4	<u>Elpis</u>	6	2	0	4	11	12	4
5	<u>Moda</u>	6	1	2	3	5	19	4
6	<u>Fenerbahçe</u>	2	0	0	2	0	6	0

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: Fenerbahçe'nin 2 maç oynaması geçeceği olarak şu söylenir. Fenerbahçe takım kuramaz ilk maçı tehir ettirir. Bir diğer husus ise Fenerbahçenin, Galatasaray'a 2 maçta da yenmesinden dolayı adet üzere diğer maçlara çıkmaz.

Resim 125: Galatasaray Spor Kulübü 1909-1910

Kaynak: Gottfriedfuchs, 2012

Tablo 8: İstanbul Futbol Liginin 1910-1911 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon (Resim 126)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Galatasaray</u>	8	8	0	0	26	2	16
2	<u>Progres</u>	8	4	0	4	7	18	8
4	<u>Cadı-Keuy</u>	7	2	1	4	6	0	5
3	<u>Strugglers</u>	6	1	2	3	6	5	4
5	<u>Fenerbahçe</u>	7	1	1	5	2	22	3

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 126: Galatasaray Spor Kulübü 1910-1911

Kaynak: Gottfriedfuchs, 2012

Tablo 9: İstanbul Futbol Liginin 1911-1912 Yılı Sıralaması, Fenerbahçe Şampiyon (Resim 127)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Fenerbahçe</u>	8	5	3	0	16	5	21
2	<u>Rumblers</u>	8	4	3	1	18	9	19
3	<u>Strugglers</u>	8	4	2	2	13	8	18
4	<u>Progress</u>	8	1	1	6	10	20	11
5	<u>Cadı-Keuy</u>	8	1	0	7	6	21	10

Kaynak: Kaynak: Aloneboy, 2009

Resim 127: 1911-12 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe. Fenerbahçe Tarihinin İlk Şampiyon Kadrosu

Kaynak: <http://tambagimsizfenerbahce.blogspot.com/>

Tablo 10: İstanbul Futbol Liginin 1913-1914 Yılı Sıralaması, Fenerbahçe Şampiyon (Resim 128)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Fenerbahçe</u>	10	8	2	0	24	6	18
2	<u>Altınordu</u>	10	5	2	3	6	8	12
3	<u>Rumblers</u>	10	4	4	2	14	12	12
4	<u>Galatasaray</u>	10	3	4	3	12	13	10
5	Strugglers	9	2	2	5	10	13	6
6	Telefoncular	9	0	0	9	1	16	0

Kaynak: Yüce, M, 2014

Resim 128: Fenerbahçe Spor Kulübü 1913-1914 Sezonu Şampiyonu

Kaynak: Gottfriedfuchs, 2012

Resim 129: Galatasaray ve Fenerbahçe Oyuncularının Yer Aldığı 1913-14 Sezonuna Ait Bir Fotoğraf (Union Club Sahası)

Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Fenerbah%C3%A7e-Galatasaray_derbisi

2.13.2.2. İstanbul Cuma Ligi (1912-1923)

Cuma Ligi, 1915 ile 1923 yılları arasında İstanbul'da 9 sezon düzenlenen futbol ligidir. Pazar Ligi'nin faaliyeti sırasında Anadolu spor, Darülfünun, Terbiye-i Bedeniye, Türk İdman Ocağı, Mümaresatı Bedeniye, Şehremini ve Fenerbahçe kulüpleri bir araya gelerek 1912'de

Cuma Liginin kurulması; Pazar Ligi'ndeki kulüplerin tepkisine neden oldu. Pazar Liginin, I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte dağılması üzerine Türk kulüpleri aralarında gruplara ayrılarak İstanbul Futbol Birliği ve İstanbul Şampiyonluğu Liginin kuruldu. 1915-1916 yılları arasında ise bu iki lig birleştirilerek Cuma Birliği Ligi oluşturuldu. 1918-1919 sezonunda lig oynanmadı ve ertesi sezon da yarıda kaldı. Toplam 6 sezon oynanan ligde Altınordu, Fenerbahçe ve Galatasaray 2'şer defa şampiyon oldu (WEB_8, t.y.). 1922 ile 1923 sezonunda Fenerbahçe, hiç gol yemeden şampiyon olup bir dünya rekoru kırdı. Bu lig 8 takımın yer aldığı Cuma ligidir. İstanbul Cuma liginde Fenerbahçe 58 gol atıp kalesinde gol görmemiştir. Aynı ligde Galatasaray 3. olmuştur. Sekizer takımdan oluşan iki devreli lig usulü ile oynanan maçların bazıları Fenerbahçe'nin büyük bir farkla şampiyonluğu kazanmasından sonra oynanmadı. Ligde, bazı kulüplerin gelir sağlamak amacıyla özel karşılaşmalar, kupa maçları yapmaları da maçların ertelenmesine ve oynanmamasına neden oldu. Son iki maçını oynamadan şampiyonluğa ulaşan Fenerbahçe, 12 maçta yenilmediği gibi hiç de gol yemedi. Kalesinde gol görmeden kazanılan şampiyonluğu, Türk futbol tarihinde bugüne kadar başka hiçbir takım elde edemedi. Cuma Liginde Fenerbahçe ve Galatasaray arasında 17 Kasım 1922 yılında oynanılan maçı sadece 14 kişi izledi. Yoğun yağmur yağışı altında oynanılan ve iki takım arasındaki en az seyircili maç olan müsabakayı Fenerbahçe 3-0 kazandı. 9 Mart günü 1923 yılında Taksim Stadında oynanan maçta ise yine Fenerbahçe, sahadan 4-0'lık sonuçla galip ayrıldı. Bu sezonda galibiyete iki, beraberliğe ise bir puan verilmiştir (Kebapçı, 2012).

Tablo 11: İstanbul Futbol Liginin 1912-1913 Yılında Balkan Harbi Dolayısıyla Sektete Uğradı ve Cuma Ligi Oynandı.

Poz.	Takım	Puan
1	<u>Anadolu Futbol Kulübü</u>	8
2	<u>Darülfünun ve Şehr-i Emiini</u>	7
3	<u>Sanayi Kulübü</u>	4
4	<u>Üsküdar Kulübü</u>	3
5	Anadolu 2. Takımı	1

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 12: İstanbul Cuma Liginin 1913-1914 Yılı Sıralaması

Poz.	Takım
1	<u>Sanayi Mektebi</u>
2	<u>Türk İdman Ocağı</u>
3	<u>Fenerbahçe B Takımı</u>
4	<u>Anadolu İdman Kulübü</u>
5	<u>İstanbul Jimnastik Kulübü</u>
6	<u>Anadolu İ.Y.</u>
7	<u>Şehremini</u>

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 13: İstanbul Cuma Liginin 1915-1916 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Galatasaray</u>	10	7	2	1	31	12	26
2	<u>Fenerbahçe</u>	10	6	2	2	34	8	24
3	<u>Anadolu</u>	7	2	2	3	7	13	13
4	<u>Süleymaniye</u>	7	3	0	4	15	28	13
5	<u>İdman Yurdu</u>	8	2	0	6	6	20	12
6	<u>Altınordu</u>	8	2	0	6	9	21	12

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 14: İstanbul Cuma Liginin 1916-1917 Yılı Sıralaması, Altınordu Şampiyon (Resim 130)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Altınordu</u>	10	9	1	-	13	2	29
2	<u>Anadolu</u>	10	7	0	3	9	4	24
3	<u>Galatasaray</u>	10	4	0	6	16	26	18
4	<u>Fenerbahçe</u>	10	3	1	6	12	14	17
5	<u>Süleymaniye</u>	9	4	-	5	10	9	16
6	<u>İdman Yurdu</u>	9	-	2	7	2	7	6

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 130: İstanbul Cuma Liginin 1916-1917 Yılı Şampiyonu Altınordu.

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 15: İstanbul Cuma Liginin 1917-1918 Yılı Sıralaması, Altınordu Şampiyon (Resim 131)

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Altınordu</u>	10	9	-	1	19	8	28
2	<u>Fenerbahçe</u>	10	6	1	3	28	10	23
3	<u>Süleymaniye</u>	10	5	2	3	9	15	22
4	<u>Anadolu</u>	9	3	-	6	5	13	15
5	<u>Anadolu İ.Y.</u>	9	1	1	7	4	19	12
6	<u>Galatasaray</u>	10	1	-	7	10	10	11

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 131: İstanbul Cuma Ligi - Altınordu İdman Yurdu 1917-18 Şampiyonu

Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Alt%C4%B1nordu_%C4%B0dman_Yurdu

Tablo 16: İstanbul Cuma Liginin 1918-1919 Yılı Sıralaması, Altınordu Şampiyon

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Altınordu</u>	4	4	-	-	25	5	12
2	<u>Süleymaniye</u>	3	2	-	1	15	5	7
3	<u>Galatasaray</u>	4	1	-	3	10	14	6
4	<u>Anadolu</u>	2	1	-	1	4	8	4
5	<u>İdman Yurdu</u>	3	-	-	3	2	24	3

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: Bulunamayan müsabakalar tespit edilebilirse şampiyon Altınordu ve sonuncu İdman Yurdu hariç diğer takımların değişebilir. Bir başka not ise Fenerbahçe ile ilgili müsabakalar bulunamamıştır.

Tablo 17: İstanbul Cuma Liginin 1920-1921 Yılı Sıralaması, Fenerbahçe Şampiyon

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Fenerbahçe</u>	8	7	0	1	24	8	22
2	<u>Galatasaray</u>	8	4	1	3	20	18	17
3	<u>Altınordu</u>	8	3	2	3	12	11	15
4	<u>Anadolu</u>	8	2	2	4	13	17	14
5	<u>Süleymaniye</u>	8	0	3	5	12	26	11

Kaynak: <https://www.tatliaskim.com/spor/353059-cumhuriyet-onesi-turk-futbolu.html>

Tablo 18: İstanbul Cuma Liginin 1921-1922 Yılı Sıralaması, Galatasaray Şampiyon

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Galatasaray</u>	10	9	-	1	44	10	28
2	<u>Fenerbahçe</u>	10	8	-	2	45	11	26
3	<u>Anadolu</u>	10	5	2	3	12	12	22
4	<u>Vefa</u>	9	4	3	2	12	13	20
5	<u>Süleymaniye</u>	9	5	1	3	22	19	20
6	<u>Darüşşafaka</u>	9	4	2	3	16	12	19
7	<u>Altınordu</u>	9	4	1	4	13	16	18
8	<u>Hilal</u>	9	2	1	6	9	14	14
9	<u>Beylerbeyi</u>	8	2	-	6	9	26	12
10	<u>Kumkapı</u>	8	-	-	8	1	29	7
11	<u>Türkgücü</u>	5	-	-	5	4	25	4

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 19: Cuma Liginde Gol Yemeden Şampiyon Olan Takımı Fenerbahçe, 1922-1923

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Fenerbahçe</u>	12	11	1	0	56	0	35
2	<u>Altınordu</u>	9	7	1	1	15	2	23
3	<u>Hilal</u>	11	2	4	5	8	23	19
4	<u>Süleymaniye</u>	9	4	-	5	9	30	17
5	<u>Vefa</u>	9	3	-	6	6	24	15
6	<u>Galatasaray</u>	9	3	1	5	9	12	14
7	<u>Anadolu</u>	9	2	1	6	8	11	12
8	<u>Darüşşafaka</u>	8	1	2	5	3	12	11

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 132: Fenerbahçe ile Altınordu İdman Yurdu Arasında 3 Kasım 1922 Tarihinde Oynanan Maçın Devre Arasından Bir Görünüm.

Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Alt%C4%B1nordu_%C4%B0dman_Yurdu

Tablo 20: İstanbul Cuma Ligi Şampiyonları ve Şampiyonluk Sayıları

Yıl	Şampiyon	Kulüp	Şam. Say.
1915-1916	Galatasaray	Fenerbahçe	2
1916-1917	Altınordu İdman Yurdu	Galatasaray	2
1917-1918	Altınordu İdman Yurdu	Altınordu İ.Y	3
1918-1919	Altınordu İdman Yurdu		
1919-1920	Yapılmadı		
1920-1921	Fenerbahçe		
1921-1922	Galatasaray		
1922-1923	Fenerbahçe		

Kaynak: <http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/%C4%B0stanbul%20Cuma%20Ligi/tr-tr/>

2.13.2.3. İstanbul Şampiyonluğu Ligi (1914-1915)

1914-15 sezonunda, İstanbul'daki futbol takımlarının artması sonucunda çıkan anlaşmazlıklar sonucunda İstanbul Futbol Ligleri, iki grup halinde düzenlendi. Fenerbahçe, Darüşşafaka, Türk İdman Ocağı, Hilal ve Darülmualimin takımları ise İstanbul Şampiyonluğu Ligini oluşturdu. İstanbul Şampiyonluğu Ligi'ni Fenerbahçe şampiyon olarak tamamladı. İstanbul Şampiyonluğu Ligi Şampiyonu Fenerbahçe ile İstanbul Futbol Birliği Ligi Şampiyonunun arasındaki maç Fenerbahçe'nin maçı 3-1 kazanmasıyla iki ligin ortak şampiyonu Fenerbahçe oldu (Tuncay, 2002).

Tablo 21: İstanbul Şampiyonluğu Ligi Puan Durumu, 1914-1915

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Fenerbahçe</u>	8	8	0	0	32	5	24
2	<u>Türk İdman Ocağı</u>	8	5	1	2	14	9	19
3	<u>Darüşşafaka</u>	8	3	2	3	11	13	16
4	<u>Hilal</u>	8	1	2	5	9	20	12
5	<u>Darülmualimin</u>	8	0	1	7	6	25	9

Kaynak: Tuncay B, 2002

2.13.2.4. İstanbul Futbol Birliği Ligi (1914-1915)

1914-1915 sezonunda takım çokluğundan çıkan anlaşmazlık sebebiyle;

Galatasaray, Üsküdar Anadolu SK, Anadolu Hisarı İdman Yurdu, Altınordu İdman Yurdu ve Süleymaniye takımları İstanbul Futbol Birliği Ligi'ni oluşturdu. Galatasaray bu ligin şampiyonu oldu (Tuncay B, 2002).

Tablo 22: İstanbul Futbol Birliği Ligi Sıralaması, 1914-1915

Poz.	Takım
1	Galatasaray
2	<u>Üsküdar Anadolu SK</u>
3	<u>Anadolu İdman Yurdu</u>
4	<u>Altınordu</u>
5	<u>Süleymaniye</u>

Kaynak: Tuncay B, 2002

Not: Puan durumu hakkında bilgi bulunamamıştır.

2.13.2.5. İstanbul Türk İdman Birliği Ligi (1918-1921)

İstanbul Türk İdman Birliği 1918 yılında Beşiktaşlı Şeref Bey'in öncülüğünde bazı kulüplerin İstanbul Cuma Ligini tekeli bir yaklaşımla yetersiz bulduklarını bahane etmesiyle

kuruldu. Bu kulüpler; Beşiktaş, Hilal, Kumkapı, Bakırköy, Türkgücü, Topkapı, Darüşşafaka, Vefa, Üsküdar, Beylerbeyi, Haliç, ve Nişantaşı idi (Aloneboy, 2009).

Tablo 23: 1919-1920 Türk İdman Ligi Sezonu A grubu Puan Tablosu

Poz.	Takım	O	Puan
1	<u>Hilal</u>	4	11
2	<u>Beşiktaş</u>	4	11
3	<u>Kumkapı</u>	4	8
4	<u>Türkgücü</u>	4	4
5	<u>Altınörs</u>	4	2

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: Hilal ile Beşiktaş takımları ligu eşit puanda bitirdikleri için aralarında yapılan maçta Beşiktaş galibiyetle ayrılarak A grubu lideri olmuştur.

Tablo 24: 1919-1920 Türk İdman Birliği Ligi Sezonu B grubu Puan Tablosu

Poz.	Takım	O	Puan
1	<u>Darüşşafaka</u>	5	13
2	<u>Vefa</u>	5	10
3	<u>Beylerbeyi</u>	4	8
4	<u>Haliç Feneri</u>	3	5
5	<u>Üsküdar</u>	3	4

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: A grubu birincisi Beşiktaş ile B grubu lideri Darüşşafaka Türk İdman Birliği Liginde finale kalarak aralarında maç yapmıştır. Beşiktaş galip gelerek şampiyon olmuştur (Resim 133)

Resim 133: İstanbul Türk İdman Birliği Şampiyonu Beşiktaş Jimnastik Kulübü, 1920

Kaynak: <http://theneretva.blogspot.com>

2.13.2.6. İstanbul Pazar Ligi

Pazar Ligi, 1920-22’de düzenlenmiş İstanbul futbol ligi. Cuma Liginin dışında kalan takımlar arasında oynandı. İlk sezon İttihatspor takımı şampiyonluğu kazandı. Müsabakalar pazar günü oynandığı için lig bu adla biliniyordu. Pazar Ligi, beş yıl önce sonuçlanmış İstanbul Futbol Liginin devamı olarak kurulmuştu. Birinci sezondan sonra ikinci sezon, aynı zamanda Türk futbolunda oynanan son Pazar Ligi oldu. İşgal ve Mütareke yıllarına rastlayan bu ligde, büyük çoğunluk azınlık takımlarında bulunuyordu. İttihatspor takımı da Ermeni futbolculardan oluşuyordu. Rumların Enosis ve Stella takımlarının yanı sıra, İngilizce adlı olmasına rağmen Strugglers de Rum takımıydı. Pazar liginde ayrıca Musevilerin Makabi takımı da yer almaktaydı. İstanbul Pazar Ligi’nin tek Türk takımı olan Beşiktaş, ikinci sezonda yenilgisiz şampiyon oldu. Siyah-Beyazlı takım mevcut kadrosunu o yıl İttihatspor’dan aldığı Balıkcı Tevfik ve Refik Osman gibi iki ünlü futbolcuyla da takviye etmişti (WEB_8, t.y.).

Tablo 25: 1921-1922 Sezonu Pazar Ligi Puan Durumu

Poz.	Takım	O	G	B	M	A	Y	Puan
1	<u>Maccabi</u>	8	6	-	2	11	7	12
2	<u>Beşiktaş</u>	10	4	4	2	13	6	12
3	<u>Pera</u>	7	4	2	1	7	2	9
4	<u>Stella</u>	5	3	1	1	9	3	7
5	<u>Union Club</u>	8	2	2	4	10	13	6
6	<u>Strugglers</u>	7	1	2	4	5	15	4
7	<u>Üsküdar Ermeni</u>	5	1	2	2	6	7	4
8	<u>Espereans</u>	4	-	2	2	4	6	2
9	<u>Elpis</u>	2	-	2	-	2	2	2
10	<u>Fransız Muhteliti</u>	2	-	1	1	1	4	1
11	<u>Ermeni İttihadspor</u>	1	-	-	1	0	1	0
12	<u>Dork</u>	1	-	-	1	0	2	0

Kaynak: Yüce M, 1914

Not: Pazar Liginin bu sezonki şampiyonu, puanlama sistemi ve katılmama durumları bilinmemektedir.

2.13.2.7. Osmanlı Dönemi Futbol Sahaları

2.13.2.7.1. Papazın Çayırı

Papazın Çayır (Union Club Sahası ve İttihadspor Sahası), İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yer alan ve futbol maçlarının oynandığı eski saha. Bu alanda günümüzde Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu yer almaktadır.

Resim 134: Papazın ayırında (Őukrő Sarıoğlu Stadı) oynanan maçta Fenerbahçe ile Altınordu İdman Yurdu Takımları Karşılaştı, 1910

Kaynak: <https://hizliresim.com/1vo7pD>

İstanbul'da yaşayan İngiliz ve Rumlar, Papazın ayırđ olarak adlandırılan alanda ilk olarak 1900'lerin başında futbol oynamaya baŐladđlar. Fenerbahçe tarafından saha 1929'da kiralandđ ve bu tarihten sonra Fenerbahçe Stadı olarak anılmaya başladı. 1931, 1934 ve 1948 yıllarında genişletme çalışmaları yapıldđ. 1932 yınında (6 Temmuz), dönemin Adliye Vekili ve Fenerbahçe başkanı Őukrő Saracoğlu'nun ıkardđđđ 1213 numaralı kanunla Fenerbahçe'ye satıldı. Satış ücreti 10 taksit halinde ödenen 9.000 Tőrđ lirasđ idi. Bu bedelin 500 lirasđ ise Mustafa Kemal Atatőrđ tarafından karşılandı. 17 Ocak 1965'te yıkılarak, 40.000 kişilik yeni ve modern bir stadyumun temelleri atıldı ve yerini, inşa edilen Fenerbahçe Őukrő Saracoğlu Stadyumu'na bıraktđ (WEB_8, t.y.).

2.13.2.7.2. Union Club Sahası

1908'de; dönemin padişahı II. Abdülhamid Han'ın doktoru Cemil Topuzlu'nun önerisiyle kurulan Union Club, maçlarını oynamak amacıyla alanı, yıllık 30 altın karşılığında kiraladı. Böylece bu tarihten sonra Union Club Sahası olarak da anılmaya başlandı ve İstanbul'daki ilk modern futbol sahası oldu (Resim 135). Union Club Sahası, İstanbul Futbol Ligi'nin 1909-10 sezonunda ki (Resim 136) tüm maçlara ev sahipliği yaptı. Bu saha 17 Ocak 1909 yılında oynanan ilk Galatasaray-Fenerbahçe derbisine sahne oldu. Maç, 2-0'lık Galatasaray üstünlüğüyle sonuçlandı (WEB_8, t.y.).

Resim 135: Union Club 1909' da Hizmete Girdi

Kaynak: Yüce M, 2014

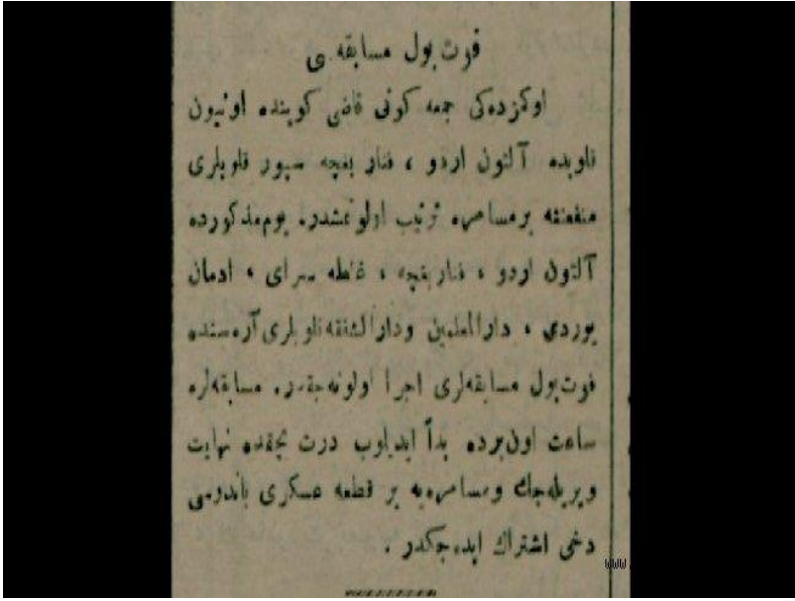
Resim 136: 1910'lerde ki Union Club Sahasında Bir Fenerbahçe-Galatasaray Maçından Görünüm

Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Fenerbah%C3%A7e-Galatasaray_derbisi

Resim 137: Fenerbahçe ile Galatasaray Arasında 4 Ocak 1914, Union Club Sahası'nda Oynanan ve Fenerbahçe'nin 4-2 Kazandığı Maçtan Bir Görüntü

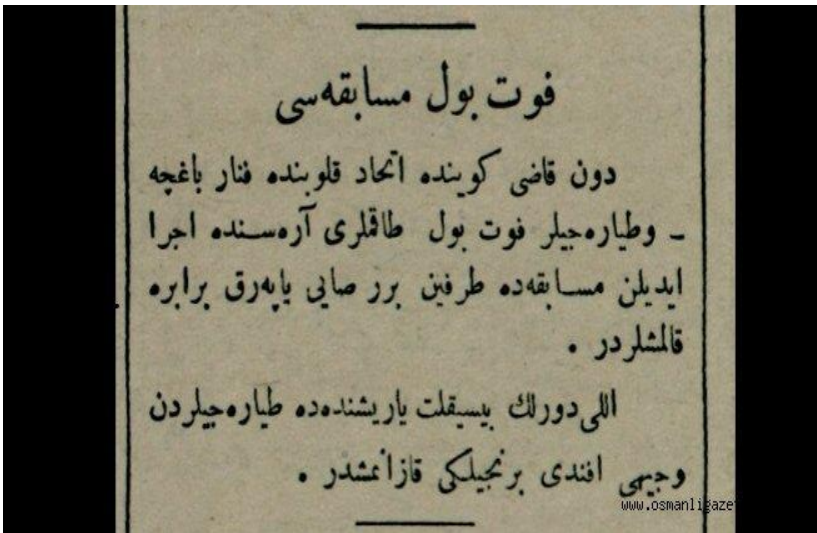
Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Fenerbah%C3%A7e-Galatasaray_derbisi

Meali: Önümüzdeki Cuma günü Kadıköy'ünde Onyon Kulüp'te Altınordu, Fenerbahçe spor kulüpleri menfaatine bir müsamere tertip olunmuştur. Yevm-i mezkurde (bahsedilen gün) Altınordu, Fenerbahçe, Galatasaray, İdmanyurdu, Darülmualimin ve Darüşşafaka kulüpleri arasında futbol müsabakaları icra olunacaktır. Müsabakalara saat on birde bed'edilip (başlayıp) dört buçukta nihayet verilecek ve müsamereye bir kıta askeri bandosu dahi iştirak edecektir.

Resim 138: Altınordu - Fenerbahçe Karşılaşması, 26 Ocak 1915

Kaynak: <http://www.osmanligazeteleri.com/haber/futbol-musabakasi-1915/1461/>

Meali: Dün Kadıköyü'nde İttihad Kulübünde Fenerbahçe ve Tayyareciler futbol takımları arasında icra edilen müsabakada tarafeyn (iki taraf) birer sayı yaparak berabere kalmışlardır. Elli devirlik bisiklet yarışında da Tayyarecilerden Vecihi Efendi birinciliği kazanmıştır.

Resim 139: Fenerbahçe - Teyyareciler Karşılaşması, 5 Haziran 1915

Kaynak: <http://www.osmanligazeteleri.com/haber/futbol-musabakasi-5-haziran/1478/>

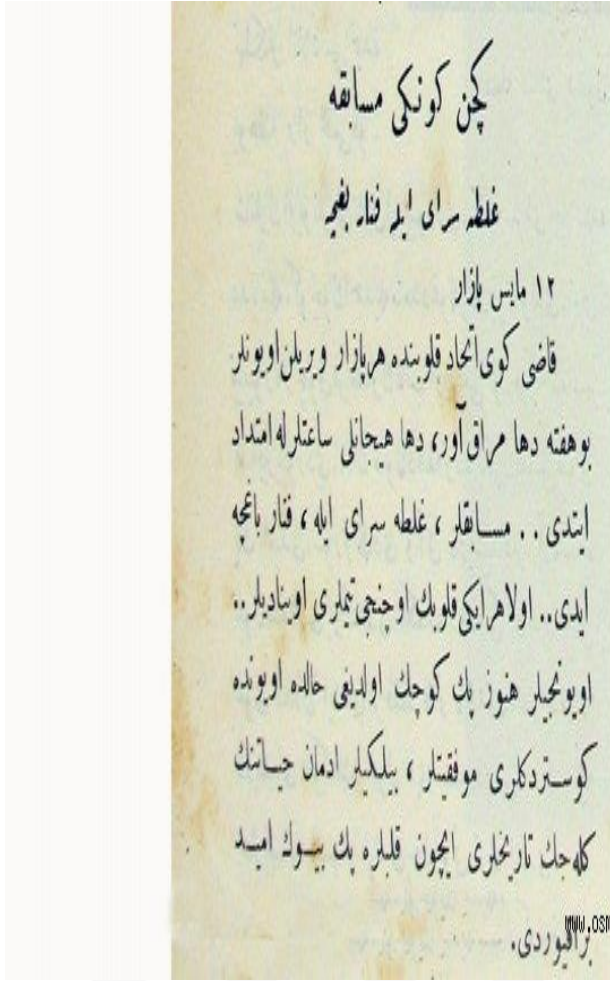

Resim 140: Union Club Cup, Türkiye’de Kazanılan İlk Futbol Kupası, 31 Ocak 1909 Pazar Günü Kadıköy’deki Union Club Sahasında. Sonuç: Galatasaray AFC: 4 Kadıköy AFC: 0

Kaynak: <http://www.levantineheritage.com/football.htm>

2.13.2.7.3. İttihat Spor Sahası

1914 yılında başlayan 1. Dünya savaşında Osmanlı Devleti Almanya ile dost, İngilizlerle ise düşman konumundadır. Bu durumda İngilizler Union Clup Sahasıyla ilgilenmezler. Tarihler 1915 yılını gösterdiğinde sahipsiz kalan Union Clup tesislerine İttihatçılar el koyar. Sahanın adı İttihat Spor Sahası olur. İttihat Sporun takımı ise Altınordudur. Dolayısıyla sahanın kullanıcısı Altınordu Takımı olmuştur. Türkiye Cumhuriyetinin ilanından sonra İttihat Ve Terakki Fırkası tarihe karışmış ancak takımı Altınordu devam etmektedir. Saha da onlara aittir.

Meali: Geçen günkü müsabaka - Galatasaray ile Fenerbahçe - 12 Mayıs (25 Mayıs miladi) Pazar Kadıköy İttihat kulübünde her Pazar verilen oyunlar bu hafta daha merak-âver (merak verici), daha heyecanlı saatlerle imtidad itdi (sürdü). Müsabıklar (rakipler), Galatasaray ile Fenerbahçe idi. Evvela her iki kulübün üçüncü timleri oynadılar. Oyuncular henüz pek küçük olduğu halde oyunda gösterdikleri muvaffakiyetler, bilgiler idman hayatının gelecek tarihleri için kalblere pek büyük ümid bırakıyordu.

Resim 141: Fenerbahçe – Galatasaray Karşılaşması, 28 Mayıs 1913

Kaynak: <http://www.osmanligazeteleri.com/haber/fenerbahce---galatasaray-karsilasmasi-1913/579/>

İttihat Spor isimli kulübü, Raşit Aydınoglu isimli kişi 1921 yılında yeniden kurmuştu. Fenerbahçelilerin stadı sat ısrarlarına aldırılmıyor ve asla satmaya yanaşmıyordu. Bu soruna zamanın Fenerbahçeli Maliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu çare bulur. Meclisten “Aynı semtte iki takım varsa bu takımlardan üye sayısı fazla olan faaliyetini sürdürebilir” şeklinde tek maddelik bir yasa çıkarttırır. Böylece üye sayısı fazla olan Fenerbahçe faaliyetine devam edecek, Milli Emlake devredilecek olan İttihat Spor Kulübü faaliyetine devam edemeyecekti. İttihat Sporun takımı Altınordu ise ortada kalacaktı. Bu olay bir kırılma noktasıdır. Eğer Fenerbahçe'nin güçlü

lobisi olmasa belki de bugün Kadıköy'ün takımı Fenerbahçe değil o yıllarda Galatasaraylıların kardeş kulübü olan Altınordu olacaktı (Atılğan, 2012).

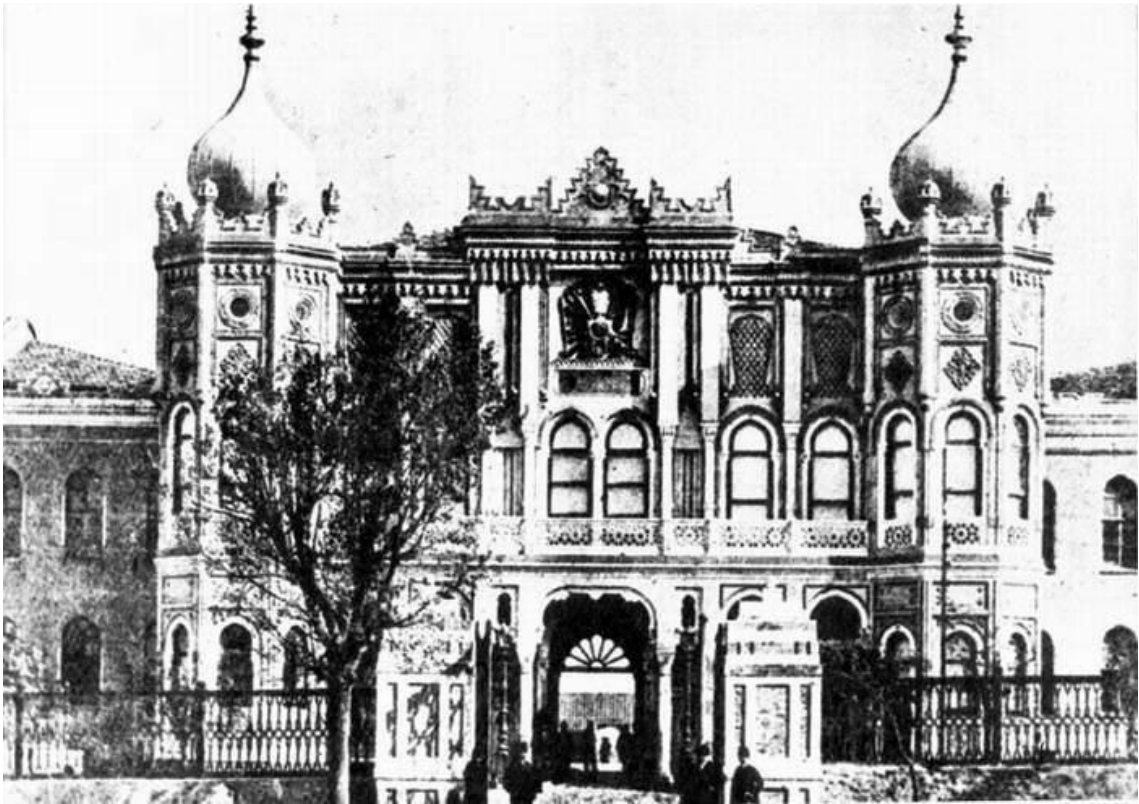
Resim 142: 1923 Yılında, Fenerbahçe ile Galatasaray'ın Eski Oyuncuları Arasında İttihatspor Sahası'nda Oynanan Maçtan Bir Görüntü

Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Papaz%C4%B1n_%C3%87ay%C4%B1r%C4%B1

2.13.2.7.4. Topçu Kışlası Taksim Stadyumu

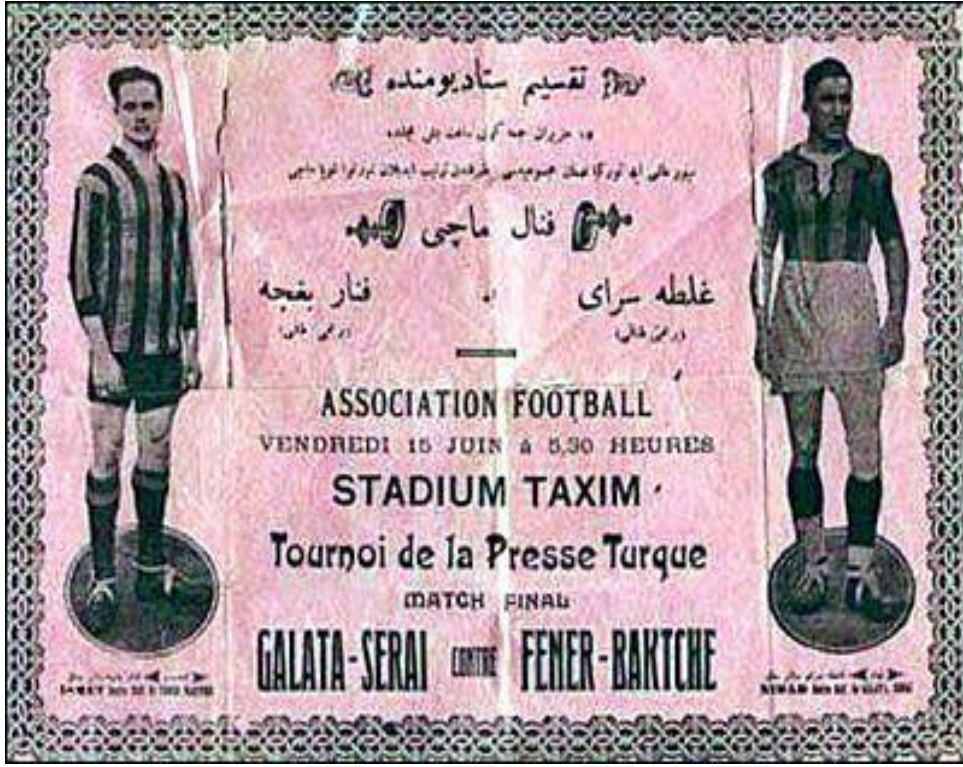
Taksim Stadyumu, günümüzde Taksim Parkı'nın yerinde 1921-1939 arasında var olan Taksim Kışlası'nın avlusunda yapılan, İstanbul'un ilk stadıdır (Resim 143, 146). 1780'de I. Abdülhamit zamanında yapılan kışla, III. Selim zamanında çıkan Kabakçı Mustafa isyanı sırasında tahrip oldu. Sultan II. Mahmut daha sonraları kışlayı bakıma aldırdı ve yeniden hizmete açtı. Bir kaç defa yanan bina Sultan Abdülmecit zamanında 19. yüzyıl mimarisine uygun olarak tekrar yaptırıldı. Ordunun modernleştirilmesi sürecinde önemli bir merkez haline gelmişti. Padişah Abdülaziz'in kışlayı ziyaret etmesi ve burada yemek yemesi de kışla için önemli bir an

olarak kayıtlara geçmiştir. 1909 senesinde meydana gelen 31 Mart ayaklanması da burada başlayan isyan sonucu yayılmıştır. Osmanlı döneminde uzun yıllar I. Topçu Alayı'nın elinde kaldı. İstanbul'un işgalinde önce Senegalli askerler burada kalırken, daha sonra Rus göçmenlerin at yarışları düzenlediği bir mekân oldu. Futbola ilginin artması ve bu kışlanın karşısında ki Talimhane alanında yapılan maçların topladığı büyük kalabalık, o sıralarda bir spor dergisi yayımlamakta olan Çelebizade Said Tefvik Bey'i Taksim Kışlası'nın avlusunu bir stadyum haline getirmeye teşvik etti. 1921 yılında açılan stadyum, bazı Türk kulüp idarecilerinin uyguladığı boykot yüzünden Said Bey'in elinde daha fazla kalamadı. Said Bey stadı Bork adlı bir Maltalı işadamına devretmek zorunda kaldı. Genellikle Türk takımlarının İngiliz ve Fransız işgal kuvvetlerinin takımlarıyla yaptıkları maçlar büyük ilgi gördü.

Resim 143: Topçu Kışlası Taksim Stadı Kapısı

Kaynak: <https://statgisesi.files.wordpress.com/2013/03/taksim-stadc4b1-4.jpg>

Resim 144: Galatasaray ve Fenerbahçe Arasında 15 Haziran 1923 günü, Taksim Stadyumu'nda Oynanan İdman ve Spor Âlemi Dergileri Kupası Final Maçının Bileti

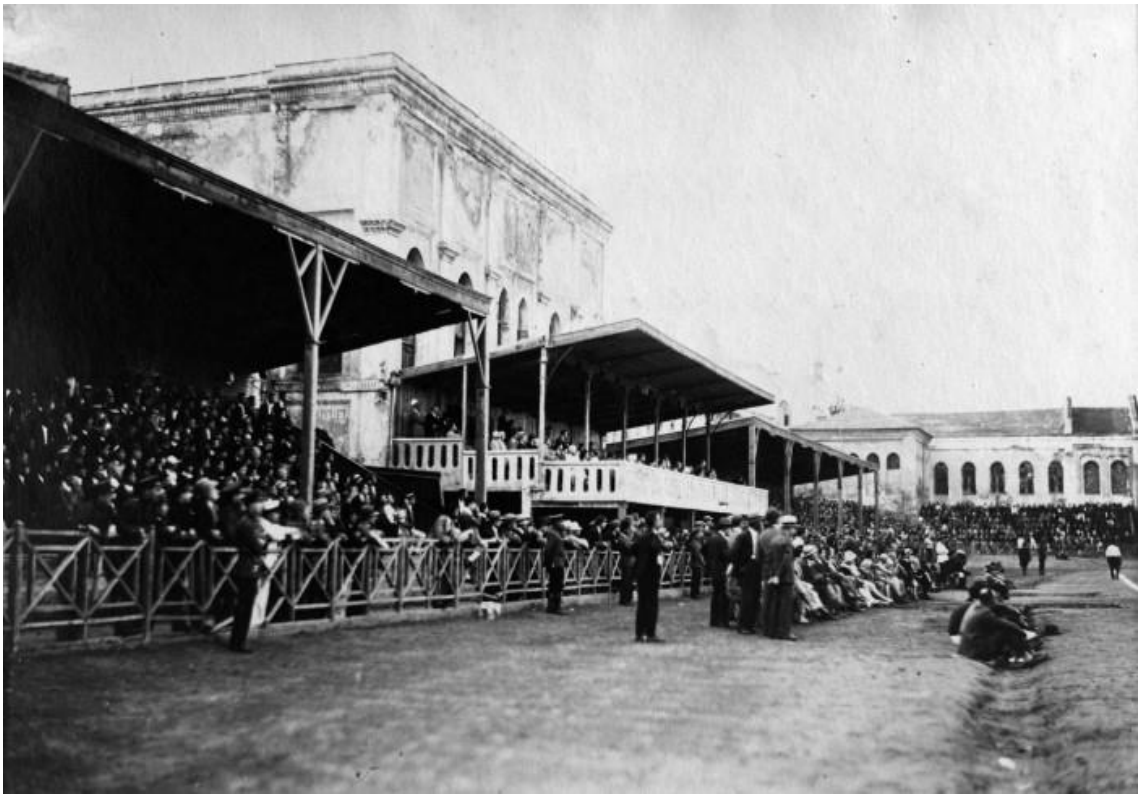
Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/Fenerbah%C3%A7e-Galatasaray_derbisi

Resim 145: 1923 Yılında İki İstanbullu Futbol Takımı Arasında, Pera (Beyoğlu) ve Tativla (Kurtuluş) Mahallelerinden Bir Futbol Maçı İlan Eden Bir El İlanı

Kaynak: <http://www.levantineheritage.com/football.htm>

Fenerbahçe 29 Haziran 1923 günü General Harrington Kupası'nı Taksim Stadında kazanmıştır. Fenerbahçe İngiliz karmasına karşı mücadele ederken maçı 2-1 kazanmıştır. Gollerin ikisi de Zeki Rıza Sporel tarafından atılmıştır. İngilizlerin golü ise Chelsea'de de forma giyen Willie Ferguson atmıştır. Müsabaka sonunda çok seven taraftarlar futbolcuları omuzlara alarak Beyoğlu caddelerinde dolaştırmışlardır. Lozan Barış Antlaşması için İsviçre'de bulunan İsmet İnönü'ye iletilen haber üzerine İsmet Paşa telgraf ile yanıt vermiştir. Telgraftaki yanıtta "Heyetimiz adına hepinizi mutlulukla tebrik eder, meserretle gözlerinizden öperim." demiştir. Kupayı kazanan Fenerbahçe'nin kadrosu şu şekildeydi: Şekip Kulaksızoğlu, Hasan Kamil Sporel (K), Cafer Çağatay, Kadri Göktulga, İsmet Uluğ, Fahir Yeniçay, Sabih Arca, Alaattin Baydar, Zeki Rıza Sporel, Bedri Gürsoy, Ömer Tanyeri. Zamanında İstanbul'un kurtuluşundan sonra stadı tekrar devralan Said Bey bu sefer stadı Menazırzade Abdülaziz Bey adına bir tüccara bıraktı. Türk Milli Futbol Takımı ilk maçını 26 Ekim 1923'te bu stadyumda Romanya'ya karşı oynadı. 1923 yılı ile 1936 yılları arasında Türkiye Millî Futbol Takımı'nın 9 maçına ev sahipliği yaptı. Gün geçtikçe futbolun dışında Güreş, atletizm ve bisiklet yarışları da düzenlendi. 1939 yılında zamanın İstanbul valisi Lütü Kırdar tarafından başlatılan Taksim Meydanı'nın düzenlenmesi çalışmasında bu kışla yıkılarak yerine Taksim Parkı yapıldı. Taksim Stadı iki ahşap tribünü ile yaklaşık 8.000 kişi alabiliyordu (Aloneboy, 2009).

Resim 146: Topçu Kışlası Taksim Stadı Tribünleri

Kaynak: <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/topcu-kislasi-taksim-stadi/>

Resim 147: Taksim Stadyumu'nun Zarif Seyircileri

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 148: 16 Aralık 1925 günü Taksim Stadında Viyana Karması İle Karşılaşan Fenerbahçe-Galatasaray Karmasının Maç Öncesinde Çekilen Fotoğrafi

Kaynak:http://www.wikiwand.com/tr/Fenerbah%C3%A7eGalatasaray_derbisi#/%C4%B0lk_y%C4%B1llar_ve_1910'lar

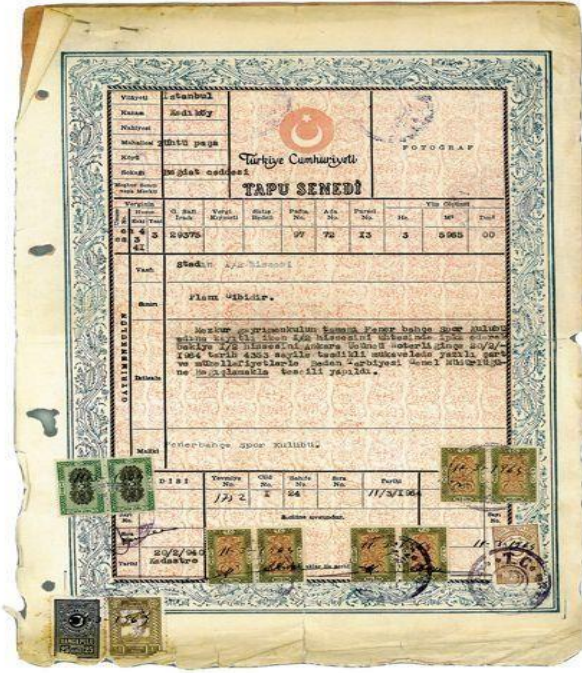
2.13.2.7.5. Fenerbahçe Sahası

1921 yılına gelindiğinde Taksim Kışlası stat olarak kullanılmaya başlayınca Fenerbahçe Stadı önemini kaybeder. 1929 yılında Milli Emlak sahayı Fenerbahçe'ye kiralar (Resim 151). 25 Ekim 1929 yılında bir spor bayramı ile açılan Stadın adı Fenerbahçe Stadı olur (Resim 149). İlk önce altı beton üstü ahşap 2000 kişilik tribün yapılır. Sonra karşısına 1500 kişilik ikinci tribün inşa edilir (Atılğan, 2012). Bu tarihten sonra Fenerbahçe Stadı olarak anılmaya başladı. 1931, 1934 ve 1948 yıllarında genişletme çalışmaları yapıldı. 6 Temmuz 1932 yılında, dönemin Adliye Vekili ve Fenerbahçe başkanı Şükrü Saracoğlu'nun çıkardığı 1213 numaralı kanunla Fenerbahçe'ye satıldı (Resim 150). Satış ücreti 10 taksit halinde ödenen 9.000 Türk lirası idi. Bu bedelin 500 lirası ise Mustafa Kemal Atatürk tarafından karşılandı. Stadyum 13 Mayıs 1932 tarihinde Vali Muhittin Üstündağ'ın katıldığı bir törenle açılır. 17 Ocak 1965'te yıkılarak, 40.000 kişilik yeni ve modern bir stadyumun temelleri atıldı ve yerini, inşa edilen Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu'na bıraktı (Aloneboy, 2009).

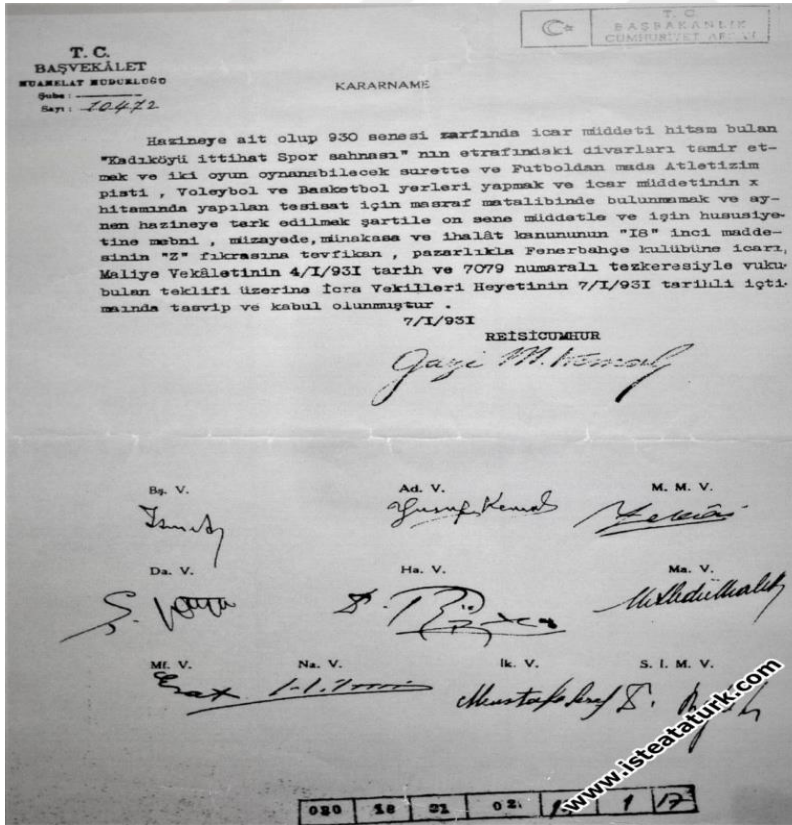
Resim 149: Fenerbahçe Stadı Açılışı

Kaynak:<https://m.facebook.com/buyukfenerbahcelilerbirligidernegi/?tsid=0.3625942147995296&source=result>

Resim 150: Fenerbahçe Stadının Tapusu

Kaynak: <http://tambagimsizfenerbahce.blogspot.com/>

Resim 151: Fenerbahçe Stadı'nın 10 Yıl Süre İle Kulübe Devrini Öngören Gazi Mustafa Kemal İmzalı Belge

Kaynak: <https://isteataturk.com/g/icerik/Mustafa-Kemal-Pasanin-Fenerbahce-Spor-Kulubunu-ziyareti-03051918/1476>

2.13.2.7.6. Osmanlı Dönemindeki Diğer Futbol Sahaları

Moda Yoğurt Çeşme Futbol Sahası, Bornova Futbol Sahası (Resim 152), Balta Limanı Çayırı, Silahtarağa Sahası.

Resim 152: İzmir Bornova’da 1899 Senesinde Rum Ermişian Kulübü Tarafından Tertip Edilen Müsamereyi Gösteren Kartpostal

Kaynak: Yüce M, 2014

2.13.3. Osmanlıda Futbol Nizamnamesi

“Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Futbol Heyet-i Müttehidesi ve Beyne’l-milel Futbol Kavâid-i Umûmiyesi ve Beyne’l-milel Futbol Nizamnâmesi Federasyonun maksadı, asosiyeshin futbolun beyelmilel inkişafını temin ve murakebe eylemektir. Beynelmlel futbol federasyonunun erkan-ı resmiyesi, senelik kongrece müntehab bir reisi, birinci reisi vekili, bir ikinci reis vekili ve bir katib – veznedardan ibaretdir. Beyelmilel federasyona dahil bulunan teşkilatın, ve bunlara mensub klüblerin ve azasının beyelmilel federasyona dahil olmayan teşkilat, klübler ve şahsiyetler ile oyun oynamaları memnudur. Gerek beyelmilel federasyona dahil teşkilat, gerekse bu teşkilata mensub klübler, kendi sahalarında beynelmlel federasyona dahil olmayan klüb veya takımların oyun oynamalarına müsaade edemezler. Beynelminel federasyona dahil her teşkilat asosiyeshin futbol oyununu Büyük Britanya Beynelmlel Komitesince mevzu kavaide tevfiikan oynayacak ve her sene bu kavaidin birer nüshası Beynelmlel Federasyonunca kendine mensub teşkilata gönderilecektir. Senelik kongrede, kavaidname-i resmiyenin federasyona mensub memleketler esasına bir suret-i sahihede tercümesine nezaret etmek üzere bir komite teşkil olunacaktır. Bu komite, oyun nizamatından Fransızca ve Almanca tercümelerini tesbit eder. Başka lisanlara yapılan tercümelerden aid oldukları teşkilatlar mesuldür. Bu komite tarafından tesbit edilen tercümeler, yegane resmi tercüme itibar edileceklerdir” (Yüce, 2014).

2.13.4. Osmanlı Döneminde İlk Futbol Dergileri

İlk olarak üzerinde durulması gereken dergi, ülkemizde yayınlanan ilk spor dergisi olan Futbol (1910) dergisi veya diğer adıyla Futbol gazetesidir.

Futbol dergisi'nin sahibi Mustafa Ziya, sermuharriri Ali Macit olup, Merkez adresi Babıali Caddesi 77 numaralı İktisat Kütüphanesi'ndedir. Baskı yeri Bekir Efendi; Karagöz Matbaası Dersaadet-Vezirhan'dır. Dergide ilk altı sayı haftalık olarak yayınlanmış yedinci ve son sayısı ise bu tarihten on beş gün sonra çıkarılabilmiş ardından da dergi kapanmıştır. Dergi her hafta salı günleri yayınlanmaktadır. Derginin fiyatı 20 para olarak belirlenmiş olup, İstanbul'da altı aylık abone bedeli 10 kuruş olarak tespit edilmiştir. Taşra gönderilerinde posta ücreti ilave edilmektedir. Dergi A4 boyutunda tabldot olarak, ilk sayfalar resimli ve diğer sayfaları 3 sütun olarak yayınlanmıştır. Derginin 2, 3, 5, 6 ve 7. sayılarının (Resim 154, 155, 156, 157, 158) dördüncü sayfaları Fransızca olarak basılmıştır. Derginin Fransızca olarak basılması okuyucu kitlesi olarak geniş bir kesimi hedeflediğini göstermektedir. Fransızca sayfada ek olarak bir bilgi yer almamakta, dergide yer alan haberler özetlenmektedir. Derginin ilk sayısı (Resim 153) 28 Eylül 1326 (11 Ekim 1910) tarihinde dört sayfa ve her sayfası üç sütuna ayrılmış olarak çıkan Futbol, kendisini bir dergi olarak değil bir gazete olarak tanımlamaktadır. Bu futbol gazetesi, her sayısında, logosunun üst kısmında ağlarla buluşan top ve bu topa hamle yapmakta olan kalecinin görüntüsüne yer vermiş ve fotoğrafın sağ ve sol kısımlarına gazete ile ilgili kimlik bilgileri yazılmıştır. Futbol dergisi, içeriğinde yalnızca futbola ilişkin bilgiler değil, farklı spor dallarına ilişkin bilgiler de vermiştir.

Futbol dergisine ilişkin ilk araştırmayı Gazi Üniversitesi'nden Hamza Çakır kaleme almıştır. "Türk Basınında Spoa ait Gazete: Futbol başlıklı makale yine Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından yayınlanan İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi'nin 2008 yılına ait 26 sayılı Kış-Bahar sayısında yayınlanmıştır. Futbol dergisinin yayınlanmış sayılarının kapakları aşağıda sunulmaktadır. Dergide yer alan yazı ve makalelerde önemli ve ilginç bilgiler yer almakta olup, önümüzdeki yazımızda bunlara ilişkin bilgiler verilecektir. Birinci sayının kapağında ismi verilmeyen bir futbolcunun resmi yer almaktadır (Osmanlıca Spor Dergileri, 2014).

Resim 153: İlk Futbol Dergisi Kapağı, 1910, Fotoğraf Altı Yazıda: “Galatasaray Kulübünün En Muzeç (Örnek) Müdafii” İfadesine Yer Verilmiştir

Kaynak: <http://osmanlicaspordergileri.blogspot.com/2014/01/merhaba-futbol-dergisi-ile-baslyoruz.html>

Resim 154: Futbol Dergisinin İkinci Sayısının İlk Sayfasında Yer Alan Fotoğraf Altı Yazıda “Şutlurından Emin Bir Futbolcu” Yazılmış ve Emin Beyin Fotoğrafı Kullanılmıştır

Kaynak: <http://osmanlicaspordergileri.blogspot.com/2014/01/merhaba-futbol-dergisi-ile-baslyoruz.html>

Resim 155: Futbol Dergisinin Üçüncü ve Dördüncü Sayıların Kapağında Bu Sefer Dünya Şampiyonu Meşhur Pehlivanlardan Kurtdereli'nin Fotoğrafını Görürüz

Kaynak: <http://osmanlicaspordergileri.blogspot.com/2014/01/merhaba-futbol-dergisi-ile-basliyoruz.html>

Resim 156: Futbol Dergisinin Beşinci Sayının Kapağında İse Galatasaray ve Struglers Futbolcularının, Maçtan Sonra Toplu Halde Çekilmiş Bir Fotoğrafı Yer Almaktadır

Kaynak: <http://osmanlicaspordergileri.blogspot.com/2014/01/merhaba-futbol-dergisi-ile-basliyoruz.html>

Resim 157: Futbol Dergisinin Altıncı Sayısında Kapakta Galatasaraylı Faik (Üstünlüman)

Kaynak: <http://osmanlicaspordergileri.blogspot.com/2014/01/merhaba-futbol-dergisi-ile-baslyoruz.html>

Resim 158: Futbol Dergisinin Yedinci Sayısında Kapakta Selim Sırrı Tarcan

Kaynak: <http://osmanlicaspordergileri.blogspot.com/2014/01/merhaba-futbol-dergisi-ile-baslyoruz.html>

Resim 159: 1913-1914 Senelerinin Spor Mecmuası İdman'ın 35. Ve Son Sayısının Kapağı

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 160: 1914-1916 Seneleri Arasında İdman Sütunları ile Spor Müsabakalarının Haberlerini Yayımlayan Donanma Mecmuası

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 161: 1922 Kasım Ayına Neşredilmeye Başlanan Türkiye İdman Mecmuası'nın Tekaüdüler Arasındaki Turnuva Müsabakalarını Gösteren Sayısı

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 162: 1919-1931 Seneleri Arasında Spor Alemi Mecmuasının Keşşaf Futbolcularını Gösteren İşgal Yıllarından Bir Sayı

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 163: Türkiye Futbolunun Lokomotifleri: Galatasaray ve Fenerbahçe, Türkiye İdman Mecmuası

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 164: Türkiye Cumhuriyeti'nin Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa, Türkiye İdman Mecmuası'nın Kapağında

Kaynak: Yüce M, 2014

2.13.5. Osmanlı Dönemi Türk Futbolunda İlkler

1875 yılında Osmanlı İmparatorluğu topraklarında oynanan ilk futbol maçı, 1875'de Selanik'te oynanmıştır. 1899 yılında Reşat Danyal ve Fuat Hüsnü Kayacan ile arkadaşları tarafından ilk Türk futbol kulübü (Black Stockings Football Club) kuruldu. Yine 1899 yılında International Board, ceza alanı içinde topa bilerek elle dokunmayı penaltı atışı ile cezalandırdı. Maç süresi 90 dakika olarak belirlendi. Futbol alanının ölçüleri 118,4x91,4 metre oldu. 1901 yılında bütünüyle Türk futbolculardan oluşan (Kadıköy Futbol Kulübü) kuruldu. Ama Black Stockings ile birlikte Kadıköy Zaptiye Teşkilatı tarafından kapatıldı. İngiltere'de İngiliz Tottenham-Sheffield United Federasyon Kupası finalinde 110 bin 802 seyirci yer aldı. 1902 yılında Türk futbolcu Fuat Hüsnü Kayacan, Bobby adıyla İngilizler tarafından kurulan Cadıköy(Kadıköy) Football Club takımında oynadı. Avrupa Kıtasında ilk milli maç oynandı. Viyana'da Avusturya Macaristan'ı 5-0 yendi. 1903 yılında Beşiktaş Kulübü kuruldu. 1904 yılı 21 Mayıs'ta Paris'te yapılan toplantıda Fransa, Belçika, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre Federasyonları temsilcileri tarafından FIFA(Milletlerarası Futbol Federasyonu) kuruldu. 1905 yılında Galatasaray kulübü kuruldu. İngiltere Futbol Federasyonu FIFA'ya katıldı. 1906 yılında Brezilya'nın Sao Paulo kentinde ilk kıtalararası futbol maçı oynandı. Brezilya 0-6 Güney Afrika. 1907 yılında Fenerbahçe Kulübü kuruldu. International Board ofsayt kuralını belirledi. 1908 Londra Olimpiyat oyunlarına futbol da dahil edildi. İngiltere Olimpiyat Şampiyonu oldu. 1909 yılı 17 Ocak'ta oynanan maç ile ezeli rekabet başladı. Fenerbahçe 0-2 Galatasaray. Bir Türk takımı ilk defa Pazar Liginde şampiyon oldu (Galatasaray). 1911 yılında Türkiye'ye ilk defa bir yabancı futbol takımı geldi. İlk defa bir Türk takımı yurt dışına özel maç yapmak için çıktı: Galatasaray 4-2 Kloszvar (Macaristan). Romanya'da Bükreş Karması 0-11 Galatasaray. Galatasaray takımında oynayan Sabri Mahir, Fransa'nın Olimpique takımında yer alarak yabancı takımlarda oynayan ilk Türk futbolcu oldu. 1919 yılında Fenerbahçe futbol takımı, İstanbul işgal kuvvetlerinin ekiplerine karşı aldığı galibiyetlerle milli duyguları canlandırdı (Özçınar, 2014).

2.14. OSMANLI DÖNEMİNDE ATATÜRKÜN FUTBOLA KATKISI

Tarihler 1918 yılını gösterdiğinde, Birinci Dünya Savaşı bütün hızıyla sürmektedir. Düşmana ait donanma, Mustafa Kemal'in başında olduğu, savunduğu Çanakkale Boğazını geçememiş ve tam bir yenilgiye uğramıştır. Artık Mustafa Kemal'i başka cephelerde başka savaşlar beklemektedir. Atatürk, cepheden İstanbul'a kısa bir tatile gelmiştir ve Fenerbahçe Kulübü'nü ziyaret etmek istemiştir. Bu ziyaret isteği bizzat o yıllarda Anafartalar Kahramanı olarak anılan Mustafa Kemal'den mi gelmiştir, yoksa yakın arkadaşı Fenerbahçe Kulübü Başkanı Sabri Toprak mı onu yönlendirmiştir bilinmemektedir. Tarih 3 Mayıs 1918 olduğunda, savaşın etkisi Osmanlı Devleti'nin başkentinde direkt olarak hissedilmese de sokaklarda gezen üniformalıların çokluğu bunu anımsatmaktadır. Öğle vaktinden sonra Moda'dan Kuşdili'ne giden

yolda iki kişi yürümektedir. Bunlardan biri sivil kıyafetli sarı saçlı mavi gözlüdür. Bu sivil Anafartalar Kahramanı Mirliya (Tuğgeneral) Mustafa Kemal Paşa'dan başkası değildir. Yanında ise İttihat ve Terakki Partisi Genel Sekreteri ve Büyük Atamızın en sevdiği arkadaşlarından birisi olan Sabri Toprak bulunmaktadır. Mustafa Kemal, bu kez de Yıldırım Orduları Grubu Komutanı olarak Filistin Cephesi'ne giderken birkaç günlüğüne İstanbul'a uğramıştır. Kadıköy'de Kuşdili Çayırı'nın yanında ki Fenerbahçe Kulübü'nün Kuşdili Lokaline gelirler. Çanakkale zaferiyle düşmana geçit vermeyerek ünlenmiş artık herkes tarafından tanınan Yıldırım Orduları Komutanı Mustafa Kemal Paşa ile Kulübü ziyarete geleceklerini Sabri Bey önceden bildirdiği için Fenerbahçeliler onu beklemektedir. Önce yorgunluk kahvesi içilir. Ardından ise Dr. Hamit Hüsni ile Elkatıpzade Mustafa Beyler birlikte lokalin ikinci katında kupaların olduğu bölüm gezilir. Biraz sonra Elkatıpzade Mustafa Bey kendisine kulüp hatıra defterini uzatır;

03.05.1334 (03.05.1918) tarihinde;

“Fenerbahçe Spor Kulübünün her tarafta beğenilip değer verilen, ortaya çıkmış eser ve çalışmalarını duymuş ve bu kulübü ziyaret edip bu işte emeği, yardımı olanları tebrik etmeği görev edinmişim. Bu görev ancak bugün yerine getirilebilmiştir. Takdir ettiğimi ve kutladığımı buraya kaydetmekle övünüyorum” (Resim 165).

Son olarak Fenerbahçe kulübünden ayrılmadan önce limonata içen Ulu Önder Fenerbahçe Kulübünde yaklaşık iki saat kadar kalmıştır. Dönüş vakti geldiğinde bu kez Fenerbahçe Kürek Şubesinin beyaz renkli iki çift yarış teknesine (fita) Kurbağalıdere kenarındaki kulübün iskelesinden binilmiştir. Kürekte Elkatıpzade Mustafa Bey bulunmaktadır. Mustafa Kemal Paşa Fenerbahçelilere son söz olarak;

“Fenerbahçe'ye sonsuz muvaffakiyetler (başarılar) dilerim, Allahısmarladık” diyerek kulüpten ayrılmış bulunmaktadır (Bacıoğlu, 2007).

Meali: “Fenerbahçe Kulübü’nün her tarafta mazhar-ı takdir olmuş bulunan asarı mesaisini iştmiş ve bu kulübü ziyaret ve erbab-ı himmeti tebrik etmeyi vazife edinmiştim. Bu vazifenin ifası ancak bugün müyesser olabilmıştır. Takdirat ve tebriklerimi buraya kayd ile mübahiyim.”

Ordu Kumandanı M. Kemal 3.5.1334 (3.5.1918)

Resim 165: Mustafa Kemal Paşanın Fenerbahçe Spor Kulübüne Ziyareti, 3 Mayıs 1918

Kaynak: <https://isteaturk.com/g/icerik/Mustafa-Kemal-Pasanin-Fenerbahce-Spor-Kulubunu-ziyareti-03051918/1476>

2.14.1. Atatürkün Fenerbahçe Sempatisi

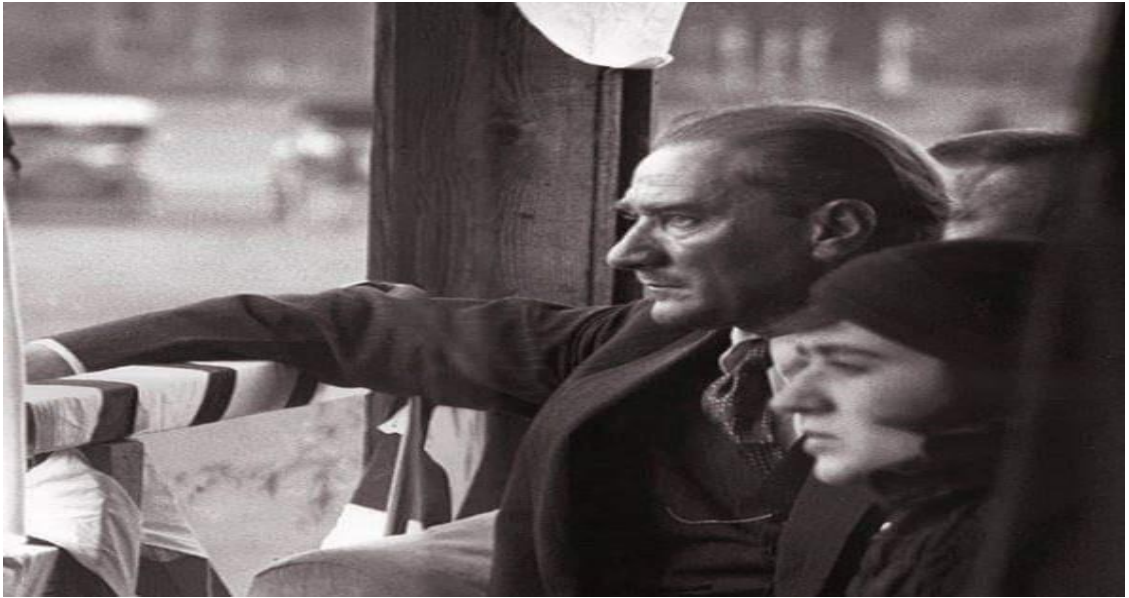
Mustafa Kemal Atatürk’ün hiçbir kulübün mensubu ve taraftarı olmadığını ifade eden Arıĝ, “Ancak bir kaç tane tipik örnek var. Çok önemli bir Galatasaray-Fenerbahçe maçı öncesi Köşkte yapılan bir toplantıda gündeme geldi. Galatasaraylı olanlar el kaldırsın, kaldırdı 9 kişi, Fenerliler el kaldırsın, kaldırdı 8 kişi, işte o zaman Atatürk, “bir de ben” dedi Fenerbahçe’ye ve 9-9 berabere oldular. Bazı kaynaklarda medya mensubu arkadaşlarımız Atatürk’ün karşı yakaya geçerken Fenerbahçe kulübünü ziyaret ettiğine dair yazılar, belgeler çıkar. Atatürk, karşı yakaya İsmet Paşa’ya gidecekti. Gider iken ise erken saatlerde kulübe uğradı, “bir çay içelim” dedi. Kulüpte kimse yoktu. Etraftan haber yolladılar, geldiler, ziyarette karşılanmaz mı Atatürk, bunu ben ziyaret etti şeklinde değerlendiremiyorum. İstanbul’da Galatasaray kulübünü ziyareti yoktur Atatürk’ün. Galatasaray Spor Kulübüne zaten Kurtuluş Savaşına katkıda bulunmadığı için pek sempatiyle bakmıyordu. Beşiktaş da zaten Saray mensuplarının kulübüydü. Saray paşalarının, bakanların, vezirlerin kulübüydü. Onlara karşı da bir sempatisi yoktu. Ancak Kurtuluş Savaşına katkıda bulunduğu için Fenerbahçeye sempati duyardı” diye konuştu.” (WEB_49, 2008).

Dünyaca ünlü Mozambik asıllı Portekizli golcü futbolcu Eusebio’nun da maçını yönetmiş olan Veli Necdet Arıĝ, her zaman tartışma konusu olan Ulu Önder Atatürk’ün hangi takımın taraftarı olduğu ve ziyareti hakkında da şöyle dedi: “Kurtuluş Savaşı başlangıcında Atatürk kulüplere yer altına inilmesi talimatını verdi ve gizli lider de Mareşal Fevzi Çakmak idi. Yer altına inilmesi talimatına uyan iki kulüp var. Birincisi Fenerbahçe, diğeri Altınörs İdman Yurdu yani şimdiki Ankaragücü. İkisi indiler ve ikisi beraber çalışmalar yaptılar. 69 vapur dolusu cephane kaçırdılar Kocaeli yoluyla Ankara’ya. İşgal güçlerinin çöplüklere yığıldıkları cephaneleri de

bizimkiler buldu. Alıp götürürken yolda önünü kestiler. Daha sonra işgal güçleri Fenerbahçe kulübünü bastılar, çatışma oldu orada. Fenerbahçe Kulübünün A takım kadrosunda oynayan 3-4 futbolcu da şehit düştü. Daha sonra ise Ankaragücü kulübünü bastılar, ancak onlar daha önceden haber almıştı ve ayrıldılar. Bir tek kulüp çaycısı Hamdi Baba vardı. Kulüpten Hamdi Baba'yı aldılar, gittiler ve Hamdi Baba'dan sonradan hiçbir haber alınamadı. Şimdi ise bana Fenerbahçe ve Ankaragücü'nden başka bir kulüp , 'Kurtuluş Savaşında bizim de şehidimiz var' diyebiliyorsa en yükseğe çıkar atarım kendimi." (Hürriyet, 2008).

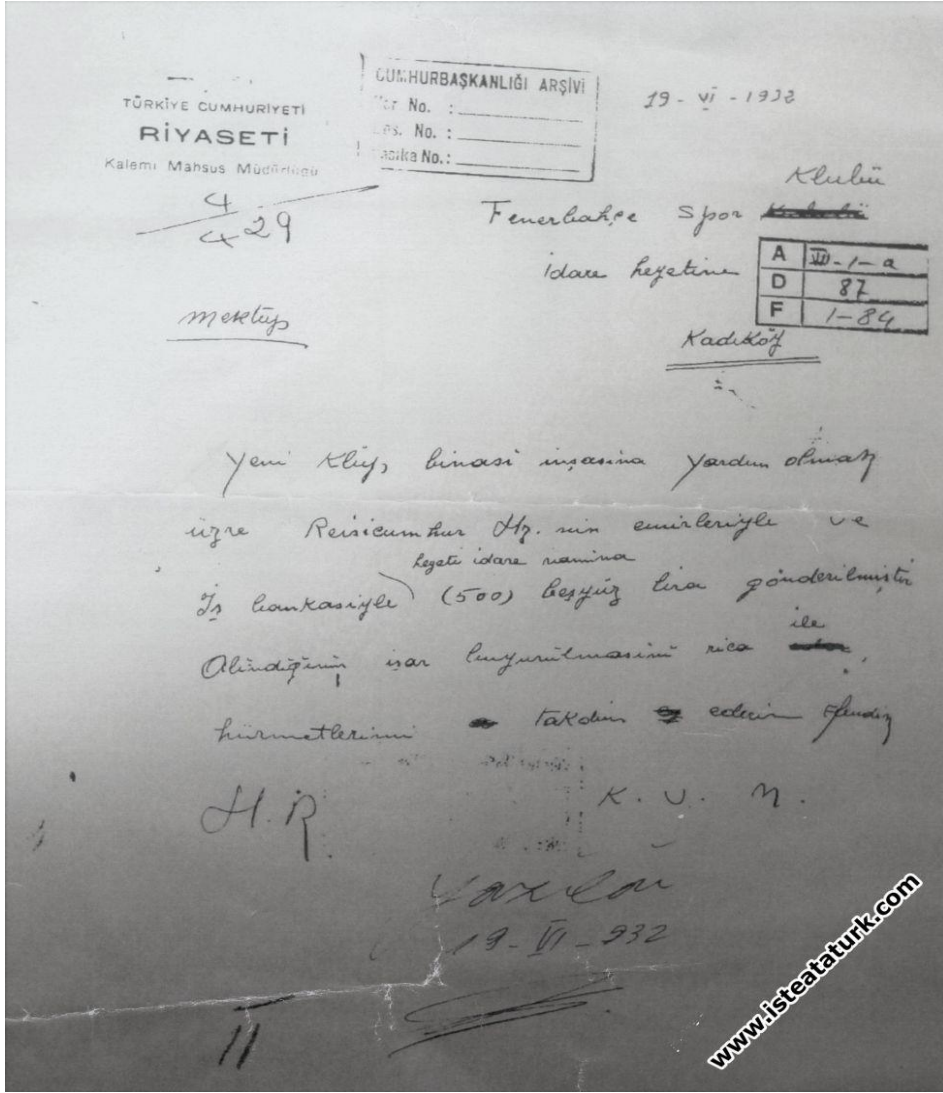
2.14.2. Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübü'ne Yardım Etmesi

5 Haziran 1932 gecesi Fenerbahçe'nin Kuşdili'nde ki ahşap lokalinde yangın çıkmıştır. Kulübün lokalinin içindeki, tarihsel fotoğraflar, tüm branşlara ait malzemeler, kulübün tüm evrakları, kütüphane ve mobilyalar bina ile birlikte tamamen yanmıştır. Çok az eşya kurtarılabilmıştır. Fenerbahçe Kulübü yuvasız kalmıştır. Gazeteler yardım kampanyaları açar. Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübüne yardımında "Gazi Hazretleri Fenerbahçe'ye 500 Lira teberru ettiler" yazmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk bu tür harcamaları kesinlikle hep kendi maaşından, hesabından yapardı. Gazeteye baktığımızda 10-12 günde yapılan toplam bağış miktarının 791 Lira olduğu görülüyor. Atatürk tek başına 500 Lira göndermiş ve miktar bir anda 1300 Lira'ya çıkmıştır (Resim 167) (Bacıoğlu, 2007).

Resim 166: Gazi Mustafa Kemal, Fenerbahçe – Bursa Ankara Muhafız Gücü Karma Futbol Takımı Arasındaki Maçı İzlerken

Kaynak: Atilla Oral

Resim 167: Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübüne Yaptığı Yardımın Belgesi

Kaynak: <https://istataturk.com/g/icerik/Mustafa-Kemal-Pasanin-Fenerbahce-Spor-Kulubunu-ziyareti-03051918/1476>

2.14.3. Fenerbahçe Stadına Atatürk Büstünün Konulması

Atatürk kendi büstlerinin her tarafa konulması ve heykelerinin dikilmesi konusunda hassastı. Gösteriş bakımından zengin törenlerle yurdun dört bir yanını büstler heykellerle donatmak belli ki o eşsiz kahramana ters geliyordu. Yaşamı boyunca bu tip davranışları özendirmemiş uygun bulmamıştı. İnsanlar onun fikirlerini özümsemeli devrimlerinin bekçisi olmalıydı. Ancak bu konuda istisnalardan bir tanesini Fenerbahçeliler yaşamıştır. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün 1 Haziran 1934 yıldönümünde stadına ant içerek bir Atatürk büstü koymak için istemiştir, izini bizzat yine Atatürk kabul etmiş ve olur vermiştir. Fenerbahçe Stadı Türkiye'de Atatürk'ün büstünün konmasına izin verdiği tek stad olma özelliği ve onurunu hala taşımaktadır (Bacıoğlu, 2007).

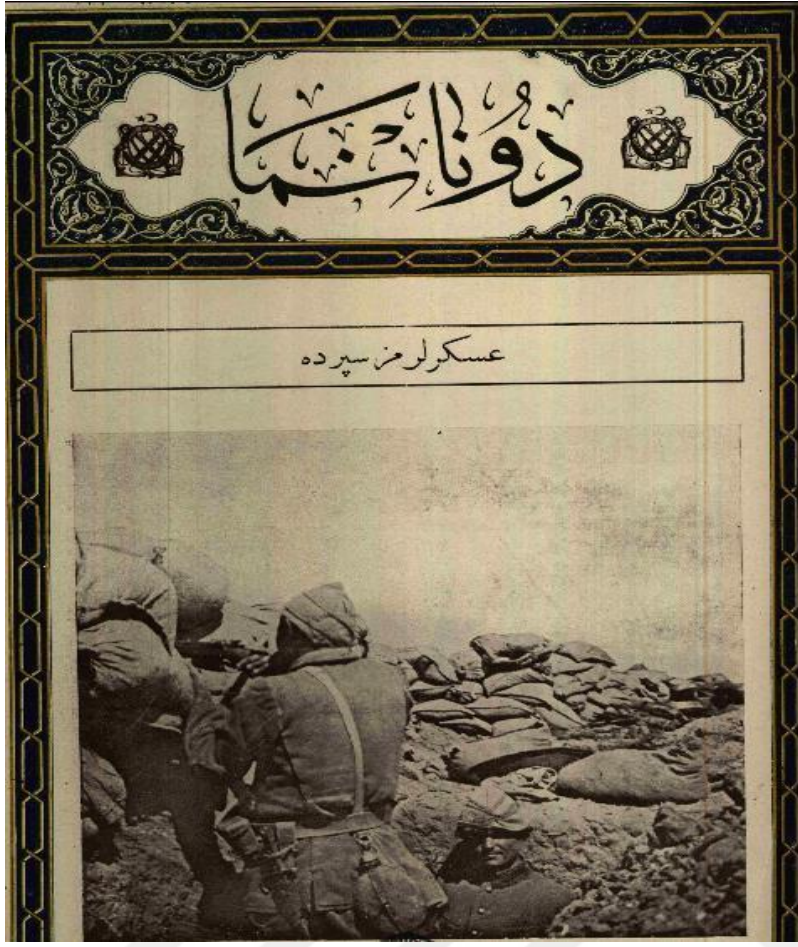
2.16. SAVAŞLARIN GÖLGESİNDE FUTBOL

2.16.1. Kurtuluş Savaşı ve Futbol

1. Dünya Savaşı esnasında ise Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Ankaragücü'nün toplam 70 futbolcusunun, çeşitli cephelerde şehit düştüğü ifade ediliyor. Galatasaray'da kayıtların düzenli tutulması nedeniyle şehit futbolcu sayısının fazla gözüktüğü, Beşiktaş'a ait kayıtların işgal yıllarında kulübün Rumlar tarafından yağmalanması sırasında, Fenerbahçe'ye ait kayıtların ise kulüp binasında çıkan yangında tahrip olduğu belirtiliyor. Çanakkale savaşında şehit olan, yaralanan ve esir düşen futbolcu sayısının belirlenenden çok fazla olduğu, ancak kaynak yetersizliği nedeniyle şehit futbolcu sayısının tespitinin mümkün olmadığı, mevcut kaynakların ise genelde Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş'a ait olduğu vurgulanıyor. Ankara, İzmir, Trabzon, Bursa gibi kentlerde bulunan kulüplerde oynayan futbolcuların da savaşa katıldığı, ancak kayıt tutulmadığı için isimlerinin ve sayılarının tespit edilemediği ifade ediliyor. Savaşa katılan futbolcuların şehit düşmesi ya da gazi olması nedeniyle kulüplerin tamamen tükendiği dönemlerin olduğu, hatta savaşın en şiddetli zamanında Fenerbahçe'nin 3, Galatasaray'ın 2 ve Beşiktaş'ın ise sadece 1 futbolcusunun kaldığı ifade ediliyor. Kayıpların ardından ise kulüplerin 15-16 yaşlarındaki çocuklardan takım oluşturularak karşılaşmalara çıktığı belirtiliyor (Tekcan, 2008).

2.16.2. Fenerbahçe Spor Kulübüne Ait Kurtuluş Savaşı Anısı

Fenerbahçe, 1919-1920 sezonuna iddialı girmek istiyor. Bunun için, ilk kez sahaya çıkacakları İdmanyurdu maçında, sağ bekleri İstihkam Subayı Mülazımievvel Arif'in mutlaka oynamasını istiyorlar. Ulukışla'da bulunan kaptanları için, kumandanlıktan izin alarak, Arif'in maçta oynamasını sağlama bağlıyorlar. Arif, maç için Ulukışla'dan Niğde'ye giderken tam kalbine aldığı bir kurşunla şehit oluyor. Arif'in şehit olduğu haberinin ardından Fenerbahçe, İdmanyurdu karşılaşmasına, Arif'e saygıdan on kişiyle çıkar. Şehit Arif'in 2 numaralı forması saha kenarına bırakılan bir sandalyeye asılır. Karşılaşmayı sahaya on kişiyle çıkan Fenerbahçe 11-0 kazanır (Levent, 2013).

Resim 168: Donanma Dergisinin Futbolcu Askerleri Cephede Gösteren Kapak Fotoğrafi

Kaynak: Hürriyet, 2015

2.16.3. Galatasaray Spor Kulübüne Ait Kurtuluş Savaşı Anısı

Hindistan'da, İslamı seçen Spancer ve Sarah Robenson adlı İngiliz karı-kocanın Müslümanlara olan yaklaşımlardan dolayı İngiltere ve Hindistan'da yaşayamayacaklarını anlamaları üzerine İstanbul'a göç ettikleri anlatılıyor. Abdullah ile Fatma isimlerini alan İngiliz çiftin 3 erkek çocuğundan Ahmet ve Abdurrahman'ın Galatasaray'da top oynadığı ve şampiyonluklar yaşadıkları ifade ediliyor. 1. Dünya Savaşı esnasında düşman saldırılarını artırınca Galatasaray'ın forveti Abdurrahman ile diğer kardeşi Yakup'un cepheye gitmek için izin istediği baba Abdullah Robenson'un, "Bakın evlatlarım. Burası bizim vatanımız oldu. Gitmenize çok üzülürüz; ama gururumuz her zaman acımızdan büyük olur" dediği kaydediliyor. Gönüllülerin ordusuna katılarak Çanakkale'ye giden Robenson kardeşlerden Abdurrahman'ın kısa bir süre sonra gönderildiği Kafkas Cephesi'nde donarak şehit olduğu ifade ediliyor. Yakup Robenson, Çanakkale'nin ardından gittiği Bağdat Cephesi'nde bir İngiliz'in silahından çıkan kurşunla şehit olmuştur. Robenson ailesinin sağ kalan tek çocukları Ahmet'in ise yıllar sonra Galatasaray'a başkan olduğu vurgulanıyor (Tekcan, 2008).

2.16.4. Beşiktaş Osmanlı (Bereket) Jimnastik Kulübüne Ait Kurtuluş Savaşı Anısı

Çanakkale Savaşı esnasında Beşiktaş'ın yıldız futbolcularından olan kaptan Kazım'ın, düşman işgaline karşı cepheye gittiği ve kendisini tanıyan bir komutanın “emir erim ol önerisini, Ben sporcuyum. Diğerlerine göre daha zinde ve atik biriyim. Size cephede daha çok işe yararım” diyerek geri çevirdiği belirtiliyor. Anzaklara karşı destanlaşan 27. Alay'da mücadeleye katılan kaptan Kazım'ın savaş sırasında sırtına isabet eden bir gülle ile Çanakkale'de şehit düştüğü kaydediliyor. Kazım'ın cebinden çıkan kanlı kağıt parçasındaki şiirin ise daha sonra marş haline getirilerek maçlarda, törenlerde söylendiği ifade ediliyor (Tekcan, 2008).

2.17. ECNEBİ TAKIMLARI İLE OYNANAN MÜSABAKALAR

Yüce, “Osmanlı Melekleri Kitabı”nda 17 Nisan 1911 tarihli “Tanin Gazetesi”nde “Kadıköy’ünde Spor Müsabakaları” adlı gazete başlığının haberi göze çarptığından bahseder. Macar takımı Kolozsvari Vasutas Sport Club İstanbula sehhate gelir. Galatasaray ile Kolojvar takımının arasındaki maçlar, memleketimizde ki ilk yabancı takım ile oynanan maçlar olarak tarihe geçer. Galatasaray ile Union Club Sahasında yaptığı üç maçın detayları verilir;

Tablo 26: Macar Kolojvar Takımının Memleketimizde Yaptığı Müsabakalar, 1911 (Resim 169)

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
14.04.1911	Galatasaray	1-1	Kolozsvari Vasutas	Union Club
16.04.1911	Galatasaray	3-1	Kolozsvari Vasutas	Union Club
17.04.1911	Galatasaray	1-0	Kolozsvari Vasutas	Union Club

Kaynak: Yüce M, 2014.

Resim 169: Galatasaray- Kolojvar Müsabakasına Ait Resimler, Şehbal Mecmuası, 1911

Kaynak: Yüce M, 2014

Galatasaray'ın Macaristan ve Romanya'ya gerçekleştirdiği seyahatteki müsabakalar aşağıdaki gibidir;

Tablo 27: Galatasaray'ın Macaristan ve Romanya Seyahati Müsabakaları, 1911.

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
24.09.1911	Kolojvar	5-1	Galatasaray	Kolojvar
26.09.1911	Kolojvar	4-1	Galatasaray	Kolojvar
28.09.1911	Peşte	7-0	Galatasaray	Ferencvaros
01.10.1911	Bükreş	1-11	Galatasaray	Bükreş

Kaynak: Yüce M, 2014

Resim 170: Futbolumuzun İlk Ecnebi Rakibi Kolozsvari Vasutas Sport Club, 1911

Kaynak: Yüce M, 2014

Yüce, "Osmanlı Melekleri Kitabı"nda 1913 senesinde bir haberden bahseder. Haberde, Mart, Mayıs, Haziran aylarında ecnebi gemi takımlarıyla müsabakalardan bilgiler vardır. Bu bilgiler;

Tablo 28: 1913 Senesi Ecnebi Müsabakaları, 1913

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
23.03.1913	Fenerbahçe	0-4	HMS Zealandia	Union Club
13.04.1913	Telofoncular	0-2	HMS Weymouth	Union Club
20.04.1913	Galatasaray	-	HMS Weymouth	Union Club
27.04.1913	Galatasaray	4-1	HMS Zealandia	Union Club
18.05.1913	Galatasaray	3-0	İstanbul İngiliz Muhteliti	Union Club
30.05.1913	İttihad Spor		Gerderland (Hollanda)	Union Club
15.06.1913	Galatasaray	2-1	İzmir Muhteliti	Union Club
16.06.1913	Ermeni Muhteliti	0-2	İzmir Muhteliti	Union Club
20.06.1913	Fenerbahçe	4-1	İzmir Muhteliti	Union Club
22.06.1913	İstanbul Muhteliti	2-0	İzmir Muhteliti	Union Club

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: 2 Müsabakanın sonucu bulunamadı.

Tarihler 1914 yılını gösterdiğinde ise aşağıdaki müsabakalar oynandı;

Tablo 29: 1914 Senesi Ecnebi Müsabakaları, 1914

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
14.04.1914	İstanbul Muhteliti	0-1	Bükreş Muhteliti	Union Club
19.04.1914	Galatasaray	4-2	Bükreş Muhteliti	Union Club
26.04.1914	Galatasaray	3-0	Armstrong (Büyük Britanya)	Union Club
21.05.1914	Fenerbahçe	1-1	Göben Zırhlısı (Almanya)	Union Club
22.05.1914	Galatasaray	0-1	Ramblers/Telef. Armstong Vickers Muhteliti	Union Club
24.05.1914	Fenerbahçe	3-1	Ramblers/Telef. Armstong Vickers Muhteliti	Union Club

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 30: Fenerbahçenin Rusya Seyahatindeki Müsabaka Sonuçları, 1914

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
14.06.1914	Shaka	1-1	Fenerbahçe	Odesa
14.06.1914	Sporting	0-1	Fenerbahçe	Odesa
16.06.1914	Odesa	3-0	Fenerbahçe	Odesa
19.06.1914	Nikolayef	0-1	Fenerbahçe	Nikolayef
21.06.1914	Nikolayef	0-3	Fenerbahçe	Nikolayef

Kaynak: Yüce M, 2014

Tablo 31: Ecnebi Müsabaka Sonuçları, 1915-1917

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
29.10.1915	İdman Yurdu	4-1	Midilli Kruvazörü	Er Meydanı
12.11.1915	Galatasaray		Yavuz Sultan Selim Zırhlısı	İttihadspor
26.11.1915	İdman Yurdu	3-0	Yavuz Sultan Selim Zırhlısı	Er Meydanı
23.12.1915	İdman Yurdu	3-2	Yavuz Sultan Selim Zırhlısı	Er Meydanı
03.12.1915	İdman Yurdu 2	0-2	Midilli Kruvazörü	Er Meydanı
26.10.1917	Altınordu	3-4	General Vapuru Efradı	İttihadspor

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: Skor kısmında boş bırakılan müsabaka sonucu bulunamamıştır.

2.17.1. Müttefik ve Mütareke Kuvvetleri İle Maçlar

1.Dünya Savaşında Osmanlılar yenik düşüyorlar. 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes antlaşması sonrasında Müttefik Kuvvetlerin donanması 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul limanına demirliyor ve toplarını başkentimize yöneltiyor. Fransız mareşali Esperey beyaz atı ile Galata rıhtımında bayrağımızı çiğneyerek rıhtıma çıkıyor. Fenerbahçe Fransız askeri makamlardan Fransız Garnizonu ile maç yapmak için izin istiyor ve 24 Mayıs 1918 de bugünkü Fenerbahçe stadyumunun olduğu yerde bu maç yapılıyor.

İşgal kuvvetleri takımları ile yapılan bu maçlar zamanla sportif anlam taşımaktan öte bir milli maç havasına dönüşüyor. Farklı üniformalı ve melon şapkalı yabancı seyircilere karşı fesli

Türk seyircileri stadyumlara koşuyor. Önceleri takımlarını alkışlamaktan korkan Türkler giderek takımlarını en coşkun tezahüratlarla destekliyorlar. Yabancı bayraklarla donanmış Beyoğlu'nda futbolcularımız omuzlar üstünde taşınıyor. 9 Kasım 1923 tarihine kadar Müttefik kuvvetler ile 80 müsabaka gerçekleştiriliyor. Bu maçların 50'sinde Fenerbahçe, 23'ünde Galatasaray ve 7'sinde Beşiktaş oynuyor (Atabeyoğlu, 1991).

Tablo 32: Müttefik Kuvvetleri İle 1918-1919 Yılları Arası Olan Maçlar

Yıl	3. Takım	Skor	4. Takım	Yer
24.11.1918	Fenerbahçe	3-1	Fransız Garnizonu	Kadıköy
29.11.1918	Fenerbahçe	1-2	İngiliz Misilivadis	Kadıköy
08.12.1918	Fenerbahçe	2-3	İngiliz Garnizonu	Kadıköy
15.12.1918	Fenerbahçe	5-1	İngiliz Lightning	Kadıköy
20.12.1918	Fenerbahçe	4-2	İngiliz Lightning	Kadıköy
22.12.1918	Fenerbahçe	5-1	İngiliz Denizcileri	Kadıköy
27.12.1918	Fenerbahçe	3-0	İngilizler	Kadıköy
29.12.1918	Fenerbahçe	4-1	Fransız Garnizonu	Kadıköy
12.01.1919	Fenerbahçe	4-0	İngiliz Misilivadis	Kadıköy
19.01.1919	Fenerbahçe	7-5	İngiliz (Bahriye Mektebi Efradı)	Kadıköy
26.01.1919	Fenerbahçe	1-2	İngiliz (Bahriye Mektebi Efradı)	Kadıköy
28.01.1919	Altınordu	5-0	İskoçyalılar	Kadıköy
21.02.1919	Fenerbahçe	4-2	İngiliz Kara Karması	Kadıköy
23.02.1919	Altınordu	1-6	İskoçyalılar	Kadıköy
07.03.1919	Fenerbahçe	4-1	Fransız Kara Karması	Kadıköy
13.03.1919	Fenerbahçe	4-1	İngilizler	Kadıköy
16.03.1919	Fenerbahçe	5-1	Fransız Patrie	Kadıköy
23.03.1919	Fenerbahçe	7-0	Fransız Patrie	Kadıköy
23.03.1919	Altınordu	2-0	İngiliz Berriyeye ve Bahriye Efra.	Kadıköy
30.03.1919	Fenerbahçe	6-1	İngiliz Denizcileri	Kadıköy
06.04.1919	Fenerbahçe	3-1	İngiliz Lightning	Kadıköy
13.04.1919	Fenerbahçe	4-0	İskoçyalılar	Kadıköy
20.04.1919	Fenerbahçe	6-0	İskoçyalılar	Kadıköy
27.04.1919	Fenerbahçe	5-1	Irish Guards	Kadıköy
04.05.1919	Fenerbahçe	4-0	Irish Guards	Kadıköy
09.05.1919	Fenerbahçe	6-0	Fransız Kara Karması	Kadıköy
11.05.1919	Fenerbahçe	5-0	İskoçyalılar	Kadıköy

Kaynak: Atabeyoğlu C, 1991, Yüce M, 2014

Tablo 33: Mütareke Kuvvetleri İle Olan Maçlar

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
05.09.1919	Fenerbahçe	4-0	Irish Guards	Kadıköy
28.09.1919	Fenerbahçe	4-1	İskoçyalılar	Kadıköy
06.12.1919	Galatasaray	3-1	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
09.01.1920	Fenerbahçe	2-1	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
30.01.1920	Galatasaray	1-1	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
27.02.1920	Galatasaray	5-1	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
08.08.1920	Galatasaray	2-2	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
22.08.1920	Galatasaray	3-3	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
12.09.1920	Galatasaray	2-3	Fransız Garnizonu	Bakırköy Çayırı
01.10.2018	Galatasaray	2-0	Irish Guards	Kadıköy
05.10.1920	Fenerbahçe	4-1	Fransız Kara Karması	Kadıköy
13.01.1921	Fenerbahçe	9-0	İngiliz Subaylar Karması	Kadıköy
22.04.1921	Fenerbahçe	11-1	Fransız Deniz Karması	Kadıköy

Kaynak: Atabeyoğlu C, 1991

Tablo 34: Müttefik Kuvvetleri İle 1921-1923 Yılları Arası Olan Maçlar

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
31.07.1921	Galatasaray	2-1	İngiliz Garnizonu	Kadıköy
16.04.1922	Beşiktaş	1-1	Fransız Garnizonu	Taksim
23.06.1922	Galatasaray	0-0	İngiliz Garnizonu	Taksim
13.08.1922	Fenerbahçe	3-0	İngiliz Sporting Karması	Taksim
20.08.1922	Fenerbahçe	2-2	İngiliz Iron Duck	Taksim
22.09.1922	Fenerbahçe	1-1	İngiliz Essx	Taksim
13.10.1922	Galatasaray	2-2	İngiliz Lightning	Taksim
22.11.1922	Beşiktaş	0-1	İngiliz Lightning	Taksim
24.11.1922	Fenerbahçe	2-2	İngiliz Misilivadis	Taksim
01.12.1922	Fenerbahçe	2-1	İngiliz Lightning	Taksim
17.12.1922	Galatasaray	1-4	İngiliz Lightning	Taksim
24.12.1922	Galatasaray	5-0	Fransız Garnizonu	Kadıköy
10.01.1923	Fenerbahçe	7-0	İngiliz Filotilla Karması	Taksim
12.01.1923	Galatasaray	1-1	İngiliz Revenge	Taksim
26.01.1923	Galatasaray	5-1	İngiliz Malaya	Taksim
04.02.1923	Fenerbahçe	3-0	İngiliz Essx-Engineers	Kadıköy
11.02.1923	Fenerbahçe	2-6	İngiliz Goldstream	Kadıköy
16.02.1923	Galatasaray	2-4	İngiliz Goldstream	Taksim
23.02.1923	Beşiktaş	1-2	İngiliz Karlfors	Taksim
25.02.1923	Fenerbahçe	5-0	İngiliz Tayyareciler	Taksim
01.04.1923	Galatasaray	0-0	İngiliz Karması	Taksim
22.04.1923	Galatasaray	0-0	İngiliz Artillaries	Taksim
27.04.1923	Galatasaray	0-1	İngiliz Royal Sovareign	Taksim
29.04.1923	Beşiktaş	1-2	İngiliz Kara Karması	Taksim
06.05.1923	Fenerbahçe	2-0	İngiliz Artillaries	Kadıköy
13.05.1923	Fenerbahçe	2-0	İngiliz Artillaries	Kadıköy
17.05.1923	Galatasaray	2-1	İngiliz Denizcileri	Taksim
18.05.1923	Fenerbahçe	4-0	İngiliz Anatolia	Kadıköy
20.05.1923	Fenerbahçe	1-1	İngiliz Nakliyeciler	Kadıköy
25.05.1923	Fenerbahçe	4-0	İngiliz Lightning	Taksim
27.05.1923	Fenerbahçe	2-3	İngiliz Kara Karması	Kadıköy

03.06.1923	Fenerbahçe	5-1	İngiliz Kara Karması	Kadıköy
29.06.1923	Fenerbahçe	2-1	İngiliz Guardlar Karması	Taksim
01.07.1923	Galatasaray	1-3	İngiliz Guardlar Karması	Taksim
22.07.1923	Beşiktaş	1-2	İngiliz Lightning	Taksim
10.08.1923	Fenerbahçe	0-3	İngiliz Karması	Taksim
26.08.1923	Galatasaray	1-2	İngiliz Kara Karması	Taksim

Kaynak: Atabeyoğlu C, 1991

Galatasaray 1,5 Aylık Avrupa Turnesine giderek 17 Maç Yapıyor. Özellikle Almanya'da iyi oyunlar çıkaran Bekir (Refet), Phönix Karlsruhe takımına transfer olur (Atabeyoğlu, 1991).

Tablo 35: Galatasaray 1,5 Aylık Avrupa Turnesine giderek 17 Maç Yapıyor

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
31.01.1921	Lausanne Sport	7-2	Galatasaray	Lausanne
02.09.1921	Servette FC	10-0	Galatasaray	Geneve
04.09.1921	Phönix Karlsruhe	1-0	Galatasaray	Karlsruhe
07.09.1921	1. FC Saarbrücken	5-3	Galatasaray	Saarbrücken
11.09.1921	Germania Frankfurt	2-1	Galatasaray	Frankfurt
14.09.1921	Phönix Karlsruhe	1-1	Galatasaray	Ludwigshafen
17.09.1921	Ballspiel	1-4	Galatasaray	Köln
18.09.1921	Germania	0-1	Galatasaray	Bochum
21.09.1921	Arminia Hannover	5-3	Galatasaray	Hannover
23.09.1921	Volkenbut	1-1	Galatasaray	Peine
25.09.1921	Hamburg SV	6-0	Galatasaray	Hamburg
28.09.1921	SV Werder Bremen	0-1	Galatasaray	Bremen
02.10.1921	1. FC Nürnberg	6-0	Galatasaray	Nürnberg
04.10.1921	Gustmust	7-0	Galatasaray	Dresden
06.10.1921	Sparta Praha	12-0	Galatasaray	Praha
11.10.1921	Bratislava	4-1	Galatasaray	Bratislava
18.10.1921	Üniversite Karması	3-3	Galatasaray	Budapest

Kaynak: Atabeyoğlu C, 1991

Tarihler 1923 yılını gösterdiğinde ise Çekoslovakya'nın dünyaca ünlü ve Orta Avrupa Kupası şampiyonu Slavya Praha takımı İstanbul'a gelerek kulüplerimizle maçlar yapmıştır.

Tablo 36: Takımlarımızın Slavya Praha'ya Karşı Performansı

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım
13.07.1923	Galatasaray	0-7	Slavia Praha
15.07.1923	Altınordu	0-7	Slavia Praha
17.07.1923	Fenerbahçe	1-10	Slavia Praha
18.07.1923	Galatasaray/Fenerbahçe Karması	3-7	Slavia Praha

Kaynak: Atabeyoğlu C, 1991

2.17.2. İlk Türk Milli Takımı Müsabakaları

Olimpiyat Oyunları İstanbulluların milli duygularını kabartmış olmalı ki; aynı tarihlerde bir milli Türk futbol takımı da oluşturuldu. Milli takımımızın atası sayılabilecek olan bu takımın oyuncularını sadece İstanbul kulüplerinin oyuncularından oluşmaktaydı.

Tablo 37: İlk Türk Milli Takım Müsabakaları, 1922

Yıl	1. Takım	Skor	2. Takım	Yer
14.05.1922	Kadıköy Gençler Birliği	-	Pera	Aksim Stadyumu
15.06.1922	Türk Milli Takımı	3-1	İngiliz Muhteliti	Aksim Stadyumu
19.06.1922	Türk Milli Takımı	9-1	Ecnebi Muhteliti	Aksim Stadyumu
22.07.1922	Türk Milli Takımı	5-0	Ermeni Muhteliti	Aksim Stadyumu
02.07.1922	Türk Milli Takımı	4-0	İngiliz Muhteliti	Aksim Stadyumu

Kaynak: Yüce M, 2014

Not: Milli Takım ilk maçına Kadıköy Gençler Birliği namıyla çıkmıştır.

2.17.3. İşgal Kuvvetlerine Karşı Kazanılan General Harrington Kupası

Fenerbahçe Spor Kulübü'nün işgal kuvvetlerine karşı en büyük zaferlerinden biri de "General Harrington Kupası" maçıdır. Müsabaka 29 Haziran 1923 günü, Taksim Stadi'nda çok büyük bir seyirci topluluğu önünde oynanmıştır. Türk gençleri işgal kuvvetleri ile özellikle de futbol sahalarında büyük bir rekabete girişmiştir. Fenerbahçe'de, her sınıftan oluşan düşman birlikleri içinde pek çok tanınmış futbolcusu bulunan, İngiltere ve Fransa liglerinin hemen hemen en ünlü takımlarında forma giymiş futbolculardan oluşan birbirinden güçlü takımlarla maçlar oynamış ve oynadığı 50 maçın 41'ini kazanıp, 4'ünde berabere kalarak işgal altında bezmiş, ezilmiş Türk halkının yüreğinde bir nebze olsun teselli ve umut tohumları yeşertmiştir. İşgal Orduları Başkomutanlığının, Fenerbahçe Kulübü'ne karşı özel bir düşmanlığı vardı. Çünkü Fenerbahçe Futbol takımı yalnız işgal kuvvetlerine mensup takımları peş peşe yenerek halkın milli duygularını şahlandırmakla kalmıyor, aynı zamanda düşman açısından "hayli zararlı" faaliyetlerde de bulunuyordu. İstanbul işgal altında iken Fenerbahçeliler, Kurbağalıdere kenarında kulüp binasının önündeki iskeleye yanaşan motorlarla Anadolu'ya silah kaçırmaktadırlar. Fenerbahçe Spor Kulübünün kayıkhanesi bir silah ve cephane deposu haline getirilmiştir. Geceleri gizli biçimde bu kayıkhanenin önündeki ahşap iskeleye yanaşan motorlar buradan yüklenip, gizlice Moda koyuna açılıp, oradan İzmit'e geçerek Anadolu'ya silah ve cephane götürüyorlardı. Fenerbahçe Spor Kulübünün "Sözde zararlı faaliyeti" İşgal Orduları Başkomutanlığı tarafından haber alınır, ancak bunun farkına varan Fenerbahçeliler kayıkhaneyi derhal boşaltarak cephaneyi çevredeki üye ve sporcu evlerine taşımışlardır. Kulübü basan işgal kuvvetleri birlikleri ortada delil bulamamışlardır. Ama yine de Başkomutanlık tarafından Fenerbahçe kulübüne süngülü bir müfreze bırakılmış ve Fenerbahçe kulüp binası haftalarca işgal altında tutulmuştur. Tüm çabalara rağmen hiçbir şey elde edememiş olmak, işgal ordularının

İngiliz Başkomutanı General Harrington’u oldukça öfkelenmiştir. Fenerbahçe Kulübüne; hiç olmazsa futbol sahasında acı bir darbe indirebilmek için elinden geleni yapmaktan geri kalmamıştı. Başkomutan olan Harrington amacına ulaşabilmek için ortaya altın madalyalar konulmuş bir turnuva düzenlenmiş ve turnuva sonunda üç takım ön plana çıkmıştı: Irish Guards, Grenadiers Guards ve Goldstream Guards... Bu üç takımın seçilmiş elemanları sıkı bir çalışmaya tabi tutulmuştu. Cebelitarık ve Mısır’daki İngiliz askerlerinden, hepsi de profesyonel birer futbolcu olan dört önemli oyuncu getirtmiş ve adeta bir “İngiltere Milli Takımı” oluşturmuştur. Hedef o kadar ileri seviyededir ki, ortaya konan bir metreye yakın, gümüş işlemeli kupa Başkomutan “General Harrington” adı verilmiştir. İngiliz “Goldstream Guards” isimli bu takım özel şekilde kampa alınarak sıkı bir çalışmaya tabi tutulmuştur. Bundan sonra ise General Harrington tarafından İstanbul gazetelerine şöyle bir ilan verilmişti:

“Gardler Muhteliti Türk kulüplerine meydan okuyor. Kazanan takıma, Başkumandanın adını taşıyan büyük bir kupa verilecek bu maça Türk kulüpleri diledikleri gibi takviye de alabilirler.”

Fenerbahçeliler bu meydan okumalarının kendilerini hedef aldığını hemen anlamışlardır. Gazeteler aracılığı ile hemen gereken cevabı vermişlerdir:

“Fenerbahçe Kulübü yalnız kendi kadrosuyla bu maçı şartsız olarak kabul eder.”

İstanbul’da büyük bir heyecana sebep olan bu maç 29 Haziran 1923 günü, Taksim Stadi’nda çok büyük bir seyirci topluluğu önünde oynanmıştır. Bu maçı izlemek için “Iron Duck Zırhlısı” ile özel olarak gelen Malta Valisi Lord Plummer’de İşgal Orduları Başkomutanı General Harrington’la birlikte şeref köşesindeki yerini almıştır. Şeref köşesinin tam önündeki masanın üzerinde de maçın galibine verilecek olan “General Harrington Kupası” durmaktadır (Resim 171).

Fenerbahçe bu tarihi müsabakaya, kalesinde hiç gol görmeden İstanbul şampiyonluğunu kazanan şu ünlü kadrosuyla çıkmıştır:

Şekip Kulaksızoğlu, Hasan Kamil Sporel, Cafer Çağatay Kadri, İsmet, Alaeddin Baydar, Fahir Sabih, Zeki Rıza Sporel, Ömer Tanyeri, Bedri Gürsoy.

Büyük bir heyecan ve çekişme içinde başlayan ve hep aynı çekişmeyle geçen maçın ilk yarısını 1-0 yenik kapatan Fenerbahçe, ikinci yarıda coşmuş ve klasik futbolunu ortaya koymaya başlamıştı. 60. dakikada Zeki Rıza Sporel’in golüyle beraberliği yakalayan Sarı-Lacivertli takım bundan sonra daha da açılmıştı. 74. dakikada yine Zeki Rıza Sporel’in çok sert bir şutla Fenerbahçe’yi galip duruma yükseltmiş ve bundan sonra oyunda Sarı-Lacivertli takımın baskısı daha da artmıştı ve Fenerbahçe, güçlü rakibini eze eze yenmişti bu tarihi maça.

Resim 171: Fenerbahçe'nin İşgal Kuvvetlerine Karşı Kazandığı General Harrington Kupası

Kaynak: Arif Altgan, 2013

Müsabakadan sonra işgal orduları Başkomutanı General Harrington, adını taşıyan bu büyük gümüş kupayı Fenerbahçe takımı kaptanı Hasan Kamil Sporel'e verirken Taksim Stadında fesler havada uçuşur ve yer yerinden oynar adeta. Fenerbahçe Kulübü futbolcuları, ellerinde General Harrington Kupası olduğu halde seyircilerin omuzları üzerinde stattan çıkarılmışlar ve Beyoğlu caddelerinde, büyük sevgi gösterileri arasında dolaştırılmışlardır. Bu galibiyet, milli bir zafer etkisi uyandırmıştır. Müsabaka gecesini Lozan Konferansında bulunan Türk Heyetine de bu galibiyet haberi ulaştığında heyet başkanı İsmet Paşa tarafından Fenerbahçe kulübüne; "Heyetimiz namına hepinizi meserretle tebrik eder, gözlerinizden öperim." diye bir kutlama telgrafı gönderilmişti. (Fenerbahçe Dergisi, 2003).

Resim 172: 29 Haziran 1923 Harrington Zaferinin Gazeteye Yansıması. Resimde Görülen Oyuncu Zeki Rıza Sporel.

Kaynak: <http://tambagimsizfenerbahce.blogspot.com/>

SONUÇ

Günümüzün en önemli spor dalı olan futbol'un ilk çağlardan itibaren her kültürde ayrı ayrı benimsendiği, toplumları etkisi altına aldığı ve öneminin her daim arttığı bilinmektedir. Eski çağlarda çeşitli ayak topu oyunları ile futbola göz kırpılmış ve bir sonraki çağlara kültürler aracılığıyla aktarılarak bir spor dalı haline gelmiştir. Bir spor dalından fazlası olan futbol, bir olgu haline bürünerek hayatımızın her anına kazanmış ve tartışmasız hayatımızın en önemli figürlerinden olmuştur.

Çalışmamda, antik çağlara ait futbolun en eski versiyonlarına, M.Ö. 4000 ile M.Ö. 2000 yılları arasında rastlandığına dair bilgiler görmekteyim. Mısırda ki mezarlık duvarlarında yer alan kalıntılarda, ayakla top oynayan insan tasvirlerine rastlandığı bilgileri bu rastlantıyı doğrulamaktadır. Hatta Sümerlere ait arkeolojik bulgularda deri veya ketenden yapılmış toplara ulaşılması futbolun oldukça eski çağlara dayandığı ve bu dönemlerde ise bir oyun olarak var olduğu görülmektedir. Antik Çağlarda Çin Medeniyetinde futbolun, M.Ö. 2500 yılında “Cuju” adıyla oynandığı görülmektedir. Antik Çin’de, tarihsel bağlamda en eski ve en ilkel haliyle futbol oyunu bir “top tepme idmanı” iken, iki tarafında kaleler olan ve kurallara bağlanan sahalarda oynanmaya başladığı, günümüz futbolu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çin kaynaklarından öğrendiğimiz bilgiler ışığında M.Ö. 1500 yıllarında Orta Asya Türklerinde “Tepük” adında bir ayak topu oyunu oynadıkları ve bu oyunun günümüz futboluna benzerliğiyle dikkat çekici olduğu incelemeye derinlik kazandırmıştır. Yine M.Ö. 1500 yıllarında Mezoamerikalılar ayak topu oyununu “Ulama” adıyla gerçekleştirirken, bu oyunu aslında tanrılara kurban vermek için oynadıkları araştırmam da ortaya çıkmaktadır. Sadece erkeklerin oynadığı bu futbol oyununda kaybeden takımın kaptanı ve oyuncularının kafaları tanrılara adak edilmek üzere kesilmesi ve diğer müsabakalarda ise bu kafa kemiklerinden elde edilen toplar ile oynanması dikkat çekici bir unsur olarak önümüze çıkmaktadır. Antik Grek Medeniyetinde ise futbol M.Ö. 100 yılından önce “Episkyros” adı altında oynanmıştır. Gerek oyuncu sayıları gerekse strateji ve oyun bakımından günümüz futboluna en yakın oyun olarak incelemede ortaya çıkmaktadır. Antik Roma Medeniyetinde M.Ö. 200 yılında ortaya çıkan “Harpastum” adındaki futbol oyunu, dikdörtgen alanda oynanan ve orta çizginin gerilerinde bulunan iki takımın mücadelesine sahip olması modern futbola benzemesi görüşünü ortaya koymaktadır. Antik Japonya’ya gelindiğinde ise Çinlilerin “Cuju” su ile benzerlik gösteren ve hatta devamı niteliğindeki bu oyunun kökeninin M.S. 644 yılına dayandığı kaynaklarda yer almaktadır.

Çalışmamda Orta Çağı incelemek ile devam ettiğimde ise, bu çağda futbola ait ilk ifadeler M.S. 9. yüzyılda “Güruh Futbolu” adı altında rastlamaktayız. Bu Güruh Futboluna benzerlik gösteren “Cnapan” adlı oyun Gallere, “La Soule” adlı oyun Celtslere ait idi. Bu oyunların tümünün ortak özelliği ise kural ve kişi sayısı olmaksızın köylerde belirlenen bölgelere topu

göndermek olduğu ortaya çıkmaktadır. “Caid” oyunu ise İrlandalıların M.S. 11. yüzyıla dayanan futbol benzeri bir oyundur. İki ağaç gövdesiyle yapılmış üçgen hedeften topu geçirmek ana amaçtır. M.S. 15. yüzyılda İtalyanların oyunu olan “Calcio” da ise 27 oyuncudan oluşan 50 dk süren ve amacı topu rakipler arasından iterek, rakibin arka bariyeri üzerinden geçirmek olarak göze çarpmaktadır.

Çalışmamda “Modern Futbol Zamanı”na geldiğimde, 1848 yılında “Cambidge” de Trinity College” de toplanan İngiliz kolejleri temsilcileri “futbol oyun kuralları”nı belirledikleri görülmektedir. 1857 yılına gelindiğinde ilk futbol kulübü “Sheffield Club” ın kurulduğu ve 1863 yılında ise “İngiltere Futbol Federasyonu”nun kurulduğu görülmektedir.

Çalışmamda, topraklarımıza geldiğimde ise Osmanlı Döneminde futbolun doğuşunun hangi zamana denk geldiğine odaklandığımda “Sultan Abdülaziz Dönemi”ne işaret edilmektedir. Osmanlı zamanında ticaret limanlarındaki kentlere yerleşen İngilizlerin futbolu ülkemize sokup, yaygınlaştırdığı ortaya çıkmaktadır. Futbolun oynandığı şehirlerin İstanbul, Selanik ve İzmir olduğu görülmektedir. Bu şehirlerde İngilizler futbol oynarken Rumlarda oyunlara ortak olarak futbolu yaygın hale getirmişlerdir. İstanbulda kurulan ilk futbol kulübü 1875 yılında “Hermes Athletic And Cultural Association” olduğu, İzmirde kurulan ilk futbol kulübü ise 1885 yılında İngilizler tarafından kurulan “Football Club Smyrna” olduğu saptanmıştır. Futbolun İstanbulda oynanmaya başlanması ilk olarak “Kadıköy ve Moda” da olmuştur. Futbol oynayan ilk Türk’ün 1898 yılında İzmirde İngilizler ile beraber oynayan “Selim Sırrı Tarcan” olduğu ama ilk Türk futbolcusunun ise “Fuat Hüsnü Bey” olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. İlk Türk futbol kulübünün ise “Sultan İkinci Abdülhamid” zamanında 1897 yılında Fenerbahçe’nin temellerinin atıldığı “Black Stocking” olduğu incelemem sonucu ortaya çıkmıştır. Kulüplerine İngilizce isim koyarak resmi takibattan kurtulmayı düşünen bu kulübün kurucuları, bir süre sonra kulübün kapanması ile 1907 yılında Fenerbahçe Kulübünü kurmuş oldukları görülmektedir. Böylece “Fenerbahçe Spor Kulübü” ilk futbol kulübü olan Black Stocking’in temelleri, kurucularının içlerindeki futbol ateşi ile birlikte günümüze kadar uzanmıştır. “İstanbul Futbol Ligi”ne katılan ilk Türk takımımızın ise 1905 yılında kurulan “Galatasaray Spor Kulübü” olduğu görülmektedir. Günümüze kadar uzanan bir diğer kulübümüz olan “Beşiktaş Jimnastik Kulübü”nün ise 1920’li yıllarda futbol liglerine dahil olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak futbolun; Osmanlı Dönemine girişi İngilizler aracılığıyla olmuş olup, birçok Rum ve Ermeni kulüpleri ile birlikte Türk kulüplerinde katılımıyla yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Bir diğer inceleme sonucu ise şuan “Türkiye Cumhuriyeti”nde bulunan önemli kulüplerden önce birçok kulüplerin kurulduğu göze çarpmaktadır.

Bir dikkat çekici husus ise, günümüzde hala tartışılan takımlarımızın şampiyonluk sayılarına, Osmanlı Dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde kurulan tüm liglerde ki takımların şampiyonluk sayılarının da eklenmesi konusudur. Osmanlı Döneminde 1904 yılında kurulmaya başlanan ligler ile Türkiye Futbol Federasyonunun 1924 yılından sonra kurduğu liglerden itibaren;

Fenerbahçe'nin, 1924 öncesi; İstanbul Futbol Liginde 2 (Tablo 9, 10), Cuma Liginde 2 (Tablo 17, 19), İstanbul Şampiyonluğunda 1 (Tablo 21), 1924 sonrası (Ek 1); Türkiye Futbol Birinciliğinde 3, Mili Kümede 6, Süper Ligde 19, toplamda ise **“33”** şampiyonluğu bulunduğu orataya çıkmıştır.

Galatasaray'ın 1924 öncesi; İstanbul Futbol Liginde 3 (Tablo 6, 7, 8), Cuma Liginde 2 (Tablo 13, 18), İstanbul Futbol Birliği Liginde 1 (Tablo 21), 1924 sonrası (Ek 1); Milli Kümede 1, Süper Ligde 21, toplamda ise **“28”** şampiyonluğu bulunduğu orataya çıkmıştır.

Beşiktaş'ın 1924 öncesi; İstanbul Türk İdman Birliği Liginde 1 (Tablo 24), 1924 sonrası (Ek 1); Türkiye Futbol Birinciliğinde 2, Milli Kümede 3, Federasyon Kupasında 2, Süper Ligde 13, toplamda ise **“21”** şampiyonluğu bulunduğu orataya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Boas, Franz (1920), Etnoloji Yöntemleri, Amerikalı Antropolog, 22: 311-322

Açıkada C, Ergen E, (1990), Bilim ve Spor, Ankara: Büro Tek Ofset Matbaacılık, (Spor Şurası 1990) Sporda Eğitim ve Öğretim Komisyonu Raporu, Ankara, 8-10

Ronald H, (1992), L'histoire en mouvements (Fransızca), Paris: Armand Colin, 58.

Futbol Oyun Kuralları 2014-2015, (2014), Türkiye Futbol Federasyonu.

Futbolun Kökeni, Classic Football (2012), FİFA.

Eklblom B, (1994), Handbook Of Sports Medicine And Science, Football (Soccer), 1.

Brown A, (1995), Örgüt Kültürü, Pitman, Londra.

Bahar H, (2005), Sosyoloji, USAK Yayınları, İstanbul, 63-66.

Yıldırım İ, (2002), Türkler, Eski Türk Çocuk Oyunlarından Tepük ve Yaşayan Varyantları, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 355-358.

Atalay B, (1985), Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi, Türk Di Kurumu, Ankara, Cilt 4.

Kahraman A, (1995), "Osmanlı Devletinde Spor", T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Müdürlüğü, Ankara, s. 670

Yüce M, (2014), Osmanlı Melekleri, İletişim Yayınları, İstanbul, 1. Baskı 22-23.

Türk Futbol Tarihi 1904-1991, (1992), Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları Cilt: 1.

Tuncay B, (2002), Galatasaray Tarihi, Yapı Kredi Yayınları.

Fenerbahçe Dergisi, (2003), Mart Ayı, Sayı 2.

Osmanlıca Spor Dergileri, (2014), Ocak Ayı.

Bacıoğlu A, (2007), Zaman Tünelinde Fenerbahçe, İleri Yayınevi, 10-43.

Atabeyoğlu C, (1991), 1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi.

MAKALELER

Tunçdemir C, (2014), Amerikabülteni.com, Türkçe Amerika Gazetesi, Dünyanın Futbolu, <http://amerikabulteni.com/2014/01/31/amerikanin-futbolu-dunyanin-futbolu/>, Erişim Tarihi: 5.12.2018

Gurur, (2013), Nkfu.com, Bilgi Dünyası, Kültürün Özellikleri Nelerdir? <http://www.nkfu.com/kulturun-ozellikleri-nelerdir/>, Erişim Tarihi: 19.11.2018

Özçınar K, (2014), Blogspot.com, Futbol Kronolojisi, Futbolun İnce Nağmeleri, <http://kaannozcinar.blogspot.com/2014/04/futbol-kronolojisi.html>, Erişim Tarihi: 19.11.2018

Hobi U, (2008), Blogcu.com, Oyunun Tarihi, <http://ugurhobi.blogcu.com/oyunun-tarihi/3669735>, Erişim Tarihi: 19.11.2018

Sportmen, (2017), Sportmen, Futbol Tarihini Değiştiren Bilgi, Futbolu İngilizler Bulmamış, <https://www.barcin.com/sportmen/futbol-tarihini-degistiren-bilgi-futbolu-ingilizler-bulmamis/>, Erişim Tarihi: 20.11.2018

Yağmur, (2010), Msxlabs.org, Spor Nedir? Sporun Tarihi, <https://www.msxlabs.org/forum/spor/29306-spor-dallari.html>, Erişim Tarihi: 20.11.2018

Jarus O, (2014), Livescience.com, <https://www.livescience.com/44448-what-is-archaeology.html> Erişim Tarihi: 20.11.2018.

Pekin, (2014), Gbtimes.com, Bringing China Closer, Futbol'un Doğum Yeri Çin, Erişim Tarihi: 20.11.2018

Moore B, (2010), Telegraph.co.uk, South Africa World Cup Bismirched Beautiful Game, <https://www.telegraph.co.uk/sport/football/world-cup/7890542/Brian-Moore-South-Africa-World-Cup-bismirched-beautiful-game.html>, Erişim Tarihi: 22.11.2018

Heritageofjapan, (2011),WordPress, Kemari: Eski Japonya'da Oynanan İlk Futbol Şekli, <https://heritageofjapan.wordpress.com/>, Erişim Tarihi: 21.11.2018

Erdoğan İ, (2008), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, 15-16.

Erdoğan İ, (2008), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, 12-13.

Maure G, Elrivalinterior, Historia Del Fotball, Bölüm 5.

- Altaş C, (2014), Birgünbiryerde.com, Blogspot.com, Antik Dönemde Top, <https://birgunbiryerde.blogspot.com/2014/10/?view=classic>, Erişim Tarihi: 20.11.2018
- Cömert K, Tarihblog.tr.gg, Modern Futbolun Atası: Cuju, <https://tarihblog.tr.gg,+Modern+Futbolun+Atası:+Cuju>, Erişim Tarihi: 22.11.2018
- Yıldıran İ, (1996), Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1, Uygulama Nedenleri ve Fonksiyonları Bakımından Türk Kültürünün Erken Devirlerinde Bazı Sportif Aktivitelerin Görünümü, 52-53.
- Erdoğan İ, (2008), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, 19.
- Erdoğan İ, (2008), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, 16.
- Yıldıran İ, (1996), Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1, Uygulama Nedenleri ve Fonksiyonları Bakımından Türk Kültürünün Erken Devirlerinde Bazı Sportif Aktivitelerin Görünümü, 58.
- Yıldıran İ, (1996), Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1, Uygulama Nedenleri ve Fonksiyonları Bakımından Türk Kültürünün Erken Devirlerinde Bazı Sportif Aktivitelerin Görünümü, 59.
- Derci B, (2013), Dnyalilar.org, Futbol-Eski Türklerin Oyunu, <https://dnyalilar.org/futbol-eski-turklerin-oyunu.html/>, Erişim Tarihi: 23.11.2018
- Boleslawski B, (2018), Rfbl.pl, Episkyros ve Harpastum, Eski Futbol, Erişim Tarihi: 25.11.2018
- Gurur, (2017), Nkfu.com, Bilgi Dünyası, Harpastum Nedir? <http://www.nkfu.com/harpastum-nedir/>, Erişim Tarihi: 25.11.2018
- Norris S, (2015), Rome Across Europe, Roma Ordusunun Sporu, Erişim Tarihi: 27.11.2018
- Veröffentlicht, (2014), Schaufelberger.wordpress.com, Harpastum, Erişim Tarihi: 13.12.2018
- Erdoğan İ, (2008), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, 13, 18, 19, 20.
- Bugün Gazetesi, 2013, Sporhaber7.com, Fenerbahçe Haber, Osmanlıdan Tescilli Tek Futbol Kulübü, <http://spor.haber7.com/fenerbahce/haber/1091035-osmanlidan-tescilli-tek-futbol-kulubu>, Erişim Tarihi: 5.12.2018

Habertürk Gazetesi, 2018, Habertürk.com, Fenerbahçe Şampiyonluk Sayısını 23 Olarak Güncelledi, <https://www.haberturk.com/fenerbahce-sampiyonluk-sayisini-28-olarak-guncelledi-2190424-spor> Erişim Tarihi: 11.01.2019.

Dalkıranoglu B, (2016), Listelist.com, İnsanı Hayrete Düşüren Şiddet Dolu 8 Antik Dönem Oyunu, <https://listelist.com/antik-donem-oyunlari/>, Erişim Tarihi: 23.11.2018

Geçgen D, (2018), Nereye.com, Kazananların Kafalarının Kesildiği 3000 Yıllık Top Oyunu Meksika'da Yeniden Popüler Oldu, <https://nereye.com.tr/kazananlarin-kafalarinin-kesildigi-3000-yillik-top-oyunu-meksikada-yeniden-populer-oldu/>, Erişim Tarihi: 23.11.2018

Kaçar M, (2017), Hakimiyet.com, Hakimiyet Gazetesi, Asr-ı Saadette Spor ve Futbol, <http://www.hakimiyet.com/asr-i-saadette-spor-ve-futbol-9739yy.htm>, Erişim Tarihi: 23.11.2018

Tekcan F, (2008), Gazetevatan.com, Vatan Gazetesi, Çanakkale Zaferinin Futbolcu Kahramanları, <http://www.gazetevatan.com/canakkale-zaferi-nin--futbolcu-kahramanlari-167642-yasam/>, Erişim Tarihi: 5.12.2018

Yalçın S, (2014), Oda.tv.com, Hz. Muhammed Futbol Oynadı mı? <https://odatv.com/hz.-muhammed-futbol-oyyadi-mi-1507141200.html>, Erişim Tarihi: 5.12.2018

Erdoğan İ, (2008), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, 14.

Öndeş O, (2010), Bornova.bel.tr, Bornova Belediyesi, Bournabat Football Rugby Club, <https://www.bornova.bel.tr/bournabat-bornova-football-rugby-club/>, Erişim Tarihi: 6.12.2018

Meral O, (2014), Tarihinzinde.com, Tarihin İzinde, Türkiye'de Futbol, <http://tarihinzinde.com/>, Erişim Tarihi: 10.12.2018

Kebapçı F, (2012), Pautfgenelkultur.blogspot.com, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Kültür Topluluğu, Cuma Ligi, Erişim Tarihi: 11.12.2018

Hürriyet, (2008), Hürriyet.com.tr, Hürriyet Gazetesi, Atatürk'ün Fenerbahçe Sempatisi Vardı, Erişim Tarihi: 12.12.2018

Kayserilioğlu S, (t.y.), Fenerbahçe Org. Fenerbahçe Tarihçesi, <https://www.fenerbahce.org/kurumsal/detay.asp?ContentID=3>, Erişim Tarihi: 12.12.2018

Levent V, (2013), Salom.com.tr, Salom Gazetesi, Kurtuluş Savaşından Futbol Hikayeleri, Erişim Tarihi: 6.12.2018

Atılğan A, (2012), Mimdap.org, Mimdap, Fenerbahçe Stadı 1, <http://www.mimdap.org/?p=103564>, Erişim Tarihi: 1.12.2018

Baran S, (2013), Wordpres.com, Stad Gişesi, Taksim Stadı, <https://statgisesi.wordpress.com/tag/taksim-stadi/>, Erişim Tarihi: 3.12.2018

Afyoncu E, (2017), Sabah.com.tr, Sabah Gazetesi, 130 Yıllık Tutkumuz Futbol, Erişim Tarihi: 6.12.2018

Aloneboy, (2009), tatliaskim.com, Tatlı Aşkim, Cumhuriyet Öncesi Türk Futbolu, <https://www.tatliaskim.com/spor/353059-cumhuriyet-oncesi-turk-futbolu.html>, Erişim Tarihi: 8.12.2018

TEZLER

Huizinga J, (1955), Homo Ludens: A Study Of The Play Element in Culture, Boston: The Beacon Press.

Gazhi J, (2015), Popüler Bir Kültür Örneği Olarak Futbol, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 30-31.

Erdem Ö, (2010), Futbolun Bir İdeolojik Aygıt Olarak Kullanılması ve Bunun Medyadaki Yansımaları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 7-9.

İNTERNET SİTELERİ

WEB_1a, (2014), Topendsport.com, Spor Nedir?, <https://www.topendsports.com/sport/what-is-a-sport.htm>, Erişim Tarihi: 20.11.2018

WEB_1b, (t.y.), Wikizero.com, Antik Çağ, https://www.wikizero.com/tr/Antik_Çağ, Erişim Tarihi: 20.11.2018

Wikizero.com, Futbol, <https://www.wikizero.com/tr/Futbol>, Erişim Tarihi: 20.11.2018.

WEB_2, (t.y.), Cits.net, Cuju The Forerunner Of Modern Soccer, <http://www.cits.net/china-travel-guide/cuju-the-forerunner-of-modern-soccer.html> Erişim Tarihi: 23.11.2018.

WEB_3, (2016), Jpnfo.com, Learn About Japan's Original Game Of Football: Kemari, <http://jpninfo.com/50418> Erişim Tarihi: 21.11.2018

WEB_4, (t.y.) Wikipedia.org, Episkyros, https://en.wikipedia.org/wiki/Episkyros/media/File:Ancient_Greek_Football_Player, Erişim Tarihi: 19.11.2018

WEB_5, (t.y.), Healthandfitnesshistory.com, Roman Pila: Follis, Paganica, Trigon, <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-fitness-tools/roman-pila-balls-follis-paganica-trigon/>, Erişim Tarihi: 24, 25.11.2018.

Healthandfitnesshistory.com, Aboriginal Marn Grook (Ball Spoert), <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/aboriginal-marn-grook/>, Erişim Tarihi: 24, 25.11.2018.

Healthandfitnesshistory.com, Aboriginal Woggabaliri (Ball Spoert), <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/aboriginal-woggabaliri/>, Erişim Tarihi: 24, 25.11.2018.

Healthandfitnesshistory.com, Welsh Cnapan (Medieval Football), <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/welsh-cnapan-medieval-football/>, Erişim Tarihi: 24, 25.11.2018.

Healthandfitnesshistory.com, Irish Caid (Medieval Football), <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/irish-caid-medieval-football/>, Erişim Tarihi: 24, 25.11.2018.

Healthandfitnesshistory.com, Calcio Fiorentino (Renaissance Soccer), <https://healthandfitnesshistory.com/ancient-sports/calcio-fiorentino/>, Erişim Tarihi: 24, 25.11.2018.

WEB_6, (2014), New Zealand İn History, Kiorahi, <http://history-nz.org/kiorahi.html>, <http://history-nz.org/kiorahi2.html> Erişim Tarihi: 21.11.2018.

WEB_7, (t.y.), trkebilgi.com, İstanbul Ligi, https://www.turkcebilgi.com/istanbul_ligi Erişim Tarihi: 25.11.2018.

WEB_8, (t.y.), Wikiwand.com, Cuma Ligi, http://www.wikiwand.com/tr/Cuma_Ligi, Erişim Tarihi: 05.12.2018.

Wikiwand.com, Pazar Ligi, http://www.wikiwand.com/tr/Pazar_Ligi, Erişim Tarihi: 05.12.2018.

Wikiwand.com, Papazın ayırı, http://www.wikiwand.com/tr/Papazın_Cayırı, Erişim Tarihi: 05.12.2018.

EK 1:

1924 YILI SONRASI ŞAMPİYONLUKLARI

Fenerbahçe 28 (Türkiye Futbol Birinciliği - 1933, 1935, 1944), (Milli Küme - 1937, 1940, 1943, 1945, 1946, 1950), (Süper Lig - 1959, 1961, 1964, 1965, 1968, 1970, 1974, 1975, 1978, 1983, 1985, 1989, 1996, 2001, 2004, 2005, 2007, 2011, 2014).

Galatasaray 22 (Milli Küme - 1939), (Süper Lig - 1962, 1963, 1969, 1971, 1972, 1973, 1987, 1988, 1993, 1994, 1997, 1998, 1999, 2000, 2002, 2006, 2008, 2012, 2013, 2015, 2018).

Beşiktaş 20 (Türkiye Futbol Birinciliği - 1934, 1951), (Milli Küme - 1941, 1944, 1947), (Federasyon Kupası - 1957, 1958), (Süper Lig - 1960, 1966, 1967, 1982, 1986, 1990, 1991, 1992, 1995, 2003, 2009, 2016, 2017) (Habertürk, 2018).

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Murat TERLEMEZ

Doğum Tarihi : 22.03.1989

Unvanı :

Öğrenim Durumu : Lisansüstü/Tez Aşaması

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Ön Lisans (Onur)	Spor Yönetimi	İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu/Yönetim ve Organizasyon Bölümü (Burslu)	2016
Lisans 1 (Onur)	Spor Yöneticiliği	İstanbul Okan Üniversitesi/Uygulamalı Bilimler(Spor Bilimleri) Fakültesi (Tam Burslu)	Mezun Durumda
Lisans 2	İşletme	Eskişehir Anadolu Üniversitesi/İşletme Fakültesi	2017
P. Formasyon	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	İstanbul Üniversitesi Pedagojik Formasyon Programı/Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	2018
Yüksek Lisans (Tezli)	Spor Yönetimi	İstanbul Okan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü (Burslu)	Tez Aşaması

Lise ve İlköğretim Bilgileri

Derece	Alan	Okul	Yıl
İlköğretim	İlkokul/Ortaokul	İstanbul Emirgan Osman Saçmacı İlköğretim Okulu	2003
Ortaöğretim	Lise/Sosyal Bilimler	İstanbul Sarıyer Boğaziçi Behçet Kemal Çağlar Lisesi	2007

Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

	Dal	Yazar	Makale Adı	Cilt/Sayı/Yıl	Dergi
Ulusal	Spor Psikolojisi	Terlemez, M., Journal Of Yalvaç Academy	Sosyal Fobinin Spora Etkileri	Cilt:3 Sayı:1 Yıl: 2018	Süleyman Demirel Üniversitesi, Yalvaç Akademi Dergisi
Ulusal	Spor Yönetimi	Terlemez, M., Sport Science	Türkiye’de Futbol Antrenörlerinin Liderlik Davranışlarının Araştırılması	Cilt:1 Sayı:2 Yıl: Yayına Hazır	Iğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Dergisi

Deneyimler

İşyeri / Kurum	Unvan	Yıl
T. Vakıflar Bankası T.A.O Teftiş Kurulu Başkanlığı	Sorumlu Memur	2018-
T. Vakıflar Bankası T.A.O Teftiş Kurulu Başkanlığı	Memur	2017-2018
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(MEB)/Staj	Beden Eğitimi Öğretmeni	2017-2018
T. Vakıflar Bankası T.A.O Teftiş Kurulu Başkanlığı	Muhaberat Personeli	2015-2017
Bahçelievler İdman Yurdu Spor Kulübü Futbol Okulu	Futbol Antrenörü	2015-2017
Beşiktaş Jimnastik Kulübü Futbol Okulu/Staj	Spor Yöneticisi	2015-2016
Henkel Türk A.Ş Schwarzkopf	Saha Satış Süpervizörü	2013-2014
Henkel Türk A.Ş Schwarzkopf	Satış Destek Personeli	2010-2013
Migros Ticaret A.Ş	Satış Danışmanı	2008-2010
Migros Türk Ticaret A.Ş/Yarı Zamanlı	Satış Danışmanı	2007-2008

Sertifikalar

Kurum	Sertifika	Yıl
Eskişehir Anadolu Üniv.	Futbol Hakemlik Sertifikası (TFF)	2019
T.C. Sağlık Bakanlığı	İlk Yardım Sertifikası	2018
İstanbul Üniversitesi	Beden Eğitimi Pedagojik Formasyon Sertifikası	2018
İstanbul İşletme Enstitüsü	Stres Yönetimi Eğitim Sertifikası	2018
İstanbul İşletme Enstitüsü	Stres ve Stresle Başa Çıkma Eğitim Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Çocuk Ruh Sağlığı Başarı Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Temel Psikoloji Eğitim Başarı Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Kişilik Analizi Başarı Sertifikası	2018
İstanbul İşletme Enstitüsü	Diksiyon Eğitim Sertifikası	2018
İstanbul İşletme Enstitüsü	Doğru ve Etkili Konuşma Eğitim Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Yaşam Koçluğu Eğitim Başarı Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Vücut Geliştirme ve Fitness Eğitim Başarı Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Yoga Egzersizleri Eğitim Başarı Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Diyet Koçluğu Eğitim Başarı Sertifikası	2018
Akademi Dünya	Özel Eğitim Başarı Sertifikası	2018
VB Eğitim	Bilgi Güvenliği Eğitim Sertifikası	2018
VB Eğitim	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Sertifikası	2017
11. İstanbul Yarı Maratonu	Gönüllü Görev Sertifikası	2016
37. İstanbul Maratonu	Gönüllü Görev Sertifikası	2015
10. İstanbul Yarı Maratonu	Gönüllü Görev Sertifikası	2015
Marmara Üniversitesi	Fitness Trendleri ve Girişimciliği Eğitim Sertifikası	2015
Henkel Türk A.Ş	Satış Alanı Mükemmeliyet Rehberi Eğitim Sertifikası	2013

Lisans ve Belgeler

Kurum	Lisans/Belge	Yıl
Eskişehir Anadolu Üniversitesi	Futbol Hakemlik Sertifikası	2019
İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü	İlkyardımcı Lisansı	2018
Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)	Futbol Hakemlik Eğitimi	2014
Türkiye Masa Tenisi Federasyonu (TMTF)	Masa Tenisi (Ferdî Lisans)	2012-2015
Türkiye Atletizm Federasyonu (TAF)	Atletizm (Ferdî Lisans)	2012-2014
Türkiye Yüzme Federasyonu (TYF)	Yüzme (Ferdî Lisans)	2012-2014

Ödül ve Madalyalar

Kurum	Ödül/Madalya	Yıl
İstanbul Okan Üniversitesi	Spor Yöneticiliği / Tam Burs Kazanımı	2016
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Spor Yönetimi Programı Bölüm Birinciliği	2016
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Spor Yönetimi Program Onur Öğrencisi	2016
11. İstanbul Yarı Maratonu	Yarı Maraton Madalyası	2016
37. İstanbul Maratonu	Maraton Madalyası	2015
37. İstanbul Maratonu	Gönüllü Görev Madalyası	2015
Henkel Türk A.Ş	Batı Marmara Bölgesi En Başarılı Satış Destek Personeli	2012

İdari Görevler

Kurum	Görev	Yıl
İstanbul Üniversitesi	Beden Eğitimi Formasyon Program Temsilciliği	2017-2018
İstanbul Okan Üniversitesi	Sosyal Sorumluluk Projesi Kastamonu / İnebolu Mehmet İnce Ortaokulu - Yürütücülerinden	2017
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Sosyal Sorumluluk Projesi Ağrı Doğu Beyazıt / Alın Tepe İlköğretim Okulu - Koordinatör-Başkan	2016
İstanbul Okan Üniversitesi	Spor Ödülleri Gönüllü Görev	2016
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Sosyal Etkinlik ve Dayanışma Kulübü Başkanı	2015-2016
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Spor Yönetimi Bölüm Temsilciliği / Tüm Sınıflar (1. Öğretim-2. Öğretim)	2015-2016
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Spor Yönetimi 2.Öğretim 2. Sınıf Program Temsilciliği	2014-2015
İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	Spor Yönetimi 2.Öğretim 1. Sınıf Program Temsilciliği	2014-2015

Bilimsel Kuruluşlara Üyelikleri

Kurum	Üyelik / Yıl
Psikologlar ve Psikiyatristler Derneği Bülten Üyeliği	2018
İstanbul İşletme Enstitüsü	2018
Dergi Park Akademik Üyeliği	2018
Akademi Dünya Eğitim Üyeliği	2018
Psikoloji ve Toplum Bülten Üyeliği	2018
Farkındalık Yazarlığı Bülten Üyeliği	2018
Türk Dil Kurumu (TDK)	2017
Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK)	2017

İlgi Alanları, Hobiler

İlgi, Hobi	İlgi, Hobi
Doğa Yürüyüşü	Bisiklet
Futbol	Koşu
Kamp	Bowling
Eğitim ve Öğretim	Tarih ve Kültür Gezileri
Psikoloji	Sosyoloji
Mitoloji	Felsefe
Tarih	Edebiyat
Gönüllülük	Kitap Okuma
Sinema	Sosyal Sorumluluk